

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Rogowscy herbu Działosza - podskarbowie królewscy : studium z dziejów możnowładztwa w drugiej połowie XIV i w XV wieku

Author: Bożena Czwojdrak

Citation style: Czwojdrak Bożena. (2002). Rogowscy herbu Działosza - podskarbowie królewscy : studium z dziejów możnowładztwa w drugiej połowie XIV i w XV wieku. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Bożena Czwojdrak

ROGOWSCY

HERBU

DZIAŁOSZA

PODSKARBIOWIE KRÓLEWSCY

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2002

Rogowscy
herbu
Działosza
podskarbiowie królewscy

Studium z dziejów możnowładztwa
w drugiej połowie XIV i w XV wieku

**Prace Naukowe
Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 2120**

Bożena Czwojdrak

Rogowscy

herbu

Działosza

podskarbiowie królewscy

**Studium z dziejów możnowładztwa
w drugiej połowie XIV i w XV wieku**

Redaktor serii: Historia
Maria W. Wanatowicz

Recenzenci
Feliks Kiryk
Janusz Kurtyka

Na okładce:

Wawel — widok na Kurzą Nogę i Wieżę Duńską;
pieczęć Jana Hinczy z dokumentu królewskiego

Wyklejki:

Antoni Nowakowski: *Napad husytów 1430* — miedzioryt, 1720 (reprodukcja z książki
A. Nieszporkiewicza: *Odrobiny ze stołu królewskiego*. Częstochowa 1720);
Zygmunt Vogel: *Widok na Wawel od strony przedmieścia Wesoła* — akwarela,
1807 (Gabinet Rycin BUW, zb. d. Uniw. Warsz., T. 175, nr 236);
drzewo genealogiczne Rogowskich — B. Paprocki: *Gniazdo cnoty*. Kraków 1578,
(zbiory BJ)

Redaktor: **Elżbieta Giszter**
Redaktor techniczny: **Barbara Arenhövel**
Korektor: **Mirosława Żłobińska**

Copyright © 2002

BC- 314327 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 83-226-1201-8

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład 350 + 50 egz. Ark. wyd. 18.0.
Ark. druk. 16,0 + 4 wklejki i wkładka. Przekazano do łamania
we wrześniu 2002 r. Podpisano do druku w grudniu 2002 r.
Papier offset. kl. III 80 g Cena 30 zł

Druk i oprawa: „Prodruk” s.c.
ul. Gliwicka 204, 40-862 Katowice

Spis treści

Wykaz skrótów	9
-------------------------	---

Wstęp	17
-----------------	----

Rozdział I

Herb i pochodzenie Rogowskich Działoszy	23
---	----

Rozdział II

Hinczka z Roszkowic — protoplasta Rogowskich . . .	36
--	----

Rozdział III

Henryk, Jakub i Jan Hincza, kariery synów Hinczki z Roszkowic	48
Henryk z Rogowa — dworzanin i podskarbi	48
Jakub Nadobny — renegat wśród Rogowskich	53
Jan Hincza — rycerz, polityk, fundator	56
Rycerz królowej Zofii	57
Wśród „juniores”	62
Pierwsze godności	67
Podskarbi czasu wojny trzynastoletniej	74
Schyłek życia	89

Rozdział IV

Rogowscy — podskarbiowie królewscy	99
--	----

Rozdział V

Majątek i gospodarka	120
Dobra prywatne	121
Wsie, starostwa i tenuty królewskie	133
Wsie i dzierżawy kościelne	145
Domy Rogowskich	146
Żupy solne	149

Rozdział VI

Fundacje Jana Hinczy z Rogowa	150
Fundacje klasztorne	150
Nadania na rzecz klasztorów	156
Inne fundacje i uposażenia kościelne	158
Uposażenia szpitalne	160
Kaplica Hinczów w katedrze krakowskiej	162

Zakończenie	166
-----------------------	-----

Bibliografia	168
Źródła rękopiśmienne i zbiory źródeł	168
Źródła drukowane	170
Opracowania (wybór)	176

Aneksy

Objaśnienia i komentarz genealogiczny	191
Tabela 1: Itinerarium Hinczki z Roszkowic, podskarbiego królewskiego, od czerwca 1393 do lutego 1395 roku . . .	204
Tabela 2: Itinerarium Henryka z Rogowa, krajczego i dworzani- na królewskiego, od sierpnia 1413 do marca 1417 roku .	212
Tabela 3: Itinerarium Jana Hinczy z Rogowa, podskarbiego kró- lewskiego, od sierpnia 1447 do grudnia 1460 roku . . .	216
Tabela 4: Uczestnictwo Jana Hinczy w okresie sprawowania przez niego podskarbiostwa w zjazdach, na których poruszano sprawy podatkowe	229

Indeks osobowy i geograficzny	231
Spis map, schematów i ilustracji	251
Summary	253
Zusammenfassung	255

Wykaz skrótów

źródła – literatura – instytucje

AAct — *Acta actorum capituli Cracoviensis* — Archiwum Kapitulne w Krakowie

AACz — Archiwum Archidiecezjalne w Częstochowie

ABM — „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”

AC — *Acta capitulorum nec non iudicorum ecclesiasticorum selecta.*

T. 1: *Acta capitulorum Gnesnensis, Posnaniensis et Vladislaviensis (1408—1530)*; T. 2: *Acta iudicorum ecclesiasticorum dioecesium Gnesnensis et Posnaniensis (1403—1530)*; T. 3: *Acta iudicorum ecclesiasticorum dioecesium Plocensis, Vladislaviensis et Gnesnensis (1422—1533)*. Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1894—1918

ACCP — *Acta capitulorum Cracoviensis et Plocensis selecta (1438—1523, 1438—1525)*. Wyd. B. Ulanowski. W: AKH. T. 6. Kraków 1891

ACr — „*Annalecta Cracoviensia*”

Acten — *Acten der Ständetage Preussens unter der Herreschaft des Deutscher (Ost- und Westpreussens) Ordens*. Hrsg. M. Toeppen. T. III—V. Leipzig 1878—1886

AEp — *Acta episcopalia Cracoviensia* — Archiwum Metropolitane w Krakowie

AGAD — Archiwum Główne Akt Dawnych

AGZ — *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tzw. Bernardyńskiego we Lwowie*. Wyd. O. Pietruski, X. Liske, A. Prochaska. T. I—XIX. Lwów 1870—1906

AKH — Archiwum Komisji Historycznej

AKKr — Archiwum Kapitulne w Krakowie

- AKP** — Archiwum Komisji Prawniczej
- AMKr** — Archiwum Metropolitalne w Krakowie
- AOf** — *Acta officialia Cracoviensia* — w AMKr
- APKr** — Archiwum Państwowe w Krakowie
- ASang** — *Archiwum XX. Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie*. Wyd. L. Radziwiński, P. Skobielski, B. Gorczak. T. I—V. Lwów 1887—1897
- AUPL** — *Akta unii Polski z Litwą 1385—1791*. Wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz. Kraków 1932
- BCz** — Biblioteka Czartoryskich
- BJ** — Biblioteka Jagiellońska
- BK** — Biblioteka Krakowska
- BP** — *Bularium Poloniae litteras apostolicas aliaque monumenta Poloniae Vaticana continens*. T. IV: 1417—1431; T. VI: 1447—1464. Ed. I. Sułkowska-Kurasiowa, S. Kuraś. Roma—Lublin 1992—1998
- BPAN** — Biblioteka Polskiej Akademii Nauk
- CDUJ** — *Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis*. Ed. Ż. Pauli. T. II—III. Kraków 1873—1880
- CDV** — *Codex diplomaticus Vieliciensis*. Ed. A. Rudyński. Lwów 1872
- CE** — *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*. Ed. A. Lewicki, A. Sokołowski. J. Szujski. T. I—III. Kraków 1876—1894
- CP-H** — „Czasopismo Prawno-Historyczne”
- CrArtS** — *Cracovia artificum. Supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z najdawniejszych oficjalów krakowskich lata 1410—1412 oraz 1421—1424*. Wyd. B. Przybyszewski. Kraków 1985
- CrArtSK** — *Cracovia artificum supplementa 1462—1475. Komentarz*. Wybr. i opr. B. Przybyszewski. Kraków 2000
- CrArtST** — *Cracovia artificum. Supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1451—1460*. Wybr. i opr. B. Przybyszewski. Kraków 2001
- CS** — „Colloquim Sallutis”
- CV** — *Codex epistolaris Vitoldi magni ducis Lithuaniae 1376—1430*. Ed. A. Prochaska. Kraków 1882
- DA** — *Joannis Dlugossii Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae*. Lib. X—XI. Warszawa 1997
- Daniłowicz** — J. Daniłowicz: *Skarbiec dyplomatów papieskich, cesarskich, królewskich*. T. II. Wyd. J. Sidorowicz. Wilno 1862

- DH** — *Joannis Dlugossii s. Longini canonici Cracoviensis Historiae Polonicae libri XII*. Ed. Ž. Pauli. T. III—V. W: *Opera omnia XII—XIV*. Kraków 1875—1877
- DKM** — *Dokumenty kujawskie i mazowieckie przeważnie z XIII w.* Wyd. B. Ulanowski. W: AKH. T. 4. Kraków 1888
- DMR** — *Dokumenty miasta Radomia*. Cz. 1 (1355—1450) i Cz. 2 (1444—1611). Wyd. B. Wyrozumska. „Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego” 1966, nr 3; 1987, nr 21
- Dogiel** — *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*. Ed. M. Dogiel. T. I, IV. Wilno 1758—1764
- GąsItin** — A. Gąsiorowski: *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386—1434*. Warszawa 1972
- GB** — *Księgi grodzkie bieckie w APKr*
- GK** — *Księgi grodzkie krakowskie w APKr*
- GO** — *Księgi grodzkie ostrzeszowskie w AGAD*
- Górnictwo** — *Corpus iuris metallici Polonici antiquioris*. Ed. H. Łabędzki. W: Tegoż: *Górnictwo w Polsce. Opis kopalnictwa i hutnictwa polskiego, pod względem technicznym, historyczno-statystycznym i prawnym*. T. 1—2. Warszawa 1841
- GrünMark** — *Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter*. Hrsg. C. Grünhagen, H. Markgraf. T. I. Leipzig 1881
- IMT** — *Iura Masoviae terrestia*. *Pomniki dawnego prawa mazowieckiego*. Wyd. J. Sawicki. T. 1. Warszawa 1972
- Inowrocław** — M. Biskup: *Dzieje miasta w średniowieczu (od końca XII w. do 1466 r.)*. W: *Dzieje Inowrocławia*. Red. M. Biskup. T. 1 (do 1919 r.). Warszawa—Poznań—Toruń 1978
- Inventarium** — *Inventarium omnium et singulorum privilegiorum [...] in Archivo Regni in arce Cracoviensi*. Wyd. E. Rykaczewski. Lutetiae Parisiorum—Berolini—Posnaniae 1862
- IP** — *Ius Polonicum codicibus veteribus manuscriptis et editionibus quibusque collatis*. Ed. J. Bandtke. Warszawa 1831
- JC** — *Joannis de Czarnkow Chronicon Polonorum*. Opr. J. Szlachetowski. W: MPH II. Warszawa 1961
- KatBer** — *Katalog archiwum klasztoru sióstr bernardynek przy kościele św. Józefa w Krakowie*. Opr. o. Romuald Gustaw OFM, K. Kaczmarczyk. ABM 1970, T. 20
- KDKK** — *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława*. Wyd. F. Piekosiński. T. I—II. Kraków 1883
- KDKr** — *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa*. Wyd. F. Piekosiński. T. I—II. Kraków 1879—1882

- KDKrz** — *Katalog dokumentów i listów krzyżackich oraz dotyczących wojny trzynastoletniej z Archiwum Państwowego w Toruniu*. Wyd. A. Radziwiński, J. Tandecki. T. 2 (1454—1510). Warszawa 1998
- KDKT** — *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego*. Wyd. S. Smolka. T. II. Lwów 1875
- KDL** — *Kodeks dyplomatyczny Litwy*. Wyd. L. Raczyński. Wrocław 1845
- KDLKr** — *Katalog dokumentów i listów królewskich z Archiwum Państwowego w Toruniu (1345—1789)*. Wyd. A. Radziwiński, J. Tandecki. Warszawa 1999
- KDM** — *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*. Wyd. F. Piekosiński. T. I—IV. Kraków 1876—1905
- KDMaz** — *Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego*. Wyd. J. T. Lubomirski. Warszawa 1863
- KDP** — *Kodeks dyplomatyczny Polski*. T. I—III. Wyd. A. Muczkowski, L. Rzyyszczewski; T. IV. Wyd. M. Bobowski. Warszawa 1847—1887
- KDW** — *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*. T. II. Wyd. I. Zakrzewski; T. V. Wyd. F. Piekosiński. Poznań 1878—1879
- KDWP** — *Kodex dyplomatyczny Wielkiej Polski*. Wyd. K. Raczyński. Poznań 1840
- KH** — „Kwartalnik Historyczny”
- KHKM** — „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
- KJ** — *Kopiarz jędrzejowski*
- Kłobuck** — J. Laberschek: *W czasach piastowskich i jagiellońskich*. W: *Kłobuck. Dzieje miasta i gminy (do roku 1939)*. Red. F. Kiryk. Kraków 1998
- Knigi** — *Knigi Polskiej Koronnoy Metryki XV st.* T. 1: *Księga 10 z lat 1447—1454*. Wyd. A. Mysłowski, W. Graniczny. W: *Monumenta iuris*. T. II. Warszawa 1914
- KPANKal** — *Kartoteka słownika historyczno-geograficznego województwa kaliskiego w średniowieczu*, PAN w Poznaniu
- KZS** — *Katalog zabytków sztuki w Polsce*
- LB** — (Jana Długosza) *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*. T. I—III. Ed. A. Przeździecki. W: *Opera omnia VII—IX*. Kraków 1863—1864
- Łaski** — *Jana Łaskiego Liber beneficiorum archidioecesis Gnesnensis*. Wyd. J. Łukowski. T. I—II. Gniezno 1880—1881
- MB** — *Materiały do historii miasta Biecza (1361—1623)*. Wyd. F. Bujak. Kraków 1914

- MdK** — *Monumenta dioecesis Kielcensis*. W: J. Wiśniewski: *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w stopnickiem*. Marjówka 1929
- MdS** — *Monumenta dioecesis Sandomiriensis* — ser. I: J. Wiśniewski: *Dekanat iłżecki*. Radom 1909—1911; ser. II: J. Wiśniewski: *Dekanat radomski*. Radom 1911; ser. IV: J. Wiśniewski: *Dekanat konecki*. Radom 1913
- MK** — *Metryka Koronna w AGAD*
- ML** — *Materiały archiwalne wyjęte głównie z Metryki Litewskiej od 1348 do 1607 r.* Wyd. A. Prochaska. Lwów 1890
- MPH** — *Monumenta Poloniae Historica*
- MRPS** — *Matricularum Regni Poloniae Summaria*. T. I, IV, V/1. Wyd. T. Wierzbowski; T. V/2. Wyd. J. Piocha, A. Rybarski, I. Sułkowska-Kurasiowa. Warszawa 1905—1919, 1961
- MSH** — „Małopolskie Studia Historyczne”
- Nakielski** — J. S. Nakielski: *Miechovia sive promptuarium antiquitatum monasterii Miechoviensis*. Kraków 1634
- NKKr** — *Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa 1300—1400*. Wyd. F. Piekosiński, J. Szujski. Kraków 1878
- NP** — „Nasza Przeszość”
- PAN** — Polska Akademia Nauk
- PH** — „Przegląd Historyczny”
- PNiL** — „Przegląd Naukowy i Literacki”
- PodwKaz** — *Podwody kazimierskie 1407—1432*. Wyd. S. Krzyżanowski. W: AKH. T. 11. Kraków 1903—1913
- PSB** — *Polski słownik biograficzny*
- RAU h-f** — „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”
- Regesta** — *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198—1525*. Pars I: *Regesten zum Ordensbriefarchiv*. Vol. I: 1198—1454; Vol. II: 1455—1510; Pars II: *Regesta privilegiorum Ordinis S. Mariae Theutonicorum*. Hrsg. W. Hubatsch, E. Joachim. Göttingen 1948—1950
- RegŚląs** — *Regesty śląskie*. T. IV: 1358—1359. Opr. J. Gilewska-Dubis, K. Bobowski. Wrocław 1990; T. V: 1360. Opr. J. Gilewska-Dubis. Wrocław 1992
- RH** — „Roczniki Historyczne”
- RK** — „Rocznik Krakowski”
- RŁ** — „Rocznik Łódzki”
- RPAN** — „Rozprawy Polskiej Akademii Nauk”
- RpH** — *Rejestra podskarbiego Hinczki (1393—1395)*. W: *Rachunki dworu Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388—1420*. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896

- RpKr** — *Rachunki podrzęstwa krakowskiego 1393—1395*. W: *Rachunki królewskie z lat 1393—1395 i 1412. Rachunki podrzęstwa krakowskiego. Rachunki stacji nowosądeckiej*. Opr. H. Wajs. Warszawa 1993
- RpNK** — *Rejestra podrzęstwa (nowomiejskiego) korczyńskiego 1393—1395*. W: *Rachunki dworu Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388—1420*. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896
- RpP** — *Rejestra podrzęstwa proszowskiego 1393—1394*. W: *Rachunki dworu Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388—1420*. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896
- RPTH** — „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”
- RS** — *Rejestra stacyj dworu króla i królowej oraz dworu onychże 1403—1417*. W: *Rachunki dworu Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388—1420*. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896
- RwKr** — *Rejestra wydatków krakowskich 1393—1394*. W: *Rachunki dworu Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388—1420*. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896
- SC** — „Studia Claramontana”
- SH** — „Studia Historyczne”
- SHGKr** — *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*. Opr. W. Bukowski, J. Kurtyka, J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, M. Wolski. Cz. 1—3. Kraków 1986—2000
- SHGLub** — *Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu*. Opr. S. Kuraś. W: *Dzieje Lubelszczyzny*. T. III. Warszawa 1983
- SHGPoz** — *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu*. Opr. K. Górską-Gołąską, T. Jurek, G. Rutkowska, J. Siekierska. Red. A. Gąsiorowski. Cz. 2—3. Poznań 1993—1997
- SHGWiel** — *Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu*. Opr. R. Rosin. Warszawa 1963
- SPPP** — *Starodawne prawa polskiego pomniki*. T. I: *Wyimki z najdawniejszych ksiąg sądowych ziemi krakowskiej, mianowicie z lat 1388, 1389 i 1390, tamże: Ustawa urzędzenia żup krakowskich solnych wydana przez Kazimierza Wielkiego roku 1386*. Wyd. A. Z. Helcel. Kraków 1856; T. II: *Wypisy z ksiąg dawnych sądowych ziemskich i grodzkich ziemi krakowskiej*. Wyd. A. Z. Helcel. Kraków 1870; T. VII: *Inscriptiones clenodiales ex libris iudicialibus palatinatus Cracoviensis*. Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1885; T. VIII, cz. 1—2: *Antiquissimi libri iudiciales terrae Cracoviensis*. Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1885

SPś — *Społeczeństwo Polski średniowiecznej*

SrItin — S. Sroka: *Itinerarium Władysława Warneńczyka na Węgrzech*. W: Tenże: *Z dziejów stosunków polsko-węgierskich w późnym średniowieczu*. Kraków 1995

Strykowski — M. Strykowski: *O początkach, wywodach, dzielnościach, sprawach rycerskich i domowych sławnego narodu litewskiego, żemojdzkiego i ruskiego, przedtym nigdy od żadnego ani kuszone, ani opisane, z natchnienia Bożego a uprzejmie pilnego doświadczenia*. Opr. J. Radziszewska. Warszawa 1978

SŻ — „*Studia Źródłoznawcze*”

TJO — *Trzydzieści jeden nie drukowanych oryginałów pergaminowych Archiwum Diecezjalnego we Włocławku z drugiej połowy XV wieku trzecie ćwierćwiecze*. Wyd. S. Librowski. ABM 1988, T. 5

TK — „*Teki Krakowskie*”

TNar — *Teki Naruszewicza w BCz*

TPstr — *Teki Pstrokońskiego w BCz*

UrzCent — *Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV—XVIII wieku*. Spisy. Opr. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziela, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska. T. 10. Kórnik 1992

UrzŁęcz — *Urzednicy łączycy, sieradzczy i wieluńscy XIII—XV wieku*. Spisy. Opr. J. Bieniak, A. Szymczakowa. T. 2, z. 1. Wrocław 1985

UrzMpl — *Urzednicy małopolscy XII—XV wieku*. Spisy. Opr. J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P. K. Wojciechowski, B. Wyrozumska. T. 4, z. 1. Wrocław 1990

UrzRus — *Urzednicy województwa ruskiego XIV—XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka)*. Spisy. Opr. K. Przyboś. T. 3, z. 1. Wrocław 1987

UrzWlp — *Urzednicy wielkopolscy XII—XV wieku*. Spisy. Opr. M. Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko. T. 1, z. 1. Wrocław 1985

VL — *Volumina legum. Przedruk zbioru prawa staraniem XX. Pijarów w Warszawie od r. 1732 do r. 1782 wydanego*. Wyd. J. Ohryzko. T. 1. Petersburg 1859

Weise — *Die Staatsverträge des Deutschen Ordens in Preussen im 15. Jahrhundert*. Hrsg. E. Weise. Bd. II. Marburg 1958

WypPrz — *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich 1440—1500*. Wyd. B. Przybyszewski. W: *Źródła do dziejów Wawelu*. T. 3. Kraków 1960

- ZDKK** — *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*. Wyd. S. Kuraś. Cz. 1 (1063—1415). W: *Materiały źródłowe do dziejów Kościoła w Polsce*. T. 1. Lublin 1963
- ZDKM** — *Zbiór dyplomatów klasztoru mogińskiego*. Wyd. E. Janota. Kraków 1865
- ZDM** — *Zbiór dokumentów małopolskich*. Wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiowa. T. I—VIII. Wrocław 1969—1975
- ZDZP** — *Zbiór dokumentów zakonu oo. paulinów w Polsce*. Opr. J. Fijałek. Cz. 1. Kraków 1939; Cz. 2, mps w PAN Kraków
- ZH** — „Zapiski Historyczne”
- ZK** — *Księgi ziemskie krakowskie w APKr*
- ZNUJ** — *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*
- ZS** — *Zapiski sądowe województwa sandomierskiego z lat 1395—1444*. Wyd. A. Prochaska. W: AKP. T. 8. Kraków 1908
- ŻrDuch** — *Zachowane źródła do dziejów zakonu Św. Ducha de Saxia w Polsce*. Opr. s. K. Antosiewicz. ABM 1970, T. 20
- ŻP** — *materiały Żegoty Paulego w BJ*

Wstęp

Monografie poszczególnych rodzin możnowładczych okresu późnego średniowiecza w Polsce zajmują ostatnio poczesne miejsce w polskiej historiografii. Wystarczy wspomnieć prace: Włodzimierza Dworzaczka — poświęconą Tarnowskim¹, Anny Sochackiej — Czyżowskim², Janusza Kurtyki — Tęczyńskim³ czy Jerzego Sperki — Szafrąnców⁴. Powstały także monografie poszczególnych postaci: Jacka Wiesiołowskiego o Ambrozym Pampowskim⁵ i Feliksa Kiryka o Jakubie z Dębna⁶, a także rodów herbowych: Jana Wroniszewskiego o Rawiczach⁷, Błażeja Śliwińskiego o Lisach Krzelowskich⁸, Beaty Możejko

---

¹ W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego. Wiek XIV—XV*. Warszawa 1971.

² A. Sochacka: *Jan z Czyżowa namiestnik Władysława Warneńczyka. Kariera rodziny Półkozów w średniowieczu*. Lublin 1993.

³ J. Kurtyka: *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*. Kraków 1997.

⁴ J. Sperka: *Szafrąncowie herbu Stary Koń. Z dziejów kariery i awansu w późnośredniowiecznej Polsce*. Katowice 2001.

⁵ J. Wiesiołowski: *Ambroży Pampowski — starosta Jagiellonów (ok. 1440–1510). Z dziejów awansu społecznego na przełomie średniowiecza i odrodzenia*. Wrocław 1976.

⁶ F. Kiryk: *Jakub z Dębna na tle wewnętrznej i zagranicznej polityki Kazimierza Jagiellończyka*. Wrocław—Warszawa—Kraków 1967.

⁷ J. Wroniszewski: *Ród Rawiczów. Warszawice i Grotowice*. Toruń 1992; Tenże: *Ród Rawiczów. Współrodowcy Warszawiców i Grotowiców*. Toruń 1994.

⁸ B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy w XIV—XV w. i ich antenaci. Studium genealogiczne*. Gdańsk 1993.

o Świnkach⁹, Sobiesława Szybrowskiego o Cielepalach¹⁰ czy Adama Szwedy o Grzymałach¹¹. Bez takich opracowań — skupiających problemy genealogii, heraldyki, omawiających rolę polityczną tych rodzin bądź postaci, ich majątek — nie da się w pełni wyjaśnić procesów, jakie zachodziły w życiu narodu polskiego.

Pośród tych prac brakowało dotychczas monografii rodziny Rogowskich herbu Działosza, która zajmowała przez okres rządów pierwszych Jagiellonów ważne miejsce u ich boku. Lukę tę starały się wypełnić w pewnym stopniu biogramy poszczególnych członków tej rodziny w *Polskim słowniku biograficznym* pióra Jerzego Senkowskiego i Tadeusza Słowikowskiego¹², a także dwa artykuły Janiny Kalinowskiej¹³. Niestety, te ostatnie omawiały tylko fundacje Jana Hinczy, zresztą traktując je wybiórczo, skupiając się głównie na kaplicy Rogowskich w katedrze krakowskiej. Działalność polityczna tego przedstawiciela rodziny przewija się także na kartach prac Mariana Biskupa o wojnie trzynastoletniej¹⁴ oraz Wojciecha Fałkowskiego o elicie władzy z czasów Kazimierza Jagiellończyka¹⁵, jednak i tam jest ujęta marginalnie.

Działalność Rogowskich — chociaż krótka — znalazła swoje odzwierciedlenie w źródłach dyplomatycznych i sądowych¹⁶. Szczególnie pomocne okazały się księgi sądowe grodzkie i ziemskie krakowskie, a także księgi poznańskie i pyzdrowskie¹⁷. Niewątpliwie dużą ilość informacji zawierały też księgi sądowe wiślickie i sandomierskie, niestety nie dotrwały do naszych czasów, ich fragmenty znamy jednak z wcześ-

⁹ B. Możejko: *Ród Świnków na pograniczu polsko-krzyżackim w średniowieczu*. Gdańsk 1998.

¹⁰ S. Szybrowski: *Ród Cielepalów. Studium genealogiczne*. Gdańsk 1999.

¹¹ A. Szveda: *Ród Grzymałów w Wielkopolsce*. Toruń 2001.

¹² J. Senkowski: *Henryk z Rogowa*. W: PSB. T. 9, 1961, s. 242; Tenże: *Hinczka (Henryk) z Rogowa herbu Działosza*. W: PSB. T. 9, 1961, s. 523—524; J. Senkowski, T. Słowikowski: *Hincza (Henryk) z Rogowa*. W: PSB. T. 9, 1961, s. 521—523.

¹³ J. Kalinowska: *Jan Hincza z Rogowa i jego działalność fundacyjna na dworze pierwszych Jagiellonów*. ACr. 1987, T. 19; Taż: *Kaplica Jana Hinczy w Katedrze na Wawelu i jej malowidła ściennie*. „Studia do dziejów Wawelu” 1991, T. 5.

¹⁴ M. Biskup: *Wojna trzynastoletnia z Zakonem Krzyżackim 1454—1466*. Warszawa 1966.

¹⁵ W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce za panowania Kazimierza Jagiellończyka (1447—1492). Studium aspektów politycznych*. Warszawa 1992.

¹⁶ Pełny wykaz wykorzystanych źródeł w *Bibliografii*.

¹⁷ Archiwum Państwowe na Wawelu, księgi sądowe krakowskie grodzkie i ziemskie (pełny wykaz w *Bibliografii*); z ksiąg poznańskich i pyzdrowskich korzystałam na podstawie tzw. Tek Dworzaczka, Biblioteka Kórnicka PAN CD #1, Kórnik—Poznań 1995, a także z *Kartoteki słownika historyczno-geograficznego ziemi kaliskiej w średniowieczu* w Instytucie Historii PAN w Poznaniu.

niejszych wydawnictw¹⁸. Oprócz ksiąg sądowych Rogowscy często występowali na rozmaitego rodzaju dokumentach, znajdujących się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, a także zawartych w poszczególnych zbiorach i kodeksach mało- i wielkopolskich¹⁹. Dyplomy te — zarówno królewskie, jak i prywatne — umożliwiły opracowanie ich działalności politycznej oraz zestawienie itinerarium trzech przedstawicieli tej rodziny: Hinczki, Henryka i Jana Hinczy. Dzięki dokumentom prywatnym można było scharakteryzować powiązania Rogowskich z poszczególnymi przedstawicielami drobnej szlachty i możnych. Dokumenty z okresu wojny trzynastoletniej, a także korespondencja między możnymi polskimi, Krzyżakami oraz przedstawicielami Związku Pruskiego pozwoliły unaocznić rolę Jana Hinczy w inkorporacji Prus do Polski²⁰. Zachowane do dnia dzisiejszego rejestry podskarbiego Hinczki, a także fragmenty rachunków poszczególnych podrzędztw umożliwiły omówienie działalności Rogowskich jako podskarbie królewskich²¹. Ponadto cała rodzina nader obficie występuje na kartach kroniki Jana Długosza²². Przejrzone źródła pozwoliły na przed-

¹⁸ *Zapiski sądowe województwa sandomierskiego z lat 1395–1444*. Wyd. A. Prochaska. W: AKP. T. 8. Kraków 1908.

¹⁹ *Kodex dyplomatyczny Wielkiej Polski*. Wyd. E. Raczyński. Poznań 1840; *Kodeks dyplomatyczny Polski*. T. I–III. Wyd. A. Muczkowski, L. Ryszczewski; T. IV. Wyd. M. Bobowski. Warszawa 1847–1887; *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*. Wyd. F. Piekosiński. T. I–IV. Kraków 1876–1905; *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa*. Wyd. F. Piekosiński. T. I–II. Kraków 1879–1882; *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*. T. II. Wyd. I. Zakrzewski; T. V. Wyd. F. Piekosiński. Poznań 1878–1879; *Zbiór dokumentów małopolskich*. T. I–VIII. Wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiova; Wrocław 1969–1975; pełne przedstawienie wykorzystanych źródeł dyplomatycznych w *Bibliografii*.

²⁰ Są to m.in.: *Die Staatsverträge des Deutschen Ordens in Preussen im 15. Jahrhundert*. Hrsg. E. Weise. Bd. II. Marburg 1958; *Acten der Ständetage Preussens unter der Herreschaft des Deutschen Ordens*. Hrsg. M. Toeppen. T. III–V. Leipzig 1874–1886; *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198–1525*. Pars I: *Regesten zum Ordensbriefarchiv*. Vol. I: 1198–1454; Vol. II 1455–1510; Pars II: *Regesta privilegiorum Ordinis S. Mariae Theutonicorum*. Hrsg. W. Hubatsch, E. Joachim. Göttingen 1947–1950; *Katalog dokumentów i listów krzyżackich oraz dotyczących wojny trzynastoletniej z Archiwum Państwowego w Toruniu*. T. 2 (1454–1510). Wyd. A. Radziwiński, J. Tandecki. Warszawa 1998.

²¹ *Rachunki dworu Władysława Jagielly i królowej Jadwigi z lat 1388–1420*. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896 (pełny wykaz źródeł do tego zagadnienia zob. rozdział IV, por. też *Bibliografię*).

²² *Joannis Długossii s. Longini canonici Cracoviensis Historiae Polonicae libri XII*. Ed. Ž. Pauli. T. III–V. W: *Opera omnia XII–XIV*. Kraków 1875–1877; *Joannis Długossii Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae*. Lib. X–XI. Warszawa 1997 (w nawiasie podane strony polskiego wydania: *Jana Długosza kanonika krakowskiego Dziejów Polskich ksiąg dwanaście*. Tłum. K. Mecherzyński. Ks. XI–XII. Kraków

stawienie w miarę pełnej monografii tej rodziny, roli, jaką odegrała na ówczesnej arenie politycznej, gospodarczej i kulturowej.

Ramy chronologiczne pracy zamykają się pomiędzy rokiem 1385, czyli pierwszym pojawieniem się w źródłach protoplasty rodziny, Hinczki z Roszkowic, a rokiem 1474 — datą śmierci ostatniego z Rogowskich, Jana Hinczy.

Rogowscy przybyli do Korony ze Śląska²³. Pierwszy ich przedstawiciel, Hinczka z Roszkowic, w źródłach pojawił się dopiero w 1385 roku. To on nabył w 1396 roku Rogów (leżący w ziemi sandomierskiej), z którego się odtąd pisali. On także wytyczył drogę kariery, którą po jego śmierci kontynuowali synowie. Niestety, chociaż miał aż trzech synów, Henryka, Jana Hinczę i Jakuba, żaden nie pozostawił po sobie potomstwa. Rogowscy, pomimo błyskotliwej kariery na dworze Jagiellonów i zdobycia potężnego majątku, nie przetrwali próby czasu. Określenie to należy rozumieć dosłownie, ponieważ po wspomnianej rodzinie nie przetrwał prawie żaden ślad. Nikła ilość pieczęci²⁴ nie pozwala nawet skorygować rozbieżności w wizerunku ich herbu, natomiast z zakrojonej na olbrzymią skalę działalności fundacyjnej Jana Hinczy do naszych czasów przetrwały jedynie jej nieliczne ślady. Tym bardziej wydaje się ważne przybliżenie ich działalności — zarówno udziału w życiu politycznym, jak i spraw gospodarczych oraz fundacyjnych.

Rozdział I pracy pozwala na prześledzenie pochodzenia rodu Działoszy i pojawienia się późniejszych Rogowskich w Koronie. Skorygowano w nim rozmaite teorie dotyczące pochodzenia Rogowskich, m.in. fakt łączenia ich ze szlachtą sieradzką czy małopolską. Rozdział II jest poświęcony protoplastcie Rogowskich — Hinczce z Roszkowic, jego udziałowi w życiu politycznym w okresie panowania Władysława

---

1870; *Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*. Tłum. J. Mrukówna. Ks. X—XI. Warszawa 1981—1985).

²³ Na temat asymilacji tzw. nowych ludzi w elicie władzy patrz: A. Gąsiorowski: *Rotacja elity władzy w średniowiecznej Polsce*. W: SPŚ. T. 2. Red. S. K. Kuczyński. Warszawa 1982, s. 271—284; M. Koczerska: *Świadomość genealogiczna możnowładztwa polskiego w XV wieku. Podstawy i środki wyrazu*. W: SPŚ. T. 2. Red. S. K. Kuczyński. Warszawa 1982, s. 281; J. Kurtyka: *Problem klienteli możnowładczej w Polsce późnośredniowiecznej*. W: *Genealogia. Władza i społeczeństwo w Polsce średniowiecznej*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1999, s. 78—80.

²⁴ Pieczęć Jana Hinczy zachowała się przy dokumencie II pokoju toruńskiego z 1466 r. (AGAD, perg. 1140), a także przy dokumencie królewskim z 1455 r. (BCz, perg. 520). Pewne przesłanki wskazują na to, iż jego pieczęć może także znajdować się w Archiwum we Wrocławiu, jednak dotychczasowe poszukiwania nie przyniosły pozytywnych rezultatów. Poza omówionymi powyżej, brak pieczęci innych przedstawicieli tej rodziny.

Jagielly, a także powiązaniom z dostojnikami koronnymi, które miały kluczowy wpływ na karierę Roszkowskiego. Następnie zostały omówione (rozdział III) kariery wszystkich trzech synów Hinczki z Roszkowic — Henryka, Jakuba i Jana Hinczy. Przedstawiono je na tle współczesnych im wydarzeń o znaczeniu ogólnokrajowym. Ponieważ ich aktywność polityczna przypadała na inny okres, uniknięto w ten sposób zbędnych powtórzeń i powieleń, a także — częstego w takich wypadkach — zatarcia indywidualnych rysów poszczególnych osób przez rozproszenie szczegółów z ich życia.

Trzej przedstawiciele tej rodziny — jej protoplasta Hinczka oraz jego dwaj synowie: Henryk i Jan Hincza — zasiadali na urzędzie podskarbiego. Czas pełnienia przez nich tej funkcji, niezmiernie ważnej w państwie, przypadł na początkowy okres kształtowania się tej godności, a zatem na przykładzie członków tej rodziny można prześledzić formowanie się wspomnianego urzędu. Podczas zaledwie 89-letniej działalności politycznej Rogowskich, 30 lat przypadało na okres sprawowania przez nich podskarbiostwa. Pozwala to na wyciągnięcie wniosków o roli, jaką niewątpliwie odegrali w tej kwestii, a zarazem wyjaśnia drugi człon tytułu niniejszej pracy. Z racji dzierżenia tego urzędu przez trzech przedstawicieli rodziny poświęcono temu zagadnieniu osobny rozdział (IV), aby móc bardziej uwypuklić ich wkład w kształtowanie się podskarbiostwa i przybliżyć działalność na tym polu.

Ważnym elementem w działalności Rogowskich okazał się ich majątek (rozdział V). Niezwykle interesująco przedstawia się wzrost ich włości — od momentu ich pierwszego pojawienia się w źródłach, kiedy to nie posiadali w Koronie żadnych dóbr, aż do potężnego majątku u schyłku swej aktywności. Ich majątek, nie licząc sporej ilości starostw i tenut królewskich (tych ostatnich posiadanych dożywotnio) szacuje się na 50 wsi, 2—3 miasta i zamki. Suma ta zadziwia, należy bowiem pamiętać, iż Rogowscy zaczęli swoją działalność polityczną, nie mając w Koronie żadnych dóbr. Dochody z wspomnianych dzierżaw czyniły z nich jednych z bogatszych dostojników ówczesnej Polski. Dużą część tych dochodów ostatni z rodziny, Jan Hincza, przeznaczył na działalność fundacyjną (rozdział VI), która objęła zarówno lokacje klasztorne, jak i erekcje kościołów, ołtarzy, a także uposażenia szpitalne. Kwestie genealogiczne zostały omówione w Aneksie, wcześniej w tekście zasygnalizowano jedynie te uwagi, które wiązały się ściśle z omawianym tematem.

W monografii ukazano działalność Rogowskich na kilku płaszczyznach: politycznej, urzędniczej, gospodarczej i fundacyjnej. W każdej z nich przedstawiciele tej rodziny odnosili spore sukcesy. Ich akces do

elity politycznej jest przykładem, że w jej skład nie wchodzili jedynie przedstawiciele starych rodzin koronnych. Pozostaje mieć nadzieję, iż praca zapełni kolejną lukę w dziejach późnośredniowiecznej Polski.

*

*   *

Niniejsza książka jest zmienioną i poszerzoną wersją rozprawy doktorskiej, obronionej w 2001 roku w Instytucie Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W tym miejscu chciałabym złożyć podziękowania wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej pracy, promotorowi prof. dr. hab. Idziemu Panicowi, recenzentom: dr hab. Annie Sochackiej i prof. dr. hab. Stanisławowi Szczurowi, recenzentom wydawniczym: prof. dr. hab. Feliksowi Kirykowi, dr. hab. Januszowi Kurtyce, a także dr. hab. Tomaszowi Jurkowi, mgr. Waldemarowi Bukowskiemu, a szczególnie dr. Jerzemu Sperce za uwagi, rady i wszechstronną pomoc przy pisaniu niniejszej dysertacji.

Rozdział I

Herb i pochodzenie Rogowskich Działoszy

*Działosza... ród polski zapobiegliwy, lecz trącący skąpstwem*¹

Legenda herbowa wywodzi przedstawicieli tego rodu z czasów Bolesława Krzywoustego², jednak herb Działosza po raz pierwszy w źródłach pisanych pojawił się dopiero w 1413 roku³. Jego początkowy wizerunek: w polu srebrnym róg jelenia czarny o pięciu rosochach i skrzydło orla czarne w słup⁴, modyfikują późniejsze, szesnastowieczne herbarze, przydając mu czerwone, a nie srebrne pole⁵. Charakterys-

¹ [Długosz Jan]: *Klejnoty Długoszowe*. Wyd. J. Friedberg. RPTH 1930 [Kraków 1931], T. 10, s. 61: *Działoscha [...] genus Polonicum industriosum sed tenacitatem redolens*.

² K. Niesiecki: *Herbarz polski*. Wyd. J. N. Bobrowicz. T. 3. Lipsk 1841, s. 446; por. M. Derwich, M. Cetwiński: *Herby, legendy, dawne mity*. Wrocław 1989, s. 188, 223.

³ AUPL, nr 51. W Horodle Działosze przyjęli do swojego herbu Wółczka Kokutowicza.

⁴ Barwę srebrną podał Jan Długosz w *Klejnotach...*, s. 61; zob. też J. Szymański: *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*. Warszawa 1993, s. 120; według F. Piekosińskiego (*Heraldyka polska wieków średnich*. Kraków 1899, s. 49) srebrne pole jest poprawną wersją herbu.

⁵ B. Paprocki: *Herby rycerstwa polskiego*. Wyd. K. J. Turowicz. Kraków 1858, s. 333; K. Niesiecki: *Herbarz...*, s. 445-446; *Stemmata Polonica. Rękopis nr 1114 Klejnotów Długosza w Bibliotece Arsenalu w Paryżu*. Wyd. H. Polackówna. W: „Prace Sekcji Historii Sztuki i Kultury Towarzystwa Naukowego we Lwowie”. T. 1. Lwów 1929, s. 200; Z. Leszczyc: *Herby szlachty polskiej*. T. 1. Poznań 1908 (reprint Wrocław—Warszawa—Kraków 1995), s. 88—89, a za nim S. Górzyński, J. Kochanowski: *Herby szlachty polskiej*. Warszawa 1990, s. 54 — podali klejnot Działoszy: trzy-

tyczna srebrna barwa⁶, rzadka na koronnych herbach, może przemawiać za tym, iż wywodzi się on ze Śląska⁷.

W Koronie w XV wieku, poza Rogowskimi, nie było żadnych znaczniejszych przedstawicieli tego rodu⁸, brakuje też pieczęci z jego wizerunkami⁹.

pióra strusie; szczegółu tego nie znają jednak bardziej współczesne naszym Działoszom herbarze (J. Szymański: *Herbarz rycerstwa polskiego z XVI wieku*. Warszawa 2001, s. 60), należy zatem przyjąć, iż element ten pojawił się dopiero około XVI w. W przypadku XV-wiecznego wizerunku herbu nieznany jest zarówno klejnot, jak i kolor labrów, w XVII w. J. S. Nakielski (s. 69) podał czerwoną barwę herbu Jana Hinczy, nie wiadomo jednak, czy istotnie obowiązywała ona w XV w.; barwę czerwoną dla Działoszy podaje także J. Pilnáček: *Rody starého Šlezska*. T. 2. Brno 1991, s. 534—535.

⁶ S. Mikucki: *Barwa w heraldyce średniowiecznej*. Cz. 1: *Herby rycerstwa zachodniego i polskiego*. RPTH 1928—1929 [Kraków 1930], T. 9, s. 195—199; wśród innych herbów, których genealogia wywodzi się ze Śląska, jak Jeleń czy Niesobia, także barwy heraldyczne nie są „typowo” polskie, czyli brak barwy czerwonej. Por. J. Szymański: *Nauki pomocnicze historii*. Warszawa 2001, s. 656—657. Nie jest to argument główny, a jedynie przesłanka, która jednak w połączeniu z kolejnymi faktami nabiera wiarygodności.

⁷ Wiele wskazuje na to, iż ród Działoszków można łączyć ze śląskimi Rogalami (w przygotowaniu artykułu na ten temat), być może była to odmiana tego herbu, a nazwa Działosza powstała od Działoszy, miasta będącego w rękach Rogowskich, a najpewniej także przez nich lokowanego. Miejscowości o nazwie Działosza, Działoszyn bądź Działoszyce jest więcej, m.in. koło Sycowa, Zgorzelca i pod Pińczowem. S. Mieroszewski (*Kilka słów o heraldyce polskiej*. Kraków 1887, s. 45, 72) sugeruje, iż nazwa herbu wywodzi się od bliżej niezidentyfikowanego jeziora.

⁸ Wzmianki na temat innych Działoszków zawiera herbarz B. Paprockiego: *Herby rycerstwa...*, s. 333—334; autor wspomniał o Ratoldach ze Skrzydłnej, którzy mieli pieczętować się Działoszą, ale ta rodzina była herbu Szarza (mylnie identyfikowana z Osorią). Por. A. Supruniuk: *Krąg rodzinny Andrzeja z Korabiewic herbu Szarza*. W: *Venerabiles, nobiles et honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej*. Toruń 1997, s. 261—270. Autorka wyjaśnia tam kwestię identyfikacji herbu Ratoldów, nie wspominając jednak nic o ich rzekomym pieczętowaniu się Działoszą — zob. Taże: *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374—1426). Studium o elicie politycznej Mazowsza na przełomie XIV i XV w.* Warszawa 1998, s. 132, 200. Drugą rodzinę, której herbem miała być Działosza, podał A. Boniecki: *Herbarz Polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*. T. 5. Warszawa 1902, s. 149—150. Miała znajdować się w ziemi przemyskiej w XV w. Istotnie, w pierwszej połowie tego wieku występowała tam rodzina pieczętująca się wspomnianym herbem, pisząca się z Miodowic i Czajowic (AGZ XIII, wg indeksu), nie wydaje się jednak, aby byli spokrewnieni z Rogowskimi. Przedstawiciele tej rodziny nie piastowali żadnych urzędów, a także nie występowali nigdzie na wspólnych dokumentach z Rogowskimi.

⁹ Jedyne zachowane w Koronie pieczęcie z XV w. z tym herbem należą do Jana Hinczy, najmłodszego z Rogowskich. Nie dotrwało ich jednak do naszych czasów dużo, jedna z nich jest przywieszona na traktacie pokojowym pokoju toruńskiego z 1466 r. — M. Grzegorz: *Analiza dyplomatyczno-sfragistyczna dokumentu traktatu toruńskiego 1466 r.* Toruń 1970, s. 116, il. 19. Według Autora herb ten wygląda trochę inaczej niż w przekazach pisemnych Długosza — po prawej stronie róg bawoli, nie

Pochodzenie późniejszych panów z Rogowa nie zostało do tej pory dokładnie zbadane. Niektórzy badacze próbowali wprowadzić wywodzić ich korzenie z Małopolski, gdzie leżał Rogów, z którego się później pisali¹⁰, jednak przeprowadzone badania podważyły to twierdzenie. Wspomnianą wieś Działosze nabyli bowiem dopiero w 1396 roku, a i inne ich dobra w Małopolsce są raczej późniejszymi nabytkami. Wsie, które w Koronie posiadali wcześniej od Rogowa, leżały w ziemi wieluńskiej, co mogłoby ewentualnie przemawiać za ich tamtejszą proveniencją. Niestety, i tam nie można doszukiwać się ich korzeni. Wszystkie dobra w tej ziemi zakupił dopiero w latach osiemdziesiątych i na początku dziewięćdziesiątych XIV wieku pierwszy znany przedstawiciel tej rodziny — Hinczka. Niewątpliwie pomocna w określeniu pochodzenia byłaby identyfikacja Roszkowic — wsi, z której pisali się na początku, od momentu pojawienia się w źródłach, jeszcze przed nabyciem Rogowa. Miejscowości o tej nazwie nie ma jednak w całej Koronie¹¹, znajduje się natomiast w innym regionie, wówczas nie przynależnym do Polski, na Śląsku¹². Ponadto, za śląskim pochodzeniem Hinczki przemawia także kilka innych faktów i przesłanek. Wydaje się niezbędne ich dokładne omówienie, aby ostatecznie wyjaśnić pochodzenie późniejszych Rogowskich.

Istotnie, na Śląsku występowali także inni Działosze. W XIV wieku najbardziej znanymi z nich byli Paszek z Chomiąży i jego syn Henryk Wende¹³. Ich dobra leżały w pobliżu Środy Śląskiej. W 1359 roku

---

jelenia, po lewej — zamiast skrzydła sępa bądź orła — jedynie orle pióro, w rzeczywistości jednak nie odbiega od przekazu naszego kronikarza.

¹⁰ J. Senkowski: *Hinczka (Henryk) z Rogowa herbu Działosza*. W: PSB. T. 9, 1961, s. 523–524; A. Szymczakowa: *Urzednicy łączycy i sieradzcy do połowy XV wieku*. W: Acta Universitatis Lodzensis. „Folia Historica”. T. 20. Łódź 1984, s. 61; z kolei do szlachty sieradzkiej zaliczyła ich J. Kalinowska: *Jan Hincza z Rogowa i jego działalność fundacyjna na dworze pierwszych Jagiellonów*. ACr 1987, nr 19, s. 319. Natomiast do szlachty pruskiej zaliczył ich S. Łukomski: *Koźmin Wielki i Nowy. Monografia historyczna*. Poznań 1914, s. 19.

¹¹ Istniały wprowadzić Roszkowice pod Nowym Sączem (obecnie dzielnica miasta), ale były wsią klasztorną. Por. KDM I, nr 579.

¹² Za śląskim pochodzeniem Rogowskich opowiadali się już m.in.: S. Kozierowski: *Obce rycerstwo w Wielkopolsce w XIII–XVI wieku*. Poznań 1929, s. 32; *Rodzina, herb i szlachta polskiej*. Ze zbiorów S. Uruskiego wyd. A. Włodarski. T. 15, Warszawa 1931, s. 219; J. Pilnáček: *Rody...*, s. 534; Z. Leszczyć: *Herby szlachty...*, s. 88.

¹³ S. Kozierowski: *Obce rycerstwo w Wielkopolsce...*, s. 32 — wspomniani w latach 1324–1325; T. Jurek: *Obce rycerstwo na Śląsku do połowy XIV wieku*. Poznań 1996, s. 13. S. Kozierowski podał pod rokiem 1538 informację o Łukaszu Wende herbu Działosza, którego rodzina występowała z przydomkiem Nassal (*Nassadel*). Nazwa Wende może sugerować powiązanie z Henrykiem Wende, za czym przemawiałby też wspólny herb, brak jednak — poza herbem — podstaw do łączenia ich z Rogowskimi. Z. Leszczyć

występowali także w źródłach śląskich Paszek i Klaus, zwani Wenden, zapewne synowie Paszka lub Henryka, których dobra również były położone w pobliżu Chomiąży¹⁴. Mniej więcej w tym samym czasie jako przedstawiciele omawianego rodu występowali na Śląsku Grzegorz i Piotr z Zaboru¹⁵. Wszystkie wspomniane postacie związane były z księstwem wrocławskim, a szczególnie brzesko-legnickim¹⁶ i tam — wydaje się — należy szukać gniazda Działoszy. Pewną przesłankę dotyczącą tej kwestii podał też Jan Długosz, który do Działoszy zaliczył Henryka z Wierzbna, biskupa wrocławskiego¹⁷. Chociaż jego identyfikacja z tym rodem już dawno została wykluczona¹⁸, można jednak uznać kierunek wskazany przez kronikarza. Henryk był bowiem wychowawcą synów Henryka V Brzuchatego, księcia na Wrocławiu i Legnicy, a tam przecież lokuje się gniazdo Działoszy.

Na Śląsku występuje kilka miejscowości o nazwie Roszkowice: pod Gorzowem, koło Namysłowa, pod Byczyną i Zgorzelcem, a także pod Niemodlinem. Jako ewentualne włości późniejszych Rogowskich mogą być brane pod uwagę jedynie dwie — te leżące pod Byczyną i koło Namysłowa. Za wykluczeniem innych przemawia brak wzmianek źródłowych o jakichkolwiek Działoszach w tych okęgach. Za Roszkowicami pod Byczyną jako gniazdem późniejszych Rogowskich przemawia bliskość ziemi wieluńskiej, w której Hinczka nabył swoje pierwsze dobra w Koronie¹⁹. Natomiast Roszkowice położone niedaleko Namysłowa wydają się mieć mocniejsze podstawy do identyfikacji z dziedziną

(*Herby szlachty...*, s. 89) podaje (bez powołania na źródło) informacje o odmianie Działoszy — tarcza srebrno-czerwona dzielona w słup, na stronie srebrnej czarne skrzydło, na czerwonej srebrna laska. Według autora właśnie tej odmiany miała używać rodzina Nosali.

¹⁴ Były to Szczepanowice koło Środy Śląskiej; RegŚląs IV, nr 338, 348, 513, 547.

¹⁵ T. Jurek: *Obce rycerstwo na Śląsku...*, s. 268. W źródłach występują z przydomkiem Zalisz, który oznacza herb, Działosza w źródłach śląskich występuje bowiem z tym określeniem. W tym samym czasie występuje jakiś Grzegorz z Chomiąży, może identyczny z Grzegorzem z Zaboru — RegŚląs IV, nr 211, 212, 464, 483, 501—503, 532, 571, 586, 601, 636, 637; RegŚląs V, nr 151, 254 (jako Jerzy), 255, 256. Należy także zaznaczyć, iż herb Działosza określono na murach klasztoru bożogrobców miechowskich jako Sasor — M. Tobiasz: *Bożogrobcy w Miechowie (w 800-lecie sprowadzenia zakonu do Polski)*. NP 1963, nr 17, s. 40.

¹⁶ Siedziba Paszka i Henryka Wende — Chomiąża i wieś Grzegorza i Piotra Zaliszów — Zabor leżą obok siebie, nad Środą Śląską.

¹⁷ *Vitae episcoporum Poloniae*. Ed. I. Polkowski, Ż. Pauli. W: *Jana Długosza Opera omnia*. Cura A. Przeździecki edita. T. 1. Kraków 1887, s. 465.

¹⁸ A. Tarnas-Tomczyk: *Ród Wierzbnow do końca XIV w. Genealogia i rozsiedlenie*. Wrocław 1993, s. 11 i nast.

¹⁹ Pierwszą wieś, Szyszków, Hinczka z Roszkowic nabył tam w 1385 r. od Imrama z Nakła. Cztery lata później od Dziarsława Tłuka ze Strykowa odkupił Rębielice Szlacheckie, Parzymiechy i Lipie — TPstr 3344 IV, nr 95, 96; SHGWiel, s. 143, 160.

Rogowskich. Otóż, w źródłach śląskich w latach 1435—1438 występuje Hincza (Henryk) z Rogowa herbu Działosza, starosta brzeźnicki, pan na Karłowicach (*Keczendorf*)²⁰. W tym czasie starostą brzeźnickim był najmłodszy syn Hinczki z Roszkowic, Jan zwany Hinczą, który we współczesnych źródłach występował często tylko ze wspomnianym przydomkiem²¹. Imię, dziedzina, tytuł i herb wskazują, iż faktycznie może chodzić tu o Jana Hinczę.

Jednym z dokumentów, na którym występuje Rogowski, jest przysięga, jaką Jan Hincza składał wraz z rycerstwem brzeskim Ludwikowi, księciu brzesko-legnickiemu, że po śmierci tegoż nie złoży nikomu hołdu, jeżeli następca nie wypłaci sum wiennych córkom księcia — Małgorzacie i Jadwidze²². Pozostanie pytaniem, w jaki sposób Jan Hincza był powiązany z Ludwikiem II. Kontakty Rogowskiego z księstwem brzesko-legnickim potwierdzają powiązania z panami z Chomiąży, którzy występowali w ścisłym gronie tych książąt, głównie Ludwika I²³, ojca Ludwika II.

Wspominane Roszkowice z okolic Namysłowa leżą w odległości około 15 kilometrów od Karłowic, co — wydaje się — uwiarygodnia ich identyfikację z poszukiwaną dziedzina.

Przedstawione informacje ostatecznie chyba wykluczają identyfikację przodków późniejszych Rogowskich z ziemiami Korony. Za ich obcością może także świadczyć sposób, w jaki — zarówno Hinczka z Roszkowic, jak i jego syn Jan Hincza — oczyścili się z naganionego szlachectwa. Przedstawienie, zgodnie ze zwyczajem, odpowiedniej ilo-

²⁰ GrünMark I, nr 78, 87; *Katalog dokumentów przechowywanych w Archiwach Państwowych Dolnego Śląska*. T. IX: *Archiwa książęce i drobne akcesje*. Cz. 1 (1401—1500). Opr. R. Żerelik. Wrocław 1998, nr 295. Przy jednym z dokumentów wisiała pieczęć, której opis przytoczyli wydawcy: GrünMark I, 78 — pieczęć, z napisem w otoku *Heynrici de Rogawe*, przedstawia wizerunek herbu Działosza: skrzydło orła i róg jelenia. Wprawdzie nazwa *Keczendorf* nie figuruje w spisach nazw miejscowych Śląska (zob. M. Choroś, Ł. Jarczak: *Słownik nazw miejscowych Dolnego Śląska*. Opole 1995; M. Choroś, Ł. Jarczak, S. Sochacka: *Słownik nazw miejscowych Górnego Śląska*. Opole—Kluczbork 1996), jednak skądinąd wiadomo, iż zanikła ona po 1712 r. i istotnie odnosiła się do Karłowic (por. K. Eistert: *Die Bedeutung der Ritter Czambor für die frühmittelalterliche schlesische Kirchengeschichte*. „Archiv für schlesische Kirchengeschichte” 1939, Bd. 4, s. 54).

²¹ Tenuta brzeźnicka (w ziemi sieradzkiej) była w rękach Rogowskich najpewniej już od 1404 r. (zob. rozdział V), w latach 1435—1438 dzierżył ją najmłodszy syn Hinczki — Jan Hincza.

²² GrünMark I, nr 78; *Katalog dokumentów...*, nr 295; por. F. Szafranski: *Ludwik II brzesko-legnicki. Feudał śląski z doby późnego średniowiecza*. Wrocław 1972, s. 41; wśród wykonawców testamentu księcia brak Rogowskiego, przysięgę także składał osobno — GrünMark I, nr 76.

²³ RegŚląs IV, nr 211, 212.

ści świadków ze strony ojca i matki siłą rzeczy powodowało znaczne trudności, toteż za pierwszego ręczył władca swoim słowem, a drugi oczyścił się dokumentem ojca, wystawionym przez Władysława Jagiełłę, w tej sprawie²⁴. Sam fakt nagany szlachectwa, choć częsty w tamtych czasach, może także — w wypadku ich śląskiego pochodzenia — nabrać innego znaczenia: jako wymierzony w nowo przybyłych ludzi. Wydaje się, iż ostatecznie należy przyjąć, że Rogowscy mają śląską proveniencję i zakończyć łączenie ich dziedzictwa z ziemiami Korony.

Ponieważ korzenie Rogowskich wywodzą się spoza ziem Korony, trudno doszukiwać się tu więzów rodzinnych. To oni zabiegali dopiero o powiązania z znamienitszymi rodzinami. W literaturze pojawiła się jednak hipoteza, iż bliskie formy pokrewieństwa łączyły Rogowskich z Janem Mężykiem, podczaszym królewskim, starostą i wojewodą lwowskim²⁵. Mężyk pieczętował się śląskim herbem Wadwicz²⁶ i pisał z Dąbrowy, wsi w ziemi wieluńskiej, a zatem najpewniej także był przybyszem ze Śląska. Prawdopodobnie jego ojcem był Hanusz z Dąbrowy, który zginął w 1399 roku, nad Worsklą²⁷. Jan Mężyk miał dwie żony; pierwsza, Katarzyna, pochodziła z pobliskich Dąbrowie Iwanisk, druga, Anna, była córką Marcina z Rytwan i Doroty z Tarnowa²⁸. Przekonanie o jego pokrewieństwie z Rogowskimi utrwaliło się w literaturze po wydaniu przez Jana Fijałka dokumentu, którego fragment sugeruje pewne koligacje²⁹. Dokument w 1424 roku wystawiał Jan Mężyk, a dotyczył on nadania ziemi na sadzawkę dla Sobka, Tomka i Piotra. Interesujący fragment brzmi następująco: [...] *qui[bus nob]is³⁰ famosi Sobko, Thomko et Petrus strennui domini Henrici de Rogow fratris nostri notari [...]* Tekst powyższy jest dosyć

²⁴ SPPP VII, nr 623, 1613 — dokumentem królewskim Jan Hincza oczyszczał się dwukrotnie; por. też J. Senkowski, T. Słowikowski: *Hincza (Henryk) z Rogowa*. W: PSB. T. 9, 1961, s. 522.

²⁵ SHGKr III, z. 2, s. 213, 217, gdzie J. Laberschek podaje ostrożną hipotezę o ich pokrewieństwie, sugerując, iż Henryk z Rogowa, syn Hinczki, i Jan Mężyk mogli być braćmi przyrodniymi. UrzCent, nr 574; UrzRus, nr 1161, 1231; por. też F. Kiryk: *Mężyk Jan z Dąbrowy herbu Wadwicz*. W: PSB. T. 20, 1975, s. 513—514; M. Wilamowski: *Powstanie i początki hierarchii urzędów ziemskich województwa ruskiego i Podola. Z dziejów elity politycznej Polski pierwszej połowy XV wieku*. RH 1998, T. 64, s. 110.

²⁶ J. Szymański: *Herbarz średniowiecznego...*, s. 282—283.

²⁷ DH, T. III, lib. X, p. 527—528 (s. 294—295).

²⁸ F. Kiryk: *Mężyk Jan...*, s. 514 — nie zna pochodzenia Katarzyny, nie podał również ojca Jana; por. ZDM V, nr 1415; B. Czwojdrak: *Jeszcze o rodzinie Wojciecha Jastrzębca*. SH 1997, nr 40, s. 585—586.

²⁹ ZDZP I, nr 136.

³⁰ W miejscu nawiasu dokument jest uszkodzony, słowa zostały uzupełnione przez J. Fijałka.

niejasno napisany, w dodatku dokument w kluczowych miejscach jest uszkodzony (w miejscu zaznaczonym i na końcu przytoczonego fragmentu). J. Fijałek na podstawie tych słów domyślał się pokrewieństwa między Sobkiem, Tomkiem i Piotrem a rycerzem Henrykiem z Rogowa³¹. Brak znaków przestankowych utrudnia wprawdzie zrozumienie tekstu, tym niemniej należy przyjąć, iż określenie *fratris* odnosi się do Henryka. Słowa tego nie należy jednak rozumieć w jego potocznym znaczeniu — jako brata rodzonego bądź przyrodniego. Tak bliskie pokrewieństwo między tymi postaciami wyklucza chociażby duża różnica wieku³², a także inny herb.

Najpewniej istniał między nimi jakiś stopień powinowactwa, trudno go jednak bliżej określić. Jan Mężyk i Henryk z Rogowa występowali wprawdzie wspólnie na kilku dokumentach; były to wyłącznie dyplomy królewskie, co nie daje podstawy do uznania ich za krewnych³³. Także ich wspólne objazdy z władcą należy wiązać z piasutowanymi przez nich funkcjami — Mężyk był podczaszym królewskim, Henryk krajczym i dworzaninem³⁴. Z tego samego powodu obaj byli w straży królewskiej pod Grunwaldem³⁵. Imię Mężyka zapisywano czasami jako *Handzel*, *Hanslinus*, *Hinczlinus*, co niekiedy identyfikowano z imieniem Hincza, jednak najpewniej było formą imienia jego ojca (Hanusz)³⁶. Bardziej przekonujący w kwestii ewentualnego pokrewieństwa mógłby być fakt posiadania przez Jana Hinczę z Rogowa wsi Kuków, którą wcześniej miał Mężyk, ale wieś tę Rogowski nabył, a nie odziedziczył, więc i ta kwestia nie może służyć jako ostateczny argument w powyższej sprawie³⁷. Hipotezę tę niewątpliwie wzmacnia fakt, iż Mężyk raz wystąpił jako dziedzic z Roszkowic³⁸, nie wyjaśnia to jednak stopnia powiązania z Rogowskimi.

³¹ ZDZP I, uwaga na s. 268.

³² Henryk urodził się najpewniej około 1390 r., w 1388 r. Hinczka nie był jeszcze żonaty, bądź nie miał syna — zob. ZDM I, nr 189, a także *Aneks*. Natomiast Jan Mężyk urodził się najpewniej około 1370—1375 r. — zob. przyp. 41.

³³ AGZ III, nr 179; KDL, nr 305.

³⁴ RS, s. 425—517

³⁵ DA lib. X, p. 104 (s. 122).

³⁶ AOf 4, k. 197v; R. Hube: *Sądy, ich praktyka i stosunki prawne społeczeństwa w Polsce ku schyłkowi XIV wieku*. Warszawa 1886, s. 84—85; SHGKr III, z. 2, s. 217.

³⁷ SHGKr III, z. 2, s. 342—343; S. Muznerowski: *Krzepice w przeszłości*. Włocławek 1914, s. 83—84. Naturalnie, jeśli w grę wchodziło pokrewieństwo bądź powinowactwo, nabycie właśnie tej wsi przez Jana Hinczę byłoby związane z prawem bliskości. Nigdzie jednak tego nie zaznaczono, a samo posiadanie wsi, będącej wcześniej w dobrach Mężyka, o niczym nie świadczy.

³⁸ ZDM VI, nr 1692.

Pokrewieństwo Jana Mężyka z Rogowskimi sugerował też S. Kozierowski, pisząc, iż miał on być bratem przyrodnim, ale nie Henryka, a Hinczki z Roszkowic, jednak nie podał źródła swoich informacji na ten temat³⁹. Gdyby nawet hipotetycznie przyjąć tę sugestię, wydaje się ona mało wiarygodna. Hinczka urodził się około 1350 roku⁴⁰, Jan Mężyk jakieś dwadzieścia lat później, około 1370, może nawet 1375 roku⁴¹. Można jedynie dywagować na temat wspólnej matki pieczętujących się przecież innymi herbami Hinczki i Jana Mężyka, co — ze względu na dzielącą ich różnicę wieku — jest możliwe, aczkolwiek mało prawdopodobne⁴². Można oczywiście przyjąć, iż braćmi przyrodnymi byli

³⁹ S. Kozierowski: *Obce rycerstwo w Wielkopolsce...*, s. 111; por. Tenże: *Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej wschodniej Wielkopolski*. Poznań 1926, s. 6. W tym miejscu tekst S. Kozierowskiego jest trochę niejasny i — na jego podstawie — można wywnioskować, iż przytoczona w przypisie księga wieluńska (ks. 7, k. 49), na którą się powołał, dotyczy właśnie wspomnianego pokrewieństwa. W rzeczywistości jest to akt kupna w 1389 r. przez Hinczkę z Rogowa wsi Rębielice, Parzymiechy i Lipie; por. też SHGWiel, s. 104, 133, 143.

⁴⁰ Dane dotyczące dat urodzin i śmierci rodziny omawiam w *Aneksie*.

⁴¹ Rok urodzin Jana Mężyka przyjęłam na podstawie jego pierwszego pojawienia się na urzędzie — 1403 jako podczaszcy, ale pierwszy urząd ziemski, wojewody lwowskiego, otrzymał o wiele później — dopiero w 1432, jako starosta lwowski także występował późno — w 1427 r. Zob. też literaturę w przyp. 25. Wydaje się także, że w źródłach połączono dwie postacie — ojca i syna. Według F. Kiryka — biografa Jana Mężyka — pojawił się on po raz pierwszy w źródłach w 1394 r. jako łożny królewski. Informacja ta oparta jest na rachunkach podskarbiowskich, gdzie istotnie z tym tytułem występował bliżej nieokreślony Hanusz, dwukrotnie natomiast zaznaczono, iż łożnym był jakiś Mężyk, stąd zapewne identyfikacja wspomnianego Hanusza z Mężykiem — RpH, s. 179, 193, 196, 203, 210, 213, 214, 215, 219, 220. Z rachunków wynika, iż Hanusz i Mężyk to dwóch różnych łożnych, jednak mało prawdopodobne, że był to interesujący nas Jan Mężyk, który kolejny urząd, podczaszego, otrzymał dopiero w 1403 r. Przypuszczalnie wspomnianym łożnym królewskim był jego ojciec, Hanusz, który zginął w 1399 r. nad Worsklą. Syn — Jan — urzędem podczaszego rozpoczął karierę na dworze Jagiellonów, zaraz też przysły dalsze nominacje, wpięrow objęcie tenut królewskich: w 1406 r. ojcowskiej (KDM IV, nr 1097), a później, w 1411, krzepickiej (SHGKr III, z. 2, s. 213), następnie starostwa i województwa lwowskiego. W tym wypadku, gdyby rozdzielić postacie ojca i syna, logicznie byłoby przyjąć, iż Katarzyna Mężykówna, żona Mikołaja z Michałowa, była siostrą Jana Mężyka, nie córką, jak się dotychczas uważa (A. Boniecki: *Herbarz...* T. 13, s. 255; A. Kamiński: *Mikołaj z Michałowa i Kurozwęk zwany Białucha herbu Poraj*. W: PSB. T. 21, 1976, s. 125), skoro dziecko tej pary, Małgorzata, przed 1419 r. wyszła za mąż za Mikołaja Kmitę (A. Boniecki: *Herbarz...*; R. Trałka: *Działalność polityczna wojewody lubelskiego Dobiesława Kmitę z Wiśnicza*. W: *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie*. Z. 36. „Historia”. T. 8. Rzeszów 1999, s. 16). Katarzyna musiała zostać żoną Michałowskiego w latach 1395–1400. Lata te wskazują na ojcostwo Hanusza Mężyka, wykluczając natomiast Jana, którego pierwsza żona występowała w źródłach dopiero od 1418 r. jako opiekunka królowny Jadwigi, a zmarła przed 1437 r.

⁴² Z całą pewnością nie można uznawać Jana Mężyka jako brata przyrodniego Jana Hinczy jak J. Wroniszewski: *Szlachta ziemi sandomierskiej w średniowieczu*.

Hinczka z Roszkowic i Hanusz, ojciec Jana Mężyka, w tym wypadku urodziny obu przypadają mniej więcej na około połowę XIV wieku, ale byłyby to już trzecia z kolei postać, do której trzeba by dopasowywać hipotetyczną przesłankę S. Kozierowskiego.

Reasumując, nie ma więc przekonujących dowodów, aby uznać bliskie pokrewieństwo między Henrykiem z Rogowa a Janem Mężykiem. Z dużą dozą prawdopodobieństwa można przyjąć, że istniał między nimi jakiś stopień powinowactwa, a możliwe też, że byli po prostu zaprzyjaźnieni, czemu sprzyjał fakt, iż obydwie rodziny wywodziły się ze Śląska i — zapewne — w podobnym czasie przybyły do Korony.

Być może jakiś — nieznaną bliżej — stopień powinowactwa łączył Rogowskich z wielkopolską rodziną Świdwów z Szamotuł. Obie rodziny stosunkowo często i przez wiele lat świadczyły bądź poręczały sobie wzajemnie na własnych dokumentach. Taką formę wzajemnych stosunków można zaobserwować przez trzy pokolenia w przypadku Szamotulskich (Sędziwój, Dobrogost, Piotr) i dwa w przypadku Rogowskich (Hinczka, Jan Hincza)⁴³.

Możliwe także, iż jakiś odległy stopień powinowactwa łączył Hinczkę z Roszkowic z Grzymalitami. Dwaj z nich — bracia: Mikołaj ze Strzelec i Piotr Cztan z Baranowa — poręczali królowi za Roszkowskiego na pierwszym znanym nam dokumencie Jagiełły dla Hinczki, nadającym mu wieś Przemanków⁴⁴. Byli oni bratankami Janusza Suchywilka, a braćmi Jakusza Cztana ze Strzelec, za którego syna Przeclawa Hinczka wydał swoją córkę Małgorzatę⁴⁵. Ród Grzymalitów wywodził się ze Śląska, następnie największe skupiska jego przedstawicieli odnotowano w Wielkopolsce, toteż mogły tam zostać nawiązane jakieś bliższe stosunki między nimi a późniejszymi Rogowskimi⁴⁶.

Zagadnienia społeczne i gospodarcze. Poznań—Wrocław 2001, s. 103; powiązanie takie wyklucza zbyt duża różnica wieku między nimi (ok. 30 lat).

⁴³ Obydwie rodziny wzajemnie świadczyły sobie w sprawach majątkowych, taką sytuację można zaobserwować przez kilka pokoleń, m. in.: Sędziwój Świdwa z Szamotuł (TPstr 3344 IV, nr 95, 96) na dokumentach Hinczki, natomiast Dobrogost Świdwa z Szamotuł (Księga grodzka poznańska 4, s. 80, na podstawie KPANKal; LB I, s. 393) i Piotr Świdwa z Szamotuł (J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny opis miast i wsi w dzisiejszym powiecie krotoszyńskim — od najdawniejszych czasów aż po rok 1794*. T. 1. Poznań 1869, s. 454; zob. też KPANKal; MRPS I, nr 654) na dokumentach Jana Hinczy. Tak bliskie wielopokoleniowe stosunki, datujące się przynajmniej od 1385 r., mogłyby świadczyć o jakichś związkach koligacyjnych łączących obydwie rodziny.

⁴⁴ ZDM I, nr 189.

⁴⁵ SHGKr II, z. 4, tablica genealogiczna Kobylańskich, s. 658/659; szerzej na temat tego małżeństwa patrz *Aneks*.

⁴⁶ W. Moszczeńska: *Rola polityczna rycerstwa wielkopolskiego w czasie bezkrólewia po Ludwiku Wielkim*. PH 1925, nr 5, s. 54–60; J. Tęgowski: *Krąg*

Około roku 1396 Hinczka z Roszkowic nabył Rogów, leżący koło Opatowca⁴⁷. Od tej właśnie wsi dziedzice Roszkowic stali się znani jako Rogowscy i do tego stopnia kojarzyli się z tym regionem, że niektórzy historycy utożsamiali ich ze szlachtą małopolską⁴⁸. Najpewniej poprzednim właścicielem wsi był Imram, występujący jako jej dziedzic w latach 1357—1384⁴⁹. Pierwsze wystąpienie Hinczki jako pana *de Rogow* (25 kwietnia 1396) zbiegło się zapewne ze śmiercią Imrama, bowiem we wrześniu tego roku występowała w źródłach wdowa po nim, Nastka⁵⁰. Na decyzję kupna wsi niedaleko Krakowa wpłynął niewątpliwie fakt posiadania przez Roszkowskiego Przemankowa, wsi leżącej niedaleko Rogowa, którą otrzymał w 1388 roku od króla⁵¹. Nadanie to było zapewne fragmentem akcji budowania przez Jagiełłę własnego zaplecza politycznego.

W 1400 roku w źródłach jest wspomniana Nastka z Rogowa. Możliwe, że była nią wdowa po Imramie⁵². Nie wiadomo niestety, czy miała

---

rodzinny Jarosława z Bogorii. W: *Genealogia. Polska elita polityczna w wiekach średnich na tle porównawczym*. Red. J. Wroniszewski. Toruń 1993, s. 126—127; por. też A. Szweda: *W kręgu synowców arcybiskupa Janusza Suchegowilka*. W: SPŚ. T. 8. Red. S. K. Kuczyński. Warszawa 1999, s. 175 i nast.; A. Marzec: *Krąg rodzinny arcybiskupa Janusza Suchywilka*. W: *Genealogia. Studia i materiały historyczne*. Red. M. Górny. T. 8. Poznań—Wrocław 1996, s. 18—22 — tam znaczne poprawki w stosunku do poprzednich prac. Ostatnio o Grzymalitach A. Szweda: *Ród Grzymalitów w Wielkopolsce*. Toruń 2001, o pochodzeniu rodu zob. s. 370—375.

⁴⁷ W tym roku po raz pierwszy wystąpili jako właściciele tej wsi (ZS, nr 41). Ze względu na znaczną ilość wsi o tej nazwie w ziemi krakowskiej i sandomierskiej (m.in. Rogów koło Końskich — ten należał do Odrowążów Sprowskich, a także Rogów koło Miechowa) trudno dokładnie określić, które informacje odnalezione w źródłach odnoszą się do tego właśnie Rogowa; właścicieli rozmaitych wsi o tej nazwie jest w źródłach sporo. Identyfikacji dziedziców Rogowa Hinczki dokonałam na podstawie LB II, s. 409—410, a także korzystałam z kartoteki słownika ziemi sandomierskiej w średniowieczu w Instytucie Historii PAN w Krakowie.

⁴⁸ Zob. literaturę w przyp. 10.

⁴⁹ CDV, s. 9; KDKT, nr 77; KDM III, nr 863, 935, 937; SPPP VIII/1, nr 1409, 1541, 1582, 1621, 1631, 1667, 1722, 1810, 2107, 2111, 2112, 2169, 2265, 2515, 2671, 2684, 3141, 3348, 4525, 4640, 4657, 4706, 4717, 4940, 5080, 5206, 5459; zob. też Z. Perzanowski: *Dokument i kancelaria sądu ziemskiego krakowskiego do połowy XV wieku*. W: „Prace Historyczne”. Z. 23. ZNUJ. Nr 182. Kraków 1968, s. 32 — wymienia go jako komornika sędziego krakowskiego. Identyfikacja Imrama z tym właśnie Rogowem raczej nie ulega wątpliwości, wszystkie sprawy przed sądem proszowskim prowadził z właścicielami okolicznych wsi.

⁵⁰ Hinczka — ZS, nr 41; Nastka — SPPP VIII/2, nr 5748.

⁵¹ ZDM I, nr 189.

⁵² Imram miał córkę o imieniu Nastka, najpewniej wpięrow żonę Michała z Przecławic, a później Warszę ze Skrzyńska — SPPP VIII/1, nr 2112, 5011, 4940; J. Wroniszewski: *Ród Rawiczów. Współrodowcy Warszawiców i Grotowiców*. Toruń 1994, s. 45—46.

wydzieloną jakąś część Rogowa, którą ewentualnie Rogowscy mogli od niej odkupić. Po roku 1400 Nastka znikła ze źródeł, co może sugerować jej śmierć bądź przejęcie jej części Rogowa przez Hinczkę⁵³.

Sprawa sprzedaży Rogowa Hinczce musiała być nie do końca rozstrzygnięta, bowiem Żegota z Filipowic, syn Imrama, w latach 1398—1407 występował jako *de Rogow*⁵⁴. Stosunki Roszkowskiego z panami z Filipowic datują się już od 1388 roku, kiedy to brat Żegoty, Lambert, sprzedał Roszkowskiemu Filipowice za 300 grzywien⁵⁵. Roszkowski chciał najpewniej zgromadzić kompleks dóbr wokół Przemankowa, kolejnym krokiem było więc kupno — od panów z Filipowic — w roku 1396 Rogowa.

Z 1458 roku pochodzi informacja o kupnie przez Krzesława z Grzybowa i Kurozwęk wsi Rogów i Wyszogród⁵⁶. W 1467 roku synowie zmarłego już Krzesława — Piotr, Dobiesław, Stanisław, Krzesław, Jan i Mikołaj — dali swojej siostrze Annie, żonie Stanisława z Lanckorony, zgodę na intromisję dla Eustachego ze Sprowy między innymi do Rogowa⁵⁷. Informację tę potwierdził Jan Długosz, który odnotował, iż po śmierci Jana Hinczy jedynym patronem fundowanego przez Rogowskiego kościoła w Rogowie był Eustachy ze Sprowy. W tym wypadku należy przyjąć, iż Kurozwęccy nabyli Rogów od Jana Hinczy, najmłodszego syna Hinczki z Roszkowic. Sprawę jednak komplikuje fakt dalszego występowania Jana Hinczy jako pana na Rogowie po tej dacie. Wprawdzie zdarzały się wypadki, kiedy pisano się dalej z wsi, która nie była już w posiadaniu danego szlachcica, ale w przypadku Jana Hinczy jego własność jest udokumentowana; w 1468 roku sprze-

⁵³ Do Hinczki należał też przynależny do Rogowa las Chomierz — SPPP VIII/2, nr 10676.

⁵⁴ Żegota, najpewniej herbu Rak, w latach 1404—1405 starosta biecki, w 1409 wojski sandomierski (UrzMpl nr 1008, 1239). W 1397 r. występował jeszcze jako dziedzic Filipowic (SPPP VIII/2, uw. 229, 231); 5 lutego już pisał się z Filipowic lub Rogowa (Tamże, uw. 243; zob. też nr 7237, 7257, 7297, 7367, 8099; ZDM VI, nr 1687). Za tym, iż był synem Imrama, świadczy zapiska w: *Monumenta Poloniae Vaticana*. T. IX: *Akta kamery apostolskiej*. Vol. III: *Księga kolektora papieskiego Piotra syna Stefana 1373--1375*. Wyd. S. Szczur. Kraków 1994, nr 56: *Item Segothe filio Imrami de Rogow...* — suplika dotyczyła beneficjum w parafii krakowskiej.

⁵⁵ SPPP VIII/1, nr 4933, 4938; SHGKr I, z. 4, s. 682.

⁵⁶ A. Boniecki: *Herbarz...*, T. 13, s. 256. A. Boniecki, podając informacje o kupnie Rogowa przez Kurozwęckiego, powołał się na zaginione dziś księgi ziemskie wiślickie, co skłaniałoby do uznania, że wszystkie te informacje dotyczą Rogowa koło Opatowa, ponadto wspomniany w transakcji Wyszogród leży obok Rogowa Hinczów, co tym bardziej potwierdza identyfikację wsi.

⁵⁷ ZK 152, s. 127. F. Kiryk: *Odrówąż Eustachy ze Sprowy*. W: PSB. T. 23, 1978, s. 545—546 — Eustachy był mężem Urszuli, siostry Anny i wspomnianych braci Kurozwękich.

dał cały czynsz z Rogowa Janowi Długoszowi na uposażenie jego fundacji mansonarzy w Sandomierzu⁵⁸. Ponieważ nie jest znany dokument kupna wsi przez Krzesława z Kurozwęk, trudno spekulować na ten temat. Wszystko wskazuje jednak na to, iż od 1467 roku Rogów trzymali Odrowążowie Sprowscy⁵⁹ — ich obecność tam jest potwierdzona jeszcze w początkach XVI wieku⁶⁰. Świadczy także o tym fakt, iż w podziale ziem, w którym po śmierci ostatniego Rogowskiego — Jana Hinczy — partycypowali jego siostrzeńcy, dziedzice Kobylan⁶¹, nie była nigdzie wspomniana „rodowa” wieś Rogów⁶². Najpewniej zatem Rogowski sprzedał w 1458 roku Krzesławowi z Kurozwęk część wsi na nieznanych obecnie warunkach. Z kolei Kurozwęccy wwiązali w wieś swego szwagra Eustachego ze Sprowy, który stał się właścicielem wspomnianej części Rogowa. Po śmierci Jana Hinczy Sprowski posiadał najpewniej całą dziedzinę.

Jan Hincza, dla którego Rogów był jedynie jednym z wielu nabytków (nie zachowała się żadna wzmianka o średniowiecznej murowanej budowli, nie wiadomo zatem, czy był tam zamek)⁶³, sprzedał wieś bez

⁵⁸ KDM V. T. M, nr 57, LB I, s. 393; gdyby Rogowski nie był właścicielem wsi, a przynajmniej jej części, nie mógłby sprzedać z niej czynszu; zob. też M. Buliński: *Monografia miasta Sandomierza*. Wyd. W. Kukliński. Warszawa 1879, s. 177.

⁵⁹ LB I, s. 346, 360; K. Górski: *Ród Odrowążów w wiekach średnich*. RPTH 1926—1927 [Kraków 1928], T. 8, s. 29, 34—35. Odrowążowie Sprowscy posiadali także Rogów koło Końskich, w tym jednak wypadku chodzi o Rogów koło Opatowca.

⁶⁰ CDUJ III, nr 317; MRPS IV/2, nr 9991.

⁶¹ Małgorzata, siostra Jana Hinczy, wyszła za Przeclawa z Kobylan, ich wnukowie — Hieronim, Jan i Jakub — dziedziczyli po bezpotomnej śmierci Rogowskiego. Dane genealogiczne całej rodziny Rogowskich wraz z literaturą omawiam w *Aneksie*.

⁶² Na temat majątku Rogowskich i jego podziału po śmierci Jana Hinczy patrz rozdział V.

⁶³ W Rogowie dwór murowany powstał dopiero w XVII w. — Z. Gloger: *Budownictwo drzewne i wyroby z drewna w dawnej Polsce*. T. 1. Warszawa 1907, s. 308—312. Według J. Wiśniewskiego (*Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w pińczowskim, skalbierskim i wiślickim*. Marjówka 1927, s. 353) w jadalni tego dworu miał wisieć portret Jana Hinczy z Rogowa z napisem: *MEMORIAE HINCZAE DE ROGOW / OLIM VICE THESAURARII / R. P. CASTELANI SIRADIENSIS / DEIN SANDOMIERIENSIS FUNDATORIS / PAROCHIAE ET PRIMITIVAE ECCLE / SIAE BENEFACTORIS ECCLESIAE / CANONICORUM REGULARI IN KRZEPI / CE ET MOSTOW QUI A. D. 1439 / FACTIOSUM DE MELSZTYN / STIPATUS PARVA AULICORUM / REGIS VLADISLAI III MANU AD / OSTIA NIDE FUDIT FUGAVITQUE*. Jednak badania Tomasza Dzikowskiego z Muzeum Wsi Kieleckiej (któremu w tym miejscu serdecznie dziękuję za nadesłane informacje), ustaliły, iż takiego obrazu nigdy nie było w rogowskim dworze, a Wiśniewski połączył istniejącą inskrypcję z wiszącym w jadalni portretem Jana Opalińskiego — zob. też. T. Szydlowski: *Dwór w Rogowie, zabytek budownictwa drewnianego XVII w.* Kraków 1918, s. 232—235. Niestety, podczas II wojny światowej dwór spłonął, nie zachowała się też i inskrypcja.

żadnych sentymentów, jak sprzedawał inne kupione przez siebie i ojca dobra. Rogów, który jako ich sukcesyjna własność, określająca byt wśród elity możnych, przetrwał w świadomości jemu współczesnych i taki jawi się nam obecnie, tak naprawdę był tylko terminowym nabytkiem. Ale pomimo tego przybysze ze Śląska zostali ochrzczeni dziedzicami z Rogowa.

Rozdział II

Hinczka z Roszkowic – protoplasta Rogowskich

Pomimo że kariera Hinczki ściśle wiąże się z Władysławem Jagiełłą, należy przyjąć, iż w Koronie pojawił się przed przybyciem nowego władcy do kraju. W chwili koronacji Jagiełły miał już najpewniej dobrze ugruntowaną pozycję wśród panów koronnych. Absencja źródłowa Roszkowskiego z lat panowania Ludwika Węgierskiego w Polsce uniemożliwia dokładne uchwycenie momentu jego przybycia do Korony, można jednak — opierając się na pewnych przesłankach — pokusić się o określenie przybliżonych ram chronologicznych tego wydarzenia.

Wiadomo, że po raz pierwszy w źródłach Roszkowski pojawił się w związku z udziałem w poselstwie na Litwę w 1385 roku¹. Data ta stanowi *terminus ante quem* pojawienia się Hinczki w Koronie. Sam fakt, iż dołączono go do grona osób jadących pertraktować z Jagiełłą w sprawie przejścia korony polskiej, świadczy o tym, że jego kontakty z panami koronnymi, choć nieuchwytnie w źródłach, muszą pochodzić sprzed tej daty. Z lat dziewięćdziesiątych XIV wieku są znane pierwsze udokumentowane więzi łączące Hinczkę z ówczesną elitą koronną, a w szczególności ze Spytkiem z Melsztyna². Znalezienie się w gronie klientów honorowych Melsztyńskiego ułatwiło Roszkowskiemu sto-

---

¹ DH, T. III, lib. X, p. 452—453 (s. 192); Strykowski, s. 304; por też J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański: *Władysław II Jagiełło*. Wrocław 1990, s. 85.

² Hinczka często świadkował na prywatnych dokumentach Spytki (m.in. ZDM IV, nr 1096b, 1138; ZDM VI, nr 1842), zob. też J. Kurtyka: *Problem klienteli możnowładczej w Polsce późnośredniowiecznej*. W: *Genealogia. Władza i społeczeństwo w Polsce średniowiecznej*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1999, s. 77—80.

sunki z innymi panami koronnymi i rozpoczęcie kariery na dworze krakowskim³.

Pierwsze, potwierdzone źródłowo kontakty ze Spytkiem pochodzą z 1391 roku, jednak ich wzajemne zetknięcie musiało nastąpić wcześniej, przypuszczalnie w ostatnich latach panowania Ludwika Węgierskiego bądź tuż po jego śmierci. Z dużą dozą prawdopodobieństwa można przyjąć, iż doszło do niego za pośrednictwem rodziny Szamotulskich herbu Nałęcz, z którą łączyły Hinczkę dobre stosunki⁴. Śmierć Ludwika Węgierskiego i walka o sukcesję po nim na tronie polskim podzieliła szlachtę koronną na kilka ugrupowań, z których trzon tzw. ziemian stanowił ród Nałęczów⁵. Dużą rolę odegrał w nim ówczesny kasztelan nakielski Sędziwój Świdwa z Szamotuł⁶. Wspomniane stronnictwo w końcowym okresie zabiegów sukcesyjnych wspomagało Małopolan, chcących osadzić na tronie najmłodszą córkę Ludwika — Jadwigę⁷.

³ Świadczy o tym fakt świadkowania na prywatnych dokumentach osób z otoczenia królewskiego, np. Szafranców — KDKK II, nr 432. Powiązaniom Hinczki z elitą koronną zamierzam poświęcić osobny artykuł, kwestia ta bowiem wymaga szeroko zakrojonych badań.

⁴ Zob. rozdział I, przyp. 42.

⁵ Stronnictwa z czasów rządów Ludwika Węgierskiego omawiają: J. Dąbrowski: *Ostatnie lata Ludwika Węgierskiego 1370—1382*. Kraków 1918, s. 190—269; J. Bieniak: *Epilog zabiegów Siemowita VI o koronę polską*. W: *Acta Universitatis Nicolai Copernici*. „Historia”. T. 9. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Z. 58. Toruń 1973, s. 71—86; J. Łojko: *Wojna domowa w Wielkopolsce w latach 1382—1385*. W: *Gniezno. „Studia i Materiały Historyczne”* 1987, T. 2, s. 69—97; a ostatnio J. Kurtyka: *Tęczyński. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej*. Kraków 1997, s. 190—196; A. Szwe da: *Stronnictwo starosty Domarata z Pierzchna w czasie wojny domowej w Wielkopolsce*. W: *Książęta — urzędnicy — złoczyńcy. „Gdańskie Studia do Dziejów Średniowiecza”*. T. 6. Red. B. Śliwiński. Gdańsk 1999, s. 213—234; W. Moszczeńska: *Rola polityczna rycerstwa wielkopolskiego w czasie bezkrólestwa po Ludwiku Wielkim*. PH 1925, T. 25, s. 135—143; A. Szymczakowa: *Zęczyckie i Sieradzkie wobec zabiegów Siemowita IV o koronę polską*. RŁ 1975, T. 20, s. 331—346; M. Palczewski: *Walka Siemowita IV o tron Polski (1382—1385)*. W: *Prace Naukowe WSP w Częstochowie. „Zeszyty Historyczne”*. Nr 1. Częstochowa 1993, s. 9—21; J. Tęgow ski: *Bezkrólestwo po śmierci Ludwika Węgierskiego a geneza unii Polski z Litwą*. W: *Studia historyczne z XIII—XV wieku. Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie*. T. 86. Olsztyn 1995, s. 87—110.

⁶ Na temat Sędziwoja z Szamotuł patrz jego biogram autorstwa A. Gąsiorowskiego w *Wielkopolskim słowniku biograficznym*. Red. A. Gąsiorowski, J. Topolski. Warszawa—Poznań 1983, s. 728 oraz UrzWlp, nr 323 — jako kasztelan nakielski w latach 1381—1386, później kasztelan gnieźnieński (1387—1392) i poznański (1393—1403) — Tamże, nr 42, 488.

⁷ W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego. Wiek XIV—XV*. Warszawa 1971, s. 100—106; J. Kurtyka: *Tęczyński...*, s. 197—201; J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń. Z dziejów kariery i awansu w późnośredniowiecznej Polsce*. Katowice 2001, s. 53—54.

W ten sposób Hinczka mógł nawiązać kontakt ze Spytkiem z Melsztyna, jedną z bardziej aktywnych postaci w tym czasie⁸.

Znajomość i poparcie zarówno Szamotulskich, jak i Melsztyńskiego znakomicie ułatwiły start Hinczce. Najpewniej za ich radą, a może i poparciem, postanowił kupić wieś Szyszków w Koronie, co ostatecznie uczynił w 1385 roku⁹. Trudno podejrzewać, iż kupno wsi właśnie w ziemi wieluńskiej miało jakiś głębszy podtekst, tym niemniej należy zwrócić uwagę na fakt, iż ziemię tę wówczas dzierżył Władysław Opolczyk, niegdyś zaufany Ludwika Węgierskiego, a później kandydat do tronu polskiego¹⁰. Kilka lat po koronacji Jagiełły na króla Polski rozpoczęły się walki z księciem opolskim o odebranie mu m.in. ziemi wieluńskiej¹¹, w których uczestniczył bardzo aktywnie Spytek z Melsztyna¹². Melsztyński przed 1397 roku otrzymał od króla, będącą wcześ-

⁸ W. Dworzaczek: *Leliwici...*, s. 100–106.

⁹ TPstr 3344 IV, nr 95, 96, k. 286–287.

¹⁰ JC, s. 645; J. Dąbrowski: *Ostatnie lata...*, s. 382–390; E. Jankowska: *Konflikt Władysława Opolczyka z Królestwem Polskim*. „Rocznik Muzeum w Gliwicach” 1993, T. 9, s. 46–49; J. Laberschek: *Zasięg i charakterystyka rządów Władysława Opolczyka w północno-zachodniej części ziemi krakowskiej 1370–1391*. W: *Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie*. „Historia”. Z. 1. Częstochowa 1985, s. 7–27; Tenże: *Potencjał obronny ziemi wieluńskiej i fragmentów ziemi krakowskiej i sieradzkiej pod rządami księcia Władysława Opolczyka 1370–1391*. W: *Między północą a południem. Sieradzkie i wieluńskie w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*. Red. T. J. Horbacz, L. Kajzer. Sieradz 1993, s. 129–130; S. Kołodziejski: *Średniowieczne budownictwo obronne na pograniczu Małopolski z województwem sieradzkim i ziemią wieluńską*. W: *Między północą a południem. Sieradzkie i wieluńskie w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*. Red. T. J. Horbacz, L. Kajzer. Sieradz 1993, s. 145–158; por. też J. Rajman: *Pogranicze śląsko-małopolskie w średniowieczu*. Kraków 1998, s. 196–197. Na temat znaczenia handlowego tej ziemi patrz J. Partsch: *Schlesien. Eine Landeskunde für das deutsche Volk*. II Teil: *Landschaften und Siedlungen*. Wrocław 1911, s. 380 i nast.; R. Rosin: *Ziemia wieluńska w XII–XVI w. Studia z dziejów osadnictwa*. Łódź 1961, s. 219 i nast.

¹¹ Od Ludwika Węgierskiego Władysław Opolczyk otrzymał także Kujawy i ziemię dobrzyńską; zob. Z. Guldon, J. Powierski: *Podziały administracyjne Kujaw i ziemi dobrzyńskiej w XIII–XIV wieku*. W: *Bydgoskie Towarzystwo Naukowe*. „Prace Wydziału Nauk Humanistycznych”. Seria C. Nr 15. Warszawa–Poznań 1974, s. 220–221; J. Bienia: *Kształtowanie się terytorium ziemi dobrzyńskiej w średniowieczu*. ZH 1986, nr 51, s. 32–36 (tam poprawki w stosunku do pracy Z. Guldona i J. Powierskiego).

¹² J. Laberschek: *Wojna króla Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem. Batalia o odzyskanie Olsztyna, Częstochowy, Kłobucka, Krzepic i Wielunia w 1391 r.* „Almanach Częstochowy” 1993, s. 5–10; Tenże: *Wyprawa zbrojna króla Władysława Jagiełły na krakowsko-wieluńskie posiadłości księcia Władysława Opolczyka w 1391 r.* W: SPs. T. 6. Red. S. K. Kuczyński. Warszawa 1994, s. 149–160; J. Sperka: *Z dziejów wojen Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem. Działania wojenne w latach 1393–1394*. W: *Cracovia -- Polonia -- Europa*. Studia

niej właśnie w posiadaniu Opolczyka, tenutę krzepicką (którą zresztą przejął później Hinczka)¹³, a w tym właśnie roku Roszkowski nabył kolejne wsie w ziemi wieluńskiej¹⁴. Ciekawostkę stanowi fakt, iż kupił je od rodu Wieruszów, ściśle związanego do tej pory z księciem opolskim¹⁵. Być może ów zakup był częścią działań mających na celu pozyskanie przez Jagiełłę dotychczasowych opozycjonistów¹⁶. Nawiazanie, poprzez kupno wsi, kontaktu z Wieruszami niewątpliwie ułatwiało to zadanie.

Autorytet Spytka pomógł Hinczce zarówno w początkach działalności w Koronie, jak i w późniejszej karierze. To zapewne za jego poparciem Roszkowski wyruszył w 1385 roku wraz z innymi do Jagiełły. Poselstwu temu warto przyjrzeć się bliżej, istnieją bowiem do dzisiaj pewne rozbieżności co do jego składu. Według kroniki Długosza na Litwę wyruszyli: Hinczka z Roszkowic, Piotr Szafraniec z Łuczyc, Włodek z Charbinowic i Krystyn z Ostrowa. Ponieważ na zachowanym akcie krewskim potwierdzona była obecność tylko dwóch ostatnich, uważano, iż kronikarz błędnie dopisał Piotra Szafranca i Hinczkę z Roszkowic¹⁷. Długosz, podając tę informację, przedstawił jednak najpewniej jako jedno składy dwóch poselstw na Litwę: pierwszego, które zakończyło się wydaniem aktu w Krewie, i drugiego z 1386 roku, finalizującego rokowania z późniejszym królem polskim, którego skład znamy z dokumentu wystawionego w Woł-

---

z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej. Kraków 1995, s. 307–321, tam zebrana literatura do tego tematu.

¹³ AGAD, perg. 320 = TNar X, s. 76; SHGKr III, z. 2, s. 213, 215.

¹⁴ APKr, Zbiór Rusieckich, perg. 89, 90.

¹⁵ J. Laberschek (*Potencjał obronny ziemi wieluńskiej...*, s. 131–133) podaje, iż Opolczyk starał się przeciągnąć na swoją stronę jak największą ilość osób z ziemi wieluńskiej w sposób praktykowany od lat przez władców, czyli nadaniami i zapisami dla miejscowych notabli, ale główne urzędy dawał ludziom ze swego księstwa. Pośród faworytów z miejscowej szlachty był m.in. starosta ostrzeszowski i sędzia wieluński Bernard Wierusz, syn Lutolda z Wieruszowa. Zob. L. Wojciechowski: *Ród Wieruszów do początku XV wieku. W: Ludzie i herby w dawnej Polsce*. Red. P. Dymmel. Lublin 1995, s. 46. Właśnie jego synowie, Wierusz i Lutold, sprzedali w 1397 r. Hinczce z Roszkowic wieś Prusiecko — APKr, Zbiór Rusieckich, perg. 89.

¹⁶ Blisko związany z księciem opolskim był też poprzednik Hinczki na podskarbiostwie Dymitr z Goraja — A. Swieżawski: *Otoczenie ruskie Władysława Opolczyka*. W: *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. „Zeszyty Historyczne”*. Z. 3. Częstochowa 1996, s. 72; zob. też. J. Sperka: *Władysław Jagiełło i Jadwiga oraz ich zaplecze polityczne wobec Władysława Opolczyka i jego zwolenników* [w druku].

¹⁷ DH, T. III, lib. X, p. 452–453 (s. 192); Strykowski, s. 304; por. też J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański: *Władysław II...*, s. 85.

kowysku¹⁸. Ponieważ na drugim dyplomie, obok ponownie wysłanych Włodka z Charbinowic i Krystyna z Ostrowa, figuruje także Piotr Szafraniec, wspominany przez kronikarza, a pominęty — podobnie jak Hinczka — na akcie krewskim, można przyjąć, iż był tam też pan z Roszkowic¹⁹. Za wiarygodnością przekazu Długosza może przemawiać fakt, iż kronikarz jako wieś, z której się pisał Hinczka, wymienił Roszkowice, które ów istotnie wtedy posiadał. Wspomniana wieś jako dziedzina, z której pisali się późniejsi Rogowscy, pojawiła się po raz ostatni na dokumentach w 1398 roku, wyparł ją bowiem nabyty w 1396 roku Rogów, z którym wiązano od tej pory nieodmiennie wcześniejszych Roszkowskich²⁰. W czasie pisania kroniki przez Długosza nikt już zapewne nie pamiętał dawnej dziedziny protoplasty Rogowskich, co sugeruje, iż kronikarz musiał korzystać z jakiegoś innego źródła bądź z informacji najmłodszego syna Hinczki Jana Hinczy, żyjącego współcześnie z Długoszem. Wiadomo ponadto, iż w autografie kroniki słowa *de Roszkowice* po imieniu Hinczki zostały dopisane przez kronikarza później niż pierwotny tekst²¹. Najpewniej Długosz, korzystając zarówno z aktu krewskiego, jak i dokumentu z Wołkowyska, miał jeszcze dodatkowe źródło informacji. Późniejsze umieszczenie w autografie Hinczki jako pana z Roszkowic, a nie z Rogowa, jeszcze bardziej uwiarygodnia jego udział w poselstwie na Litwę.

Reasumując, należy uznać, iż Roszkowski uczestniczył w poselstwach wysłanych na Litwę, najpewniej w drugim, kończącym rozmowy z Jagiełłą. Brak jego obecności na wystawionym w Wołkowysku dokumencie nie jest wystarczającym dowodem, iż go tam nie było. Hinczka, nie mając jeszcze wtedy żadnej godności, nie brał udziału w głównych rokowaniach, wchodził jednak w skład poselstwa.

Skład obu poselstw świadczy wyraźnie o asekuracji liderów ugrupowania małopolskiego. Wprawdzie wszystkie osoby były powiązane ze wspomnianym stronnictwem, ale żadna z nich jeszcze wtedy nie

---

¹⁸ AUPL, nr 1, 2; CE II, nr 6; O. Halecki: *Dzieje unii jagiellońskiej*. T. 1. Kraków 1919, s. 116; S. Szczur: *Negocjatorzy unii Polski z Litwą i ich kariery*. ACr 1987, nr 19 s. 185–187, 194; por. J. Sperka: *Szafraniecowie herbu Stary Koń...*, s. 60.

¹⁹ Dokładnie tę kwestię omawia J. Sperka: *Szafraniecowie herbu Stary Koń...*, s. 60. Słusznie zwrócił uwagę na fakt, iż brak potwierdzenia obecności Piotra Szafranca i Hinczki z Roszkowic na akcie krewskim wcale nie musi wykluczać ich obecności w rokowaniach z Jagiełłą.

²⁰ ZDM IV, nr 1138. Kwestię Rogowa i Roszkowic jako włości Działoszy omawiam w rozdziale I.

²¹ S. M. Kuczyński: *Rozbiór krytyczny roku 1385 „Dziejów polskich” Jana Długosza*. SŻ 1958, nr 3, s. 242.

odgrywała w nim większej roli²². Wkrótce jednak właśnie negocjatorzy aktu krewskiego stali się załącznikiem tworzącego się — wokół władcy — ugrupowania dworskiego.

Władysław Jagiełło, zasiadając w 1386 roku na tronie polskim, zastał w Koronie kilka ugrupowań, na czele których stała grupa zwana w historiografii ugrupowaniem panów krakowskich²³. Wspomniane stronnictwo współtworzyły przede wszystkim rodziny Tarnowskich, Tęczyńskich, Melsztyńskich i osoby z nimi ściśle związane. Ugrupowanie to starało się narzucić władcy własną politykę²⁴ i Jagiełło był zmuszony do zbudowania własnego stronnictwa, opozycyjnego do panów krakowskich, co udało mu się przy pomocy nadań, zapisów i awansów. Najcenniejszymi nabytkami były w nim osoby związane z dotychczasowym stronnictwem panów krakowskich, których udało się w rozmaity sposób pozyskać nowemu władcy, ponadto grupę współtworzyli ludzie niezadowoleni z wpływów panów krakowskich, pomijani dotychczas w rozdawaniu urzędów, a także ludzie „nowi”. Tak u boku Jagiełły pojawił się m.in. Spytek z Melsztyna, który zresztą od początku rządów nowego monarchy opowiadał się po jego stronie, czym doprowadził do rozłamu w ugrupowaniu panów krakowskich²⁵. Wraz z Melsztyńskim w otoczeniu monarchy znaleźli się ludzie z nim związani, w tym także Hinczka z Roszkowic. W ten sposób udało się władcy zbudować grupę oddanych mu i zaufanych współpracowników, których kariera na dworze królewskim często była początkiem awansów nikomu nieznanych czasem rodzin. Stworzyli oni później

---

²² Krystyn z Ostrowa i Włodek z Charbinowic należeli początkowo do ugrupowania panów krakowskich, jednak — od chwili koronacji Jagiełły — zaczęli się wiązać z nowym monarchą, co wkrótce zaprocentowało dla Włodka znacznymi nadaniami ziemskimi, a w przypadku Krystyna pierwszymi urzędami — J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 202; J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń...*, s. 264—266, gdzie omówione są kariery Krystyna i Włodka. J. Kurtyka twierdzi, iż w tym czasie także i Piotra Szafranca z Łuczyc należy wiązać z Tęczyńskimi, odrzuca jednak taką hipotezę J. Sperka.

²³ Ugrupowaniami z czasów Władysława Jagiełły zajęli się ostatnio J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 197—250, omawiając stronnictwo tzw. panów krakowskich oraz J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń...*, s. 260—316, omawiając stronnictwo królewskie. Tam też zebrana najnowsza literatura do tych zagadnień, a także krytyczne omówienie starszej.

²⁴ F. Piekosiński: *Czy król Władysław Jagiełło był za życia królowej Jadwigi królem polskim czy tylko mężem królowej?* RAU h-f. T. 35. Kraków 1897, s. 280—289.

²⁵ Ostatecznie przejście Spytki na stronę Jagiełły miało miejsce około 1395 r., aczkolwiek już wcześniej Melsztyński starał się współpracować z nowym władcą — zob. W. Dworzaczek: *Leliwici...*, s. 111—113; J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń...*, s. 271—272.

odrębne stronnictwo, zwane w historiografii dworskim bądź królewskim. Na jego czele w latach dwudziestych XV wieku stanęli przedstawiciele małopolskiej rodziny Szafranców herbu Stary Koń: Piotr, podkomorzy krakowski, i Jan, kanclerz koronny²⁶.

Kontakty z Melsztyńskim znakomicie ułatwiły Roszkowskiemu początek kariery. Poparciu Spytki i jego mocnej pozycji u boku króla należy niewątpliwie przypisać pierwsze nadanie dla Hinczki, które związane było z ówczesną sytuacją na Litwie. Tam Witold, stryjeczny brat Jagiełły, przy pomocy zakonu krzyżackiego podjął próbę zdobycia Wilna²⁷. W odpowiedzi na ten atak król polski w lutym 1390 roku ruszył zbrojnie na Litwę. Zdobywane po drodze grody Jagiełło obsadzał szlachtą koronną. Nad wszystkimi zdobytymi ziemiami nadzór pełnił jako starosta litewski Jasiek z Oleśnicy, natomiast Hinczka otrzymał wtedy w zarząd Brześć Litewski²⁸. Najpewniej wspomniane starostwo Roszkowski trzymał do lipca 1392 roku, kiedy to Jagiełło pogodził się z Witoldem i oddał mu w zarząd całą Litwę²⁹.

Prawdopodobnie poparcie Melsztyńskiego, ale i niewątpliwie zdobyte już zaufanie królewskie zaowocowały oddaniem Hinczce w czerwcu 1393 roku urzędu podskarbiego królewskiego³⁰. Nominacja na ten

---

²⁶ Szczegółowo na ten temat J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń...*, s. 260–290; 296–303; por. Tenże: *Działalność polityczna Piotra i Jana Szafranców w okresie rządów Władysława Jagiełły*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996, s. 93–128.

²⁷ O. Halecki: *Dzieje unii...*, s. 132–133; L. Kolankowski: *Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów*. T. 1 (1377–1499). Warszawa 1930, s. 51–54; J. Ochmański: *Historia Litwy*. Wrocław 1967, s. 65–67.

²⁸ DH, T. III, lib. X, s. 485 (s. 235).

²⁹ DH, T. III, lib. X s. 498, (s. 256–257). Hinczka jako starosta brzeski występował jeszcze w styczniu 1392 r. — KDM IV, nr 1017 ([...] *Hinczka Brestensi capitaneis* [...]). J. Sperka (*Szafrancowie herbu Stary Koń...*, s. 277) zwrócił ponadto uwagę, iż A. Supruniuk (*Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374–1426)*. *Studium o elicie politycznej Mazowsza na przełomie XIV i XV w.* Warszawa 1998, s. 172) mylnie zinterpretowała zapis z tego dokumentu jako dotyczący Hinczki Wezenborga i przypisała mu na tej podstawie posiadanie starostwa brzesko-kujawskiego. Próbę dopasowania Hinczki (bez interpretacji personalnych) z wspomnianego dokumentu do zarządcy Brześcia Kujawskiego omawiali już Z. Guldón, J. Powierski: *Podziały administracyjne Kujaw...*, s. 226. Wykluczili oni osobę Hinczki jako zarządcę Brześcia Kujawskiego, ale nie wzięli pod uwagę faktu, iż może tu chodzić o Brześć Litewski.

³⁰ UrzCent, nr 727. Hinczka nie był natomiast podskarbisem królowej Jadwigi, co sugerowała J. Karwasińska: *O najdawniejszych księgach tzw. „Rachunków dworu królewskiego”*. „Archeion” 1927, nr 1, s. 157; por. G. Rutkowska: *Urzędnicy królowej Jadwigi Andegaweskiej. Spisy*. W: *Nihil superfluum esse*. Red. J. Strzelczyk, J. Dobosz. Poznań 2000, s. 384.

„ministerialny” urząd świadczyła o dużym zaufaniu, jakim król darzył Hinczkę. Powierzenie mu skarbu w dosyć niepewnym — ze względu na niebezpieczeństwo najazdów Opolczyka — okresie rządów musiało być spowodowane sporymi zasługami Roszkowskiego i zaskarbieniem sobie przez niego dużej sympatii króla. Jagiełło — jak wielokrotnie dowiódł w okresie swoich rządów — i tym razem nie pomylił się w obsadzie jednego z ważniejszych, choć nie tak eksponowanego stanowiska w państwie³¹. Podskarbiostwo pod rządami Hinczki było prowadzone nadzwyczaj sprawnie, o czym świadczą m.in. zachowane do dnia dzisiejszego rejestry Roszkowskiego³².

W okresie sprawowania podskarbiostwa Hinczka dużo czasu spędzał w Krakowie, kontrolując przynależne mu sprawy. Nie znaczy to jednak, iż przestał brać udział w objazdach Jagiełły, jego itinerarium często pokrywa się z królewskim³³. O pozycji Roszkowskiego w gronie zaufanych królewskich świadczy chociażby jego udział w poselstwie swadziebnym, które po śmierci Jadwigi Andegaweńskiej wyruszyło do Cylli. Anna była córką Wilhelma, nieżyjącego już hrabiego Cylli, i wnuczką Kazimierza Wielkiego³⁴. Ta ostatnia koligacja była niezwykle istotna dla panów polskich, ponieważ — według Długosza — po śmierci Jadwigi Jagiełło ogłosił wygaśnięcie układów z Polską i chęć powrotu na Litwę³⁵. W tej sytuacji dygnitarze koronni swoją prośbę o pozostanie Jagiełły poparli projektem związku z wnuczką ostatniego króla z dynastii piastowskiej.

W skład poselstwa, oprócz Hinczki z Roszkowic, weszli także Iwan z Obichowa i Jan Naszan z Ostrowiec³⁶. Jagiełło wpłynął zapewne na jego skład, przeważają w nim bowiem ludzie bliscy władcy, jak Hinczka z Roszkowic i Iwan z Obichowa³⁷. Stronnictwo „panów krakow-

³¹ A. Gąsiorowski: *Rotacja elity władzy w średniowiecznej Polsce*. W: SPŚ. T. 1. Red. S. K. Kuczyński. Warszawa 1981, s. 280—281, 284 — zwrócił uwagę na fakt obsadzania na podskarbiostwie właśnie tzw. ludzi nowych, niezwiązanych z dotychczasową elitą władzy.

³² Źródła do tego zagadnienia zostały szczegółowo omówione w rozdziale IV, poświęconym działalności Hinczki jako podskarbiego, dlatego też pomijam je w tym miejscu.

³³ Zob. tabela 1.

³⁴ O. Balzer: *Genealogia Piastów*. Kraków 1895, s. 412—414.

³⁵ DH, T. III, lib. X p. 537—538 (s. 307—308); L. Kolankowski: *Polska Jagiellonów. Dzieje polityczne*. Olsztyn 1991, s. 23; J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański: *Władysław II...*, s. 171—177.

³⁶ DH, T. III, lib. X, p. 538—539 (s. 310—311); Strykowski, s. 338.

³⁷ W rok przed tym poselstwem, w kwietniu 1399 r., Hinczka świadczył na dokumencie Iwana z Obichowa — KKDK II, nr 436; por. też dokument z lipca tego roku — Tamże, nr 440.

skich” zaakcentowało swój udział osobą Jana Naszana, współrodowca Tęczyńskich³⁸. Jego obecność może świadczyć o tym, iż wspomинane ugrupowanie nie zamierzało utracić kontroli nad sytuacją polityczną.

Franciszek Sikora ustalił wyjazd posłów na koniec lipca bądź początek sierpnia 1400 roku³⁹. Delegacja królewska szybko uporała się z wyznaczoną misją, już w październiku powróciła do Korony⁴⁰. Po przybyciu do kraju posłowie nie zastali króla w Koronie, władca bowiem od końca września bawił we Lwowie⁴¹. Razem z polskim poselstwem przyjechali także przedstawiciele Hermana, stryja Anny, aby podpisać ostateczne dokumenty potwierdzające małżeństwo. Pod nieobecność króla w Krakowie gościł ich kasztelan krakowski Jan z Tęczyna⁴². Do spotkania Jagiełły z posłami cyllijskimi doszło dopiero w początkach listopada w Bieczu. W obradach tych z pewnością uczestniczył Hinczka, był bowiem wtedy u boku władcy⁴³. Rokowania w Bieczu zakończono potwierdzeniem zaręczyn. Pomimo iż Anna przybyła do Krakowa 16 lipca 1401 roku⁴⁴, jej ślub z Jagiełłą odbył się dopiero osiem miesięcy później. Odłożenie terminu zaślubin oficjalnie było związane z nauką języka polskiego, którego przyszła królowa nie знаła, jednak z pewnością ważny był także fakt, iż Anna nie należała do urodziwych panien, czego władca nie omieszkiał zresztą wytknąć swojemu poselstwu. Długosz odnotował, iż władca gniewał się na nich za to, że widząc wątpliwą urodę Anny, podjęli decyzję o małżeństwie⁴⁵. Według kronikarza skutki tej irytacji dotyczyć miały posłów jeszcze przez kilka lat, aż w końcu próśby innych dygnitarzy przywróciły

³⁸ J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 79–80, 240.

³⁹ F. Sikora: *W sprawie małżeństwa Władysława Jagiełły z Anną Cylejską*. W: *Personae, colligationes, facta*. Toruń 1991, s. 95–97. Jak zauważył F. Sikora, Długosz, wymieniając posłów, przydał im błędne urzędy, bądź w ogóle je pominął — Iwan z Obichowa nie był w tym czasie kasztelanem śremskim, natomiast Hinczka ciągle był jeszcze podskarbis. Zob. też A. Gąsiorowski: *Wielkopolska w ostatnich księgach Roczników Jana Długosza. Do rozbioru krytycznego Annalium z lat 1385–1480*. SŻ 1970, nr 15, s. 176. Król do 27 lipca był poświadczony w Krakowie — GąsItin, s. 42.

⁴⁰ Iwan z Obichowa i Jan Naszan byli poświadczeni w Krakowie 23 października — ZDM IV, nr 1150; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 240; natomiast Hinczka już 2 października — SPPP VIII/2, nr 10676.

⁴¹ GąsItin, s. 42.

⁴² J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 240.

⁴³ TNar X, nr 10 (5 XI); Nakielski, s. 359 (4 XI); ZDM VI, nr 1638 (4 XI). F. Sikora: *W sprawie małżeństwa...*, s. 95–96 — podając skład osób biorących bezpośredni udział w rokowaniach nie wymienił Hinczki, trudno sobie jednak wyobrazić, że nie był on przy nich obecny, skoro miał bezpośrednie wieści od hrabiego Cylli.

⁴⁴ Długosz podał rok 1400 — DH, T. III, lib. X, p. 539, 543 (s. 310–311); skorygował tę datę F. Sikora: *W sprawie małżeństwa...*, s. 93–94.

⁴⁵ DH, T. III, lib. X, p. 540 (s. 311).

im łaskę u króla. Prześledzenie karier członków poselstwa zdaje się potwierdzać przekaz Długosza. W chwili posłowania Iwan z Obichowa był wielkorządcą krakowskim⁴⁶, Hinczka podskarbisem, a Jan Naszan nie posiadał żadnego urzędu. Sytuacja ta nie zmieniła się przynajmniej w przypadku Jana Naszana, który do końca życia nie piastował żadnej godności. Natomiast Iwan zdał w tym samym roku wielkorządztwo (1400), a na kolejny urząd — tym razem znaczniejszy, bo kasztelanie śremską — czekał aż dziesięć lat, otrzymał ją tuż przed bitwą pod Grunwaldem⁴⁷. Hinczka przypuszczalnie utrzymał podskarbiostwo, ale inny urząd — kasztelanie rozpierską — dostał dopiero w 1404 roku⁴⁸.

Być może właśnie z tą sprawą związana jest pełna absencja źródła Hinczki w otoczeniu władcy przez cztery kolejne lata. Przy królu źródła odnotowały go dopiero we wrześniu 1404 roku, w Nowym Mieście Korczynie⁴⁹. Najpewniej nie brał udziału w latach 1400—1404 w objazdach i wyprawach władcy. Możliwe, iż wspomnianą nieobecność należy złożyć na karb gniewu królewskiego za źle wykonane poselstwo swadziebne do Cylli. Koniec roku 1404 zrekompensował Roszkowskiemu lata przypuszczalnej niełaski króla. 16 listopada Hinczka otrzymał, po nieżyjącym już Spytku z Melsztyna, tenutę krzepicką⁵⁰. Przed 1397 rokiem Jagiełło zapisał nań Melsztyńskiemu 1000 grzywien⁵¹, natomiast po jego śmierci nad Worskłą dobra te trzymała przez pewien czas wdowa po Spytku, Elżbieta⁵². Właśnie od niej, za zezwoleniem królewskim, wykupił je Hinczka⁵³. Nadanie mu tak ważnej tenuty świadczyło o przywróceniu do łask królewskich, jeżeli takie odsunięcie w ogóle miało miejsce. Wiązać się też mogło ze zdaniem

⁴⁶ UrzMpl, nr 1436.

⁴⁷ UrzWlp, nr 549 — kasztelanie trzymał do 1421 r., jednocześnie Iwan dzierżył starostwo ruskie 1411—1421 — UrzRus nr 1157. Biogram pana z Obichowa (B. Jaśkiewicz: *Iwo Goły z Obichowa*. W: PSB. T. 10, 1963, s. 192) zawiera sporo błędów, które prostują wspomniane spisy urzędników.

⁴⁸ UrzŁęcz, cz. B, nr 18.

⁴⁹ KDW V, nr 48.

⁵⁰ AGAD, perg. 320 = TNar X, nr 76.

⁵¹ SHGKr III, z. 2, s. 213.

⁵² W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 113–114, 140; por. także S. Gałęda: *Możnowładztwo małopolskie w XIV i w pierwszej połowie XV wieku. Studium z dziejów rozwoju wielkiej własności ziemskiej*. W: „Prace Historyczne”. Z. 18. ZNUJ. Nr 141. Kraków 1966, s. 56–59.

⁵³ W nadaniu zaznaczono, że Hinczka miał dokonać gruntownego remontu i przebudowy zamku krzepickiego. Na temat znaczenia tenuty krzepickiej zob. J. Laberschek: *Czy istniał w średniowieczu system obronny na Jurze?* TK 2000, nr 12, s. 169 i nast., zwłaszcza s. 177–179.

podskarbiostwa i chęcią wynagrodzenia przez Jagiełłę zaufanego współpracownika. Prawdopodobnie w tym samym czasie Hinczka otrzymał od władcy także tenutę brzeźnicką i najpewniej ojcowską⁵⁴.

Najpewniej też wtedy Roszkowski objął kasztelanię rozpierską, po raz pierwszy z tą godnością wystąpił 16 listopada 1404 roku⁵⁵. Przypuszczalnie owe nadania nastąpiły w niewielkim odstępie czasu i świadczą o chęci wynagrodzenia pana z Roszkowic. Należy jednak zaznaczyć, iż kasztelania rozpierska nie należała do najwyższych godności ziemskich. Z czasów rządów Władysława Jagiełły tylko jeden z kasztelanów rozpierskich, Przybek z Irządz, awansował z niej wyżej⁵⁶. Trzej pozostali, Jakub nieznanego pochodzenia, Hinczka z Roszkowic i Zbigniew Bąk z Bąkowej Góry, na tej właśnie kasztelanii zakończyli swoją drogę po szczeblach kariery urzędniczej⁵⁷. Traktować ją więc należy raczej jako swoistego rodzaju emeryturę, nadawano ją bowiem osobom, które zasługiwały na awans, a które z rozmaitych przyczyn (choroba, wiek) nie były brane pod uwagę w dalszych układach politycznych i kolejnej obsadzie wyższych, bardziej eksponowanych stanowisk. Kasztelania rozpierska, choć mała, była jednak urzędem ziemskim, i chociaż profity z niej nie mogły się równać innym, bardziej prominentnym, a co za tym idzie — dochodowym kasztelanom czy województwom, to jednak posiadała pewien prestiż.

Hinczka po nominacji na wspomnianą kasztelanię zniknął prawie całkowicie z otoczenia królewskiego⁵⁸. Ostatni raz na dokumencie królewskim wystąpił 16 lipca 1406 roku⁵⁹, wystawionym w Przedborzu

⁵⁴ KDM IV, nr 1097; *Liber cancellariae Stanislai Ciolek. Ein Formelbuch der polnischen Königskanzlei aus der Zeit der husitischen Bewegung*. Hrsg. J. Caro. Bd. II. Wien 1874. W: „Archiv für Österreichische Geschichte” 1875, Bd. 52, s. 151, szerzej zob. rozdział V.

⁵⁵ Autorzy spisów urzędników łęczyckich (UrzŁęcz cz. B, nr 18), opierając się na *Inventarium* (s. 305), podają dzień 16 grudnia jako początkową datę objęcia urzędu. Pomyłka powstała albo na skutek błędnego przetłumaczenia daty podanej przez E. Rykaczewskiego, chodziło tam bowiem o dokument nadania Krzepic, wystawiony — jak wiadomo — 16 listopada (AGAD perg. 320) i tam też Hinczka wystąpił po raz pierwszy z tym tytułem, albo w wyniku błędu drukarskiego: do zapisu 16 XI dodano przez nieuwagę jedno „I”, i stąd pomyłka.

⁵⁶ UrzŁęcz, cz. B, nr 16 — awans na województwo sieradzkie.

⁵⁷ UrzŁęcz, cz. B, nr 17—19. Jakub był poprzednio cześnikiem sieradzkim, a Zbigniew Bąk podkomorzym sieradzkim — Tamże, nr 60, 177.

⁵⁸ Z tego okresu odnotowano tylko jedno wystąpienie Roszkowskiego — poręczenie Hinczki wraz z Boxą z Szumska za Piotra Młodszego Karwacjana z Włoszczowej — ZK 4, s. 245; BJ, rps 5348 II, s. 346 (12 maja 1405).

⁵⁹ ZDM VI, nr 1696. Błędnie uważa natomiast M. Lubczyński (*Początki rodziny Ligęzów herbu Półkozic*. RH 1999, T. 65, s. 45), jakoby procesował się jeszcze w 1407 r. z Janem Ligęzą, we wspomnianej zapisce chodzi o Żegotę z Rogowa — zob. SPPP II, nr 1130.

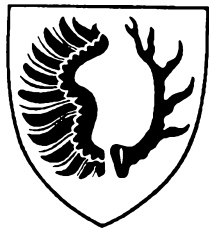
w czasie powrotu Jagiełły z tradycyjnego objazdu Wielkopolski⁶⁰. Możliwe zatem, że Roszkowski także brał w nim udział, brak jednak jego nazwiska na innych, wystawionych wtedy dokumentach. Ostatnie wystąpienie Hinczki jako kasztelana rozpierskiego źródła odnotowały 21 października 1406 roku⁶¹. Zmarł przypuszczalnie w roku 1411⁶².

---

⁶⁰ GąsItin, s. 47—48; A. Gąsiorowski: *Podróże panującego w średniowiecznej Polsce*. CP-H 1973, nr 25, s. 41—68.

⁶¹ *Najstarsza księga sądu najwyższego prawa niemieckiego na zamku krakowskim*. Wyd. A. Kłodziński. W: AKP. T. 10. Kraków 1936, nr 1762 — tam z błędnym tytułem starosty rozpierskiego.

⁶² Szerzej na ten temat zob. *Aneks*.

Rozdział III

Henryk, Jakub i Jan Hincza, kariery synów Hinczki z Roszkowic

Hinczka z Roszkowic dochował się trzech synów — Henryka, Jakuba i Jana Hinczy — których kariery z biegiem czasu poszły w zupełnie różnych kierunkach. Dzięki temu, że aktywność każdego z nich przypadła na inny okres panowania poszczególnych władców z dynastii Jagiellonów, można ich działalność omówić w osobnych podrozdziałach, unikając niepotrzebnych powtórzeń¹.

Henryk z Rogowa – dworzanin i podskarbi

Najstarszym synem Hinczki z Roszkowic był Henryk z Rogowa, on też najwcześniej pojawił się w źródłach. Niestety, wzmianki źródłowe dotyczące Rogowskiego są nader skąpe, a na podstawie kilku kronikarskich adnotacji i niewielu więcej dokumentów, na których się poja-

---

¹ Sprawy genealogiczne, tzn. przypuszczalne daty urodzin i śmierci oraz ewentualne związki małżeńskie wszystkich przedstawicieli rodziny Rogowskich, zostały omówione w *Aneksie*, tam też jest przedstawiona literatura i dyskusje z niektórymi dotychczasowymi tezami funkcjonującymi w historiografii. W tym rozdziale zostanie omówiona polityczna działalność wszystkich braci, a dane genealogiczne zostaną jedynie zasygnalizowane (bez szczegółowego omówienia) tylko wtedy, gdy miały istotny wpływ na karierę któregoś z braci.

wił, trudno odtworzyć zarówno jego działalność polityczną, jak i gospodarczą².

Pierwszy odnotował go Jan Długosz w swojej kronice, podając skład straży przybocznej Jagielly pod Grunwaldem³. Po raz kolejny Henryk pojawił się już z tytułem krajczego⁴, jako *incisor* występował od 15 do 29 sierpnia 1413, a następnie od 2 do 5 marca 1415 roku⁵. Pomiedzy podanymi okresami z tą godnością były wspomniane inne osoby⁶.

W latach 1415–1418 Henryk tylko raz pojawił się w źródłach — w marcu 1417 roku odnotowano go w orszaku pary królewskiej⁷. Nieco dokładniej w jego itinerarium udokumentowany jest rok 1419. W czerwcu był z królem we Lwowie⁸, być może wcześniej także towarzyszył władcy, gdy ten przebywał w Bardowie, a później w Koszycach, oczekując tam na przyjazd króla rzymskiego Zygmunta Luksemburskiego⁹. Spotkanie to dotyczyło kwestii arbitrażu między królem polskim a zakonem krzyżackim, jakiego miał się podjąć Luksemburczyk¹⁰. Po-

² Nie sposób także odtworzyć itinerarium Henryka z tego okresu, gdyż rzadko był ujmowany na listach świadków, jako dworzanin brał jednak zapewne udział w większości objazdów królewskich. A. Gąsiorowski: *Podróże panującego w średniowiecznej Polsce*. CP-H 1973, nr 25, s. 41-67; Tenże: *Święta pańskie w praktyce objazdów króla Władysława Jagielly*. W: *Europa Środkowa i Wschodnia w polityce Piastów*. Red. K. Zielińska-Melkowska. Toruń 1997, s. 291–301.

³ DA, T. IV, lib. XI, p. 104 (s. 122); zob. też W. Semkowicz: *Herby bohaterów grunwaldzkich*. „Miesięcznik Heraldyczny” 1910, T. 6–7, s. 90; S. M. Kuczyński: *Wielka wojna z zakonem krzyżackim w latach 1409–1411*. Warszawa 1955, s. 286–287.

⁴ UrzCent, nr 263. Na temat urzędu krajczego zob. S. Kutrzeba: *Urzędy koronne i dworskie w Polsce. Ich początki i rozwój do r. 1504*. PNiL 1903, nr 31, s. 1146; J. Kurtyka: *Problem identyczności urzędów ziemskich krakowskich i nadwornych w wiekach XIV–XVI*. W: *Urzędy dworu monarszego dawnej Rzeczypospolitej i państw ościennych*. Red. A. Gąsiorowski, R. Skowron. Kraków 1996, s. 52.

⁵ Z okresu sprawowania tej godności przez Henryka zachowały się rachunki stacji królewskich, które pomogły w ustaleniu fragmentarycznego itinerarium Rogowskiego. Zestawiając je z królewskim, można zauważyć, iż Henryk przebywał ciągle w otoczeniu Jagielly. Jedynie łowy władcy odbywał bez niego, Rogowski pozostawał wtedy z królową Anną, oczekując na przybycie monarchy. Zob. tabela 2.

⁶ RS, s. 425–442 — 19 sierpnia bez jakiegokolwiek tytułu, s. 458–463. Pomiedzy tymi wystąpieniami jako *incisor* wspomniani byli: Piotr Niedźwiedzki i Krystyn Magiero; por. także UrzCent, nr 264, 265. Niejednokrotnie — pomiedzy rokiem 1413 a 1415 — krajczyk był wspomniany bezimiennie i nie wiadomo, o którego z nich wtedy chodziło.

⁷ RS, s. 511–517; szczegółowe pobyty zostały opracowane w tabeli 2.

⁸ ZDM VII, nr 1880; potwierdzone z itinerarium Jagielly, GąsItin, s. 70.

⁹ DH, T. IV, lib. XI, p. 226–227 (s. 100–101); J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański: *Władysław II Jagiello*. Wrocław 1990, s. 245–246.

¹⁰ Z. Nowak: *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburskiego w północnej i środkowowschodniej Europie (1412–1424)*. Toruń 1981, s. 85; J. Sperka: *Działalność polityczna Piotra i Jana Szafranców w okresie rządów Władysława Jagielly*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych*

nieważ wstępne rozmowy nie dały rezultatów, przygotowano wyprawę przeciwko zakonowi.

Miejszem zbiórki polskiego rycerstwa był Wolbórz¹¹. Tam Jagiełło potwierdził Rogowskiemu zapis 1160 grzywien na tenucie brzeźnickiej, które to sumy miał już zapisane jego ojciec Hinczka¹². Z Wolborza rycerstwo wyruszyło pod Czerwińsk, do zbrojnego starcia z wojskami zakonu jednak nie doszło, gdyż zawarto tymczasowy rozejm. Władca rozpuścił wojsko, a sam udał się na objazd Wielkopolski¹³.

Jadącego z Poznania do Środy króla spotkała pod Tulczą groźna przygoda. Podczas nagłej burzy w karocę Jagiełły uderzył piorun, nie raniąc go jednak, ale zabijając konie pod kilkoma dostojnikami, znajdującymi się wtedy w pobliżu powozu monarchy. Wśród nich kronikarz odnotował także Henryka z Rogowa¹⁴. Trudno powiedzieć, czy przekaz Długosza jest w tym miejscu wiarygodny, powiązał bowiem on to wydarzenie z oryginalną karą niebios za niedawne małżeństwo Jagiełły z nielubianą przez większość szlachty Elżbietą Granowską¹⁵. Wydaje się, iż incydent ten zdarzył się naprawdę, a kronikarz jedynie dorobił do sytuacji odpowiednią otoczkę¹⁶. W tym jednak wypadku można domniemywać, iż dostojnicy, pod którymi piorun zabił konie, sprzyjali królowi w kontrowersyjnym małżeństwie. Henryk, ściśle związany z monarchą, był zapewne w gronie tych, którzy nie sprzeciwiali się wspomnianemu mariażowi.

---

i rodowych w życiu politycznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996, s. 105–106; Tenże: *Szafrańcowie herbu Stary Koń. Z dziejów kariery i awansu w późnośredniowiecznej Polsce*. Katowice 2001, s. 127, zob. też s. 270, 274.

¹¹ DH, T. IV, lib. XI, p. 230 (s. 103); M. Biskup: *Wojny Polski z Zakonem Krzyżackim 1308–1521*. Gdańsk 1993, s. 115–117.

¹² AGAD, perg. 388; TNar XII, nr 23.

¹³ DH, T. IV, lib. XI, p. 232 (s. 106); GąsItin, s. 70–71.

¹⁴ DH, T. IV, lib. XI, p. 232–233 (s. 106–107); *Rozbiór krytyczny Annalium Poloniae Jana Długosza z lat 1385–1444*. Opr. S. Gawęda, K. Pieradzka, J. Radziszewska pod red. J. Dąbrowskiego. T. 1. Wrocław–Warszawa–Kraków 1961, s. 181.

¹⁵ Na temat Elżbiety Granowskiej i jej małżeństwa z Jagiełłą zob. S. Kuraś: *Burzliwe życie Elżbiety z Pileckich Granowskiej*. „Problemy” 1986, nr 11, s. 21–24, 33–37; O. M. Przybyłowicz: *Elżbieta Granowska: trzecia żona Władysława Jagiełły. Życie codzienne królowej*. KHKM 1997, nr 45, s. 3–13; a także Z. Kowalska: *Stanisław Ciołek († 1437). Podkanclerzy królewski, biskup poznański, poeta dworski*. Kraków 1993, s. 135–137.

¹⁶ W kronice Długosz wyjaśnił owo zdarzenie słowami Zbigniewa Oleśnickiego, który całą winę za uderzenie pioruna przypisywał w bardzo ostrych słowach właśnie poślubieniu przez Jagiełłę Granowskiej.

Ze Środy władca przez Nowy Sącz (kolejne rokowania z Zygmuntem Luksemburskim) przybył do Lwowa¹⁷. Najpewniej Rogowski był ciągle w orszaku Jagiełły, mamy go bowiem potwierdzonego przy nim w listopadzie — najpierw w Medyce, a później w Sanoku, dokąd król udał się po wyjeździe z Lwowa¹⁸.

Podczas lipcowej kampanii przeciwko Krzyżakom Henryk otrzymał od władcy podskarbiostwo. Pierwszy raz z tą godnością wystąpił na wspomnianym zgrupowaniu wojsk w Wolborzu, 4 lipca 1419 roku¹⁹. W tym samym roku po raz pierwszy odnotowano go także w księgach sądowych krakowskich, gdzie toczył sprawy m.in. z Marcinem z Kamieńca, Wyplarem Sokolnickim i Żydem Chamisem²⁰.

Oprócz spraw gospodarczych i podskarbiowskich, które absorbowały Rogowskiego, uczestniczył on nadal w objazdach królewskich. W 1421 roku źródła odnotowały go u boku Jagiełły w Medyce²¹. Z kwietnia tego roku pochodzi też suplika Henryka do papieża z prośbą o mszę poranną²². Koniec roku 1421²³ i początek 1422 Rogowski spędził w Krakowie, przypuszczalnie jednak wyjechał ze stolicy w marcu wraz z królem²⁴. Być może uczestniczył w wojnie głodowej z zakonem²⁵.

¹⁷ DH, T. IV, lib. XI, p. 234 (s. 107–109); GąsItin, s. 71.

¹⁸ TNar XII, nr 36; ZDM VII, nr 1880, 1887; PodwKaz, s. 410.

¹⁹ AGAD, perg. 388; UrzCent nr 733.

²⁰ GK 1, s. 602–603 = SPPP II, nr 1828; GK 1, s. 508, 658; GK 2, s. 51, 106.

²¹ KDM IV, nr 1206 (ten sam dokument w: TNar XII, nr 81 — tam datowany na 25 lipca; Nakielski, s. 413; J. Wiśniewski: *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w olkuskiem*. Marjówka 1933, s. 509–511) — błędnie datowany na 1422 r. Por. uwagę GąsItin, s. 74, przyp. 2.

²² Niestety, nieznane są zarówno przyczyny tej supliki, jak i kościół, w którym miano odprawić wspomnianą mszę — BP IV, nr 799.

²³ 13 grudnia 1422 r. starosta krakowski Mikołaj Białucha nałożył wadium w wysokości 2000 grzywien na Klemensa Wątróbkę i Henryka z Rogowa i zaznaczył, iż mają zachować spokój aż do rozstrzygnięcia sporu przez króla. Przyczyna zwady jest niestety nieznana — GK 1, s. 658.

²⁴ PodwKaz, s. 417–418.

²⁵ PodwKaz, s. 419–420. Za jego udziałem w wojnie głodowej może przemawiać dokument królewski wystawiony w Żarnowcu, na którym świadczył Henryk. Problem stanowi jedynie datacja dyplomu, był on bowiem wydany przez S. Kurasia z datą 6 września 1406 — ZDM VII, nr 1928. Ponieważ we wrześniu 1406 władca był w Wielkopolsce (por. GąsItin, s. 76), wydawca dokumentu przesunął datę na rok 1422, opierając się na liście świadków odpowiedniej jedynie do tego roku; jednak należy zauważyć, że dwóch testatorów nie wymieniono z przynależnymi im (na rok 1422) godnościami: Jana Mężyka, który był wtedy starostą ostrzeszowskim, i Henryka z Rogowa, podskarbiego. Datę dzienną dokumentu z września 1422 na ok. 25 marca tego roku przesunął w swojej pracy J. Sperka: *Szafraniec herbu Stary Koń...*, s. 507. Niewykluczone, iż błędna data powstała podczas wpisu do ksiąg, bowiem wspomniany akt jest siedemnastowiecznym odpisem średniowiecznego oryginału.

Kolejne pojawienie się Henryka w źródłach to marzec 1423 roku, odnotowano go wtedy na ważnym dla Polski dokumencie przymierza między władcą polskim i królem rzymskim, wydanym w Kieżmarku²⁶. Później zapewne wyjechał z władcą na Ruś, bowiem w maju, w sprawie z Janem z Chybic, reprezentował go Marcin z Osieka²⁷. Pod rokiem 1424 odnotował go Długosz, podając informację o polskim wsparciu dla Zygmunta Korybutowicza, próbującego zdobyć koronę czeską²⁸. Przepuszczalnie kariera Henryka nie zakończyłaby się na podskarbiostwie, gdyby nie jego nagła śmierć w 1425 roku, prawdopodobnie w wyniku zarazy, która panowała w tym czasie w Królestwie²⁹.

Niewiele wiadomo o majątku, jakim dysponował Henryk; nie mógł być on jednak duży, toczono procesy sądowe sugerują bowiem znaczne długi. Szczególnie interesująca w tej kwestii jest sprawa z Małgorzatą, wdową po Wilhelmie z Ferrary, o zapłatę za zamówione u niej przez Henryka stroje³⁰. Zapiska zdradza gust Rogowskiego, zapewne równoznaczny z upodobaniami innych współczesnych mu młodych szlachciców. Przeważają stroje barwne, obficie udekorowane złotą nicią i drogimi kamieniami, np. siatka na włosy składająca się z 15 drogocennych kamieni i złota lub — druga — wysadzana perłami, kołpak ozdobiony czaplami piórami, perłami i złotą wstęgą bądź z perłami i złotymi galonami, łańcuch ze złota wysadzany 35 szlachetnymi kamieniami, płaszcz — na jeden z nich naszyto 200 białych lilii, a na innym 55 złotych gwiazd³¹. Wspomniane ubiory pochłaniały sporo gotówki, a przed sądem w sprawie ich spłaty po śmierci Henryka stawali także jego bracia Jakub i Jan Hincza.

Nie wiadomo, jak potoczyłyby się dalsze losy najstarszego Rogowskiego, choć prawdopodobnie byłyby związane — jak dotychczas — z dworem królewskim. Zupełnie inną drogę kariery wybrał najmłodszy syn Hinczki — Jakub.

²⁶ KDL, s. 300—303 (nr 13).

²⁷ AOf, 4, k. 304 CrArtS, nr 210.

²⁸ DA, T. IV, lib. XI, p. 206 (s. 217); zob. też. J. Grygiel: *Życie i działalność Zygmunta Korybutowicza. Studium z dziejów stosunków polsko-czeskich w pierwszej połowie XV wieku*. Kraków 1988, s. 88; J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń...*, s. 166—168.

²⁹ DH, T. IV, lib. XI, p. 336 (s. 225); na temat daty śmierci Henryka patrz też *Aneks*.

³⁰ Po śmierci Henryka Małgorzata procesowała się o ściągnięcie należnej zapłaty z jego braćmi — Jakubem i Janem Hinczą.

³¹ SPPP II, nr 2134; J. Ptaśnik: *Włoski Kraków za Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełły*. RK 1911, nr 13, s. 98 i nr 5, s. 103.

Jakub Nadobny – renegat wśród Rogowskich

Jakub był zapewne najmłodszym synem Hinczki³². Po śmierci starszego brata Henryka właśnie on był przez pewien czas pozywany przez Małgorzatę, wdowę po Wilhelmie z Ferrary, o zapłacenie zaległej należności za omawiane wcześniej stroje i klejnoty³³. Wspomniany proces, kontynuowany w 1428 roku, był jednocześnie pierwszym pojawieniem się Rogowskiego w źródłach. Jakub nigdy nie piastował żadnego urzędu ani godności. Przydomek „Nadobny”, którym go określano, sugerował raczej jego wygląd zewnętrzny niż charakter, źródła bowiem odnotowywały go krótko, ale za to nader spektakularnie.

Wiosną 1430 roku, tuż przed Wielkanocą³⁴, Rogowski — razem z Janem Kuropatwą z Łańcuchowa i księciem Fryderykiem Ostrogskim — uczestniczył w słynnym najeździe na klasztor paulinów w Częstochowie. Długosz dokładnie opisał, jak wspomniani szlachcice — licząc na znaczny rabunek — splądrowali klasztor, ograbiając go z naczyń liturgicznych i ornatów. Wtedy też miały powstać, wykonane — według przekazów — mieczem, słynne dwie rysy na obrazie Matki Boskiej³⁵. Późniejsza tradycja przekazywała coraz to bardziej ubarwione elementy najazdu na klasztor, różniące się od Długoszowego przekazu³⁶.

³² Sylwetkę Jakuba — pomimo tego, iż jako najmłodszego z synów Hinczki powinna być omówiona na końcu — przedstawiam przed Janem Hinczą. Działalność Jakuba była na tyle krótka, że wpasowuje się idealnie w okres między starszymi braćmi, stanowiąc chronologiczną całość, podczas gdy omówiona po Janie Hinczy odstawałaby od niej.

³³ GK 3, s. 210; GK 4, s. 56; SPPP II, nr 2245, 2269; ZS nr 104 — ta zapiska z 27 sierpnia 1428 r. to pierwsze wystąpienie w źródłach Jakuba, przed sądem stawał wtedy w zastępstwie brata Jana Hinczy.

³⁴ Datę dzienną najazdu przesuwają z 16 (jak przyjmowano dotychczas) na 12 kwietnia 1430 r. L. Wojciechowski: *Najstarsze klasztory paulinów w Polsce. Fundacja — uposażenie — rozwój do około 1430 r.* SC 1991, nr 11, s. 121.

³⁵ Z. Rozanow: *Dzieje obrazu i fundacja Jasnej Góry*. W: *Najstarsze historie o częstochowskim obrazie Panny Maryi XV i XVI w.* Wyd. H. Kowalewicz. Warszawa 1983, s. 20–21, 38; zob. też P. Bilnik: *Napad „husytów” na Jasną Górę. Fakty — konteksty — legenda*. SC 1995, nr 15, s. 305–306.

³⁶ Opis najazdu znajduje się w kronikach paulińskich z XVI w. wydanych przez H. Kowalewicza — zob. *Najstarsze historie o częstochowskim obrazie Panny Maryi XV i XVI w.* Warszawa 1983: z 1517 r. Mikołaja Lanckorońskiego: *Historia venerande imaginis beatae Mariae Virginis quae in Claro Monte in magina veneratione habetur*, s. 132–133; z 1523 r. Piotra Rydzyńskiego: *Historia pulchra et stupendis miraculis referta imaginis Mariae, quomodo et unde in Clarum Montem Czastochoviae et Olsztyn advenit*, s. 172; z drugiej połowy XVI w. Mikołaja z Wilkowiecka: *Historyja o obrazie*

Wydarzenie to ma już sporą literaturę, do której trudno dodać coś nowego³⁷, jednak do dnia dzisiejszego sporną kwestię stanowi data roczna najazdu. Długosz podał rok 1430³⁸, tym niemniej niektórzy historycy na podstawie m.in. listów Witolda do Jagiełły przesuwają wspomnianą datę na rok 1429³⁹. Natomiast za wersją kronikarza może przemawiać suplika Władysława Jagiełły z jesieni 1429 roku do papieża Marcina V, gdzie władca prosił o odpust dla wiernych odwiedzających Jasną Górę. Wydaje się, iż monarcha powinien wspomnieć o ewentualnym tegorocznym napadzie, być może prosząc o modły za sprofanowany obraz⁴⁰, tym bardziej że w analogicznej suplice biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego, z września 1430 roku, znajduje się prośba o odpust dla każdego, kto pomoże w odrestaurowaniu klasztoru jasnogórskiego po napadzie⁴¹.

Długosz podał, iż motywem napaści była chęć szybkiego wzbogacenia się i spłaty długów, które miały trapić przywódców wyprawy. W przypadku Jakuba znany jest proces z wdową po Wilhelmie z Ferrary, na spłatę której bracia Rogowscy niewątpliwie potrzebowali gotówki, trudno jednak określić, czy ich ówczesne dochody nie wystarczały na uiszczenie długu i czy naprawdę właśnie ta sprawa stała się podstawą uczestnictwa najmłodszego syna Hinczki w jasnogórskiej eskapadzie.

Kronikarz odnotował ponadto, iż władca uwięził przywódców wyprawy w wieży krakowskiej. Jeżeli tak, to nie na długo, już bowiem

---

w Częstochowie Panny Maryjej i o cudach rozmaitych tej wielkiej tablice, s. 211—212. Dodane są tu już informacje o cudach, dzięki którym najeźdźcy nie mogli wywieźć obrazu poza obręb kaplicy oraz dane o nagłej i tragicznej śmierci uczestników rabunku.

³⁷ Pierwszy szerzej zajął się tym wydarzeniem A. Prochaska: *Napad husytów na Częstochowę w 1430 r.* KH 1907, nr 21, s. 309—320; ostatnio P. Bilnik: *Napad „husytów” na Jasną Górę. Fakty, konteksty, legenda.* SC 1995, nr 15, s. 277 i nast.; P. Kras: *Husyci w piętnastowiecznej Polsce.* Lublin 1998, s. 188—190. Ponadto zagadnienie to omawiają na marginesie swoich prac E. Maleczyńska: *Ruch husycki w Czechach i w Polsce.* Warszawa 1959, s. 447 i nast.; M. Antoniewicz: *Mikołaj Kornicz Siostrzeniec sławny burgrabia będziński.* Katowice 1987, s. 97.

³⁸ DH, T. IV, lib. XI, p. 399—400 (s. 298—299); LB III, s. 122 — i tak przyjmuje się w literaturze.

³⁹ CV, nr 1352, 1358, 1370; tak E. Maleczyńska: *Ruch husycki...*, s. 447; M. Antoniewicz: *Mikołaj Kornicz Siostrzeniec...*, s. 97; por. Tenże: *Zamki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Geneza — funkcje — konteksty.* Kielce 1998, s. 153—154 (gdzie wycofał się z poprzedniej hipotezy). Ostatnio datację części wspomnianych listów przesunięto z 1429 na 1430 r. — zob. G. Błaszczak: *Burza koronacyjna. Polska — Litwa 1429—1430.* Poznań 1988, s. 120; por. J. Sperka: *Szafraniec herbu Stary Koń...*, s. 182.

⁴⁰ ZDZP I, nr 95, 96 (odpowiedź papieża z 27 listopada 1429); por. także M. Kowalczyk: *Cuda jasnogórskie spisane w roku 1435.* ACr 1983, nr 15, s. 319.

⁴¹ ZDZP I, nr 99.

26 maja 1430 roku⁴² za Jakuba z Rogowa i Jana Kuropatwę z Łańcuchowa poręczali królowi m.in. Piotr i Dzierśław Zborowscy, Krzesław z Kurozwęk i Grzybowa, Jan z Mokrska, Żegota z Grzegorzowic i Warsz z Ostrowa ze swoim bratem Krystynem, że — pod karą 1000 grzywien — obwinieni stawią się przed oblicze królewskie, gdy tylko ów przybędzie do Korony⁴³.

Nieprawdziwa natomiast jest informacja Długosza, że uczestnicy tej eskapady zmarli w ciągu roku w haniebnych okolicznościach. Przekaz ten wymaga zweryfikowania i właściwie — choć też tylko połowicznie — może odnosić się jedynie do Jakuba z Rogowa. Fryderyk Ostrogski zmarł bowiem w 1437 roku, a Jan Kuropatwa z Łańcuchowa dopiero w drugiej połowie XV wieku, między rokiem 1462 a 1463⁴⁴, jedynie Jakub zginął w rok po tych wydarzeniach, biorąc udział w oblężeniu Łucka latem 1431 roku⁴⁵. Jeśli wierzyć Długoszowi, ogarnięty wirem bitwy, wraz z garstką innych rycerzy, zbyt daleko pogonił za nieprzyjacielem, który wykorzystał fakt, iż liczba ścigających Polaków była niewielka i rozbił ów oddział⁴⁶. Ciężko rannych Polacy znaleźli nazajutrz, jednak wszyscy — prócz Pawła Zborzeńskiego — zmarli. Spełniły się zatem słowa kronikarza o szybkiej śmierci Rogowskiego, trudno jednak powiedzieć, iż była to śmierć haniebna. Relacja ta potwierdza raczej awanturniczy charakter Jakuba, czym można by także tłumaczyć jego udział w najeździe na Częstochowę.

W historiografii można spotkać się z opinią, iż trzech znani przywódcy tego najazdu przynależeli do husytów⁴⁷. Trudno nie zgodzić się z tym twierdzeniem w przypadku Fryderyka Ostrogskiego, którego skłonność do wyznawców nauk Jana Husa była powszechnie znana⁴⁸. W przypadku Jana Kuropatwy, a szczególnie Jakuba z Rogowa nic nie wiemy o ich ideologicznych upodobaniach⁴⁹. Ponadto Długosz przekazałby niewątpliwie informację o husyckich motywach najazdu na Jasną Górę. Podobnie zresztą w przypadku rychłej śmierci Rogow-

⁴² Data ta potwierdza, iż najazd odbył się jednak w 1430 r.

⁴³ GK 4, s. 82. Najbliższy zjazd był w listopadzie — GąsItin, s. 90.

⁴⁴ W. Dworzaczek: *Genealogia*. T. 2. Warszawa 1959, tabl. 165; F. Kiryk: *Kuropatwa Jan z Łańcuchowa h. Śreniawa*. W: PSB. T. 16, 1971, s. 253—254.

⁴⁵ Ostatni raz przed sądem krakowskim wystąpił 26 marca 1431 r. — GK 4, s. 221.

⁴⁶ DH, T. IV, lib. XI, p. 447—448 (s. 414—415). Razem z Rogowskim zginęli wtedy m.in. Jakub Ligęza i Jakub Komorowski. Działania pod Łuckiem szczegółowo omówił A. Lewicki: *Powstanie Świdrygielły. Ustęp z dziejów unii Litwy i Korony*. Kraków 1892, s. 91—105.

⁴⁷ A. Prochaska: *Napad husytów...*, s. 310—311 i nast.; E. Maleczyńska: *Ruch husycki...*, s. 447 i nast.

⁴⁸ S. M. Kuczyński: *Fedko Fryderyk*. W: PSB. T. 6, 1948, s. 382.

⁴⁹ P. Kras: *Husycki...*, s. 190—191.

skiego pod Łuckiem, kronikarz nic nie wspomniał, iż miała to być kara za świętokradztwo⁵⁰. Osobiście skłaniałabym się raczej do awanturniczego niż husyckiego bodźca, jakim kierował się Rogowski, biorąc udział w tej, nieprzynoszącej mu chwały, wyprawie.

Liczba osób, które poręczały za Jakuba i Jana Kuropatwę oraz ich pozycje, a także brak kary współmiernej do opisywanego wydarzenia, będącego przecież profanacją, wydaje się świadczyć, iż nie był to zwykły napad rabunkowy. Niestety, przekłamana w wielu miejscach relacja Długosza i lakoniczność innych źródeł nie pozwalają na dokładne przyjrzenie się tej wyprawie i jednoznaczne określenie jej właściwej przyczyny.

Szybka śmierć najmłodszego Rogowskiego nie pozwoliła mu na objęcie jakichkolwiek urzędów, a także na rozwinięcie kariery na dworze królewskim. Szanse te wykorzystał średni syn Hinczki — Jan Hincza.

Jan Hincza – rycerz, polityk, fundator

Jan⁵¹ był trzecim synem Hinczki z Roszkowic, prawdopodobnie drugim w kolejności starszeństwa⁵². Spośród czterech znanych męskich przedstawicieli tej rodziny właśnie jemu udało się zrobić największą karierę na dworze królewskim i zdobyć olbrzymi majątek. Niestety, także na nim skończyła się krótką, bo trwającą niecałe sto lat, historia Rogowskich.

---

⁵⁰ Być może pewien wpływ na stosunek Długosza do Jakuba z Rogowa miały kontakty, jakie utrzymywały obie rodziny (ich dobra w ziemi wieluńskiej były położone blisko siebie). Tuż przed niechlubną eskapadą, w marcu 1430 r., Jakub poręczał za Jana Długosza (przypuszczalnie któregoś z braci późniejszego kronikarza, ów miał wtedy dopiero 15 lat) — SPPP II, nr 2327.

⁵¹ Jemu współcześni określali go często imieniem ojca, Hincza, które zrosło się z nim tak trwale, że do dziś znany jest pod tym nazwaniem. Jednak jego właściwe imię to Jan i tak też powinno się go nazywać. Aby uniknąć pomyłek w identyfikacji, wspominam go jako Jana Hinczę i taka forma wydaje się najbardziej prawidłowa.

⁵² W źródłach pojawił się o wiele wcześniej od Jakuba, dokładniej kwestię tę omawiam w *Aneksie*.

Rycerz królowej Zofii

Jan Hincza swoją karierę rozpoczął, tak jak i Henryk, na dworze królewskim. Pierwszy raz w źródłach pojawił się w 1423 roku w księgach krakowskich⁵³. Początek jego działalności to głównie sprawy sądowe — w 1425 roku zadłużył się u Miklosza z Chotowa na 125,5 grzywny⁵⁴. Po śmierci starszego brata kontynuował też wspomniany już proces z Małgorzatą, wdową po Wilhelmie z Ferrary, który trwał aż do końca 1437 roku⁵⁵. Także w kolejnych latach źródła odnotowywały go głównie w rozmaitych sprawach przed sądem krakowskim⁵⁶.

W 1422 roku Władysław Jagiełło poślubił jako czwartą już żonę młodzieńką Zofię Holszańską. Duża różnica wieku między małżonkami sprawiła⁵⁷, iż królowa chętnie otaczała się młodymi ludźmi, wśród których znalazł się też Jan Hincza. Bliskie lub zbyt bliskie — jak się wydawało — kontakty królowej z młodymi szlachcicami dały w 1427 roku podstawę oskarżeniu jej o cudzołóstwo⁵⁸, a najbliższych dworzan

⁵³ SPPP II, nr 1880; została wówczas zawarta umowa przedślubna między Janem Hinczą a Magdaleną, córką Abrahama z Goszyc. Szerzej na temat tego małżeństwa zob. *Aneks*.

⁵⁴ Za Rogowskiego poręczył Grot z Jankowic wraz z Piotrem z Bejsc, a gdy ów nie wywiązał się w terminie ze spłaty, jego poręczyciele — miast zaspokoić wierzyciela — oskarżyli go o herezję. Ponieważ głównym agitatorem był Grot, toteż przeciwko niemu zwrócił się Chotowski. Jego oczyszczenie odbyło się dopiero w 1429 r. Zob. GK 2, s. 458; GK 3, s. 22, 53, 143, 162, 174; J. Wroniszewski: *Poręki sądowe — próba określenia nowego kryterium identyfikacji osób*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996, s. 217. Powyższa sprawa także świadczy o złej sytuacji finansowej Rogowskich w tym czasie.

⁵⁵ Zob. np. GK 2, s. 443, 444, 455, 456, 470; GK 3, s. 291, 295, 435, 483; ZK 7, s. 315; SPPP II, nr 2119, 2134, 2270, 2273, 2279, 2280.

⁵⁶ GK 2, s. 37, 69, 92, 93.

⁵⁷ Z. Wdowiszewski (*Genealogia Jagiellonów*. Warszawa 1968, s. 29–31) uważa, że Jagiełło urodził się około 1351 r., w chwili tego ożenku miałby 71 lat, Zofia zaś — urodzona około 1405 r. — 17 lat. Datę urodzin władcy koryguje T. Wasilewski (*Daty urodzin Jagielly i Witolda. Przyczynek do genealogii Giedyminowiczów*. „Przegląd Wschodni” 1991, nr 1, s. 17–34), który przyjmuje inny rok urodzin króla — 1362 lub 1363. W 1422 r. Jagiełło miałby 59–60 lat, co czyni wiarygodniejszym zarówno narodziny trzech jego synów, jak i aktywne życie; tym niemniej władca był dużo starszy od Zofii. Zob. też J. Tęgowski: *Pierwsze pokolenie Giedyminowiczów*. Poznań—Wrocław 1999, s. 124–125, 129–130. Na temat koronacji Zofii zob. F. Sikora: *Uroczystości koronacyjne królowej Zofii w 1424 r.* W: *Kościół, kultura, społeczeństwo. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych*. Warszawa 2000, s. 181–179.

⁵⁸ DH, T. IV, lib. XI, p. 347–348 (s. 258–230).

wtrąciły do więzienia⁵⁹. Sprawa ta do tej pory doczekała się dwóch odrębnych ujęć w historiografii. Część historyków przyjmowała, iż miała ona podtekst polityczny, a za oskarżeniem królowej stał Witold bądź biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki⁶⁰, część widziała w tym incydencie jedynie skutek zbyt frywolnego zachowania się królowej, o której Długosz wszak pisał, iż jej uroda była piękniejsza od obyczajów⁶¹. Zofia, będąca wtedy w ciąży, oczyściła się z oskarżenia przysięgą, którą złożyła dopiero po narodzeniu syna, wobec biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego, kasztelana krakowskiego Krystyna z Ostrowa, wojewody krakowskiego Jana z Tarnowa, wojewody sandomierskiego Mikołaja z Michałowa. Przed takim samym forum w imieniu królowej przysięgało o niewinności swojej pani jej siedem dworek⁶².

W relacji Długosza głównym oskarżycielem Zofii był Witold, co stoi w sprzeczności z faktem, iż to on właśnie wyswatał przyszłą królową Jagiellę, a później także popierał jej działalność w Polsce. Wydaje się, iż zbyt swobodne postępowanie królowej, szczególnie pod nieobecność króla, mogło stać się argumentem dla tych panów koronnych, którzy byli przeciwni małżeństwu Jagielly z Zofią. Wśród nich był także biskup krakowski, którego ambicje, wówczas nieujawnione jeszcze w pełni, dawały już pewnie przedsmak jego późniejszych wpływów. Przypuszczalnie Witold, znając charakter Oleśnickiego i widząc zachowanie Zofii, postanowił wytrącić ewentualnym opozycjonistom broń z ręki. Sam, doprowadzwszy — pomimo niechęci części panów koronnych — do tego małżeństwa, chciał je niewątpliwie utrzymać i tak zapewne należy interpretować ów fragment kroniki Długosza. Nie można się jednak dopatrywać w tej sprawie głębokich podtekstów politycznych, mających na celu specjalne sprowokowanie oskarżenia królowej, aby wymierzyć ów oręż w Jagiellę.

---

⁵⁹ Oprócz Jana Hinczy oskarżonymi byli: Piotr z Kurowa, Wawrzyniec Zaremba z Kalinowy, Jan Kraska z Łubnicy, Piotr i Dobiesław ze Szczekocin i Jan z Koniczpolu. Wszyscy byli związani z dworem przez swoje starsze rodzeństwo bądź ojców. Na temat oskarżonych zob. J. Sperka: *Szafraniec herbu Stary Koń...*, s. 176—177, tam też zestawiona najważniejsza literatura na ich temat.

⁶⁰ L. Kolankowski: *Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów*. T. 1 (1377—1499). Warszawa 1930, s. 152; E. Małczyńska: *Rola polityczna królowej Zofii Holszańskiej na tle walki stronnictw w Polsce w l. 1422—1434*. Lwów 1936, s. 67—69.

⁶¹ DH, T. IV, lib. XI, p. 284 (s. 166); zob. też. A. Prochaska: *Król Władysław Jagiełło*. T. 2. Kraków 1908, s. 394—402; J. Sperka: *Szafraniec herbu Stary Koń...*, s. 203—204.

⁶² DH, T. IV, lib. XI, p. 349—350 (s. 240—241).

Oskarżeni szlachcice bądź salwowali się ucieczką, jak bracia ze Szczekocin i Jan z Koniecpola⁶³, bądź zostali uwięzieni (przypuszczalnie w Krakowie), jak Piotr Kurowski, Jan Kraska i Jan Hincza⁶⁴. Ten ostatni był — według Długosza — obarczony najcięższym podejrzeniem o intymne stosunki z królową, które miał potwierdzić ucieczką z więzienia⁶⁵. Po schwytaniu osadzono go ponownie w areszcie, tym razem w Chęcinach, gdzie warunki niewoli były tak ciężkie, że o mało kara nie zakończyła się śmiercią uwięzionego.

Niełaska władcy nie trwała długo, Koniecpolski powrócił bowiem do kraju już w 1428 roku, a Szczekoccy w rok później⁶⁶. Także aresztanci odzyskali wolność, Jan Hincza najpewniej 5 stycznia 1429 roku⁶⁷, Piotr Kurowski przed styczniem 1430 roku, a Jan Kraska latem tegoż roku⁶⁸. Oskarżenie nie zaszkodziło obwinionym w karierze, ani nie odsunęło ich od dworu. Jan Kraska powrócił do kancelarii królewskiej, Piotr Kurowski otrzymał w 1431 roku starostwo lubelskie, Jan Koniecpolski, początkowo (1431) sekretarz królewski, w 1433 roku otrzymał w zarząd kancelarię, również Wawrzyniec Zaremba nie poniósł jakichkolwiek konsekwencji — pozostał bowiem do 1430 roku marszałkiem nadwornym, a następnie otrzymał kasztelanię sieradzka⁶⁹.

Główny zarzut, którym obarczono Jana Hinczę, miał — wydaje się — w jego wypadku głębsze podłoże. Rogowski przez całe życie królowej był z nią blisko związany. Występował często na wystawianych

⁶³ Schronili się na dworze Zygmunta Luksemburczyka — DH, T. IV, lib. XI, p. 348 (s. 239); K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan zwany Taszką*. W: PSB. T. 13, 1967, s. 517; K. Ożóg: *Piotr Woda ze Szczekocin*. W: PSB. T. 26, 1981, s. 434; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka w XV w. Magnifici et generosi*. Łódź 1998, s. 39.

⁶⁴ DH, T. IV, lib. XI, p. 348 (s. 239); Strykowski, s. 383; S. Sroka: *Rodzina Kurowskich w XIV—XV wieku. Ze studiów nad dziejami możnowładztwa małopolskiego w średniowieczu*. Kraków 1990, s. 39; SHGKr III, z. 2, s. 371—380.

⁶⁵ DH, T. IV, lib. XI, p. 348 (s. 239).

⁶⁶ ZDM VII, nr 2025 (1 września); KDM IV, nr 1225; por. też K. Ożóg: *Piotr Woda...*, s. 434; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 39.

⁶⁷ Przez okres pobytu Jana Hinczy w więzieniu sprawę z Małgorzatą, wdową po Wilhelmie z Ferrary, prowadził przed sądem krakowskim jego brat Jakub, osobiście niezwiązany z kwestią opłaty za zamówioną odzież i biżuterię — SPPP II, nr 2191, 2245, 2327. Ostatni raz przed sądem w tej sprawie wystąpił 4 stycznia 1429 r. (SPPP II, nr 2269), a już 6 stycznia księgi grodzkie odnotowały Jana Hinczę (SPPP II, nr 2270), a następnie 13 stycznia (SPPP II, nr 2273).

⁶⁸ 7 stycznia 1430 r. Piotr z Kurowa poręczał razem z Janem Hinczą za Przedbora z Szadka — GK 4, s. 8; Jan Kraska — CV, nr 1429.

⁶⁹ UrzCent, nr 197, 399; UrzMpl, nr 1318; UrzŁęcz, cz. B, nr 89; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria królewska Władysława Jagiełły*. Cz. 2. Poznań 1979, s. 120; A. Gąsiorowski: *Kraska Jan*. W: PSB. T. 15, 1970, s. 204—205.

przez Zofię dokumentach⁷⁰, był także m.in. starostą radomskim, na którym było opisane jej wiano⁷¹. Jednak najistotniejszą kwestią w tej sprawie są listy kommemoracyjne, które otrzymywały obdarowywane przez niego klasztory: na pierwszym miejscu widniały dwie prośby — o modły za zbawienie duszy królowej Zofii i o odpuszczenie grzechów fundatora⁷².

W kolejnym oskarżeniu Zofii z 1431 roku, przez Jana Strasz z Białaczowa, Rogowski nie występował już w charakterze podejrzanego, zresztą sprawa została stłumiona bardzo szybko, a jedynym ukaranym został insynuator⁷³.

Po wyjściu z więzienia Jan Hincza starał się uregulować odkładane sprawy sądowe, np. z wdową po Wilhelmie z Ferrary. W latach 1429—1438 przebywał cały czas w Krakowie, zapewne na dworze, stając często przed sądem grodzkim⁷⁴. Przedłużające się procesy spraw o rzeczy drobne, np. zapłata za wykonanie srebrnego kubka⁷⁵, potwierdzają faktycznie złą sytuację finansową Rogowskich w tym czasie.

W marcu 1430 roku Jan Hincza poręczał wraz z bratem Jakubem za Jana Długosza, który pożyczył od władcy 2000 grzywien na zakup wsi Niedzielsko⁷⁶. W roku następnym Rogowski naganił szlachectwo Jana Kraski z Łubnicy, jednego ze współwięźniów oskarżonego w sprawie z królową Zofią, ten zaś w odpowiedzi na postawiony zarzut uczynił to samo⁷⁷. Jan Hincza wybronił się pismem królewskim, które w podobnej sprawie wystawił dla jego ojca Władysław

⁷⁰ Są to np. AGAD, perg. 455; TNar XIX, nr 11; KDM V, T. A—B, nr 72; AC I, nr 383; MRPS I, nr 71; ZDM VIII, nr 2498, 2502.

⁷¹ AGAD, perg. 378, por. UrzMpl, nr 1371; W. Urban: *Radom Jagielloński* (1386—1572). „Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego” 1984, T. 21, z. 4, s. 9.

⁷² Przykładowo, takie życzenia fundatora otrzymał klasztor kanoników regularnych w Krzepicach — *Kopiarz krzepicki*, k. 306—314.

⁷³ DH, T. IV, lib. XI, p. 436 (s. 403—404). Jan Strasz został uwięziony w wieży zamku sandomierskiego, w której — z powodu złych warunków — o mało nie postradał życia; wyraźnie widać w przekazie kronikarza analogię z wieżą chęcińską, w której trzymano Jana Hinczę.

⁷⁴ Były to głównie sprawy drobne, poręczenia, ale także zamówienia biżuterii i bogatej zastawy oraz wciąż trwający proces z Małgorzatą — GK 3, s. 53, 295, 435, 440, 458; GK 4, s. 952, 953; GK 5, s. 53; 483; ZK 9, s. 88, 99, 108, 115, 157; SPPP II, nr 2270, 2273, 2279, 2280; ZK 150, s. 28—29 = SPPP II, nr 2698.

⁷⁵ ZK 9, s. 88, 157.

⁷⁶ SPPP II, nr 2327; por. też J. Wolny: *Krakowskie środowisko katedralne w czasach Jana Długosza (1431—1480)*. W: *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*. „Prace Historyczne”. Z. 65. ZNUJ. Nr 561. Kraków 1980, s. 87.

⁷⁷ BJ, rps 5348 II, s. 54; SPPP II, nr 2344, 2345, 2488.

Jagiello⁷⁸. Możliwe, że naganienie akurat współoskarżonego miało jakiś związek ze sprawą królowej, biorąc pod uwagę stosunek Rogowskiego do małżonki Jagielly, zapewne wystarczyły jakieś obraźliwe słowa wobec lub o władczyni. Jednak przyczyn nagany mogło być wiele, a fakt, iż akurat naganiony był niegdyś związany z Janem Hinczą, zupełnym przypadkiem⁷⁹.

W 1433 roku Jan Hincza zastawił za 100 grzywien swój dom na zamku krakowskim Katarzynie, żonie Mikołaja z Michałowa⁸⁰. Potwierdza to tylko nie najlepszą sytuację finansową Rogowskiego. Latem tego roku uczestniczył w wojnie z zakonem krzyżackim⁸¹. W roku następnym popadł w bliżej nieznany konflikt z Przedborem z Koniecpola, z powodu którego Piotr Szafraniec, wojewoda krakowski, i Stanisław Poddębski, podstarości, z polecenia królewskiego nałożyli na obydwoh wadium wysokości 1000 grzywien, aż do powrotu króla z Litwy i rozstrzygnięcia przez niego tej sprawy⁸². Rok 1437 przyniósł Janowi Hinczy ciąg dalszy rozprawy z Małgorzatą, wdową po Wilhelmie z Ferrary, którą miał wwiązać w swoje dobra Rogów i Kobyłe,

⁷⁸ SPPP VII, nr 623. J. Kalinowska (*Kaplica Jana Hinczy w Katedrze na Wawelu i jej malowidła ściennie*. „*Studia do Dziejów Wawelu*” 1991, T. 5, s. 219) podała błędnie, powołując się na ww. zapiski, iż Jan Hincza naganił także Jana Strasza.

⁷⁹ Doradcy królewscy, m.in. Wojciech Jastrzębiec, arcybiskup gnieźnieński, Zbigniew Oleśnicki, biskup krakowski, Jan Biskupiec, biskup chełmski, Mikołaj z Michałowa, kasztelan krakowski, Jan z Tarnowa, wojewoda krakowski, wojewodowie: Sędziwój z Ostroroga poznański, Marcin z Kalinowej sieradzki, Ścibor z Borysławic łęczycki, Jan z Lichenia brzeski, Jarand z Brudzewa inowrocławski, Piotr Szafraniec podkomorzy krakowski, stwierdzili, że: [...] *Jan Kraska z Lubnicy, naganiony w prawie szlacheckim przez Hinczę z Rogowa, szlachectwo swoje potwierdził, wymienionymi poniżej świadkami ze strony ojca i matki, i przeciwko oskarżeniu Hinczy wyprowadził. W związku z tym Jan Kraska jest szlachcicem i należą mu się prawa stanu szlacheckiego, a każdy, kto twierdzi inaczej, kłam zadaje. Zatem naganiający Hincza, i wszyscy inni, którzy te oszczerstwa nieczne głosili, tym nakazuje się sądownie wieczne milczenie w tej sprawie. Ponadto Hincza uiszczyć karę XV dla Jana Kraski i osobno dla sądu [...]* (SPPP II, nr 2344). Ponadto: [...] *pan Jan Kraska z Lubnicy, przez niego dziwne słowa pana Hinczy z Rogowa rycerza, jako że było mówione, że sam Jan Kraska jest złym człowiekiem, wspomniany Kraska, na życzenie panów i sądu, przeciw wspomnianemu Hinczy złożył przysięgę na święty krzyż pański, że jest dobrym człowiekiem, i tak wspomniany Kraska przeciw wspomnianemu Hinczy przysięgą swoją osobie się oczyścił i dobrym człowiekiem pozostał, co sądownie potwierdzone zostało [...]* (SPPP II, nr 2345).

⁸⁰ SPPP II, nr 2488; zob. też P. Węcowski: *Działalność publiczna możnowładztwa małopolskiego w późnym średniowieczu*. Warszawa 1999, s. 44.

⁸¹ GK 4, s. 952, 953; na temat wojny patrz DH, T. IV, lib. XI, p. 500–511 (s. 458–473); M. Biskup: *Wojny Polski z Zakonem Krzyżackim 1308–1521*. Gdańsk 1998, s. 164–188.

⁸² GK 5, s. 20 (20 stycznia 1434).

aż do ściągnięcia długu, ale nie uczynił tego pomimo czterokrotnego napominania⁸³.

W 1435 roku Jan Hincza wystąpił na wspomnianych już dokumentach księcia brzesko-legnickiego Ludwika II, składając mu przysięgę, iż dopilnuje, aby w razie nagłej śmierci księcia jego córki otrzymały obiecany posag⁸⁴. Rogowski, posiadający dobra w ziemi księcia, był także jego poddanym. Ów fakt mógł wykorzystać Jagiełło, który przed swoją śmiercią nawiązał bliższe kontakty z Ludwikiem II i — być może — uczynił to za pośrednictwem Jana Hinczy⁸⁵. Ludwik zmarł w 1436 roku, po jego śmierci Rogowski, w 1438, pozbył się przynajmniej części swojej śląskiej dziedziny⁸⁶.

Wśród „iuniores”

Lata panowania Władysława III Warneńczyka to okres ciągle rosnącej dominacji biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego. Biskup, jeszcze za czasów Jagiełły, nie ukrywał swojej żądzy władzy, ale dopiero gdy na tronie zasiadł młody, dziesięcioletni Władysław, Oleśnickiemu udało się znacznie rozszerzyć swoje wpływy. Poza częściami możliwych, którzy popierali dążenia biskupa, pozostali bądź trzymali się na uboczu, bądź jawnie wyrażali swoją dezaprobatę. Do tych pierwszych należeli głównie przedstawiciele dawnego ugrupowania Szafranców, które chyliło się już ku upadkowi po śmierci Jana w 1433 roku, a ostatecznie politycznie upadło w 1437 roku, gdy zmarł jego brat

⁸³ SPPP II, nr 2698.

⁸⁴ GrünMark I, nr 78; *Katalog dokumentów przechowywanych w Archiwach Państwowych Dolnego Śląska*. T. IX: *Archiwa książęce i drobne akcesje*. Cz. 1 (1401—1500). Opr. R. Żerelik. Wrocław 1998, nr 295; przysięgę taką wcześniej złożyli książęta i dostojnicy śląscy — GrünMark I, nr 76; F. Szafrąński: *Ludwik II brzesko-legnicki. Feudał śląski z doby późnego średniowiecza*. Wrocław 1972, s. 41.

⁸⁵ Przed wojną z Krzyżakami z roku 1433 Jagiełło chciał zabezpieczyć granicę śląsko-polską przez nawiązanie kontaktów m.in. z księciem brzesko-legnickim, na jego prośbę Ludwik II otrzymał z rąk Dobka Puchały Kluczbork, który przekazał (w 1435 r.) księciu oleśnickiemu — *Geschichtsquellen der Hussitenkriege*. Wyd. C. Grünhagen. W: *Scriptores rerum Silesiacarum*. Bd. VI. Breslau 1871, nr 190, 191; F. Szafrąński: *Ludwik II...*, s. 81; K. Olejnik: *Obrona polskiej granicy zachodniej od końca XIV do schyłku XVIII wieku*. Poznań 1985, s. 133. Ciężka — po wojnach husyckich — sytuacja finansowa księcia mogła spowodować przychylniejsze stosunki z królem polskim.

⁸⁶ *Keczendorf* kupił od niego Sambor z Błotnicy (*von Plotnitz*) — GrünMark I, nr 87. Nie oznacza to, że Rogowski nie miał już żadnych dóbr na Śląsku, jednak nic o nich bliżej nie wiadomo.

Piotr⁸⁷. Do tych drugich przynależeli głównie młodszy synowie znanych rodzin możnowładczych lub świeżo wzbogaconych rodzin średnioszlacheckich, odsuniętych od wyższych stanowisk państwowych, obarczający swoim rozgoryczeniem przede wszystkim — i poniekąd słusznie — właśnie biskupa krakowskiego. Długosz nazywał ich *iuniores* i tak też przyjęło się ich określać w historiografii⁸⁸.

W ich gronie znaleźli się m.in. Spytek z Melsztyna, Andrzej z Tęczyna, Abraham Zbąski, Dzierśław z Rytwian i Jan Hincza z Rogowa⁸⁹. Ich działalność znaczący początkowo głównie wystąpienia przeciwko Oleśnickiemu, np. na zjeździe opatowskim w 1434 roku, co mogłoby sugerować cel tego ugrupowania, ale generalne powody ich integracji były różne. Zrozumiała była niechęć Dzierśława z Rytwian do biskupa krakowskiego, bowiem to on właśnie spowodował odsunięcie poza nawias polityki stryjecznego dziadka Dzierśława, Wojciecha Jastrzębca, chociaż niewątpliwie głównym powodem związania się młodego Rytwiańskiego z *iuniores* była jego spora i niezaspokojona wtedy ambicja⁹⁰. W przypadku Spytki z Melsztyna główną rolę odegrało rozgoryczenie po odebraniu jego rodzinie samborszczyzny oraz sprawa z Jadwigą Ksiąską⁹¹.

⁸⁷ J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń...*, s. 258, zob. też s. 296—303.

⁸⁸ J. Kurtyka: *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*. Kraków 1997, s. 300—301; J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń...*, s. 242—243.

⁸⁹ W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego*. Wiek XIV—XV. Warszawa 1971, s. 149—152; A. Gąsiorowski: *Husyty Abrahama Zbąskiego działalność publiczna*. „Sobótka” 1986, R. 36, nr 1, s. 139—145; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 301—302; B. Czwojdrak: *Działalność polityczna Dzierśława i Jana Rytwiańskich*. Katowice 1997 — mps pracy magisterskiej w Archiwum Uniwersytetu Śląskiego; Taż: *Dzierśław Rytwiański — rzekomy husyta polski*. TK 1999, nr 10, s. 3—9.

⁹⁰ W. Fałkowski: *Dzierśław z Rytwian*. W: PSB. T. 33, 1992, s. 583—588; G. Lichończak-Nurek: *Wojciech Jastrzębiec i jego rodzina jako przykład kariery w czasach jagiellońskich*. W: Cracovia — Polonia — Europa. Kraków 1995, s. 338—339; Taż: *Wojciech herbu Jastrzębiec arcybiskup i mąż stanu (ok. 1362—1436)*. W: *Studia do dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*. T. 4. Kraków 1996, s. 81—87; J. Sperka: *Zmiany na arcybiskupstwie gnieźnieńskim, biskupstwie krakowskim i urzędach kancelaryjnych na przełomie lat 1422 i 1423*. TK 1997, nr 5, s. 139—146; B. Czwojdrak: *Jeszcze o rodzinie Wojciecha Jastrzębca*. SH 1997, nr 40, s. 580—583; Taż: *Dzierśław Rytwiański...*, s. 4.

⁹¹ Jadwiga była bratanicą Spytki, nad którą sprawował opiekę, początkowo zaręczona z synem Jana Głowacza z Oleśnicy, brata biskupa i jego imiennikiem; zaręczyny zerwano w momencie, gdy poparcie Spytki przestało być potrzebne Oleśnickiemu — W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 141—142, 146—153; M. Koczerska: *Rola związków rodzinnych i rodowych w działalności politycznej Zbigniewa Oleśnickiego*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski.

Niezadowolenie z podziału majątku ze starszym bratem Janem, związanym z Oleśnickim, spowodowało przystąpienie do *iuniores* Andrzeja z Tęczyna⁸². Abraham Zbąski był skłócony z kolejnymi biskupami poznańskimi z powodu odmowy płacenia dziesięcin, za co został obłożony przez nich interdyktem, co niewątpliwie pociągnęło za sobą niechęć doń biskupa krakowskiego⁸³. Jan Hincza nie popadł w żaden wyraźny konflikt z biskupem krakowskim, także jego ambicje zdobycia urzędów nie były chyba tak istotne, jak w innych przypadkach, jednak tu główną rolę dołączenia do *iuniores* odegrał najprawdopodobniej fakt, iż rosnąca pozycja Oleśnickiego niepokoiła królową Zofię, zagrażała wszak jej oraz panowaniu młodocianego Władysława⁸⁴.

Osoba biskupa nie była naturalnie podstawą jednoczenia się tej grupy, składało się na to wiele rozmaitych czynników, ale Oleśnicki utożsamiał dla *iuniores* przyczynę ich niepowodzeń i rozgoryczeń. Nic dziwnego, że zaczęli się skupiać wokół królowej, która patrzyła przychylnie na taką sytuację. Młodzi ludzie, pozbawieni urzędu, nie mogli mieć żadnego wpływu na politykę, ale stanowili swoistego rodzaju opozycję. Ich pierwszym, poważniejszym wystąpieniem był zjazd opatowski (1434), który starsza literatura określała jeszcze mianem husyckiego⁸⁵. Przedstawiciele *iuniores*, z których Długosz wymienił Spytkę z Melsztyna, Abrahama Zbąskiego i Dzierśława z Rytwian (co nie wyklucza obecności innych, w tym Jana Hinczy, a raczej ustala przywództwo tej trójki), zwołali na 13 lipca zjazd do Opatowa⁸⁶,

Toruń 1996, s. 77–79; Z. Górczak: *Podstawy gospodarcze działalności Zbigniewa Oleśnickiego biskupa krakowskiego*. BK 1999, nr 138, s. 175.

⁸² J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 301–302.

⁸³ A. Gąsiorowski: *Husyty Abrahama Zbąskiego...*, s. 141; zob. też P. Kras: *Husyty w piętnastowiecznej...*, s. 116–127.

⁸⁴ W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że przypisywane Rogowskiemu przyjęcie go do *familiars* króla odnosi się do Hinczy Świętopełka z Gorzowa i nie ma nic wspólnego z Janem Hinczą, tak jednak S. Kwiatkowski: *Itinerarium Władysława III Warneńczyka króla Polski i Węgier*. Lwów 1879, s. 6 — na podstawie dokumentu w KDP II, nr 207, a także P. Węcowski: *Polskie itineraria średniowieczne i nowożytne. Przegląd badań i propozycje badawcze*. SŻ 2000, nr 37, s. 41.

⁸⁵ M. Dzieduszycki: *Zbigniew Oleśnicki*. T. 2. Kraków 1853, s. 12; S. Kwiatkowski: *Ostatnie lata Władysława Warneńczyka*. Lwów 1883, s. 2; A. Prochaska: *W obronie społeczeństwa. Studium z dziejów Władysława Warneńczyka*. KH 1901, nr 15, s. 203–204; E. Maleczyńska: *Spółczeństwo polskie pierwszej połowy XV w. wobec zagadnień zachodnich. Studia nad dynastyczną polityką Jagiellonów*. Wrocław 1947, s. 138; ustalenia te skorygowała A. Sochacka: *Jan z Czyżowa, namiestnik Władysława Warneńczyka. Kariera rodziny Półkoźów w średniowieczu*. Lublin 1993, s. 88.

⁸⁶ W literaturze funkcjonuje data 14 lipca, wprowadzona przez E. Maleczyńską: *Spółczeństwo polskie...*, s. 138. Jednak Długosz podał datę tego zjazdu na dzień św. Małgorzaty, który przypadał na 13 lipca — DH, T. IV, lib. XI, p. 540–541 (s. 500–501);

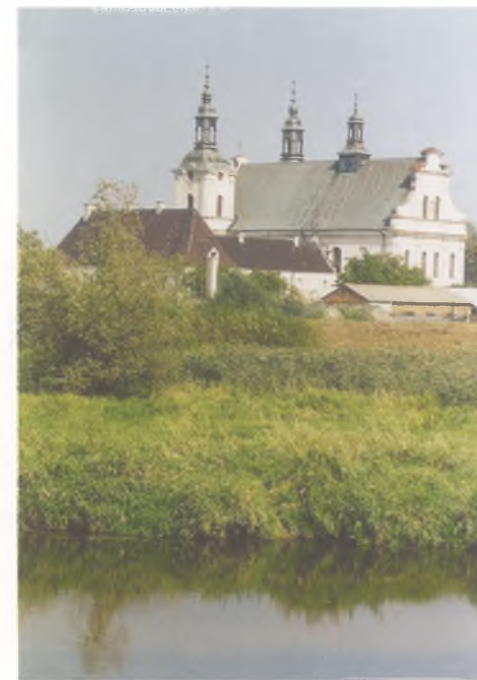
1. Pieczęć Jana Hinczy z Rogowa przywieszona na dokumencie królewskim z 1455 r. — BCz w Krakowie, perg. 520 (fot. J. Sperka)

2. Najazd na klasztor jasnogórski w 1430 r. — obraz w Sali Rycerskiej klasztoru paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie, XVII w. (fot. J. Sperka)

4. Wieża gotycka zamku w Koźminie (fot. J. Sperka)

5. Kościół i klasztor bernardynów w Kole (obecnie barokowy), widok od strony Warty (fot. J. Sperka)

3. Ruiny zamku Mirów od strony wschodniej (fot. J. Sperka)

6. Ruiny zamku królewskiego w Kole, widok od strony wschodniej (fot. J. Sperka)

którego celem była najpewniej agitacja przeciwko biskupowi krakowskiemu. Tym bowiem należy tłumaczyć pośpiech, z jakim Oleśnicki znalazł się we wspomnianym mieście, gdy tylko usłyszał o zwołanym zgromadzeniu⁹⁷. Tym razem udało mu się zapobiec ewentualnemu rokoszowi, ale nie na długo. Koronację młodego Władysława zakłóciły protesty części *iuniores* skierowane raczej w stronę biskupa niż do nieletniego królewicza⁹⁸. Nie ma jednak żadnego potwierdzenia, iż w proteście brał udział także Jan Hincza.

Przedstawiciele *iuniores* utworzyli z czasem trzon ugrupowania dworskiego⁹⁹, na nich to przede wszystkim opierała swoje plany królowa Zofia — głównie do celów, którym niechętny był Oleśnicki, a w które formalnie z rozmaitych przyczyn nie chcieli się mieszać najważniejsi dostojnicy. Tak było m.in. w 1438 roku, kiedy po śmierci Zygmunta Luksemburczyka taboryci zaoferowali koronę czeską wpierw Władysławowi Jagiellończykowi, a później jego młodszemu bratu Kazimierzowi¹⁰⁰. Jednak najbardziej znaczącym wystąpieniem *iuniores* stała się konfederacja nowokorczyńska, określana w literaturze — od imienia jej głównego przywódcy — konfederacją Spytką z Melsztyna¹⁰¹.

---

poprawną datę podał W. Mikrot: *Walka w Polsce o stosunek Kościoła do państwa od 1434—1440*. „Przegląd Akademicki” 1881, nr 3, s. 115—116.

⁹⁷ DH, T. IV, lib. XI, p. 540—541 (s. 500—501).

⁹⁸ DH, T. IV, lib. XI, p. 542—544 (s. 503—505) — byli to: Spytek z Melsztyna, Abraham Zbąski i Jan Strasz z Kościelnik.

⁹⁹ W. Knoppek: *Zmiany w układzie sił politycznych w Polsce w drugiej połowie XV w. i ich związek z genezą dwuzłobowego sejmu*. CP-H 1955, nr 7, s. 66—67.

¹⁰⁰ Dla pozyskania jak największej ilości zwolenników wysłano początkowo na Śląsk, a później do Czech Dzierżawę z Rytwian, oficjalnie utrzymując, iż działał on spontanicznie i bez uzgodnienia z kimkolwiek swoich wypraw. Sprawę tę należało trzymać w tajemnicy przed Oleśnickim, który był przeciwny związkom z Czechami, widząc w nich siedlisko husytyzmu — DH, T. IV, lib. XI, p. 585 (s. 540—541); M. Vach: *Jagellovská kandidatura v Čechách a její ohlas na Slovensku v letech 1438—1439*. W: *Česko-polský sborník vědeckých prací*. Red. M. Kudelka. Praha 1955, s. 190—191; R. Heck: *Tabor a kandidatura jagiellońska w Czechach (1438—1444)*. Wrocław 1964, s. 43—45; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 312—313; B. Czwojdrak: *Dzierżaw Rytwiański...*, s. 5—8, tam zebrana literatura.

¹⁰¹ Na temat konfederacji powstała spora literatura, w najdawniejszej autorzy uznawali konfederatów za husycki oddział — W. Mikrot: *Walka w Polsce...*, s. 224—225; A. Prochaska: *Konfederacja Spytką z Melsztyna*. Lwów 1887; Tenże: *W obronie społeczeństwa...*, s. 339—342; E. Maleczyńska: *Rola polityczna królowej Zofii Holszańskiej na tle walki stronnictw w Polsce w l. 1422—1434*. Lwów 1936, s. 18; Taże: *Spółczeństwo polskie...*, s. 152—153; R. Heck: *Tabor a kandidatura...*, s. 190—191; W. Dworaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 156—157. Tendencje te przełamała A. Sochacka: *Konfederacja Spytką z Melsztyna z 1439 r. Rozgrywka polityczna czy ruch ideologiczny?* „Rocznik Lubelski” 1973, T. 16, s. 41—62 oraz Jan z Czyżowa..., s. 88—89; zob. też B. Czwojdrak: *Dzierżaw Rytwiański...*, s. 5; Taże: *Kilka uwag*

3 maja 1439 roku 168 uczestników zjazdu w Nowym Mieście Korczynie pod przywództwem Spytką z Melsztyna podpisało konfederację wymierzoną przeciwko ugrupowaniu biskupa krakowskiego¹⁰². Prawdopodobnie w chwili podpisywania dokumentu jego sygnatariusze nie znali zamierzeń przywódcy konfederacji. Dopiero po sfinalizowaniu aktu Melsztyński wyjawiał im swoje plany napaści na przebywających w pobliskim Nowym Mieście Korczynie uczestników zjazdu. Tym jednak skutecznie zniechęcił pozostałych konfederatów i — podczas najazdu na miasto — pozostał sam, jedynie ze swoją drużyną. Inni współspiskowcy opuścili go, a dwaj z nich — Dobiesław ze Szczekocin i Jan Hincza z Rogowa — o planach Spytką zawiadomili króla. Oni to później na czele wojska pierwsi uderzyli na ufortyfikowany pod Grotnikami obóz Melsztyńskiego¹⁰³. W bitwie tej poległ Spytek¹⁰⁴.

Być może z atakiem na obóz Melsztyńskiego wiąże się zapis królewski z 6 czerwca dla Jana Hinczy 300 grzywien na tenucie brzeźnickiej — z zaznaczeniem, iż otrzymał je za wierną służbę¹⁰⁵.

Kilka dni po konfederacji nowokorczyńskiej w Lubowli doszło do spotkania polskich posłów z przedstawicielami Albrechta Habsburga. Toczono tam rozmowy doprowadziły jedynie do przedłużenia rozejmu i ustalenia terminu spotkania samych władców na wrzesień tego roku¹⁰⁶. Na miesiąc przed planowanym spotkaniem Władysław wystawił dokument dla Jana Hinczy, gdzie zapisał mu 400 grzywien na Brzeźnicy, dodając, iż jest to nagroda za zasługi związane ze zjazdem królów polskiego i węgierskiego¹⁰⁷. Najpewniej Rogowski w bliżej nieznany sposób zasłużył się w przygotowaniach do wspomnianego spotkania.

---

o konfederacji Spytką z Melsztyna z 1439 roku. W: *Średniowiecze polskie i powszechne*. T. 2. Red. I. Panic, J. Sperka. Katowice 2002, s. 197—211.

¹⁰² CE II, nr 255.

¹⁰³ DH, T. IV, lib. XII, p. 606—607 (s. 562—563); błędne w tym wypadku jest wyjaśnienie udziału obu w konfederacji przez J. Wiśniewską (*Dzieje miasta i gminy Koziegłów*, Katowice 1996, s. 22), która twierdzi, iż Szczekocki i Rogowski jako szwagrowie (oba poślubili córki Krystyna z Koziegłów) w ten sposób mścili się na biskupie krakowskim, który z racji opieki nad najmłodszym synem Koziegłowskiego (zrodzonym z siostry Zbigniewa Oleśnickiego) nie wyrażał zgody na podział majątku między starszych synów Krystyna. W tej sytuacji można ewentualnie zrozumieć udział Jana i Krystyna z Koziegłów, starszych synów wspomnianego Koziegłowskiego, ale nie Jana Hinczy, który wtedy jeszcze nie był mężem Koziegłowskiej, zob. *Aneks*.

¹⁰⁴ Na temat daty napaści Spytką na Nowe Miasto Korczyn oraz bitwy pod Grotnikami zob. B. Czwojdrak: *Kilka uwag o konfederacji...*, s. 202 i nast.

¹⁰⁵ AGAD, perg. 371 = TNar XVI, nr 105.

¹⁰⁶ DH, T. IV, lib. XII, p. 610—611 (s. 566); A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 102; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 316—317.

¹⁰⁷ AGAD, perg. 372 = TNar XVI, nr 112. Regest w *Inventarium*, s. 306.

Pierwsze godności

27 października 1439 roku niespodziewanie zmarł Albrecht Habsburg. Jego śmierć wpłynęła zarówno na sytuację w krajach naddunajskich, jak i na politykę Polski. Panowie polscy, zgrupowani wokół biskupa krakowskiego, widzieli w tym wydarzeniu okazję dla rozszerzenia wpływów zarówno Polski, jak i swoich. Planowali bowiem, a przede wszystkim Oleśnicki, połączenie węzłem małżeńskim króla Władysława i wdowy po Habsburgu, Elżbiety. Dla Oleśnickiego taki cel był ze wszech miar korzystny, ponieważ Władysław miał wtedy dopiero 16 lat i również na Węgrzech potrzebowaliby doradców. Opuszczony przez niego kraj także stwarzałby biskupowi nowe możliwości rozszerzenia swoich wpływów.

Plany matrymonialne panów polskich popierali panowie węgierscy. Pomimo tego sprawa nie była prosta, bowiem Elżbieta była w ciąży, a ewentualne urodzenie przez nią męskiego potomka znacznie skomplikowałoby sprawę. Ponadto ona sama była przeciwna tym planom, widziała się już bowiem jako regentka przy boku ewentualnego syna, i nie przejawiała zbyt wielkiej ochoty na małżeństwo z młodym Jagiellończykiem. Ponowna rola pani przy mężu nie była dla niej zbyt kusząca, skoro miała w perspektywie samodzielną władzę. Za wszelką cenę chciała więc wymusić na radzie węgierskiej uznanie jej nienarodzonego jeszcze potomka (naturalnie, jeżeli byłby płci męskiej) dziedzicznym królem Węgier¹⁰⁸.

Na wiosnę przybyło do Krakowa oficjalne poselstwo węgierskie z propozycją przyjęcia korony dla Władysława III¹⁰⁹. Jan Hincza, który przebywał w tym czasie w stolicy, był zapewne świadkiem przybycia wspomnianych posłów, a być może i ich rokowań z królem. W tym czasie otrzymał też pierwsze nadanie wiążące go z królową Zofią, mianowicie starostwo radomskie, na którym były oprawione jej sumy wienne¹¹⁰.

¹⁰⁸ J. Dąbrowski: *Władysław I Jagiellończyk na Węgrzech*. Warszawa 1922, s. 14–17; A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 103–104; K. Olejnik: *Władysław III Warneńczyk (1424–1444)*. Szczecin 1996, s. 104–108; J. Kurtyka: *Tęczyński...*, s. 117–118.

¹⁰⁹ DH, T. IV, lib. XII, p. 615–617 (s. 571–572); J. Dąbrowski: *Władysław I Jagiellończyk...*, s. 28; K. Olejnik: *Władysław III...*, s. 110–114.

¹¹⁰ Pierwszy raz jako starosta radomski Jan Hincza wystąpił 11 marca 1440 — AGAD, perg. 378 = TNar XVII, nr 62; błędnie w UrzMpl nr 1371 — 18 marca (na podstawie *Inventarium*, s. 307).

W związku z przygotowaniami władcy do podróży na Węgry i jego przypuszczalnie dłuższą nieobecnością w kraju, należało zabezpieczyć ziemie Korony. W związku z tym ustanowiono dwóch tutorów, którzy zarządzali wyznaczonymi ziemiami podczas jego absencji. Namiestników było dwóch; Małopolską, Rusią i Podolem zarządzał kasztelan krakowski Jan z Czyżowa, natomiast Wielkopolską, Kujawy z ziemią łączycko-sieradzką podlegały Wojciechowi Małskiemu, wojewodzie łączyckiemu¹¹¹. Wyjazd króla opóźniły wiadomości z Litwy o zamachu na Zygmunta Kiejstutowicza i z Węgier o urodzeniu przez Elżbietę męskiego potomka. Ponieważ poselstwo węgierskie nadal stało na pozycji obrania polskiego władcy swoim królem, postanowiono wyruszyć na Węgry, a na Litwę wysłać młodszego brata Władysława, Kazimierza.

Ostatni zjazd przed wyjazdem władcy zwołano do Nowego Sącza, gdzie przybyli dostojnicy i szlachta, mający towarzyszyć w wyprawach królowi bądź królewiczowi. Kazimierz z matką odprowadzili Władysława do Czorsztyna. Król dojechał do Kieżmarku, gdzie 12 dni czekał na przybycie doń dostojników, którzy mieli mu towarzyszyć na Węgry. Wśród nich do króla dojechał także Jan Hincza z Rogowa¹¹². Do Kieżmarku nadchodziły wprawdzie nieprzychylne wieści o wrogich oddziałach Elżbiety oraz przejściu przez nią korony św. Stefana, ale za namową Oleśnickiego i popierającego go Sędziwoja z Ostroroga nie przerwano wyprawy i ostatecznie 21 maja Władysław wkroczył do stolicy Węgier¹¹³. Samo pojawienie się władcy w Budzie od razu zyskało dlań zwolenników¹¹⁴. Słabnącą pozycję Elżbiety wykorzystywał biskup krakowski, prowadząc bardzo umiejętnie dyplomatyczne rozmowy z jej poselstwami. W końcu 17 lipca 1440 roku w Białogrodzie (Székesfehérvár), tradycyjnym miejscu koronacji węgierskich, Władysław Jagiellończyk, król Polski, stał się także królem Węgier¹¹⁵.

Po koronacji władca powrócił do Budy, ale walka z Elżbietą nie była jeszcze zakończona, w związku z tym biskup krakowski wyruszył po posiłki do Polski¹¹⁶. Jan Hincza pozostał przy Władysławie, jego itine-

¹¹¹ DH, T. IV, lib. XII, p. 626 (s. 580); A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 106–107.

¹¹² DH, T. IV, lib. XII, p. 627–628 (s. 581).

¹¹³ DH, T. IV, lib. XII, p. 629 (s. 583); por. też: J. Dąbrowski: *Władysław I Jagiellończyk...*, s. 29–31; K. Olejnik: *Władysław III...*, s. 122–123.

¹¹⁴ DH, T. IV, lib. XII, p. 631 (s. 587); J. Dąbrowski: *Władysław I Jagiellończyk...*, s. 31–32; K. Olejnik: *Władysław III...*, s. 124–125; Słttn, s. 143.

¹¹⁵ DH, T. IV, lib. XII, p. 644–645 (s. 597–598). Szczegółowo walkę z Elżbietą opisał J. Dąbrowski: *Władysław I Jagiellończyk...*, s. 33–39.

¹¹⁶ DH, T. IV, lib. XII, p. 653–654 (s. 604–605).

rium w tym czasie pokrywa się z królewskim¹¹⁷. Wtedy też otrzymał kolejne zapisy na tenucie brzeźnickiej¹¹⁸. Rogowski nie był zresztą jedyną osobą, którą władca sowiec wynagradzał na wyprawie węgierskiej. Ogromne zapisy spowodowały poważne uszczuplenie skarbcza królewskiego, a ponadto spore straty w królewskich, którymi Władysław obficie szafował¹¹⁹.

Do początków stycznia 1441 roku Władysław przebywał w Budzie, a Jan Hincza przypuszczalnie ciągle towarzyszył władcy¹²⁰. Wtedy też przybyły do króla posiłki, ściągnięte przez Oleśnickiego z Polski. Na czele wojsk stali m.in. Jan z Tęczyna, wojewoda krakowski, Jan z Oleśnicy, kasztelan sandomierski, i Dziarsław z Rytwan, starosta chełmski¹²¹. Wojna z Elżbietą od razu nabrała rozmachu, a Polacy zaczęli odnosić sukcesy, m.in. pod ich wrażeniem Ulryk, hrabia Cylii, uznał we Władysławie prawowitego króla Węgier¹²². W maju władca wrócił do Budy i do połowy września przebywał w stolicy¹²³. Przypuszczalnie w prowadzonej kampanii brał też udział Rogowski, jednak po ostatnim zapisie ze stycznia brak danych potwierdzających jego pobyt na Węgrzech. Jan Hincza po raz kolejny w źródłach pojawił się dopiero w lipcu w Budzie i był tam dowodnie do 15 września¹²⁴.

¹¹⁷ Rok 1440, sierpień: król cały miesiąc spędził w Budzie (SrItin, s. 142–144), gdzie był także Jan Hincza: 7 VIII—TNar XVII, nr 74, 12 VIII—TNar XVII, nr 33; wrzesień: władca przebywał w Budzie (SrItin s. 144), potwierdzona jest także obecność Jana Hinczy: 5 IX — AGAD, perg. 375 = TNar XVII, nr 37 = *Inventarium*, s. 307, 13 IX — AGAD, perg. 346 = TNar XVII, nr 38, 16 IX — KDP II, nr 581; 30 IX — AGAD, perg. 350 = TNar XVII, nr 39 = *Inventarium*, s. 307.

¹¹⁸ Szczegółowe wyliczenie zapisów na tenucie brzeźnickiej zob. rozdział V. Zapisy te obejmowały także pieniądze za zakupioną przez króla od Jana Hinczy tunikę (100 grzywien) oraz za nabyte od niego konie (200 grzywien) — AGAD, perg. 350 = TNar XVII, nr 39; KDP II, nr 581.

¹¹⁹ S. Kwiatkowski: *Ostatnie lata...*, s. 2 i nast.; J. Caro: *Dzieje Polski*. Tłum. S. Mieczyński. T. 4. Warszawa 1997, s. 198. M. Sepiał (Zastaw na dobrach ziemskich i dochodach królewskich w okresie panowania Władysława Warneńczyka na Węgrzech (1440–1444) W: „Prace Historyczne”. Z. 125. ZNUJ. Nr 1219. Kraków 1998, s. 35–48) pomija jednak w swoim opracowaniu zapisy dla Jana Hinczy.

¹²⁰ SrItin, s. 145–146; Rogowski potwierdzony w Budzie 15 stycznia 1441 — AGAD, perg. 326 = TNar XVII, nr 78, kolejny zapis 300 grzywien na Brzeźnicy.

¹²¹ DH, T. IV, lib. XII, p. 662–663 (s. 613); J. Dąbrowski: *Władysław I Jagiellończyk...*, s. 55; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 322.

¹²² J. Dąbrowski: *Władysław I Jagiellończyk...*, s. 56–60. Podczas tej wyprawy doszło do zacieśnienia stosunków między Polakami a Ulrykiem, szczególnie w przypadku Dziarsława z Rytwan, który prowadził później z hrabią Cylii prywatną korespondencję — CE I, nr 119.

¹²³ SrItin, s. 149–152.

¹²⁴ AGAD, perg. 361 = TNar XVII, nr 110; TNar XVII, nr 97; *Inventarium*, s. 308. W tym czasie Jan Hincza otrzymywał kolejne zapisy na Brzeźnicy.

Możliwe, że wyjechał razem z królem do Csepel po 17 tego miesiąca¹²⁵.

Szala zwycięstwa, która do połowy 1441 roku przechylała się wyraźnie na stronę Władysława, tym razem się odwróciła. Dowodzący wojskami Elżbiety Jan Giskra w drugiej połowie 1441 roku opanował prawie całe Górne Węgry. Władca słał do Polski poselstwa z prośbą o pomoc, ale w kraju szlachtę zajmowały wtedy głównie stosunki z Litwą, toteż apele królewskie nie wywołały większego odzewu¹²⁶. Jedynie pod koniec roku Piotr Odrowąż, wojewoda ruski, przyprowadził niewielki oddział rycerstwa.

Brak gotówki do opłacenia wojsk polskich spowodował, że król zmuszony był wkrótce odesłać ich część do Polski. Wybór padł na przybyłą niedawno drużynę Odrowąży, do której dołączyło kilku innych rycerzy, m.in. Jan Hincza. Na wycofujący się oddział, który aż do Eger odprowadzał tamtejszy biskup Szymon, napadł znienacka Czech Telefus, który — korzystając z zaskoczenia — porwał Odrowąży¹²⁷. W potyczce zostali też ranni Jan ze Szczekocin i Jan Hincza z Rogowa¹²⁸, natomiast pojmanego Piotra Odrowąży odbił Jan Čudnar, który odwiózł go do Budy¹²⁹. Razem z nim wrócili najpewniej i pozostali rycerze, bowiem w lipcu i sierpniu 1442 roku Jan Hincza był potwierdzony przy królu. Otrzymał wtedy zapis 400 grzywien na kluczu radoszyckim, być może w ramach wynagrodzenia za ranę odniesioną pod Eger¹³⁰.

Po krótkim pobycie w Budzie oddział Odrowąży ponownie wyruszył do kraju. Wymarsz nastąpił zapewne we wrześniu lub na początku października, już w listopadzie bowiem Jan Hincza został odnotowany

¹²⁵ SrItin, s. 152.

¹²⁶ J. Dąbrowski: *Władysław I Jagiellończyk...*, s. 62–67.

¹²⁷ DH, T. IV, lib. XII, p. 672–673 (s. 622–623); kronikarz podał błędnie datę bitwy na 14 września, jednak J. Dąbrowski (*Władysław I Jagiellończyk...*, s. 74–75) słusznie przesunął ją na wiosnę tego roku — przypuszczalnie maj, oddziały Piotra Odrowąży opuściły bowiem Budę w końcu kwietnia.

¹²⁸ DH, T. IV, lib. XII, p. 673 (s. 623).

¹²⁹ Čudnar wtedy ponownie zmienił orientację polityczną, przedtem bowiem — po początkowym popieraniu Władysława — przeszedł na stronę Elżbiety. Odebranie Telefusowi Odrowąży i przywiezienie go do Budy pomogło mu po raz kolejny wkupić się w łaski władcy — J. Dąbrowski: *Władysław I Jagiellończyk...*, s. 74–75.

¹³⁰ Zapis z 13 lipca — KDW V, nr 694. Ponadto pobyt Jana Hinczy w Budzie potwierdzają następujące dokumenty: AGAD, perg. 431 = TNar XVII, nr 161; ZDM VIII, nr 2394, 2395. Nie uwzględnił tego zapisu, analizując nadania dla poszkodowanych i uczestników potyczki pod Eger, M. Sepiał: *Zastaw na dobrach ziemskich...*, s. 43. Na temat klucza radoszyckiego zob. J. Wroniszewski: *Szlachta ziemi sandomierskiej w średniowieczu. Zagadnienia społeczne i gospodarcze*. Poznań—Wrocław 2001, s. 90.

w Krakowie¹³¹. Przez najbliższe kilka miesięcy załatwiał zaległe sprawy sądowe, przekładane poprzednio z powodu jego nieobecności¹³². W tym czasie wystąpił ze swoim pierwszym urzędem ziemskim, kasztelanią rozpierską.

Pierwsza wzmianka o piastowaniu przez Jana Hinczę tej godności pochodzi z 9 stycznia 1443 roku¹³³. Dotychczasowym kasztelanem rozpierskim był Przedbór z Koniecpola, który awansował teraz na kasztelanę sandomierską¹³⁴. Dokładny czas awansu Przedbora jest trudny do określenia, przypuszczalnie zdał poprzedni urząd w końcu 1442 roku¹³⁵. Ponieważ Koniecpolski przebywał od kwietnia 1442 do marca 1443 roku w Budzie¹³⁶, zapewne wówczas otrzymał z rąk królewskich kasztelanę sandomierską. W związku z tym można przypuszczać, że i kasztelanę rozpierską Jan Hincza otrzymał jeszcze podczas swojego pobytu u boku władcy, a więc także w końcu roku 1442¹³⁷. Brak dokumentów z tego okresu, na których widniałoby nazwisko Rogowskiego, nie pozwala na dokładniejsze datowanie tego awansu.

W lipcu roku 1443 Rogowski był już ponownie na Węgrzech¹³⁸. Być może jego przyjazd do Polski łączył się ze zdaniem relacji królowej, która niewątpliwie była zainteresowana i zaniepokojona losami pierworodnego syna. Kolejny pobyt Jana Hinczy u boku władcy był krótki¹³⁹, już w listopadzie bowiem wystąpił na dokumencie królowej

¹³¹ 25 listopada odbyła się sprawa z Janem Długoszem, zapewne bratem kronikarza, którą odwołano w lutym tego roku z powodu choroby Długosza — SPPP II, nr 3071, 3120.

¹³² GK 7, s. 882, 885; GK 8, s. 108.

¹³³ GK 8, s. 108; zob. też K. Fedorowicz: *Dostojnicy i urzędnicy świeccy województwa krakowskiego w latach 1374—1506*. W: AKH. T. 8. Kraków 1898, s. 181; UrzŁęcz, cz. B, nr 21.

¹³⁴ F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola z roku 1460*. SH 1983, nr 26, s. 299—300; UrzŁęcz cz. B, nr 21; UrzMpl, nr 761; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 48.

¹³⁵ Zob. uwagi do UrzŁęcz, cz. B, nr 21 i UrzMpl, nr 761.

¹³⁶ F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola...*, s. 300 — do marca 1443 r. Przedbór był na Węgrzech, w październiku tego roku źródła odnotowały go w kraju.

¹³⁷ UrzŁęcz, cz. B, nr 21; UrzMpl, nr 760, 761. Na temat funkcji kasztelanii rozpierskiej wypowiedział się ostatnio W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce za panowania Kazimierza Jagiellończyka (1447—1492). Studium aspektów politycznych*. Warszawa 1992, s. 28, 30—31, traktując ją jako przechowalnię dla młodych, ambitnych szlachciców, dla których zabrakło innych, godniejszych urzędów, a należało ich czymś uhonorować. Jest faktem, iż dzierżący ją kolejno Jan Hincza i Dzierław z Rytwian zostali później ważnymi doradcami królewskimi, ale ich następcy, Piotr z Wrzącej i Zbigniew Bąk z Bąkowej Góry, na tym urzędzie zakończyli swoją karierę — UrzŁęcz, cz. B, nr 21—24. Trudno zatem przydawać tej niewielkiej przecież kasztelanii tak prestiżową rolę.

¹³⁸ ZDM III, nr 654.

¹³⁹ Sprawa sądowa, z września i października tego roku z Janem Długoszem i Janem z Jedlni o zajęcie wsi Kocin przez Rogowskiego, odbywała się zaocznie bez udziału Jana

Zofii¹⁴⁰. W maju 1444 roku uczestniczył razem z Janem z Koniecpola, Mikołajem Szarlejskim i Wincentym z Szamotuł w rokowaniach z zakonem krzyżackim¹⁴¹. Do króla już więcej nie powrócił. Wiadomość o śmierci Władysława pod Warną zastała go, jak i wielu innych, w kraju.

10 listopada 1444 roku pod Warną Polska straciła swojego władcę. Do kraju wiadomość o tym dotarła pod koniec listopada, gdy zawarto rozejm z Giskrą. Mimo iż informacje o śmierci Władysława były sprzeczne i nie do końca sprawdzone (brakowało naocznych świadków śmierci króla), panowie polscy poczęli czynić przygotowania do nowej elekcji; ich kandydatem był naturalnie Kazimierz, młodszy brat Władysława. Pewnego rodzaju problem stanowił fakt, iż sprawowana przez niego godność wielkiego księcia Litwy, nadana mu bez zgody możnych polskich, dawała królewiczowi — pomimo jego młodego wieku — status niezależności, który zresztą skwapliwie wykorzystał. Stąd właśnie długotrwałe rokowania z Kazimierzem, które jednak zakończyły się ostatecznie zgodą na koronację¹⁴². Trudno powiedzieć, czy Rogowski

---

Hinczy — SPPP II, nr 3145; M. Bobrzyński, S. Smółka: *Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie*. Kraków 1893, nr 26.

¹⁴⁰ ZDM III, nr 662. Ponadto za jego szybkim powrotem do kraju przemawia także list Pawła de Sancta Fide z 10 lutego 1444 r., datowany w Rzymie, do Władysława, króla Polski i Węgier, arcybiskupa gnieźnieńskiego i biskupów: krakowskiego, poznańskiego, wrocławskiego i płockiego oraz do imiennie wyszczególnionych książąt: Władysława płockiego i Bolesława cherskiego i starostów: Jana z Czyżowa, krakowskiego, Mszczuja ze Skrzynna opoczyńskiego i Jana Hinczy z Rogowa radomskiego, w sprawie między konwentem cystersów w Sulejowie i wymienionymi rycerzami. Nie wiadomo jednak, czy list ten był wysłany na Węgry (co sugeruje osoba władcy), czy do kraju (gdzie przebywał namiestnik królewski Jan z Czyżowa) — ZDM VIII, nr 2475.

¹⁴¹ Rozmowy te trwały od maja 1444 do kwietnia następnego roku; *Regesta* I, nr 8486; 8497, 8554, 8748; *Codez diplomaticus Brandenburgensis*. Ed. A. F. Riedel. Cz. I. T. XVIII. Berlin 1847, nr 131, 133; M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego z Polską w połowie XV wieku*. Warszawa 1959, s. 142—143. Marian Biskup łączył nawiązanie wspomnianych kontaktów z Krzyżakami z niezadowoleniem sporej grupy panów polskich z polityki Zbigniewa Oleśnickiego, którego obarczali winą za brak króla w kraju. W ich gronie byli — według niego — sami Wielkopolanie, którzy chcieli, bez wiedzy biskupa krakowskiego, zabezpieczyć w ten sposób granice kraju z zakonem. Chociaż wśród wymienionych dostojników istotnie dominowali Wielkopolanie, to Jan z Koniecpola przynależał do szlachty sieradzkiej, a Jan Hincza miał w tym czasie swoje włości głównie w ziemi wieluńskiej. Obaj jednak znajdowali się w otoczeniu królowej, co może tłumaczyć ich obecność w powyższych rokowaniach — Tamże, s. 143—145.

¹⁴² DH, T. V, lib. XII, p. 3—4 (s. 2—3), p. 6—7 (s. 5—6), p. 17—21 (s. 16—20), p. 25 (s. 24); K. Górski: *Rządy wewnętrzne Kazimierza Jagiellończyka w Koronie*. W: *Kazimierz Jagiellończyk. Zbiór studiów o Polsce z drugiej połowy XV w.* Opr. M. Biskup, K. Górski. Warszawa 1987, s. 85; A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 154—155; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 331—333.

brał udział w pertraktacjach z Jagiellończykiem, z okresu bezkrólewia mamy go bowiem potwierdzonego głównie przed sądem krakowskim, załatwiającego sprawy gospodarcze¹⁴³.

Prawie dwuletnie bezkrólewie zakończyło się 25 czerwca 1447 roku koronacją Jagiellończyka w katedrze krakowskiej. Mimo że wśród wymienionych panów Długosz pominął nazwisko Rogowskiego, z jego itinerarium wynika, iż był wtedy w Krakowie¹⁴⁴. Zaraz po koronacji nowy władca wyruszył na swój pierwszy objazd Wielkopolski, a stamtąd przybył na sierpniowy zjazd do Piotrkowa. Jan Hincza pozostał w Krakowie, przybył natomiast na sierpniowe obrady¹⁴⁵. Tuż przed rozpoczęciem zjazdu — 14 sierpnia — otrzymał z rąk Jagiellończyka podskarbiostwo, urząd wręcz tradycyjny w jego rodzinie¹⁴⁶. W tym samym czasie władca zatwierdził także Janowi Hinczy kupno klucza koźmińskiego (z 1446) i — na jego prośbę — przeniósł te dobra z powiatu kaliskiego do pyzdrowskiego¹⁴⁷. Kazimierz po zakończeniu obrad wyjechał na Litwę. Towarzyszył mu nowo mianowany podskarbi Jan Hincza z Rogowa¹⁴⁸.

¹⁴³ Z okresu bezkrólewia Rogowski był odnotowany głównie w księgach grodzkich krakowskich — 1444: GK 8, s. 1039; 1445: GK 9, s. 185—186, 192, 195 (czerwiec), 273 (lipiec), 353 (październik), 377—378 (listopad), 427 (grudzień); 1446: GK 9, s. 565, 589, 294 (marzec), w tym miesiącu (24) potwierdzony także w Chęcinach na dokumencie królowej Zofii — ZDM VIII, nr 2502; GK 9, s. 608, 610; ZK 313, s. 320 (kwiecień); SPPP II, nr 3258 (maj); GK 9, s. 684 (czerwiec) — wszystkie te sprawy dotyczyły kwestii gospodarczych. W sierpniu 1446 r. przebywał w Sanoku jako sędzia komisaryczny — AGZ XI, s. 283—284.

¹⁴⁴ DH, T. V, lib. XII, p. 32—33 (s. 31); GK 10, s. 110.

¹⁴⁵ ZK 150, s. 308; IP, s. 19—20; por. J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 476. Obecność Jana Hinczy na piotrkowskim zjeździe potwierdzają: *Knigi*, nr 20; MRPS I, nr 12.

¹⁴⁶ UrzCent, nr 736, podają datę pierwszego wystąpienia na 3 sierpnia 1447 r., powołując się na dokument w KDM IV, nr 1495, jednak błędnie przetłumaczona data spowodowała złe podaną nominację Jana Hinczy. Dokument ten należy datować na 3 września tegoż roku, a Rogowski podskarbisem został tuż przed wspomnianym zjazdem piotrkowskim, na wystawionych tam dokumentach tytułuje się już jako podskarbi (28 sierpnia) — *Knigi*, nr 20; MRPS I, nr 12. Jednak przypuszczalną datą nominacji (z pewnością pierwszego wystąpienia na urzędzie) jest 14 sierpnia 1447, IP s. 19—20.

¹⁴⁷ MRPS I, nr 12; być może już wtedy (a nie w 1448 r., jak uważa A. Gąsiorowski: *Starostowie wielkopolskich miast królewskich w dobie jagiellońskiej*. Warszawa—Poznań 1981, s. 60) Rogowski objął tenutę pyzdrowską, którą dzierżył aż do śmierci.

¹⁴⁸ KDM IV, nr 1495; ZDM III, nr 771; zob. też W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 61—62.

Podskarbi czasu wojny trzynastoletniej

Rogowski przebywał z królem na Litwie aż do wiosny roku 1448¹⁴⁹. Dopiero pod koniec maja władca ze swoim dworem i towarzyszącymi mu dostojnikami powrócił do Korony. Jan Hincza uczestniczył zapewne w zwołanym na koniec tego miesiąca zjeździe w Lublinie. Brak wprawdzie potwierdzenia jego obecności, ale itinerarium raczej wyklucza możliwość absencji¹⁵⁰. W lipcu, na wieść o śmierci wojewody mołdawskiego Romana, władca z towarzyszącym mu podskarbim wyjechał do Lwowa¹⁵¹. Rogowski towarzyszył Jagiellończykowi na Rusi do końca sierpnia, jednak we wrześniu powrócił do Krakowa¹⁵². W trakcie pobytu na Rusi Jan Hincza otrzymał od króla zapis na Koźminie pewnych racji soli z żup wielickich¹⁵³.

Rogowski po powrocie zajął się sprawami gospodarczymi swoich dóbr¹⁵⁴. W tym czasie oskarżył też Piotra z Siedlec herbu Szreniawa o napadanie na jego kmieci¹⁵⁵. Jan Hincza do końca roku pozostał najpewniej w kraju. Podobnie spędził i rok następny (1449), załatwiając sprawy gospodarcze¹⁵⁶.

W listopadzie wrócił z Litwy władca, który przebywał tam od października poprzedniego roku. Na spotkanie w Kozienicach wyszli mu królowa Zofia i biskup krakowski, a następnie odprowadzili Kazimierza, zmierzającego na zjazd piotrkowski, aż do Radomia. W począt-

¹⁴⁹ Zob. tabela 3.

¹⁵⁰ Poprzednio był potwierdzony u boku króla w Wilnie (28 marca 1448, KDM IV, nr 1502), w tym czasie była też u syna królowa Zofia, która wyjechała zaraz po świętach Wielkanocnych. W tym roku wypadały one 24 marca, nawet gdyby przyjąć, że Jan Hincza odjechał z dworem królowej, to i tak był zapewne w Lublinie, dokąd wyjechała na przywitanie syna Zofia — DH, T. V, lib. XII, p. 45 (s. 42) Tym bardziej, że od wyjazdu z Lublina itinerarium Jana Hinczy dowodnie pokrywa się z królewskim, zob. tabela 3.

¹⁵¹ I. Cz a m a ń s k a: *Mołdawia i Wołoszczyzna wobec Polski, Węgier i Turcji w XIV i XV w.* Poznań 1996, s. 107.

¹⁵² Był tam potwierdzony 30 września — BJ, rps 5348 II, s. 434. Kolejne zapiski potwierdzają pobyt Rogowskiego w Krakowie; pewien dysonans w itinerarium wprowadza dokument wstawiony przez króla 4 października w Parczewie, na którym świadczył (ZDM III, nr 806), podczas gdy Rogowski zarówno 2, jak i 5 tego miesiąca był w Krakowie (ZK 146, s. 524; ZDM III, nr 807). Obydwa dokumenty (ZDM III, nr 806, 807) są odpisami z oryginałów i nie noszą znamion fałszerstwa. Należy raczej przyjąć, iż akcja prawna dokumentu królewskiego była — być może — z maja tego roku, kiedy to król był dowodnie w Parczewie, a Jan Hincza najpewniej mu towarzyszył. Zob. tabela 3.

¹⁵³ *Knigi*, nr 72; MRPS I, nr 60.

¹⁵⁴ ZK 146, s. 524 = SPPP II s. 3341; ZDM III, nr 807.

¹⁵⁵ SPPP II, nr 3363.

¹⁵⁶ ZK 314, s. 2c; GK 10, s. 831.

ku grudnia Jan Hincza był poświadczony w Radomiu¹⁵⁷, możliwe że przybył tam w orszaku królowej. Z Radomia Jagiellończyk wyruszył na rozpoczynający się 6 grudnia zjazd w Piotrkowie. Najpewniej towarzyszył mu podskarbi, choć źródła odnotowały go u boku władcy dopiero w Sandomierzu, dokąd po zakończeniu obrad udał się Jagiellończyk¹⁵⁸.

Nowy rok (1450) Kazimierz, w otoczeniu prawie wszystkich najznamienitszych panów polskich, powitał w Sandomierzu, skąd przez Koprzywnicę, Połaniec i Nowe Miasto Korczyn udał się do Krakowa, gdzie zabawił aż do marca. Rogowski cały czas towarzyszył królowi, świadcząc na dużej ilości wystawianych przez niego dokumentów¹⁵⁹. Załatwiał także wtedy swoje gospodarcze sprawy i zasiadał jako asesor w sądzie nadwornym¹⁶⁰.

16 kwietnia Jagiellończyk wyjechał z Krakowa na objazd Wielkopolski, a wraz z nim w drogę ruszył Jan Hincza¹⁶¹. Z Wielkopolski król wyjechał w końcu czerwca na Litwę. Przypuszczalnie dalej towarzyszył mu podskarbi¹⁶².

Kazimierz przybył do kraju dopiero na czerwcowy (1451) zjazd do Piotrkowa¹⁶³. Jagiellończyk potwierdził tam kazimierzowskie statuty żup solnych, a także omawiano sprawę psucia monety. Te właśnie kwestie interesowały w pierwszym rządzie podskarbiego, który również był obecny na zjeździe¹⁶⁴. Po zakończeniu obrad władca zjechał do stolicy, razem z nim przybył też Rogowski, który najpewniej pozostał w Krakowie do końca roku¹⁶⁵.

¹⁵⁷ ZDM III, nr 833 = DMR II, nr 22 (z błędną datą 8 grudnia).

¹⁵⁸ KDM IV, nr 1517; *Knigi*, nr 90, 105, 106, 167.

¹⁵⁹ Styczeń: T. Nar XVIII, nr 90; KDM IV, nr 1517; *Knigi*, nr 90, 97, 105; luty: KDM V, T. A-B, nr 39, dokument nienumerowany z 10 lutego; *Knigi*, nr 96, 100–102; ZDM III, nr 843, 845; ZDM VIII, nr 2521; *Górnictwo*, nr 8; MB, nr 46.

¹⁶⁰ ZK 151, s. 61–62; SPPP II, s. 594.

¹⁶¹ Między innymi w Mstowie Mikołaj z Mokrska, chorąży sandomierski, Mikołaj z Brzezia, marszałek, i Jan Hincza z Rogowa, podskarbi, na prośby Elżbiety, żony Bolesława V opolskiego, w imieniu Kazimierza Jagiellończyka wystawili dokument nadania miastu Kidów statusu miasta na prawie magdeburskim — KDP IV, nr 31; por. M. Kantor-Mirski: *Warowny klasztor w Mstowie*. Sosnowiec 1929, s. 29; zob. *itinerarium* króla i Rogowskiego — tabela 3.

¹⁶² W *itinerarium* Jana Hinczy jest luka podczas całego pobytu króla na Litwie, gdyby z nim był, przypuszczalnie wystąpiłby na wystawianych tam dokumentach, dowodnie Rogowski pojawił się przy królu podczas jego powrotu — w roku następnym, wtedy jego sprawy przed sądem krakowskim załatwiał wyznaczony prokurator, odkładając je aż do przybycia Rogowskiego do Krakowa — AOf 9, s. 56 (16 grudnia 1450).

¹⁶³ DH, T. V, lib. XII, p. 71; s. 75.

¹⁶⁴ DH, T. V, lib. XII, p. 83 (s. 77); VL I, s. 72–77; *Górnictwo*, nr 6.

¹⁶⁵ ZK 151, s. 87; ZK 313, s. 341, 347, 389; ZK 314, s. 25.

W początkach 1452 roku zmarł Świdrygiełło. Po jego śmierci do Kazimierza powróciła ziemia łucka i Wołyń, które ten oddał Litwinom. Możnych polskich, na czele ze Zbigniewem Oleśnickim, oburzyło takie postępowanie władcy. Podjęli nawet próbę zwołania pospolitego ruszenia, aby odbić wspomniane ziemie. W tym celu wyznaczono z inicjatywy Oleśnickiego i Jana z Tęczyna, kasztelana krakowskiego, prowincjonalny zjazd do Sandomierza, ale odsunięcie się od biskupa panów związanych z królową Zofią zniweczyło te plany¹⁶⁶. Oleśnicki i jego zwolennicy posunęli się — według Długosza — do tego, że zabronili podskarbiemu wysyłania broni Jagiellończykowi do Łucka¹⁶⁷. Nawet jeżeli takie wydarzenie miało miejsce, nie wydaje się, aby było respektowane — podskarbi był urzędnikiem królewskim i jedyne polecenia, jakie wykonywał, pochodziły od władcy. W odpowiedzi na wystąpienie Oleśnickiego i ludzi z nim związanych Jagiellończyk oskarżył ich o zdradę i złamanie przysięgi wierności, a po przybyciu do kraju zwołał zjazd do Sandomierza w celu wyjaśnienia tej kwestii¹⁶⁸. Brak jakiegokolwiek potwierdzenia, iż Jan Hincza brał udział w tym zjeździe. Itinerarium podskarbiego w tym okresie jest nader skąpe, wydaje się jednak, iż mógł znajdować się w Sandomierzu. Dowodnie u boku władcy Rogowski pojawił się na lipcowym zjeździe w Sieradzu¹⁶⁹.

Już od pewnego czasu były utrzymywane kontakty ze Związkiem Pruskim. Z powodu jawnych zatargów z Krzyżakami Związek coraz intensywniej szukał kontaktu z Koroną. Jagiellończyk zaczął wówczas obsadzać starostwa nadgraniczne najbardziej zaufanymi ludźmi. Wtedy to Jan Hincza z Rogowa otrzymał (w marcu) starostwo inowrocławsko-nieszawskie, a Mikołaj Szarlejski, w czerwcu 1452, starostwo brzeskie¹⁷⁰. Wcześniej, w końcu 1451 roku, Jan Koniecpolski otrzymał starostwo dobrzyńskie¹⁷¹.

¹⁶⁶ DH, T. V, lib. XII, p. 106—107 (s. 98—99); O. Halecki: *Ostatnie lata Świdrygiełły i sprawa wołyńska za Kazimierza Jagiellończyka*. Kraków 1915, s. 181—185; A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 168—169; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 346—347.

¹⁶⁷ DH, T. V, lib. XII, p. 108 (s. 100).

¹⁶⁸ DH, T. V, lib. XII, p. 108—109 (s. 100—101); W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 70—71; A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 169; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 347.

¹⁶⁹ MRPS I, nr 160, 164.

¹⁷⁰ MRPS I, nr 163; *Regesta I*, nr 12021; M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 174—175; *Inowrocław*, s. 224. Szarlejski już od 1441 r. był starostą bydgoskim, a od 1435 do 1448 trzymał starostwo inowrocławsko-nieszawskie. Zob. *Inowrocław*, s. 324.

¹⁷¹ *Regesta I*, nr 11327; Z. Lasocki: *Dostojnicy i urzędnicy ziemi dobrzyńskiej w XIV i XV w.* „Miesięcznik Heraldyczny” 1934, nr 13, s. 150; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 44.

Prowadzone ze związkowcami rozmowy były już na tyle zaawansowane, iż Jagiellończyk udał się do Nieszawy na uzgodnione wcześniej spotkanie z wielkim mistrzem Ludwikiem von Erlichshausen¹⁷². Być może na zamku dybowskim, w którym mieściła się siedziba starosty nieszawskiego, podejmował ich Jan Hincza¹⁷³.

Kontakty nawiązywane przez starostów granicznych ziem, Koniecpolskiego i Rogowskiego, z przedstawicielami Związku były coraz częstsze, komtur grudziądzki pisał nawet o potajemnych spotkaniach związkowców na zamku dybowskim¹⁷⁴. Działalność Jana Hinczy nie ograniczała się jedynie do rozmów dyplomatycznych. We wrześniu 1452 roku trzech chłopów z wsi Dubielno z terytorium krzyżackiego uciekło przed płaceniem rocznego czynszu na dybowski zamek, gdzie zostali przyjęci przez starostę nieszawskiego, który nie wydał ich prokuratorowi krzyżackiemu, a przyrzekł uzyskanie obywatelstwa Nieszawy¹⁷⁵. Natomiast pod koniec tego miesiąca Rogowski skontaktował się z radą Torunia oraz podejmował w Nieszawie czołowych przedstawicieli Związku Pruskiego, Szymona z Głazejewa i Andrzeja Brunowa¹⁷⁶. W tym czasie Związek nawiązał także kontakty z kanclerzem Janem Koniecpolskim¹⁷⁷. Po tym ostatnim spotkaniu posłowie Związku Pruskiego, być może zainspirowani przez kanclerza, skontaktowali się z możliwymi polskimi, m.in. arcybiskupem Władysławem Oporowskim, którzy poparli ich dążenia poddania się Koronie¹⁷⁸. W tym czasie Jana Koniecpolskiego zastąpił na starostwie dobrzyńskim Mikołaj Kościelecki. Odwołanie kanclerza z wspomnianego starostwa było zapewne spowodowane listami zaniepokojonego naras-

¹⁷² W czerwcu Jagiellończyk wysłał posła do wielkiego mistrza z propozycją spotkania, podczas którego doszło do wymiany darów: król polski obdarowywał bogatymi futrami, wielki mistrz — wspaniałymi końmi — DH, T. V, lib. XII, p. 113—114 (s. 105—106); *Regesta* I, 11284, 11317, 11506; M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 174—175.

¹⁷³ DH, T. V, lib. XII, p. 113 (105).

¹⁷⁴ I. Janosz-Biskupowa: *Rola Torunia w Związku Pruskim i wojnie trzynastoletniej w latach 1440—1466*. Toruń 1965, s. 27.

¹⁷⁵ *Regesta* I, 11555.

¹⁷⁶ Acten III, nr 226, 238; M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 179.

¹⁷⁷ Acten III, nr 247, 248. M. Biskup (*Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 180) uważa, iż kanclerz udzielał wskazówek związkowcom, do kogo w Koronie powinni się zwrócić osobiście z prośbą o poparcie i pomoc. Zob. Tenże: *Dyplomacja polska czasów Kazimierza Jagiellończyka*. Cz.1: *W kręgu wielkiego konfliktu zbrojnego z Zakonem Krzyżackim (1447—1466)*. W: *Kazimierz Jagiellończyk. Zbiór studiów o Polsce z drugiej połowy XV w.* Opr. M. Biskup, K. Górski. Warszawa 1987, s. 186.

¹⁷⁸ M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 181—182; M. Biskup, G. Labuda: *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach. Gospodarka — społeczeństwo — państwo — ideologia*. Gdańsk 1986, s. 403.

tającymi kontaktami zakonu do Jagiellończyka, w których proszono władzę polskiego o interwencję w tej sprawie¹⁷⁹.

Posłowie Związku dotarli także do królowej Zofii, która wprowadziła nie udzieliła im ostatecznej odpowiedzi, ale wysłała pismo do Kazimierza, popierające sprawę pruską, a także nakazała posłom przyjechać na zwołany na czerwiec 1453 roku zjazd panów koronnych i litewskich do Parczewa¹⁸⁰. Podczas tych rozmów Rogowski przebywał w Nieszawie¹⁸¹.

Na zjazd parczewski przybyły dwa poselstwa, zakonu krzyżackiego i Związku Pruskiego¹⁸². Posłowie pruscy po przybyciu do Parczewa udali się najpierw do znanych im panów koronnych, którzy także przybyli na zjazd, tzn. do Jana Koniecpolskiego i Jana Hinczy¹⁸³. Misje obu poselstw zakończyły się jednak niepowodzeniem, ale Związek — po powrocie swoich przedstawicieli — postanowił ponownie wysłać ich do Polski na rozpoczynające się już obrady w Piotrkowie¹⁸⁴. Tym razem uwzględniono wszystkie sugestie i rady udzielone poprzedniemu poselstwu, wystosowano odpowiednie listy do najwyższych dostojników państwowych, m.in. Jana z Czyżowa i Jana z Tęczyna¹⁸⁵.

Zjazd piotrkowski był też ważny dla Korony, tam bowiem panowie polscy wymogli w końcu na Kazimierzu, po wielu prośbach i nagabywaniach, aby potwierdził przywileje¹⁸⁶. Kwestii tej nie określałabym

¹⁷⁹ M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 183—185; Z. Lasocki: *Dostojnicy i urzędnicy ziemi dobrzyńskiej...*, s. 150.

¹⁸⁰ Acten III, nr 279; W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 62.

¹⁸¹ *Regesta* I, nr 12021; I. Janosz-Biskupowa: *Rola Torunia w Związku Pruskim...*, s. 33.

¹⁸² DH, T. V, lib. XII, p. 138 (s. 128). K. Górski (*Przyczynek do zjazdu parczewskiego*. RH 1948, nr 17, s. 176—178; *Zjazdy parczewski i piotrkowski 1453*. „Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności” 1949, T. 5, s. 238—239) twierdził, iż na zjeździe parczewskim Kazimierz chciał utracić sprawę pruską. Inaczej M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 198—199.

¹⁸³ TNar XVIII, nr 99; Acten III, nr 412; K. Górski: *Rządy wewnętrzne...*, s. 86—87. Nie bez powodu, tuż przed zjazdem, rozeszły się wieści o działaniach doradców królewskich, szczególnie Szarlejskiego i Rogowskiego, których zakon oskarżał o podżeganie Związku przeciwko niemu — Acten III, nr 378, 379.

¹⁸⁴ M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 198; M. Grzegorz: *Pomorze Gdańskie pod rządami Zakonu krzyżackiego w latach 1308—1466*. Bydgoszcz 1997, s. 231—232.

¹⁸⁵ Acten III, nr 414; A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 173; J. Kurtyka: *Tęczynscy...*, s. 350.

¹⁸⁶ DH, T. V, lib. XII, p. 140—141 (s. 130—131); A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 172. Używano różnych sposobów — groźby Oleśnickiego, aż po błagania na kolanach królowej Zofii i Jana z Czyżowa.

jednak jako porażki politycznej władcy¹⁸⁷; przez sześć lat młody król odwlekał najważniejszą sprawę dla szlachty, która wcześniej nie potrafiła wpłynąć na zmianę jego decyzji. Dopiero realizacja innych planów, do których niezbędne było Kazimierzowi poparcie możnych, spowodowała dotrzymanie obietnicy koronacyjnej.

Na ten moment trafił do Piotrkowa poseł Związku Pruskiego Jokusz ze Świętego. Zaopatrzony we wszystkie listy, przedstawił władcy także prośbę o pisma polecające do cesarza Fryderyka III oraz Władysława Pogrobowca, wśród petycji była też skarga na zakon i prośba o pomoc króla polskiego¹⁸⁸. Podpisanie przywilejów zmieniło sytuację wśród możnych, toteż poselstwo Jokusza znalazło natychmiastowe poparcie, a listy do wspomnianych osób natychmiast zredagowane¹⁸⁹.

Zjazd piotrkowski zaowocował też kolejnym nadaniem dla Rogowskiego. Pod jego koniec Jan Hincza otrzymał od władcy swój kolejny urząd — kasztelanie sieradzką¹⁹⁰. Po zakończeniu obrad nowo mianowany kasztelan przybył do Krakowa, gdzie pozostał do początków września¹⁹¹. Następnie wyjechał do Nieszawy, źródła odnotowały go tam w listopadzie tego roku¹⁹².

Na końcowe miesiące 1453 roku przypadło największe nasilenie kontaktów ze związkowcami. Już wcześniej Mikołaj Szarlejski spotykał się kilkakrotnie z Gabrielem Bażyńskim. Zapewne wynikiem tych rozmów było tajne spotkanie 4 listopada na zamku dybowskim. Przybyli nań, oprócz Szarlejskiego i Rogowskiego, także Jan Bażyński, burmistrz toruński Jan von Loe z rajcami: Rutgerem von Birken i Konradem Theudenkusem¹⁹³. Spotkanie to, powtórzone nazajutrz, nie uszło uwagi Krzyżaków, którzy indagowali Bażyńskiego o cel wizyty. Ten odparł, iż były to odwiedziny czysto towarzyskie, otrzymał zaproszenie od Jana Hinczy i nie wypadało mu odmówić¹⁹⁴.

W grudniu Mikołaj Szarlejski spotkał się w Toruniu z Janem Bażyńskim, a wkrótce po tym spotkaniu Związek wysłał Mikołaja

¹⁸⁷ Tak J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 350.

¹⁸⁸ M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 199, p. 223, 224.

¹⁸⁹ Daniłowicz II, nr 1906; *Kilka dokumentów toruńskich z r. 1453*. Wyd. K. Górski. „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu”. T. 15. Toruń 1949, s. 183—185; M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 200.

¹⁹⁰ UrzŁęcz cz. B, nr 90; *Knigi*, nr 210, CE III, nr 52, 53; pierwszy raz 30 czerwca.

¹⁹¹ ZK 151, s. 166; TNar XVIII, nr 141; KDM V, T. C, nr 87; KDM V, T. X, nr 29; *Knigi*, nr 186—188, 199; MRPS I, nr 172, 173; AGZ IX, nr 57.

¹⁹² Regesta I nr 12487.

¹⁹³ Regesta I, nr 12488; M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 211, p. 271.

¹⁹⁴ Acten IV, nr 71.

Bajerskiego z osobnym poselstwem do Rogowskiego¹⁹⁵. W tym czasie do Prus dotarła wiadomość o zbrojeniach Zakonu. Po wysłaniu kilku poselstw, m.in. do nowego arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana ze Sprowy, związkowcy — za radą Mikołaja Szarlejskiego — udali się w styczniu 1454 roku do Sandomierza, gdzie spotkali się z powracającym z Litwy królem Polski¹⁹⁶. Podczas rozmów z władcą przedstawiciele Związku, reprezentujący 58 miast pruskich, poprosili o przyjęcie ich do Korony¹⁹⁷. Po trzydniowych rozmowach przekazano Gabrielowi Bażyńskiemu, stojącemu na czele poselstwa, aby przybył ponownie po ostateczną odpowiedź do Krakowa po 2 lutego¹⁹⁸.

W wyznaczonym terminie do Krakowa przybyło poselstwo pruskie. Podczas rozmów z nimi, przy prawie samotnej opozycji Zbigniewa Oleśnickiego, a po przekonującej mowie Jana z Czyżowa, postanowiono o wcieleniu tych ziem do Korony¹⁹⁹. Ukoronowaniem tych rozmów był wydany 6 marca 1454 akt inkorporacji Prus, który równał się wypowiedzeniu wojny zakonowi krzyżackiemu²⁰⁰.

Etap wieloletnich zabiegów, w których Jan Hincza z Rogowa odgrywał wiodącą rolę, został zakończony. Podskarbi w latach 1447—1454, a więc najintensywniejszym okresie rokowań pruskich, pomimo częstego przebywania na zamku w Dybowie, był jednym z najczęściej występujących w otoczeniu królewskim panów koronnych. Wyprzedził w tym m.in. Zbigniewa Oleśnickiego²⁰¹. Ów fakt świadczy dobitnie o pozycji, jaką Jan Hincza zajmował wówczas przy władcy.

¹⁹⁵ Regesta I, nr 12604; *Księga Theudenkusa*. Wyd. L. Koczy. Toruń 1937, nr 1344; zob. uwagi M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 213

¹⁹⁶ DH, T. V, lib. XII, p. 152 (s. 141—142); Daniłowicz II, nr 1911; M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego...*, s. 212—213.

¹⁹⁷ Długosz błędnie podał 56 miast. Por. *Lata wojny trzynastoletniej w „Rocznikach, czyli Kronikach” inaczej „Historii polskiej” Jana Długosza (1454—1466)*. T. 1: *Komentarz krytyczny*. Opr. K. M. Kuczyński. Łódź 1964, s. 4—5.

¹⁹⁸ DH, T. V, lib. XII, p. 152 (s. 142). Jednak wynik rozmów musiał być dla związkowców pozytywny, skoro Tajna Rada Związku 20 stycznia podjęła decyzję o wypowiedzeniu posłuszeństwa zakonowi, a dokument o takiej treści dostarczono do Malborka 4 lutego — M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna z Zakonem Krzyżackim 1454—1466*. Warszawa 1967, s. 37; M. Grzegorz: *Pomorze Gdańskie...*, s. 257.

¹⁹⁹ DH, T. V, lib. XII, p. 159—172 (s. 145—160); *Lata wojny trzynastoletniej...*, s. 12—13; A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 175.

²⁰⁰ Dogiel IV, s. 145—152; *Knigi*, s. 189—200; A. Vetulani: *Rokowania krakowskie z r. 1454 i zjednoczenie ziem pruskich z Polską*. PH 1954, nr 45, s. 188—232; M. Biskup: *Dyplomacja polska...*, s. 186—188.

²⁰¹ W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 52—53, tabela 4 — zestawienie częstotliwości występowania możnych przy królu w tym okresie dało Janowi Hinczy pięte miejsce.

Nim jeszcze podpisano akt inkorporacyjny, w Prusach wybuchło powstanie przeciwko Krzyżakom. Niestety, choć początkowo odnosiło ono sukcesy (zdobyto słabo uzbrojone zamki, np. Elbląg), to późniejsza mobilizacja zakonu spowodowała zmianę sytuacji. Utracono wtedy m.in. Chojnice. Niezbędna była interwencja polska, do której też zaczęto czynić przygotowania. Z ramienia Korony w Prusach przebywał ciągle Mikołaj Szarlejski, mający najdłuższe kontakty ze związkowcami, a ponadto łączyły go więzy pokrewieństwa z Janem z Jani, jednym z przywódców Związku²⁰². Wspólnie zresztą, wiosną tegoż roku, dowodzili oblężeniem Chojnic²⁰³.

W początkach maja odbył się w Łęczycy zjazd, z którego władca wyruszył do Prus i 23 maja przybył do Torunia. Kazimierz odebrał w mieście hołd od ziemi chełmińskiej. Stamtąd też wysłał na pomoc Szarlejskiemu oddział pod wodzą Jana z Rytwian²⁰⁴. Podskarbi przebywał wtedy przy królu²⁰⁵.

Pogarszająca się sytuacja wokół Chojnic skłoniła w końcu Jagiellończyka do podjęcia decyzji o wkroczeniu na pole walki. Niestety, bitwa chojnicka, do której doszło 18 września, z powodu nieudolności dowódców zakończyła się klęską. Podskarbi nie brał zapewne udziału w bitwie, nie wiadomo nawet, czy w ogóle był pod Chojnicami²⁰⁶. Przed rozpoczęciem bitwy chojnickiej ustalono, iż miejscem zbiórki będzie Nakło, tam też czekał już na władcę Jan Hincza²⁰⁷. Z Nakła Jagiellończyk w towarzystwie podskarbiego wyjechał do Nieszawy, a stamtąd na zjazd do Brześcia Kujawskiego²⁰⁸. Zjazd ten poparł dążenia króla

²⁰² DH, T. V, lib. XII, p. 172 (s. 160); *Lata wojny trzynastoletniej...*, s. 24–25; M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 148–170; Tenże: *Jan z Jani*. W: PSB. T. 10. 1963, s. 454–455.

²⁰³ M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 177–189.

²⁰⁴ Tamże, s. 185.

²⁰⁵ Itinerarium Jana Hinczy potwierdza jego obecność w Toruniu w czerwcu i lipcu (TNar XX, nr 10, z błędnym rokiem 1453; VL I, s. 83–84; Weise II, nr 305; Acten IV, nr 287; KDK II, nr 37 – zob. tabela 3).

²⁰⁶ Pomimo zagarnięcia przez nieprzyjaciela większości taborów, wozów skarbowych nie było wśród nich. Zob. DH, T. V, lib. XII, p. 187–189 (s. 172–174); L. Kolankowski: *Polska Jagiellonów. Dzieje polityczne*. Olsztyn 1991, s. 80; *Lata wojny trzynastoletniej...*, s. 38–39; M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 253, 268. Strykowski, s. 485.

²⁰⁷ CE I, nr 145; Strykowski (s. 485–486) podał, iż jeden z dowódców, Dziarsław z Rytwian, wracającego z pola bitwy króla witał, wychodząc z łaźni nakielskiej, niewątpliwie biegł wcześniej z miejsca walki. Zob. też M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 270.

²⁰⁸ BPAN, perg. 52; MRPS I, nr 228; *Knigi*, nr 242. W Brześciu odbyła się msza za duszę zmarłego niedawno (w maju) siostrzeńca Rogowskiego — Jakuba z Kobylan. Zob. też W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 99.

w kwestii dalszej walki, aprobowano też zwołanie pospolitego ruszenia z Małopolski²⁰⁹. Z Brześcia władca udał się do wsi Opoki, gdzie wyznaczono koncentrację wojsk zaciężnych, a następnie, w połowie listopada, do Nieszawy, gdzie wystawił słynny przywilej²¹⁰. Towarzyszył mu ciągle podskarbi²¹¹.

Zbierająca się w Opokach szlachta polska około 16 listopada przeszła Wisłę przez specjalnie wybudowany pontonowy most i udała się w kierunku Chełmna²¹². Ostatecznie dotarto pod Łasin, na który planowano uderzyć w pierwszej kolejności. Obóz królewski znajdował się nieopodal, pod wsią Szczepanki, tam też odnotowano obecność podskarbiego²¹³. Z powodu silnych mrozów i braku zaopatrzenia rozpoczęto rokowania z zakonem w celu przynajmniej tymczasowego zawieszenia broni. Do pierwszego spotkania z poselstwem krzyżackim doszło 9 stycznia 1455; stronę polską reprezentował kasztelan krakowski Jan z Czyżowa²¹⁴. W rezultacie Polacy ze względu na pogarszające się warunki atmosferyczne, a co za tym idzie — także aprowizacyjne, postanowili wycofać się spod Łasina. Odwrót rozpoczęto 14 stycznia²¹⁵. Władca spod Łasina wyjechał na Litwę, natomiast podskarbi powrócił do Nieszawy²¹⁶. W marcu tego roku Rogowski był już jednak w Krakowie, gdzie ścigał wcześniej ustalone przez szlachtę obciążenia pieniężne²¹⁷.

Pobyt Jagiellończyka na Litwie skróciła wiadomość z kraju — 1 kwietnia 1455 roku zmarł bowiem biskup krakowski Zbigniew

²⁰⁹ DH, T. V, lib. XII, p. 192 (s. 180—181); M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 273.

²¹⁰ S. Roman: *Przywileje nieszawskie*. Wrocław 1957, s. 81—83; M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 300.

²¹¹ DH, T. V, lib. XII, p. 195—196 (s. 181—182); IP, s. 270—271.

²¹² DH, T. V, lib. XII, p. 195 (s. 181); *Lata wojny trzynastoletniej...*, s. 43; por. uwagi M. Biskupa: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 301, 303—304.

²¹³ TJO, nr 3.

²¹⁴ M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 316—317; A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 178—179.

²¹⁵ DH, T. V, lib. XII, p. 196—197 (s. 183); M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 318. Zajęte ziemie zabezpieczono, ustanawiając starostów generalnych, którzy obsadzili poszczególne zamki załogą, m.in. dowódcą wszystkich sił zaciężnych na Pomorzu i starostą gdańskim został Piotr Świdwa z Szamotuł; o innych nominacjach patrz M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 320.

²¹⁶ KDKrz II, nr 105 = KDLKr nr 65; w czerwcowym liście do rady miejskiej Torunia Jagiellończyk wspominał o jeńcu złapanym wtedy przez Jana Hinczę i Piotra Mosińskiego.

²¹⁷ M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 334 — na podstawie listu Jana Hinczy do Gabriela Bażyńskiego z 17 marca 1455 r.

Oleśnicki²¹⁸. Śmierć największego opozycjonisty królewskiego nie oznaczała z rozbitcia jego zwolenników. Na ich czele stanął wykonawca testamentu biskupa Jan z Tęczyna, wojewoda krakowski²¹⁹. Jagiellończyk, posiadający już wówczas sporą grupę zaufanych współpracowników, mógł pozwolić sobie na większą swobodę działań, tym bardziej że sprawa pruska wciąż nie była zakończona. W tym celu zwołano zjazd do Piotrkowa na maj, a po nim drugi — na czerwiec²²⁰.

Ze względu na olbrzymie wydatki król zmuszony był prosić o finansową pomoc m.in. Kościół. Otrzymał wtedy za poręką najważniejszych panów polskich, w tym Jana Hinczy, klejnoty i srebra z kościołów wielkopolskich²²¹. Sytuacja zakonu pod względem finansowym także nie przedstawiała się najlepiej. Wielkiemu mistrzowi brakowało gotówki na spłatę zaciężnych. W związku z tym zaproponował mediatora, którym miał być Fryderyk, elektor brandenburski. Do rozmów Kazimierz wyznaczył: biskupa włocławskiego Jana Gruszczyńskiego, wojewodów: krakowskiego Jana z Tęczyna, łęczyckiego Piotra z Oporowa i kasztelana sieradzkiego Jana Hinczę z Rogowa²²². Rokowania rozpoczęto 22 września (1455), delegacja polska miała siedzibę w Nowem, krzyżacka w Gniewie, na obrady zaś spotykano się w Pieniążkowie. Brali w nich udział także przedstawiciele stanów pruskich, z Konradem Theudenkusem na czele²²³. Niestety, rozmowy nie zadowolili żadnej ze stron i w początkach października Kazimierz zerwał rokowania²²⁴.

Nie wiadomo, czy Rogowski brał udział w drugim, tym razem październikowym, oblężeniu Łasina, na które władca zdecydował się po zerwaniu rozmów z elektorem brandenburskim. Ponownie przy królu pojawił się w grudniu w Toruniu, dokąd udał się Jagiellończyk po odstąpieniu od murów łańskich²²⁵.

²¹⁸ DH, T. V, lib. XII p. 199—200 (s. 185—186).

²¹⁹ J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 356.

²²⁰ DH, T. V, lib. XII, p. 203 (s. 188—189).

²²¹ BCz, perg. nr 520 = CE III, nr 69; o innej pomocy S. Gawęda: *Rola finansowa duchowieństwa diecezji krakowskiej w okresie wojny trzynastoletniej*. NP 1959, nr 10, s. 143—158; Tenże: *Udział finansowy Krakowa w wojnie trzynastoletniej*. MSH 1959, nr 2, s. 19—33.

²²² DH, T. V, lib. XII, p. 210—211 (s. 195—196); Regesta I/2, nr 13908, 13923, 14137; CE III, nr 70; Weise II, nr 335; M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 400—401; W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 85; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 357.

²²³ CE III, nr 70; M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 401.

²²⁴ DH, T. V, lib. XII, p. 212 (s. 196); M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 402.

²²⁵ DH, T. V, lib. XII, p. 214—215 (s. 199—200); TNar XVIII, nr 201; Acten IV, nr 324; Weise II, nr 348.

Z Torunia król wyjechał około 15 grudnia i — przez Brześć Kujawski i Łęczycę, gdzie spędził święta Bożego Narodzenia — przybył na zwołany zjazd do Piotrkowa²²⁶. Podskarbi, który towarzyszył władcy od wyjazdu z Torunia, także uczestniczył w tych obradach²²⁷. Jego rola, jeżeli chodzi o kwestie dyplomatyczne, od wybuchu wojny wyraźnie zmalała. Został wprawdzie wybrany do rozmów z Fryderykiem brandenburskim, ale główny ciężar innych mediacji spoczywał teraz na kimś innym.

Po zakończeniu zjazdu Jagiellończyk zjechał do Krakowa, gdzie przebywał do 23 kwietnia (1456). Następnie wyjechał do Wielkopolski. Rogowski przybył razem z królem do Krakowa, ale pozostał w stolicy po jego wyjeździe²²⁸. W maju królowa Zofia, która także pozostała w Krakowie, pożyczyła od Rogowskiego 1100 grzywien pod zastaw należącego do niej starostwa inowrocławskiego²²⁹. W czerwcu podskarbi dojechał do władcy przebywającego wtedy w Gnieźnie²³⁰.

W tym czasie toczono od czerwca 1455 roku przez Jana z Rytwian rozmowy z Ulrykiem Czerwonką, dowódcą zakonnych wojsk zaciężnych w Malborku, odniosły rezultat. Aby jednak przejść stolicę krzyżacką, należało najpierw uiścić żadaną przez zaciężnych kwotę. W tym celu zwołano na lipiec spotkanie w Toruniu, na które władca przybył z Wielkopolski. Nie wiadomo, czy Rogowski uczestniczył w tych obradach, źródła odnotowały go dopiero na wrześniowym zjeździe w Piotrkowie²³¹.

Rozbieżności między Wielkopolanami a panami z Małopolski i Rusi spowodowały, iż zgodzono się wprawdzie na spłatę Czerwonki, ale ustalenie kwoty poboru przesunięto na październikowy zjazd w Nowym Mieście Korczynie. Rogowski z bliżej nieznanego powodu nie uczestniczył w tym zjeździe, o podjętych tam uchwałach podatkowych zawiadomił go listownie władca²³². Na poborców powołano mężów

²²⁶ DH, T. V, lib. XII, p. 218 (s. 202—203); zob. też itinerarium Jagiellończyka — tabela 3.

²²⁷ Acten IV, nr 327; KDKr I, nr 159.

²²⁸ KDM V, T. C, nr 9 (dokumenty nienumerowane z 15, 17 i 22 kwietnia); CDUJ II, nr 179, 180; KDKr I, nr 167.

²²⁹ AGAD, perg. 455 = TNar XIX, nr 11 = DKM, s. 280; *Inwentarium*, s. 230; por. *Inowrocław...*, s. 230.

²³⁰ TNar XVIII, nr 190 — z błędną datą roczną 1455; jednak taka lista świadków mogła być jedynie w 1456 r.

²³¹ Występował tam, wraz z podkanclerzym Janem z Brzezia, jako rozjemca w sporze między konwentem cystersów i ich opatem Mikołajem a mieszkańcami Sulejowa o robociznę — MRPS I, nr 330 = TJO nr 5.

²³² IP, s. 296—297; W. Małcużyński: *Szkice do dziejów skarbowości polskiej*. „*Ekonomista*” 1915, nr 15, s. 49—50; T. Szulc: *Uchwały podatkowe ze szlacheckich dóbr ziemskich za pierwszych Jagiellonów (1386—1501)*. W: *Acta Universitatis Lodziensis*. „*Folia Iuridica*”. T. 48. Łódź 1991, s. 41—42.

zaufania, biskupa krakowskiego Tomasza Strzępińskiego, kasztelana radomskiego Grzegorza z Branic, starostów: sandomierskiego Jana z Rytwian i chełmińskiego Andrzeja z Tęczyna²³³. Oni to zebraną kwotę mieli przekazywać podskarbiemu.

Prowadzone już od dłuższego czasu rozmowy z Gdańskiem przybrały na sile w początkach 1457 roku. Z tego powodu król skrócił swój pobyt na Litwie, dokąd wyjechał po zakończeniu obrad w Piotrkowie, i 1 marca pojawił się w Łukowie. Tam oczekiwał na władcę Rogowski²³⁴. Z Łukowa Jagiellończyk, w towarzystwie podskarbiego, przez Radom udał się do Piotrkowa²³⁵. Po zakończeniu obrad władca wyruszył na kolejny zjazd, tym razem do Koła. Przypuszczalnie podskarbi towarzyszył królowi, źródła bowiem odnotowały go u jego boku w Bydgoszczy, dokąd z kolei udał się Jagiellończyk²³⁶. Tam też wkrótce przybyli wyznaczeni komisarze królewscy jadący z gotówką, którzy — po wysłuchaniu od Kazimierza ostatnich instrukcji — wyruszyli w dalszą drogę i 16 kwietnia stanęli w Gdańsku. Na miejscu okazało się, że stany pruskie nie zdobyły jeszcze żądanej sumy, a termin płatności mijał nazajutrz. W tej sytuacji Jan z Rytwian razem z Ulrykiem Czerwonką wyruszyli do Malborka, zawożąc zebraną do tej pory kwotę i negocjując 15 dni zwłoki²³⁷. Zniecierpliwieni zaciężni podwyższyli jednak sumę zapłaty i w tej sytuacji poproszono o finansową pomoc gdańszczan, którzy wyrazili zgodę, jednak pod warunkiem przybycia doń króla. Ponieważ terminy nagliły, Jagiellończyk natychmiast wyjechał z Bydgoszczy i 1 maja — uroczyście witany — wjechał w bramy Gdańska²³⁸. Wśród licznych dygnitarzy otaczających wówczas króla znalazł się też kasztelan sieradzki Jan Hincza z Rogowa. Podskarbi przypuszczalnie asystował Kazimierzowi podczas spotkania z wygnanym królem szwedzkim Karolem Knutsonem²³⁹.

²³³ IP, s. 294–295; T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 48–54; Tenże: *O dysponowaniu wpływami z podatków nadzwyczajnych w Polsce XV w.* KH 1992, nr 99, s. 43–47; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 480–481.

²³⁴ KDM V, T. D, nr 2.

²³⁵ DH, T. V, lib. XII, p. 241 (s. 224); KDM V, T. D, dokument nienumerowany z 6 marca, wystawiony w Radomiu.

²³⁶ DH, T. V, lib. XII, p. 242–244 (s. 225–227); KDM V, T. D, dokument nienumerowany z 17 kwietnia.

²³⁷ M. Biskup: *Stosunek Gdańska do Kazimierza Jagiellończyka w okresie wojny trzynastoletniej 1454–1466*. Toruń 1951, s. 112.

²³⁸ DH, T. V, lib. XII, p. 244–245 (s. 227–228); M. Biskup: *Stosunek Gdańska...*, s. 113.

²³⁹ Pożyczył on także władcy polskiemu 2000 grzywien — DH, T. V, lib. XII, p. 245 (s. 228); M. Biskup: *Stosunek Gdańska...*, s. 115; Tenże: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 485.

Rogowski przebywał przy władcy podczas jego ponad miesięcznego pobytu w Gdańsku²⁴⁰. W tym czasie wyznaczeni komisarze byli w Malborku, finalizując transakcję. Na wieść o jej zakończeniu Jagiellończyk, wraz z towarzyszącymi mu panami polskimi (w tym także podskarzim), udał się do stolicy krzyżackiej²⁴¹. Pobyt w zamku zajął czas aż do 6 września; w tym dniu władca wyjechał do Wielkopolski. Wcześniej jednak, w Łęczycy, doszło do pewnego rodzaju precedensu. Wtedy to Jan Hincza zrzekł się na rzecz króla wszystkich sum zapisanych na Brzeźnicy, Krzepicach, Kłobucku i Pajęcznie, zachowując je jednak w dożywotnim posiadaniu²⁴². Przypuszczalnie Rogowski zdecydował się na takie posunięcie, znając lepiej niż ktokolwiek inny tragiczny stan skarbcza. Niewątpliwie już wtedy wiedział, iż nie doczeka się potomstwa, a zatem posiadanego majątku i tak nie miałby komu przekazać, stąd właśnie zrzeczenie się ogromnych przeciw sum.

Z Bydgoszczy, dokąd po objędziu Wielkopolski udał się Jagiellończyk, król zjechał w końcu listopada do Piotrkowa, na zwołany poprzednio zjazd. Tam w obecności Wielkopolan, dostojników krakowskich: biskupa Tomasza Strzępińskiego i kasztelana oraz starosty Jana z Czyżowa, a także Jana Hinczy, obradowano nad sytuacją w Prusach²⁴³. Podskarbi ponownie pojawił się przy władcy na kolejnym, zwołanym na kwiecień 1458 roku, zjeździe piotrkowskim²⁴⁴. Do Piotrkowa zjechali wtedy wszyscy starostowie ziem pruskich oraz Ulryk Czerwonka. Uchwalono tam zwołanie pospolitego ruszenia na połowę czerwca do Gniewkowa. W obradach uczestniczył również podskarbi²⁴⁵.

Ponownie u boku władcy Rogowski pojawił się w obozie pod Chełmnem, skąd wkrótce ruszono na Łasin²⁴⁶. Król, rezygnując z jego

²⁴⁰ Acten IV, nr 367, 369.

²⁴¹ DH, T. V, lib. XII, p. 248–249 (230–231); Acten IV, nr 384–387.

²⁴² TNar XIX, nr 58 = KDM V, T. D, dokument z błędną datą 20 kwietnia zamiast września = ASang II, nr 156. Podobnej operacji dokonali: Jakub Odrowąż Szczekocki z Dębna z sumami na Sączu i Bieczu, Jan Rzeszowski na Krasnymstawie i bracia Rytwiańscy ze starostwa sandomierskiego; A. Sucheni-Grabowska: *Odbudowa domeny królewskiej 1504–1548*. Wrocław–Warszawa–Kraków 1967, s. 39. Pozostali uczynili to jednak później.

²⁴³ Długosz nie podał informacji o obecności Rogowskiego — DH, T. V, lib. XII, p. 259–260 (s. 241–242); wiadomo jednak skądinąd, iż ów był w Piotrkowie — TNar XIX, nr 74, 76, 78, 83, 105; KDM V, T. D, nr 14; KDM, T. U, nr 43; VL I, s. 87–88.

²⁴⁴ DH, T. V, lib. XII, p. 268–269 (s. 249–250); TNar XIX, nr 10; KDM V, T. A, dokument nienumerowany z 5 maja; KDM V, T. E, nr 7 oraz dokument nienumerowany z 1 maja; KDM V, T. V, nr 39.

²⁴⁵ MK 11, f. 373, 376 — za W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 84, 110. Było to jedno z ostatnich wystąpień kasztelana krakowskiego Jana z Czyżowa. Zmarł on między 19 a 25 maja tegoż roku — A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 187.

²⁴⁶ KDM V, T. E, nr 18.

zdobycia, przeniósł obóz pod Malbork, gdzie przebywał przez pewien czas, bezskutecznie oblegając miasto. Po nieudanych próbach wycofał się z początkiem października²⁴⁷.

Kłopoty finansowe Korony i zakonu sprawiły, że doszło do kolejnych rokowań. Tym razem przedstawiciele obu stron stawili się w Prabutach, gdzie 12 października podpisano dziewięciomiesięczny akt zawieszenia walc²⁴⁸. Strona polska była tam reprezentowana m.in. przez Jana Hinczę²⁴⁹. Po podpisaniu rozejmu rozpuszczono wojska, a podskarbi powrócił do Krakowa. W stolicy przebywał do grudnia, uiszczając — na zlecenie królewskie — wypłatę zaciężnym, którzy plądrowali kraj²⁵⁰.

W połowie stycznia 1459 roku rozpoczął się zjazd w Piotrkowie, na którym był także Rogowski²⁵¹. Na obrady zjechali przedstawiciele stanów pruskich, którzy zdali relację z poczynąń krzyżackich oraz ponowili przysięgę wierności Jagiellończykowi. Postanowiono zatem kontynuować wojnę, a dokładniejsze decyzje w tej sprawie przełożono na kolejny zjazd. W Piotrkowie postanowiono także przekazać nadzór nad żupami solnymi Rogowskiemu, podkreślając jego wierność i rzetelność²⁵². Po rozwiązaniu zjazdu władca wyjechał na Litwę. Nie wiadomo, czy towarzyszył mu podskarbi, przy Kazimierzu pojawił się dopiero podczas czerwcowego objazdu Wielkopolski²⁵³.

1 września 1459 roku rozpoczął się słynny zjazd w Piotrkowie. Już od początku zapowiadał się niezwykle, bowiem król — wraz ze swoją świtą — przybył nań uzbrojony²⁵⁴. Według Długosza była to reakcja na krążące pogłoski o przygotowywanym zamachu na Jagiellończyka. W odpowiedzi panowie ziemi krakowskiej także przybyli w pełnym rynsztunku, a trzech z nich: Jan z Rytwian, Jan Tarnowski i Jan Melsztyński zażądali od władcy przed wejściem na salę obrad rękojmi

²⁴⁷ Według Długosza król wyjechał spod Malborka 2 października (DH, T. V, lib. XII, p. 274—275 (s. 258)), był tam jednak jeszcze 4 tego miesiąca. Por. P. Simson: *Danzig im 13-jährigen Kriege von 1454—1466*. „Zeitschrift des Westpreussischen Geschichtsvereins” 1891, Bd. 29, s. 73; M. Biskup: *Stosunek Gdańska...*, s. 137.

²⁴⁸ M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 528; M. Grzegorz: *Pomorze Gdańskie...*, s. 271.

²⁴⁹ Regesta II, nr 3046 = Weise II, nr 368.

²⁵⁰ DH, T. V, lib. XII, p. 276—277 (s. 258), s. 258; KDM V, T. E, nr 20, 28, dokument nienumerowany z 5 grudnia; KDKr I, nr 167.

²⁵¹ DH, T. V, lib. XII, p. 280—282 (s. 261—263), s. 261—263; KDM V, T. F, nr 5, 7; IP, s. 145.

²⁵² IP, s. 145.

²⁵³ AC II, nr 1285.

²⁵⁴ DH, T. V, lib. XII, p. 293—296 (s. 273—276), s. 273—276; jeżeli wracali prosto z Wielkopolski, to najpewniej w orszaku królewskim przybył podskarbi, jego obecność na zjeździe jest potwierdzona — KDM V, T. F, dokumenty nienumerowane z 11 i 13 września.

bezpieczeństwa²⁵⁵. Nieudolne prowadzenie wojny przez Jagiellończyka, a co się z tym wiązało — także finansowe wyniszczenie kraju, spowodowały głosy niezadowolenia wśród szlachty, które — być może — przez najbliższe otoczenie władcy mogły zostać odebrane jako próba zamachu. Demonstracja Rytwiańskiego i innych dodatkowo wpłynęła na i tak napiętą atmosferę obrad. Zaraz na ich wstępie właśnie Jan z Rytwian wygłosił w imieniu całej szlachty głośną mowę do Kazimierza. Głównie zarzucał władcy zbytne nadużycia finansowe wobec swoich poddanych oraz kompletny brak zainteresowania Koroną, którą król miał lekceważyć na korzyść Litwy²⁵⁶. Próby obrony Jagiellończyka Jan zbijał natychmiast nowym argumentem, przy aprobacie zebranych. W odpowiedzi Kazimierz wyliczył wszystkie swoje dotychczasowe zasługi, a także wykazał szlachcie, iż to ona trzyma większość królewskich ziem, a zatem brak pieniędzy w skarbcu i nakładanie nowych podatków są uzasadnione²⁵⁷. Takie wyjaśnienie wytrąciło oponentom argumenty i obrady zjazdu zeszły na ciągle ważną problematykę pruską. Podskarbi wypłacił wtedy zaległy zółd przybyłym dowódcom wojsk zaciężnych. Podjęto także próbę uchwalenia nowego poboru nadzwyczajnego, ale szlachta krakowska przełożyła ostateczną decyzję na zjazd w Nowym Mieście Korczynie.

Źródła ponownie odnotowały Rogowskiego 30 listopada 1459 roku w Krakowie, a później w lutym następnego roku²⁵⁸. Przy władcy pojawił się dopiero podczas wiosennego objazdu Wielkopolski²⁵⁹. Na grudzień Jagiellończyk zwołał kolejny zjazd, na nim to zapadły ważne decyzje dotyczące Jana Hinczy. Król odebrał mu urząd podskarbiego, jednocześnie awansując z kasztelanii rozpierskiej na sandomierską²⁶⁰. Ta nowa nominacja kończyła najbardziej aktywny etap życia Rogowskiego.

²⁵⁵ W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 165; B. Czwojdrak: *Kariera polityczna...*, s. 76–77.

²⁵⁶ *Lata wojny trzynastoletniej...*, s. 121, gdzie S. M. Kuczyński przypuszcza, że silne akcenty litewskie do mowy Rytwiańskiego wprowadził Długosz, któremu ta sprawa leżała na sercu. Nie wiadomo, czy Rogowski był uprzedzony o tym wystąpieniu. Fragment o nadużyciach finansowych mógł być wymierzony także przeciwko niemu, chociaż nie on ustalał częstotliwość i wysokość podatków. Na temat zjazdu zob. też W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 91–92; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 396.

²⁵⁷ DH, T. V, lib. XII, p. 295–296 (s. 275–276).

²⁵⁸ GK 14, s. 278; KDM V, T. G, dokument nienumerowany z 6 lutego.

²⁵⁹ DH, T. V, lib. XII, p. 304–305 (s. 285); TNar XIX, nr 134; zob. tabela 3.

²⁶⁰ AGAD, perg. 504; pierwsze wystąpienie 4 grudnia, nie — jak w UrzMpl nr 762 — 9 grudnia. Kasztelanę tę Rogowski otrzymał po zmarłym w listopadzie Przedborze z Koniecpola — UrzMpl nr 761; F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola...*, s. 310–312.

Schyłek życia

Po odejściu z podskarbiostwa aktywność polityczna nowo mianowanego kasztelana sandomierskiego znacznie zmalała. Być może przyczyną tego był także wiek Jana Hinczy, urodzonego prawdopodobnie około 1400 roku, a więc mającego już 60 lat. Od tej pory poświęcił się głównie działalności fundacyjnej, co nie oznacza, iż całkowicie wycofał się z polityki, a jedynie, że obecność Rogowskiego przy ważnych wydarzeniach i na zjazdach była sporadyczna.

Nie wiadomo, czy Jan Hincza brał udział w styczniowym (1461) zjeździe w Brześciu. Przy królu pojawił się dopiero po powrocie władcy z Litwy, na majowym zjeździe w Sandomierzu²⁶¹. Po zakończeniu obrad Kazimierz ruszył do Prus z kolejną ekspedycją przeciwko zakonowi²⁶². Być może Rogowski towarzyszył królowi, byli nań bowiem prawie wszyscy uczestnicy zjazdu sandomierskiego²⁶³. Wyprawę tę przerwała wieść o zabójstwie w Krakowie Andrzeja Tęczyńskiego. Szlachta małopolska odmówiła dalszego marszu, dopóki król nie obiecał, że jak najszybciej zajmie się tą sprawą²⁶⁴. W tej sytuacji Jagiellończyk rozwiązał pospolite ruszenie, sam jednak został parę dni w Bydgoszczy, ustalając pewne decyzje dotyczące ziemi pruskiej²⁶⁵.

Ponowny zjazd odbył się w grudniu w Nowym Mieście Korczynie. Przybył nań także Rogowski²⁶⁶, gdzie był świadkiem przyjmowania przez władcę poselstw, m.in. od chana i Fryderyka brandenburskiego. Po zakończeniu zjazdu władca i towarzyszący mu Jan Hincza powrócili do Krakowa.

²⁶¹ TNar XIX, nr 164; KDM V, T. H, dokument nienumerowany z 26 maja; AGZ V, nr 155.

²⁶² DH, T. V, lib. XII, p. 315 (s. 296); M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 590–594.

²⁶³ DH, T. V, lib. XII, p. 321 (s. 300).

²⁶⁴ DH, T. V, lib. XII, p. 317–319 (s. 297–299); F. Papee: *Zabicie Andrzeja Tęczyńskiego i proces wielki szlachecko-mieszczański*. W: *Studia i szkice z czasów Kazimierza Jagiellończyka*. Warszawa 1907, s. 21 i nast.; A. Strzelecka: *Niektóre okoliczności mieszczańskiego rozruchu w 1461 r.* W: *Mediaevalia*. Warszawa 1960, s. 285 i nast.; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 486.

²⁶⁵ DH, T. V, lib. XII, p. 327 (s. 306); M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 593–594. W Bydgoszczy władca otrzymał wiadomość o śmierci królowej Zofii, która zmarła 21 września 1461 r. — DH, T. V, lib. XII, p. 327–328 (s. 307–308); Z. Wdowiszewski: *Genealogia...*, s. 47. Jagiellończyk, zajęty sprawami pruskimi, nie przybył na pogrzeb matki, nie wiadomo, czy uczestniczył w nim Jan Hincza.

²⁶⁶ BJ, rps 5347 II, T. 3, s. 186; KDM V, T. A, dokumenty nienumerowane z 12, 15 i 17 grudnia; KDM V, T. H, nr 18–20; KDM V, T. U, nr 33; KDM V, T. V, nr 41; AGZ IV, nr 100; AGZ IX, nr 62; KDKr I, nr 171.

Prawie cały rok 1462 Rogowski spędził w Krakowie, zajmując się głównie, zaniedbanymi w czasie sprawowania podskarbiostwa, sprawami gospodarczymi²⁶⁷. Nie brał także udziału w królewskim objeździe Wielkopolski. Możliwe, że przyjechał w sierpniu do Nieszawy, na wieść o spaleniu miasta przez Krzyżaków²⁶⁸. Dowodnie jednak u boku władcy pojawił się dopiero na listopadowym zjeździe w Piotrkowie²⁶⁹. Zjazd ten obfitował w ważne wydarzenia. Dla kasztelana sandomierskiego zapisał się jednak przede wszystkim sporymi nadaniami. Rogowski otrzymał tam bowiem od władcy dożywotnio klucz radoszycki, na którym miał już zapisane sumy przez starszego brata króla Kazimierza, Władysława²⁷⁰. Ponadto Jagiellończyk nadał mu wsie Sucha i Suska Wola²⁷¹.

W Piotrkowie podjęto decyzję o wcieleniu do Korony ziemi gostyńskiej i rawskiej²⁷². Ponadto doszło tam też do zatargu z Odrowążami ze Sprowy. Od dłuższego już czasu ich majątności i wieloletnie trzymanie starostwa ruskiego stały się przysłowiową solą w oku innych możnych małopolskich. Ponadto Odrowążowie nie solidaryzowali się z innymi Małopolanami po zabójstwie Andrzeja Tęczyńskiego, co nie przysparzało im ich sympatii. To wszystko spowodowało, iż na prywatnej uroczystości Odrowążów, związanej z odnowieniem nadań tego rodzaju dla klasztoru w Mogile, uczestniczyli prawie sami Wielkopolanie. Panów małopolskich reprezentowali jedynie marszałek królestwa Jan z Rytwian oraz kasztelanowie: wojnicki Dobiesław Kmita z Wiśnicza i sandomierski Jan Hincza z Rogowa²⁷³.

²⁶⁷ ZK 314, s. 51; ZK 315, s. 2, 6, 11; AC III, nr 835. Możliwe, że jego dotyczyła zapiska z tego roku, o posłańcu Pełce, który prosił o dwa konie na podwozy do Skały dla pana Hinczy — *Rachunki wielkorządowe krakowskie z lat 1461—62 i 1471*. Wyd. S. Krzyżanowski. W: AKH. T. 11, Kraków 1909—1911, s. 482.

²⁶⁸ DH, T. V, lib. XII, p. 351—352 (s. 329—330).

²⁶⁹ KJ, k. 17 (40); KDM V, T. I, nr 9, 10, 14, 15; KDM V, T. L, nr 34; AGZ VI, nr 48, 102; ZDKM, nr 140; MRPS I, nr 162, 163; KDP II, nr 609; *Inventarium*, s. 330; ML, nr 163 (z błędną datą roczną 1463).

²⁷⁰ KDM V, T. I, dokument nienumerowany z 23 listopada.

²⁷¹ KDM V, T. I, nr 14; MRPS I, nr 612.

²⁷² W. Fałkowski (*Elita władzy w Polsce...*, s. 88—89) uważa, że zbyt opieszale — według Małopolan — zajęcie się sprawą zabójstwa Andrzeja z Tęczyna przez Jagiellończyka spowodowało, iż najważniejsi urzędnicy tej ziemi — kasztelan krakowski Jan z Tęczyna, wojewodowie: krakowski Jan Pilecki, sandomierski Dzierżaw z Rytwian i kasztelan sandomierski Jan Hincza z Rogowa — demonstracyjnie nie przybyli na obrady poświęcone inkorporacji tych ziem. Twierdzenie to nie jest do końca prawdziwe, bowiem Jan z Tęczyna był na tych obradach — por. J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 380, a zatem trudno podtrzymać słuszność tej hipotezy.

²⁷³ ZDKM, nr 140; W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 104. Obecność Jana Rytwiańskiego można wyjaśnić jego małżeństwem z Anną ze Szczekocin, bocznej gałęzi Odrowążów — zob. B. Czwojdrak: *Koligacje małżeńskie Dzierżawy i Jana Ryt-*

Po zakończeniu zjazdu Jagiellończyk wyruszył na objazd nowo wcielonych ziem²⁷⁴. Rogowski był w orszaku królewskim; w Łowiczu władca zapisał mu 200 grzywien z dochodów starostwa inowrocławskiego²⁷⁵. Król wraz z towarzyszącymi mu panami, w tym Janem Hinczą, przybył do Piotrkowa na zwołany na 18 stycznia 1463 roku zjazd. Po jego rozwiązaniu władca wyjechał na Litwę, nie wiadomo natomiast, czy towarzyszył mu Rogowski. Po raz kolejny u boku monarchy źródła odnotowały go na lipcowym zjeździe w Nowym Mieście Korczynie²⁷⁶. Po zakończeniu obrad władca wyjechał do Wielkopolski, natomiast Rogowski ponownie u jego boku został poświadczony dopiero na październikowym zjeździe w Piotrkowie²⁷⁷.

W 1464 roku źródła wpierw odnotowały Jana Hinczę w kwietniu w Sieradzu, a następnie w maju gdy zasiadał w gronie panów prezydujących w wiecu sandomierskim²⁷⁸. W czerwcu Kazimierz przybył na

---

wiańskich herbu Jastrzębiec. Przyczynek do genealogii możnowładztwa małopolskiego w XV w. W: *Średniowiecze polskie i powszechne*. T. 1. Red. I. Panic. Katowice 1999, s. 202; interesujący jest jednak brak jego brata Dziersława, który w tym czasie starał się o zawarcie małżeństwa z Barbarą, córką Piotra Odrowąża ze Sprowy, będąc jednocześnie wdowcem po niedawnej śmierci innej córki Piotra, Petroneli. Być może niecodzienne okoliczności pierwszego ślubu (Petronela miała 12 lat) oraz jego konsekwencje (śmierć wskutek porodu) stanowiły przyczynę nieobecności na wspomnianym dokumencie starszego Rytwiańskiego — Tamże, s. 199–202. R. Trawka (*Działalność polityczna wojewody lubelskiego Dobiesława Kmity z Wiśnicza*. W: „Historia” 8. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. T. 36. Rzeszów 1999, s. 29) tłumaczy obecność Dobiesława Kmity faktem, iż wcześniej uczestniczył jako jeden z nielicznych — razem z Odrowążami — w zbojkotowanych przez wspomnianych Małopolan obradach. Obecność Rogowskiego można ewentualnie próbować tłumaczyć faktem, iż był spokrewniony przez żonę z Dobiesławem ze Szczekocin (żona Jana Hinczy, Dorota, była rodzoną siostrą Katarzyny, żony Dobiesława). Innych powiązań zarówno politycznych, jak i genealogicznych trudno się tu dopatrywać. Zob. Aneks oraz J. Laberschek: *Początki i rozwój miasta Szczekociny do końca XV w. Uwagi do genealogii Szczekockich herbu Odrowąż*. W: *Patientia et tempus*. Kraków 1999, tablica genealogiczna.

²⁷⁴ Kasztelan sandomierski nie występował jednak na dokumentach inkorporacyjnych, świadczyli głównie Wielkopolanie, oprócz nich byli jeszcze: Jan z Rytwian, marszałek królestwa, Jakub z Dębna, podskarbi oraz Andrzej ze Sprowy, starosta ruski; IMT I, nr 111–113; SPPP I, s. 300; CE I, nr 193. Na temat wcielenia tych ziem zob. A. Swieżawski: *Wcielenie ziemi rawskiej, gostyńńskiej i sochaczewskiej do Korony (1462)*. W: *Mazowsze i Ruś Czerwona w średniowieczu. Wybór pism*. Opr. M. Cetwiński. Częstochowa 1997, s. 7–16, A. Swieżawski: *Rawskie księstwo Piastów Mazowieckich 1313–1462. Dzieje polityczne*. W: *Mazowsze i Ruś Czerwona...*, s. 312–317.

²⁷⁵ AGAD, perg. 494 = TNar XIX, nr 210 (tu z błędną datą roczną 1463).

²⁷⁶ DH, T. V, lib. XII, p. 369 (s. 347); KDM V, T. J, nr 8.

²⁷⁷ TNar XIX, nr 215; KDM V, T. A, dokumenty nienumerowane z 21 i 27 październik; KDM V, T. J, nr 16, 19; Acten V, nr 35; AC II, nr 593.

²⁷⁸ ZDZP II, nr 1; KDM V, T. L, nr 34; sprawa była ponowiona w styczniu 1465

— Tamże, nr 71.

zjazd do Koła, który miał postanowić o zwołaniu pospolitego ruszenia. Jednak, z powodu odmowy uczestniczenia w tym przedsięwzięciu panów małopolskich, zjazd — bez żadnej ważnej uchwały — rozwiązano²⁷⁹. Jagiellończyk udał się do Brześcia Kujawskiego, gdzie w otoczeniu panów koronnych, w tym Jana Hinczy, obradował nad sprawami pruskimi²⁸⁰. Podjęto ponowne rokowania z zakonem; tym razem w roli rozjemców występowali mieszczenie lubeccy²⁸¹. Stronę polską w obradach reprezentowała okazała delegacja, m.in. z wojewodami: Łukaszem z Górkii poznańskim, Stanisławem z Ostroroga kaliskim, Sędziwojem z Leżenic sieradzkim, Piotrem z Oporowa łęczyckim, Mikołajem z Kościelca brzeskim, Janem z Kościelca inowrocławskim, a także kasztelanem sandomierskim Janem Hinczą²⁸². Rozmowy trwały od 24 czerwca do 21 lipca i prowadzone były w Toruniu. Niestety, z powodu zbyt wielkich rozbieżności w żądaniach obu stron i tym razem nie doszło do konsensusu²⁸³.

Po zakończeniu rozmów z posłami zakonu Rogowski, najpewniej pozostając cały czas w orszaku królewskim, zjechał na październikowy (1464) zjazd do Piotrkowa²⁸⁴. Obrady zostały przerwane przez rozszerzającą się zarazę, w związku z tym Jagiellończyk rozwiązał zjazd piotrkowski i wyjechał do Parczewa, na spotkanie z panami litewskimi²⁸⁵. Razem z królem do Parczewa udał się też kasztelan sandomierski²⁸⁶. Same obrady odbywały się w Łomazach, małym miasteczku niedaleko miejsca zjazdu, i uczestniczyła w nich mała grupa panów polskich²⁸⁷.

²⁷⁹ DH, T. V, lib. XII, p. 389 (s. 366).

²⁸⁰ Wykaz broni palnej i innego sprzętu wojennego wysłanego przez Toruń w latach 1454—1466. Wyd. M. Biskup. W: Tenże: Wykaz broni palnej i innego sprzętu wojennego wysłanego przez Toruń w okresie wojny trzynastoletniej (1454—1466). ZH 1966, nr 3, s. 90.

²⁸¹ DH, T. V, lib. XII, p. 389—392 (s. 366—369); E. Cieślak: Stanowisko Związku Miast Hanzeatycznych do Polski w okresie wojny trzynastoletniej 1454—1466. ZH 1956, nr 21, s. 52—54; M. Biskup: Trzynastoletnia wojna..., s. 658—659; Tenże: Dyplomacja czasów..., s. 211—212; M. Grzegorz: Pomorze Gdańskie..., s. 282—288.

²⁸² Skład całej delegacji podaje Długosz (DH, T. V, lib. XII, p. 390; s. 367), pominął jedynie Jana z Tęczyna, kasztelana krakowskiego; por. też Rozbiór krytyczny..., T. 2, s. 174, a także Weise II, nr 388; Acten V, nr 48. Natomiast M. Biskup. (Trzynastoletnia wojna..., s. 658) pomija Rogowskiego.

²⁸³ M. Biskup: Trzynastoletnia wojna..., s. 660—665; M. Grzegorz: Pomorze Gdańskie..., s. 284—288.

²⁸⁴ TNar XIX, nr 235; KDM V, T. K, nr 9.

²⁸⁵ DH, T. V, lib. XII, p. 401—402 (s. 377—378); A. Walawender: Kronika kłesk elementarnych w Polsce i krajach ościennych w latach 1450—1586. T. 1: Zjawiska meteorologiczne i pomory. Lwów 1932, s. 74.

²⁸⁶ KDM V, T. K, nr 12; KDM V, T. V, nr 23; KDKr II, nr 459; KatBer, nr 6a.

²⁸⁷ DH, T. V, lib. XII, p. 402 (s. 378).

Także i tu nie załatwiono żadnych istotnych spraw, przekładając wszystko na przyszły rok. W trakcie zjazdu Jagiellończyk sprzedał Janowi Hinczy czynsz z żup solnych, odkupiony od dzieci Kunczy Reicha, który to dochód Rogowski w dużej mierze przeznaczył na uposażenia klasztorów i szpitali krakowskich²⁸⁸.

Kazimierz, po rozwiązaniu zjazdu, przebywał jeszcze kilka dni w Parczewie, a następnie wyjechał na Litwę. Możliwe, że z powodu szerzącej się w Koronie zarazy towarzyszył mu Rogowski. Jednak dowodnie przy królu pojawił się dopiero na majowym zjeździe w Nowym Mieście Korczynie (1465)²⁸⁹. Po zakończeniu obrad władca — w otoczeniu obradujących tam panów, w tym także kasztelana sandomierskiego — zjechał do Krakowa. Tam Rogowski poczynił znaczne zapisy dla szpitali krakowskich²⁹⁰. W lipcu władca wyjechał do Kalisza, gdzie spotkał się z księciem oleśnickim Konradem w sprawie ziem mazowieckich. Księżę domagał się ich zwrotu, tłumacząc swoje prawa dziedzictwem żony, księżniczki mazowieckiej²⁹¹. Sprawę tę odłożono do października i — na powtórny zjazd w Kaliszu — Konrad oleśnicki za 20 tysięcy florenów polskich rzekł się roszczeń do spornych ziem. W obradach tych brał także udział Jan Hincza²⁹².

Kasztelan sandomierski ponownie w źródłach pojawił się na marcowym (1466) zjeździe w Piotrkowie²⁹³. Zaraz po zakończeniu obrad władca udał się do Łęczycy, gdzie spędził święta Wielkanocne. Towarzyszył mu Jan Hincza, który otrzymał wówczas zezwolenie na erekcję klasztoru kanoników regularnych w Krzepicach²⁹⁴. Po świętach władca wyjechał do Brześcia, a Rogowski powrócił do Krakowa. Na majowych roczkach sądu ziemskiego stawał w sprawie z Dobiesławem z Żarek²⁹⁵. W czerwcu ponownie zasiadał, wraz z Dzierławem z Rytwan, na wiecu sandomierskim²⁹⁶.

Jan Hincza nie brał udziału w ostatecznych rokowaniach z Krzyżakami, do połowy września przebywał w stolicy²⁹⁷. Jednak zaraz potem

²⁸⁸ KatBer, nr 6a.

²⁸⁹ KDM V, T. L, nr 97; KDM V, T. V, nr 30; MB, nr 50.

²⁹⁰ APKr, perg. 289; KDKr II, nr 461, 461a; KatBer, nr 6b, 7.

²⁹¹ DH, T. V, lib. XII, p. 413 (s. 389).

²⁹² TNar XIX, nr 204; KDP IV, nr 60.

²⁹³ TNar XX, nr 20; KDM V, T. A, dokument nienumerowany z 24 marca; MRPS IV, nr 633; ZDZP II, nr 3, 5.

²⁹⁴ Łaski II, s. 117; LB II, s. 212; S. Muznerowski: *Krzepice w przeszłości*. Włocławek 1914, s. 113.

²⁹⁵ ZK 147, s. 370.

²⁹⁶ KDM V, T. M, nr 4.

²⁹⁷ KDM V, T. A, dokument nienumerowany z 14 lipca; KDKr II, nr 575.

musiał wyjechać do Torunia, gdzie toczyły się obrady, był bowiem jednym z sygnatariuszy aktu pokoju toruńskiego, kończącego trzynastoletnią wojnę z zakonem krzyżackim²⁹⁸. Wkrótce po tej uroczystości przebywający w Toruniu legat papieski Rudolf z Rüdesheim, na prośbę Jana Hinczy nadał 40 dni odpustu dla każdego, kto dałby ofiarę na wznoszony właśnie przez Rogowskiego klasztor bernardynów w Kole²⁹⁹.

Koniec wojny pruskiej był jednocześnie finalizacją kolejnego etapu w życiu Jana Hinczy. W latach 1454–1466 występował on często na dokumentach królewskich, jednak większość tych dyplomów przypada na okres do 1460 roku³⁰⁰. Po tej dacie aktywność kasztelana sandomierskiego ograniczała się do uczestnictwa w zjazdach koronnych, Rogowski nie brał też udziału w objazdach królewskich ani wyprawach pruskich. Jedynym ważniejszym wydarzeniem był jego akces do poselstwa wysłanego na rokowania z Krzyżakami w 1464 roku.

Po podpisaniu traktatu pokojowego Jagiellończyk przebywał w Nieszawie do końca października, a następnie wyjechał na łowy do Kozienic. Tam spędził święta i styczeń nowego roku (1467) w towarzystwie m.in. kasztelana sandomierskiego³⁰¹. Pod koniec stycznia władca wyjechał na Litwę, do kraju powrócił dopiero na majowy zjazd w Piotrkowie. Tam też ponownie spotykamy Rogowskiego³⁰².

Po wspomnianym zjeździe Jan Hincza na ponad rok zniknął z otoczenia królewskiego. W tym czasie występował przed sądem w sprawach klasztoru miechowskiego³⁰³. Nadał także 18 grzywien czynszu z Rogowa dla mansjonarzy sandomierskich³⁰⁴. Nie wiadomo, czy brał udział w objeździe królewskim nowo wcielonych ziem pruskich. Źródła przy władcy odnotowały go dopiero na październikowym (1468) zjeździe w Piotrkowie³⁰⁵. Po odbytych obradach król udał się na łowy do Jedlni, a stamtąd do Nowego Miasta Korczyna, gdzie spędził święta. Towarzyszył mu tam Jan Hincza z Rogowa³⁰⁶.

²⁹⁸ AGAD, perg. 1143; Weise II, nr 403; M. Grzegorz: *Analiza dyplomatyczno-sfragistyczna dokumentu traktatu toruńskiego 1466 r.* Toruń 1970, s. 116 — pieczęć Rogowskiego, z zielonego wosku, została przywieszona jako 19; por. też A. Gąsiorowski: *Polscy gwarantcy traktatów z Krzyżakami XIV i XV w.* „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1971, T. 2–3, s. 259.

²⁹⁹ KatBer, nr 18.

³⁰⁰ W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 86–87, tab. 5.

³⁰¹ KDM V, T. A, dokument nienumerowany z 8 stycznia 1467.

³⁰² KDM V, T. A, dokumenty nienumerowane z 13 i 16 maja; TJO, nr 19; KDKT, nr 248.

³⁰³ AGAD, perg. 2611 i 2613.

³⁰⁴ KDM V, T. M, nr 57, Kraków 1 czerwca 1468.

³⁰⁵ TNar XX, nr 96–99 = KDMaz, nr 217–221.

³⁰⁶ MdS I, s. 51–52.

Początek nowego roku (1469) kasztelan sandomierski spędził w Krakowie³⁰⁷. Przy władcy pojawił się dopiero w Radomiu (lipiec), gdzie brał udział w obradach dotyczących sprawy Macieja Korwina i ewentualnego obsadzenia na tronie czeskim, po śmierci Jerzego z Podiebradów, królewicza Władysława³⁰⁸. Po zakończeniu rozmów Jagiellończyk wyjechał na Litwę; ponownie do kraju przybył dopiero na listopadowy zjazd do Piotrkowa. Jan Hincza także został odnotowany na tym zjeździe³⁰⁹.

W pierwszej połowie 1470 roku Rogowski załatwiał sprawy gospodarcze; przy królu pojawił się jak zwykle na jesiennym zjeździe w Piotrkowie³¹⁰. Władca przybył tam dopiero pod koniec października, aczkolwiek panowie koronni oczekiwali go wcześniej³¹¹. Po zakończeniu zjazdu, na którym Jagiellończyk powtórnie potwierdził przywileje szlacheckie³¹², monarcha wyjechał do Wielkopolski. Przypuszczalnie Rogowski podczas tego objazdu przebywał w Krakowie, spotykamy go tam bowiem w pierwszych miesiącach nowego roku (1471), podczas gdy Kazimierz, po dokonanych objeździe i spędzeniu świąt w Radomiu, wyjechał na Litwę³¹³. W marcu tego roku Jan Hincza sprzedał za 50 tysięcy grzywien cały swój klucz koźmiński Bartłomiejowi Gruszczyńskiemu³¹⁴. Z władcą spotkał się w czerwcu w Krakowie³¹⁵. Wtedy to Jagiellończyk zwołał pospieszny zjazd swoich najbardziej zaufanych doradców³¹⁶. Powodem tego pośpiechu była śmierć Jerzego z Podiebradów (22 marca) i przybycie poselstwa z koroną czeską dla królewicza Władysława. Wśród osób uczestniczących w obradach był Jan Hincza³¹⁷. W lipcu Rogowski zapisał Uniwersytetowi Krakow-

³⁰⁷ GK 18, s. 707.

³⁰⁸ DH, T. V, lib. XII, p. 523—525 (s. 494); TPstr. 3346 IV, nr 65; KDM V, T. A, dokumenty nienumerowane z 5 i 12 lipca; KDM V, T. M, nr 98; F. Papee: *Zabiegi o czeską koronę (1466—1471)*. W: *Studia i szkice z czasów Kazimierza Jagiellończyka*. Warszawa 1907, s. 53—61 i nast.; K. Baczkowski: *Walka Jagiellonów z Maciejem Korwinem o koronę czeską w latach 1471—1479*. Kraków 1980, s. 20 i nast.

³⁰⁹ KDM V, T. M, nr 102.

³¹⁰ ZK 314, s. 269; TNar XX, nr 138; 140; 152; KDM V, T. A, dokumenty nienumerowane z 15, 20 i 23 listopada; AGZ VII, nr 64; ACCP, nr 628; CE I, nr 217; CE II, nr 121; MdK, s. 338; MdS IV, s. 471—473.

³¹¹ Wielu z nich wystąpiło na prywatnym dokumencie Jakuba z Sienna, biskupa wrocławskiego, wystawionym w Piotrkowie 5 października — KDP II, nr 422.

³¹² CE I, nr 217; CE II, nr 121.

³¹³ DH, T. V, lib. XII, p. 547 (s. 514); GK 19, s. 314—315; KDM V, T. N, nr 54.

³¹⁴ TPstr 3346 IV, nr 70, 72; MRPS I, nr 654.

³¹⁵ KDM V, T. N, nr 69; ML nr 180; potwierdzony także w lipcu: KDP II, nr 617.

³¹⁶ W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce...*, s. 128.

³¹⁷ *Rachunki królewskie z lat 1471—72, 1476—78*. Wyd. S. Gawęda, Z. Perzanowski. Wrocław 1960, s. 4.

skiemu 200 grzywien³¹⁸. W sierpniu finalizował w Sieradzu sprzedaż dóbr koźmińskich Gruszczyńskiemu³¹⁹.

Zaraz po nowym roku (1472) Rogowski był poświadczony w Krakowie³²⁰. Stamtąd, wraz z władcą, wyjechał na marcowy zjazd do Piotrkowa, a następnie do Nowego Miasta Korczyna³²¹. Po spotkaniu z panami koronnymi i uchwaleniu nowych podatków, Kazimierz powrócił do Krakowa, a wraz z nim kasztelan sandomierski. Jan Hincza nie brał udziału w ubiegłorocznych wyprawach z książętami, Władysławem do Czech ani z Kazimierzem na Węgry. Najwyraźniej wiekowy już kasztelan (miał ponad 70 lat) nie był w stanie znieść trudów podróży. Starał się natomiast być obecny u boku władcy, gdy ten przebywał w stolicy, a także uczestniczyć we wszystkich ważniejszych zjazdach. Przez cały ten czas dobre stosunki, jakie łączyły go z Jagiellończykiem, pomimo sędziwego wieku Jana Hinczy, nie uległy zmianie.

Cały czerwiec, lipiec i początek sierpnia Rogowski był przy Kazimierzu w stolicy, świadcząc na prawie wszystkich wydanych wtedy przez władcę dokumentach³²². Po 20 sierpnia Jagiellończyk wraz z dworem opuścił Kraków z powodu rozszerzającej się tam zarazy³²³. Przypuszczalnie Jan Hincza był razem z królem wpierw w Niepołomicach, później w Nowym Mieście Korczynie, by następnie zjechać z początkiem listopada na zjazd do Piotrkowa³²⁴. Kasztelan sandomierski nie brał najpewniej udziału w wyjeździe Kazimierza do Torunia, dokąd ten udał się po zakończeniu zjazdu. Rogowski nie czuł się już wtedy chyba najlepiej. Zresztą kłopoty zdrowotne odczuwał najprawdopodobniej już od około 1460 roku, gdy rozpoczął swoją akcję fundacyjną, a którą później z każdym rokiem nasilał. Olbrzymia ilość fundacji i uposażeń może wskazywać na narastające problemy zdrowotne, chociaż przyczyn tych dokonań mogło być wiele. Przed 1458 rokiem Rogowski

³¹⁸ CDUJ III, nr 230; J. Garbacik: *Ognisko nauki i kultury renesansowej*. W: *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego*. T. 1. Red. K. Lepszy. Kraków 1964, s. 197.

³¹⁹ TPstr 3346 IV, nr 68--69, 70--73.

³²⁰ KDM V, T. N, nr 81; KDKr II, nr 583.

³²¹ KDM V, T. N, nr 83, 91.

³²² KDM V, T. N, nr 98, 106; MRPS I, nr 768; 769; ZDZP II, nr 22. Jego obecność w Krakowie potwierdzają także inne źródła: KDM V, T. A, dokumenty nienumerowane z 2 i 8 lipca; SPPP II, nr 4078, 4079; TJO, nr 26.

³²³ DH, T. V, lib. XII, p. 467 (s. 535); A. Walawender: *Kronika kłesk elementarnych...*, s. 76.

³²⁴ Rogowski jest poświadczony dopiero w Piotrkowie — KDM V, T. N, nr 118–121, 123; KDWP, nr 132; AGZ VI, nr 108; *Materiały do historii prawa i heraldyki polskiej*. Wyd. B. Ulanowski. W: AKH. T. 3. Kraków 1886, nr 198. Przypuszczalnie wyjechał przed zarazą ze stolicy. Można domniemywać, iż przez wrzesień i październik towarzyszył władcy.

rozpoczął też starania o kaplicę grobową w katedrze krakowskiej, co także może przemawiać za pogarszającym się zdrowiem³²⁵.

Rok 1473 wydaje się potwierdzać powyższe hipotezy, kasztelan sandomierski w tym roku pojawił się w źródłach tylko raz — na czerwcowym zjeździe w Radomiu³²⁶. Poprzedni, majowy zjazd w Piotrkowie został zbojkotowany przez Małopolan z powodu niewłaściwej — według nich — obsady niektórych urzędów. Trudno podejrzewać, aby Jana Hinczę interesowała w tym czasie sprawa nominacji³²⁷, spodziewał się zapewne, iż swoją karierę zakończy na urzędzie kasztelana sandomierskiego. Jednak jego nieobecność na majowym zjeździe można tłumaczyć dwójako: bądź jako przykład solidarności z Małopolanami, bądź kłopotami zdrowotnymi. Ponieważ jednak pojawił się na zwołanym zaraz po tym zjeździe w Radomiu, należy przyjąć tę pierwszą ewentualność. Udział w radomskim zjeździe był ostatnim wystąpieniem Rogowskiego u boku Kazimierza Jagiellończyka. Kasztelan zmarł niecały rok później, 4 lutego 1474 roku³²⁸.

Przez całe swoje życie Jan Hincza bardzo często przebywał przy królu³²⁹. Źródła nigdy nie przekazały nam jakichkolwiek ostrych wy-

³²⁵ Wszystkie fundacje omawiam w rozdziale VI.

³²⁶ KDM V, T. N, nr 132, 133. Na obrady w Radomiu przybyło wysłane wcześniej do Nysy poselstwo, które rokowało z przedstawicielami Macieja Korwina o obsadę tronu czeskiego — DH, T. V, lib. XII, p. 582–583 (s. 548–549); K. Baczkowski: *Walka Jagiellonów...*, s. 48–49; J. Drabina: *Misja dyplomatyczna kardynała Marka Barbo w Polsce i jego działalność na Śląsku w latach 1472–73*. „Colloquim Sallutis” 1971, nr 5, s. 128–133.

³²⁷ W 1470 zmarł kasztelan krakowski Jan z Tęczyna, wakat na tym urzędzie trwał prawie dwa lata, dopiero w 1472 r. opuszczoną kasztelanię zajął dotychczasowy wojewoda krakowski Jan Pilecki, na jego miejsce przeszedł wojewoda sandomierski Dziarsław z Rytwian, a jego urząd przejął Jakub z Dębna — UrzMpl, 144, 145, 473, 474, 990, 991. Wszystkie te przesunięcia świadczą także o sędziwym wieku Rogowskiego, nikt nie brał pod uwagę jego awansu z kasztelanii sandomierskiej, pomimo iż była ku temu okazja.

³²⁸ Literatura przedmiotu podaje dotychczas jako datę śmierci Jana Hinczy wrzesień 1473 r., ponieważ kwestia ta wymaga obszernych wyjaśnień, omawiam ją wraz z literaturą w *Aneksie*.

³²⁹ Według W. Fałkowskiego: *Elita władzy w Polsce...*, s. 121–122, tab. 9 i jego hierarchii urzędników, sporządzonej na podstawie częstotliwości występowania na dokumentach królewskich, Jan Hincza w latach 1466–1474 (tabela jest doprowadzona do roku 1479) świadczył 36 razy. W ogólnym rozrachunku dało mu to 24. miejsce. Gorzej, w porównaniu do poprzednich wyników, wypadł w latach 1447–1454: miejsce 5, a w okresie 1454–1466: 8. Rogowski — pomimo sędziwego wieku i skróconego okresu naliczania (zmarł 5 lat przed końcem wyznaczonego przez W. Fałkowskiego podziału) — pokonał zmarłego raptem 4 lata wcześniej Jana Tęczyńskiego, który we wspomnianych latach 1466–1479 zajął 34 miejsce. Wszystko wskazuje zatem na fakt, iż Jan Hincza — pomimo znacznego już wieku i zapewne kłopotów zdrowotnych — był ciągle jednym z najbardziej zaufanych i aktywnych współpracowników królewskich

stąpien pana z Rogowa przeciwko swojemu władcy, które były udziałem chociażby braci Rytwiańskich. Wysyłany był w najbardziej tajnych misjach. Jego prawdopodobnie świetna znajomość języka niemieckiego czyniła z niego pożądanego współpracownika w sprawach pruskich.

Rogowskiemu udało się zgromadzić potężny majątek, chociaż początkowo on i jego bracia mieli spore długi. Prawdopodobnie nie miał wykształcenia uniwersyteckiego, brak bowiem jego wpisów immatrykulacyjnych na Uniwersytecie Krakowskim i Praskim. Wykorzystując jednak swoją pozycję na dworze, udało mu się wejść do elity władzy w okresie panowania Kazimierza Jagiellończyka, a nawet zająć tam jedną z czołowych pozycji³³⁰. Jan Hincza — pomimo zawarcia związku małżeńskiego — zmarł bezdzietnie. Cały majątek przeszedł na wnuków jego siostry Małgorzaty.

---

³³⁰ W. Fałkowski: *Badania nad elitą władzy w Polsce w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*. PH 1985, nr 76, s. 135.

Rozdział IV

Rogowscy – podskarbiowie królewscy

*Peculium re, non verbis augetur
(Majątek rośnie czynem, nie słowami)*

Żaden kraj nie funkcjonuje poprawnie, nie mając dobrze prowadzonej polityki pieniężnej, prawda ta obowiązuje aż do naszych czasów. Dlatego też tak ważny jest i był dobór zarządzającego budżetem, czy będziemy go określać ministrem finansów — jak obecnie, czy też podskarbigim — jak niegdyś¹. Rogowscy byli swego rodzaju pionierami na tym urzędzie, chociaż podskarbiostwo każdego z nich przypadło na inny okres. Hinczka, protoplasta rodziny, był — po Dymitrze z Goraja — drugim, który przejął urząd podskarbigiego w pełnym tego słowa znaczeniu; za jego kadencji podskarbiostwo dopiero tworzyło swoje podwaliny². Synowie Hinczki — Henryk i Jan Hincza — kontynuowali dzieło ojca, każdy w innym momencie dziejowym.

---

¹ Dzieje podskarbiostwa za panowania pierwszych Jagiellonów do dziś nie doczekały się kompleksowego opracowania. Rozdział ten także nie rości sobie praw do tego, działalność podskarbigiego przedstawiona została jedynie w zarysie — niezbędnym dla uwypuklenia roli Rogowskich na tym urzędzie. Szczegółowe omówienie funkcji podskarbigiego wymaga szczegółowych badań, na które nie pozwoliły zarówno czas, jak i inne założenia celu pracy.

² Na temat podskarbigich i skarbowości zob. m.in.: K. Larisch: *O podskarbigich wielkich, ich obowiązkach, podwładnych aż do roku 1764*. „Biblioteka Warszawska” 1845, T. 4; J. Rutkowski: *Skarbowość polska za Aleksandra Jagiellończyka*. KH 1909, nr 23; J. Deresiewicz: *Z przeszłości Prus Królewskich. Skarbowość Prus Królew-*

Urzędy skarbnika (*thesaurarius*) i podskarbiego (*subthesaurarius*) pojawiły się po raz pierwszy na dworach książąt dzielnicowych, w XIII wieku³. Zanikły jednak w momencie połączenia ziem polskich; jedynie na dworze Władysława Łokietka pozostał urząd skarbnika krakowskiego⁴. Został on wyparty około 1331 roku przez nowo powołanego podskarbiego nadwornego⁵. Urząd ten rozwinął się za panowania Kazimierza Wielkiego, miał wciąż charakter dworski, a podskarbiowie występowali z tytułami nadwornego bądź królewskiego (*subthesaurarius curie* lub *vicethesaurarius noster*)⁶. Tytułatura ujednoliciła się dopiero od kadencji Hinczki na urzędzie podskarbiego (1393—1404); od tej pory urzędnicy ci występowali już jako *vicethesaurarius regni*.

Podskarbi stał na czele całego systemu skarbowości, do niego spływały kwity i sprawozdania z wydatków i przychodów⁷. Do jego obowiązków należało rozdysponowanie i zarząd wpływającymi do skarbcza dochodami, a także przygotowywanie i składanie w nim rachunków wydatków i przychodów, kwitów, ksiąg skarbowych, rejestrów dochodów⁸. W czasach Kazimierza Wielkiego skarb zasilają

---

skich od roku 1466 do 1569. Poznań 1947; J. Senkowski: *Skarbowość Mazowska od końca XIV wieku do 1526 roku*. Warszawa 1965; zob. też literaturę w dalszych przypisach.

³ S. Kutrzeba: *Urzędy koronne i dworskie w Polsce. Ich początki i rozwój do 1504 roku*. PHiL 1903, T. 3, s. 1105 i nast.; UrzCent, s. 119.

⁴ UrzMpl, nr 402 — był nim Wojciech z Biechowa. Ostatnim znany skarbnikiem krakowskim w średniowieczu był, wspomniany w 1361 r., Marek ze Skrzydłej — Tamże, nr 403; J. Kurtyka: *Problem identyczności urzędów ziemskich krakowskich i nadwornych w wiekach XIV i XVI*. W: *Urzędy dworu monarszego w dawnej Rzeczypospolitej i państw ościennych*. Red. A. Gąsiorowski, R. Skowron. Kraków 1996, s. 43—44.

⁵ Pierwszym był Arnold, wspomniany w 1331 r. — KDM I, nr 186; UrzCent, nr 720. Zob. też S. Kutrzeba: *Urzędy koronne i dworskie...*, s. 1114; J. Kurtyka: *Odrodzone Królestwo. Monarchia Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego w świetle nowych badań*. Kraków 2001, s. 200—209, tam zebrana literatura tego zagadnienia.

⁶ Podskarbimi z czasów Kazimierza Wielkiego byli: Świętosław: 1335—1368 (R. Grodecki: *Początki pieniężnego skarbu państwowego w Polsce*. „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne” 1933, nr 15, s. 5—7; por. UrzCent, nr 721 i uwagi do nr 724), Wojsław: 1357—1362 (wspomniany też jako podskarbi krakowski, UrzCent, nr 722; zob. też J. Kurtyka: *Odrodzone Królestwo...*, s. 101), Piotr: 1357 (UrzCent, nr 723) i Dymitr z Goraja: 1365—1370 (UrzCent, nr 724; zob. też K. Myśliński: *Dzieje kariery politycznej w średniowiecznej Polsce. Dymitr z Goraja 1340—1400*. Lublin 1981; F. Sikora: *Dymitr z Goraja, pan na Szczecznieszynie w służbie Władysława Jagiełły w latach 1386—1400*. SH 1986, nr 29, s. 3—29).

⁷ K. Larisch: *O podskarbach wielkich...*, s. 237 i nast.; T. Szulc: *Organizacja poboru podatków pokoszyckich do połowy XVI wieku*. CPH 1988, nr 50, s. 63—83.

⁸ K. Larisch: *O podskarbach wielkich...*, s. 245 i nast. Obowiązki podskarbiego regulował statut Aleksandra z 1504 r. (VL I, s. 297); wtedy ustalił się już podział na

głównie dochody z podatków⁹, ceł¹⁰, regale górniczego i solnego¹¹, mennicy¹² i młynów¹³. Podstawę przychodów skarbowych stanowiły dochody z królewszczyzn, wzmocnione po zakrojonej na szeroką skalę i konsekwentnie prowadzonej restytucji dóbr¹⁴. Sporą część uposażenia przyniosła też akcja kolonizacyjna, w konsekwencji której do skarbcza

podskarbiego koronnego i nadwornego; do pierwszego należał nadzór nad skarbem, w którym znajdowały się insygnia koronacyjne, wypłata rozmaitych należności, kontrola nad mennicą, drugi natomiast miał przede wszystkim zastępować podskarbiego koronnego w czasie jego nieobecności, prowadził także rachunki. Szerzej zob. W. Małcużyński: *Kilka kartek statystyki skarbowej z XVI stulecia*. „*Ekonomista*” 1902, nr 1, s. 20; J. Rutkowski: *Skarbowość polska...*, s. 15 i nast.

⁹ R. Grodecki: *Początki pieniężnego skarbu...*, s. 16–20; Tenże: *Polska piastowska*. Warszawa 1969, s. 542–543, 566–574; W. Małcużyński: *Szkice do dziejów skarbowości polskiej*. „*Ekonomista*” 1915, nr 15, s. 11–34; Z. Kaczmarczyk: *Monarchia Kazimierza Wielkiego*. T. 1. Poznań 1939, s. 164–168; J. Kurtyka: *Odrodzone Królestwo...*, s. 200 i nast.

¹⁰ S. Kutrzeba: *Taryfy celne i polityka celna w Polsce od XIII do XV wieku*. „*Ekonomista*” 1902, nr 1, s. 190–202; S. Weymann: *Cła i drogi handlowe w Polsce piastowskiej*. W: „*Prace Komisji Historycznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*”. T. 13. Z. 1. Poznań 1938, s. 19–21 i nast.; Z. Kaczmarczyk: *Monarchia...*, s. 168–169; R. Grodecki: *Polska...*, s. 578–580.

¹¹ Nadzór nad żupami solnymi od czasu Kazimierza Wielkiego mieli kupcy genuańscy — J. Ptaśnik: *Włoski Kraków za Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełły*. RK 1911, nr 13, s. 59–64; zob. też: J. Krzyżanowski: *Statut Kazimierza Wielkiego dla krakowskich żup solnych*. RK 1934, nr 25, s. 113; Z. Kaczmarczyk: *Monarchia...*, s. 173–182; J. Grzesikowski, J. Piotrowicz: *Sól małopolska w nadaniach i przywilejach dla klasztorów, do początku XVI wieku*. W: *Studia i materiały do dziejów żup solnych w Polsce*. T. 1. Wieliczka 1966, s. 71 i nast.; R. Grodecki: *Polska...*, s. 550–553; S. Gawęda: *Udział możnowładztwa małopolskiego w dochodach z żup krakowskich w XIV i XV wieku*. W: *Studia i materiały do dziejów żup solnych w Polsce*. T. 2. Wieliczka 1968, s. 235–249; J. Wyrozumski: *Państwowa gospodarka solna w Polsce do schyłku XIV wieku*. Kraków 1968. Na temat regale górniczego patrz H. Łabęcki: *Górnictwo w Polsce. Opis kopalnictwa i hutnictwa polskiego, pod względem technicznym, historyczno-statystycznym i prawnym*. T. 1–2. Warszawa 1841; M. Rosenberg: *Zarys urządzeń prawnych górnictwa w Polsce po koniec XVI wieku*. PH 1911, nr 13, s. 233–235; D. Molenda: *Górnictwo kruszcowe na terenie złóż śląsko-krakowskich do połowy XVI wieku*. Wrocław 1963.

¹² F. Piekosiński: *O monecie i stopie menniczej w Polsce XIV i XV w.* RAU h-f 1878. T. 9, s. 122–132; R. Grodecki: *Dzieje zwierzchności menniczej w Polsce średniowiecznej*. Kraków 1928–1929, s. 13 i nast.; Tenże: *Polska...*, s. 558–559; J. S. Matuszewski: *Immunitet ekonomiczny w dobrach Kościoła w Polsce do roku 1381*. W: „*Prace Komisji Historycznej Poznańskiego Towarzystwa Naukowego*”. T. 10. Poznań 1936, s. 166–168; Z. Kaczmarczyk: *Monarchia...*, s. 184–193; J. Bardach: *Historia państwa i prawa Polski*. T. 1. Warszawa 1965, s. 468–469.

¹³ W. Wasiutyński: *Regał młynny w średniowiecznym prawie polskim*. Warszawa 1936, s. 25 i nast.; Z. Kaczmarczyk: *Monarchia...*, s. 159.

¹⁴ Z. Kaczmarczyk: *Monarchia...*, s. 161–163; R. Grodecki: *Polska...*, s. 509–524; J. Kurtyka: *Odrodzone Królestwo...*, s. 131.

królewskiego spływały pieniądze z sołectw i wójtostw¹⁵. Według Z. Kaczmarczyka, dochód skarbu za Kazimierza Wielkiego wahał się od 70 do 90 tysięcy grzywien rocznie¹⁶. Po śmierci tego władcy znacznie się zmniejszył, bowiem jego następcą Ludwik Andegaweński przywilejem koszyckim ograniczył poradne¹⁷. Natomiast polityka Jagiellonów, polegająca przede wszystkim na wielkiej ilości nadań i zapisów, obniżyła dochody skarbu. Jagiellonowie niejednokrotnie pożyczali od możnych wielkie sumy, które zapisywali im na swoich dobrach, pozbawiając się w ten sposób profitów z nich na znaczny okres¹⁸.

Zlikwidowanie przez Ludwika przywilejem koszyckim prawa stacji królewskich w dobrach szlacheckich spowodowało znaczne obciążenie królewszczyzn. Trasy objazdów monarchy starano się układać tak, aby przebiegały przez dobra władcy, do starosty bądź wielkorządcy należa-

---

¹⁵ Z. Kaczmarczyk: *Monarchia...*, s. 158–160, 163–164; J. Bardach: *Historia państwa...*, T. 1, s. 468–469; R. Grodecki: *Polska...*, s. 582–588; J. Kurtyka: *Odrodzone Królestwo...*, s. 189–197.

¹⁶ Z. Kaczmarczyk: *Monarchia...*, s. 199; zob. też J. Kurtyka: *Odrodzone Królestwo...*, s. 200.

¹⁷ J. Dąbrowski: *Ostatnie lata Ludwika Węgierskiego 1370–1382*. Kraków 1918, s. 346 i nast.; J. S. Matuszewski: *Przywileje i polityka podatkowa Ludwika Węgierskiego w Polsce*. Łódź 1983, s. 54–79 i nast.; Tenże: *Immunitet ekonomiczny...*, s. 61–62; 178; J. Bardach: *Historia państwa...*, s. 470.

¹⁸ S. Kwiatkowski: *Ostatnie lata Władysława Warneńczyka*. Lwów 1883, s. 136–137; A. Kraushar: *Długi królewskie. Nieco nowych szczegółów do dziejów skarbowości polskiej za Kazimierza Jagiellończyka (1455–1466)*. Warszawa 1920; J. S. Matuszewski: *Czy pierwsi Jagiellonowie roztrwonili dobra królewskie?*, „Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Naukowych Łódzkiego Towarzystwa Naukowego”, T. 33. Z. 6. Łódź 1979, s. 1–7; Tenże: *Dożywocie w dyspozycjach królewskich za Jagiellonów*. CP-H 1987, nr 39, s. 19–39; Tenże: *Statut Władysława Warneńczyka z 1440 r. w procesie ograniczania królewskiego prawa dyspozycji domeną ziemską w Polsce*. CP-H 1985, nr 37, s. 105–115; J. Matuszewski: „*Decima lignorum*” — Jagiellowy VAT. CP-H 1994, nr 46, s. 59–61; M. Ludwig: *Besteuerung und Verpfändung königlicher Städte im spätmittelalterlichen Polen*. In: *Osteuropastudien der Hochschulen des Landes Hessen. Reihe I: Gissener Abhandlungen zur Agrar- und Wirtschaftsforschung des Europäischen Ostens*. Bd. 126. Berlin 1984; J. S. Matuszewski, T. Szulc (rec.): *Opodatkowanie i polityka zastawu miast królewskich w Polsce za Jagiellonów*. CP-H 1989, nr 41, s. 175–192; M. Sepiał: *Zastaw na dobrach ziemskich i dochodach królewskich w okresie panowania Władysława Warneńczyka na Węgrzech (1440–1444)*. W: „Prace Historyczne”. Z. 125. ZNUJ. Nr 1219. Kraków 1998, s. 35–48; J. Kurtyka: *Posiadłość, dziedziczość i prestiż. Badania nad późnośredniowieczną i wczesnonowożytną wielką własnością możnowładczą w Polsce w XIV–XVII wieku*. RH 1999, T. 65, s. 180–181; a także A. Sucheni-Grabowska: *Odbudowa domeny królewskiej w Polsce 1504–1548*. Wrocław–Warszawa–Kraków 1967, s. 27–32.

ło przygotowywanie stacji królewskich¹⁹. O pobycie władcy w danym miejscu informował ich wcześniej podskarbi, nakazując przygotowanie noclegu oraz posiłków dla odpowiedniej liczby osób²⁰. Pieniądze na ten cel wielkorządca lub starosta brał z dochodów administrowanych przez siebie ziem, jeżeli pobyt władcy się przedłużał, a pieniędzy brakowało, dodatkową kwotę z rezerw skarbu wypłacał podskarbi, w ostateczności zadłużano się u mieszczan bądź pobierano pieniądze z zup²¹.

Podskarbi utrzymywał także kontakt ze skarbem i kancelarią miasta Krakowa, w której zachowały się ślady tych stosunków. Między innymi w lutym 1394 roku Andrzej z Lubina zdeponował u rajców krakowskich dwa worki rubli w srebrze. Podskarbi, którym był wtedy Hinczka z Roszkowic, podjął w tym samym dniu część zdeponowanej sumy, a miesiąc później resztę. Najpewniej owa transakcja miała miejsce właśnie w ratuszu²². Ponadto 20 sierpnia 1398 roku w księgach

¹⁹ O wielkorządcach możemy mówić tylko w odniesieniu do ziemi krakowsko-sandomierskiej, zob. W. Kierst: *Wielkorządy krakowskie w XIV—XVI stuleciu*. PH 1910, nr 10, s. 25 i nast.; F. Sikora: *Dzieje podrzędztwa i starostwa nowokorczyńskiego*. Cz. 1. TK 1998, nr 8, s. 123—150; Cz. 2. TK 1999, nr 10, s. 73—104, a ostatnio Tenże: *Wielkorządy krakowskie na przełomie XIV i XV wieku*. W: *Urzędy dworu monarszego dawnej Rzeczypospolitej i państw ościennych*. Red. A. Gąsiorowski, R. Skowron. Kraków 1996, s. 101—139 oraz *Początki starostwa nowomiejskiego korczyńskiego*. W: SPś. T. 6. Red. S. K. Kuczyński. Warszawa 1994, s. 181—182. Na innych ziemiach funkcję tę pełnili starostowie królewscy, por. A. Gąsiorowski: *Urzednicy zarządu lokalnego w późnośredniowiecznej Wielkopolsce*. Poznań 1970, s. 145 i nast.; Tenże: *Stacje królewskie w średniowiecznej Polsce*. KHKM 1972, T. 20, z. 2, s. 225.

²⁰ A. Gąsiorowski (*Stacje królewskie...*, s. 255—256) podaje różne sposoby regulowania stacji w dobrach wielkorządców w zależności od sposobu zarządzania. Dobra nadane *ad fideles manus* pozwalały na dłuższe zatrzymywanie się tam monarchy, w przypadku braku żywności dokupowano ją od miejscowej ludności. W tenutach, a ten system zaczął przeważać w XV w., określony był roczny czynsz spłaty dzierżawcy. Ponieważ zbyt długi pobyt władcy uszczuplał jego dochody, w związku z tym regulowano taką sytuację w momencie nadania dzierżawy. W przypadku dóbr zastawnych od początku ustalano ilość dni stacyjnych.

²¹ RpH, s. 184; podskarbi dawał także pieniądze na remonty zamków, m.in. w 1394 r. przekazał na ten cel 20 grzywien ówczesnemu wielkorządcy sandomierskiemu Wilhelmmowi, sołtysowi z Okaliny — Tamże, s. 183; UrzMpl, nr 1433; por także F. Sikora: *Rejestr długów wielkorządcy krakowskiego Świętosława Litwosa z Businy sprzed roku 1417*. W: *Cracovia — Polonia — Europa*. Kraków 1995, s. 70—71; Tenże: *Wielkorządy krakowskie...*, s. 127.

²² NKKr, s. 103—104, 227—228. Wspomniany Andrzej to być może podrzędczy krakowski, występował bowiem w tym czasie z tytułem *viceprocurator* — RpH, s. 182 i nast., późniejszy podskarbi — UrzCent, nr 735; por. B. Wyrozumski: *Kancelaria miasta Krakowa w średniowieczu*. Kraków 1995, s. 105.

kancelarii krakowskiej odnotowano, iż dokładnie o godzinie pierwszej Hinczka jako zarządca Archiwum Koronnego dostarczył do ratusza dokument kończący wojnę Jagiełły z Władysławem Opolczykiem, przypuszczalnie w celu skopiowania tegoż²³.

Być może do zadań podskarbiego należało także sporządzanie inwentarza starostw w chwili śmierci danego starosty. Taki obowiązek na podskarbiego nakładał wprawdzie dopiero sejm lubelski z 1569 roku, ponieważ jednak wspomniane inwentarze powstawały już wcześniej, można przyjąć, iż należały do obowiązków podskarbiowskich także w XV wieku²⁴.

Każdy ustępujący podskarbi sporządzał rejestr skarbcza, który przekazywał swojemu następcy, ten — zanim przejął urząd — sprawdzał stan według listy, a następnie bądź potwierdzał stary spis, bądź sporządzał nowy. W XV wieku sporządzano jedynie spis zawartości skrzyni z insygniami i najważniejszymi dokumentami. Pierwszy taki rejestr, autorstwa Pawła Jasińskiego, zachował się z 1475 roku, ale niewątpliwie były one wystawiane i wcześniej²⁵.

Kwestia definicji, funkcjonowania oraz organizacji skarbu była już niejednokrotnie poruszana w literaturze, skupiano się jednak głównie na problemie jego zawartości i lokalizacji²⁶. Początkowo w Polsce określano bowiem skarbcem królewskim archiwum, czyli najważniejsze dokumenty: przywileje, rozejmy oraz pokoje, a także nadania wystawione przez władcę, nie umieszczano tam natomiast pieniędzy. Dopiero z chwilą wprowadzenia urzędu podskarbiego przejął on zarząd nad całym skarbcem — zarówno pieniężnym, jak i archiwum²⁷.

Sferę zainteresowań historyków stanowiło umiejscowienie archiwum władcy (tu tożsame ze słowem skarbiec). Spośród hipotez dotyczących jego początkowej lokalizacji na czoło wybijają się dwie — Oswalda Balzera i Abdona Kłodzińskiego. O. Balzer w swoim

²³ NKKr, s. 185, por. B. Wyrozumską: *Kancelaria...*, s. 66.

²⁴ A. Wyczański: *Inwentarze zaginionych ksiąg grodzkich z Nowego Miasta Korczyna z lat 1441—1600*. „Miscellanea Historico-Archivistica” 1985, T. 1, s. 118—119.

²⁵ K. Larisch: *O podskarbach wielkich...*, s. 245; A. Kłodziński: *O Archiwum Skarbcza Koronnego na Zamku Krakowskim*. W: AKH. Seria 2. T. 1 (13). Kraków 1923, s. 180—183.

²⁶ F. Kopera: *Dzieje skarbcza koronnego*. Kraków 1904; S. Kutrzeba: *Źródła ceremoniału koronacyjnego*. PH 1911, nr 12; O. Balzer: *Skarbiec i archiwum koronne w dobie przedjagiellońskiej*. Lwów 1917; A. Kłodziński: *O Archiwum...*

²⁷ Wtedy w skład skarbcza wchodziły insygnia koronacyjne, dokumenty i sumy pieniężne — S. Kutrzeba: *Urzędy koronne...*, s. 1118—1119; K. Kaczmarczyk: *Literatura archiwalna odrodzonej Polski (1918—1926)*. „Archeion” 1928, nr 3, s. 106—107.

obszernym studium przyjmował, że archiwum królewskie było połączone ze skarbem kapituły krakowskiej i — jako takie — przechowywane w skarbcu katedralnym, a opiekę i zarząd nad nim pełnił kanclerz²⁸. Uważał także, iż rozdzielenie skarbu królewskiego od kapitulnego nastąpiło dopiero w 1370 roku²⁹. Całkowicie odmienną teorię prezentował A. Kłodziński, według którego archiwum władcy mieściło się od początku na zamku krakowskim³⁰. Autor ten twierdził także, że było ono połączone ze skarbem pieniężnym, a w związku z tym przyjął, iż połączenie archiwum dokumentalnego ze skarbcem pieniężnym można łączyć z utworzeniem urzędu podskarbiego³¹.

Istotnym problemem jest ustalenie lokalizacji skarbcza na Wawelu. W XVI wieku mieścił się on w tzw. Kurzej Nodze, nie wiadomo jednak, czy w tym samym miejscu był w czasach pierwszych Jagiellonów³². Antoni Franaszek, badacz gotyckiego Wawelu, nie znalazł potwierdzenia takiej funkcji Kurzej Nogi, chociaż twierdzi, iż znajdowała się tam jakaś izba urzędowa. Podaje jednak, iż w przylegającej do Kurzej Nogi Wieży Duńskiej (zwanej inaczej Pawilonem Gotyckim) znajdowały się w początkach XVI wieku pomieszczenia skarbowe wielkorządcy, które były położone blisko właściwego skarbcza. A. Franaszek twierdzi także, iż często mylono nazwy pomieszczeń na Wawelu i określenie Kurzej Nogi mogło dotyczyć właśnie Wieży Duńskiej³³. Potwierdzenie lokalizacji skarbcza w dolnej części Pawilonu Gotyc-

²⁸ O. Balzer: *Skarbiec i archiwum...*, s. 463, 473; tak też S. Kutrzeba: *Źródła ceremoniału koronacyjnego*. PH 1911, nr 12, s. 292—293; F. Kopera: *Dzieje skarbcza koronnego...*, s. 14.

²⁹ O. Balzer: *Skarbiec i archiwum...*, s. 429—443; przesłanką do takiego wniosku była zapiska o przeniesieniu skarbcza do domu Ottona z Pilicy — RpH, s. 165.

³⁰ Twierdzi także, że argument o dokumentach książęcych w skarbcu kapitulnym nie jest wiarygodny, bowiem na 18 znajdujących się tam dokumentów tylko dwa dotyczyły spraw książęcych — A. Kłodziński: *O Archiwum...*, s. 139—142; podobnie T. Wojciechowski: *Kościół katedralny w Krakowie*. Kraków 1900, s. 158; J. Krzyżaniakowa: *Wprowadzenie formuły relacji do polskiej kancelarii królewskiej*. W: *Europa — Słowiańszczyzna — Polska*. Poznań 1970, s. 407—408.

³¹ A. Kłodziński: *O Archiwum...*, s. 145, 162.

³² A. Kłodziński: *O Archiwum...*, s. 164; A. Franaszek: *Budowle gotyckie zamku królewskiego na Wawelu na tle dziejów w czasach nowożytnych*. Kraków 1989, s. 15—33.

³³ A. Franaszek: *Budowle gotyckie...*, s. 39—40. Obecnie Wieżę Duńską określa się inną wieżę — Jordankę, por. też Tenże: *Działalność wielkorządców krakowskich w XVI wieku*. Kraków 1981, s. 116—117. A. Grabowski: *Kraków i jego okolice*. Kraków 1900, s. 336 — twierdzi, że określenie Kurza Noga dotyczyło kompleksu budowli z Pawilonem Gotyckim łącznie; podobnie S. Tomkowicz: *Wawel I. Zabudowania Wawelu i ich dzieje*. „Teki Grona Konserwatorów Galicji Zachodniej”. T. 4. Kraków 1908, s. 197—198.

kiego³⁴ potwierdzają także rachunki wystawione w czasie remontu i przebudowy zamku, z okresu panowania Zygmunta Starego³⁵.

Wejście do skarbcza miało znajdować się od strony dziedzińca, za żelaznymi drzwiami, opatrzonymi napisem THEUSAURUS REGNI. Na podstawie XVII- i XVIII-wiecznych przekazów wiemy, jak funkcjonował skarbiec — przypuszczalnie w dużej mierze można te dane odnieść i do wieku XV. Jeszcze w XVIII wieku wewnątrz skarbcza było znane tylko podskarbiemu i jego pracownikom, którzy najpewniej składali przysięgę milczenia. Wielkorządcy i burgrabiowie, opisując zamek i jego pomieszczenia, kończyli opis na drzwiach skarbcza³⁶.

Pomocne w ustaleniu miejsca skarbcza w początkach panowania Władysława Jagiełły są zachowane rachunki podskarbiowskie Hinczki z Roszkowic. We wrześniu 1393 roku odnotowano w nich wydatek na przystosowanie, a następnie przeniesienie skarbcza do domu Ottona z Pilicy, nieżyjącego już wojewody sandomierskiego. Jako powód przenosin podano wyjazd podskarbiego Hinczki do Lwowa, gdzie znajdował się władca³⁷. Podskarbi istotnie wkrótce wyjechał, trudno jednak uwierzyć, aby jego absencja mogła tłumaczyć ten fakt³⁸. Tym bardziej, że sprawa tajemniczej przeprowadzki pojawiła się ponownie w listopadzie, wtedy odnotowano przeniesienie skarbcza z domu Ottona do domu Mikołaja Kuli, ówczesnego wielkorządcy krakowskiego³⁹. W przypadku drugich przenosin zaznaczono wydatek na naprawę i renowację domu Kuli. W wyniku błędnej interpretacji powyższej

---

³⁴ Pawilon Gotycki, zwany także Wieżą Duńską, był połączony z Kurzą Nogą i ów kompleks określano właśnie tą ostatnią nazwą.

³⁵ Wawel II. *Materiały archiwalne do budowy zamku*. Oprac. A. Chmiel. „Teki Konserwatorów Galicji Zachodniej”. T. 5. Kraków 1913, s. 196: [...] *item a factura muri sub thesauro, ubi canalía ducta sunt ad castrum et a tectura foraminium suis lateribus, nam isti lapides, qui prius erant murus, in nihilum conversi sunt*.

³⁶ Wawel II..., s. 241, 259 i nast.; A. Kłodziński: *O Archiwum...*, s. 310–311; w XVIII w. na wpuszczenie osoby postronnej do skarbcza trzeba było zezwolenia sejmowego, przypuszczalnie wcześniej zasady były równie restrykcyjne, nawet wysłannicy rządowi, którzy mieli złożyć w skarbcu stosowne dokumenty, musieli to uczynić przez podskarbiego.

³⁷ RpH, s. 165, 7 września: [...] *item fabro, qui reformabat seras in domo Ottonis, in qua tunc vicethezaurarius equitans in Lamburgam necessaria multa dni Regis reposuerat*.

³⁸ Zob. tabela 1.

³⁹ RpH, s. 171–172, 22 listopada 1393: [...] *item pro reformationem et emendacionem domus dni Nicolai Cule in Cracovia, in qua dominus Heyncha vicethezaurarius de domo dni Ottonis de Pilcza cum thesauro regali intraverat ad mandatum dni Regis*. [...]; [...] *item pro portatura ceruisie Swydniciensis de domo dni Ottonis ad domum Cule in Cracovia* [...]; 30 listopada 1393: [...] *item pro emendacione serarum in domo dni Cule, ubi res thesauri deponebantur* [...]; por. UrzMpl, nr 1431.

zapiski sugerowano, iż przyczyną przenosin skarbcza był remont pomieszczeń skarbowych na zamku, podczas gdy w rzeczywistości chodziło tu o przystosowanie domu Mikołaja Kuli na potrzeby skarbu⁴⁰. Nie są znane powody, dla których skarbiec przeniesiono do domów prywatnych, wyjazd podskarbiego z Krakowa nie może być wytłumaczeniem dla przenoszenia całego skarbcza, późniejsze wyjazdy Hinczki ze stolicy nie miały bowiem takich konsekwencji. Możliwe, iż istotnie były w tym czasie odnawiane pomieszczenia skarbowe, nigdzie jednak tego nie zaznaczono.

J. Kurtyka podaje, iż dom Pileckiego stał prawdopodobnie na wschodnim końcu ulicy Poselskiej⁴¹; nie znamy dokładnej lokalizacji domu Mikołaja Kuli, z zapiski wynika tylko, że mieścił się on w Krakowie. Być może jednak obydwie domy stały na Wawelu, nie wiadomo bowiem, w jakim celu skarbiec miano wynieść poza mury zamku. Zapiska nie wyklucza umiejscowienia domów Ottona i Mikołaja na Wawelu; dom Pileckiego, stojący przy ulicy Poselskiej, nie musiał być jedynym domem wojewody sandomierskiego, mógł on także posiadać dom na Wawelu, natomiast wielkorządztwo Kuli sugerowałoby, iż istotnie jego dom stał na dziedzińcu wawelskim⁴². Możliwe, iż wpływ na przeniesienie skarbcza do prywatnych domów miał fakt przebudowy w tym czasie murów Wawelu⁴³. Przeniesienie skarbcza na zamek krakowski odbyło się przed 16 czerwca 1394 roku, wtedy to bowiem zaznaczono, iż znajduje się on na Wawelu⁴⁴.

8 czerwca 1393 roku urząd podskarbiego objął Hinczka z Roszkowic herbu Działosza⁴⁵. Jego poprzednik na tym urzędzie Dzierżek Łopaciński był podskarbim bardzo krótko, między 31 grudnia 1391 a czerwcem 1393, wspomniany na tym urzędzie tylko raz — 22 lipca 1392 roku⁴⁶. Prawdopodobnie nie sprawdził się jako podskarbi, skoro w 1407 roku

⁴⁰ A. Kłodziński: *O Archiwum...*, s. 163 i nast.; J. Krzyżaniakowa: *Formuła relacji...*, s. 408. W zapisce pisze wyraźnie, iż chodziło o dom Mikołaja Kuli, nie było nigdzie zaznaczone, iż renowacja miała dotyczyć pomieszczeń skarbowych — RpH, s. 171: [...] *pro reformatione et emendacione domus Nicolai Kule in Cracovia* [...] Zob. też przyp. 39.

⁴¹ W tym czasie należał on do Jadwigi, wdowy po wojewodzie sandomierskim — J. Kurtyka: *Latyfundium tęczyńskie. Dobra i właściciele (XIV—XVII wiek)*. Kraków 1999, s. 223.

⁴² A. Franaszek: *Działalność wielkorządców...*, s. 116—117.

⁴³ DH, T. IV, lib. X, p. 504 (s. 264); RpH, s. 178.

⁴⁴ RpH, s. 192; między listopadem 1393 a wspomnianą datą brak wzmianek o lokalizacji skarbcza, jednak najpewniej był on wciąż w domu Mikołaja Kuli, ponieważ podskarbi w tym czasie opuszczał jeszcze raz Kraków na prawie miesiąc. Zob. tabela 1.

⁴⁵ UrzCent, nr 727.

⁴⁶ UrzCent, nr 726.

oczyszczał się z zarzutu fałszerstwa kwitów królewskich, a sam Hinczka musiał wykupywać zastawioną przez Łopacińskiego czarę ze skarbcą⁴⁷.

Najprawdopodobniej — jak każdy nowy podskarbi — Hinczka był zobowiązany do prowadzenia szczegółowego rejestru wydatków i przychodów skarbcą⁴⁸. Rejestry te były prowadzone od momentu objęcia funkcji przez Roszkowskiego, to znaczy od 8 czerwca, i prawdopodobnie kontynuowane były aż do końca jego urzędowania, którego datę końcową — według spisów urzędników centralnych — wyznaczono na rok 1400⁴⁹, datę tę można jednak przesunąć. Kolejnego podskarbiego Jana de Cozcov znamy tylko z dokumentu z marca 1406 roku, na którym był już wspomniany jako nieżyjący⁵⁰. Nie wiadomo, kiedy dokładnie objął urząd, a kiedy zdał go Roszkowski. Ten ostatni w 1404 roku (16 listopada) wystąpił po raz pierwszy jako kasztelan rozpierski⁵¹. W tym samym dniu otrzymał też w dzierżawę tenutę krzepicką, a najpewniej także i brzeźnicką. Hinczka miał także, właśnie po Janie de Cozcov, tenutę ojcowską — data jej przejęcia nie jest znana⁵². Objęcie nowego urzędu i nadanie tenuty krzepickiej w końcu roku 1404 mogłoby sugerować, iż do tego czasu Hinczka pełnił urząd podskarbiego. Pomiedzy jego ostatnim wystąpieniem jako podskarbiego a rokiem 1406, gdy wspomniany był zmarły Jan de Cozcov, istnieje luka w obsadzie tego urzędu. Kwerenda źródłowa, która miała przynieść odpowiedź na pytanie, czy Roszkowski od listopada 1400 do grudnia 1404 roku występował z jakimkolwiek innym urzędem, dała wynik negatywny. Okazało się bowiem, że w tym czasie

⁴⁷ RpH, s. 164; zob. też F. Sikora: *Dymitr z Goraja...*, s. 13—14.

⁴⁸ Rejestr wydatków, znany jako *Rejestr podskarbiego Hinczki* (Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896 — tytuł całego tomu: *Rachunki dworu Władysława Jagielly i królowej Jadwigi z lat 1388 do 1420*, s. 152—221); wydanie to poddała krytyce J. Karwasińska: *O najdawniejszych księgach tzw. „Rachunków dworu królewskiego”*. „Archeion” 1927, nr 1, s. 155—175 (ten sam tekst — J. Karwasińska: *Źródła archiwalne*. Warszawa 1998, s. 33—58), a ostatnio poprawki w stosunku do wydania F. Piekosińskiego, istniejące między czystopisem a brulionem Hinczki, wydał H. Wajs: *Rejestry podskarbiego Hinczki z lat 1393—1395 (bruliony a czystopisy)*. „Archeion” 1993, nr 91, s. 45—60. Istnieją także tłumaczenia dużych fragmentów rachunków, wydane i opracowane przez A. Przedzieckiego: *Życie domowe Jadwigi i Jagielly. Z regestrów skarbowych z lat 1388—1417*, zamieszczone w tomach „Biblioteki Warszawskiej” — 1853, T. 52, s. 34—54 i 1854, T. 53, s. 230—254; nie są jednak wolne od błędów.

⁴⁹ Ostatnie wystąpienie 4 listopada 1400 r. — UrzCent, nr 727; na podstawie ZDM VI, nr 1638.

⁵⁰ KDM IV, nr 1097.

⁵¹ UrzŁęcz, cz. B, nr 18.

⁵² Zob. rozdział V oraz *Aneks* niniejszej pracy.

Hinczka nie występował na żadnym ze znanych dokumentów⁵³. Już w okresie zasiadania na podskarbiostwie zdarzała mu się nieobecność na dyplomach królewskich czy prywatnych, niewątpliwie zajęty sprawami skarbowymi nie udzielał się publicznie poza Krakowem, a brak rejestrów z tego okresu nie pozwala uchwycić jego działalności na urzędzie⁵⁴. A zatem najpewniej Hinczka był podskarbisem do listopada 1404 roku, kiedy to — po odwołaniu — otrzymał nominację na kasztelana rozpierskiego⁵⁵.

Zachowane rachunki podskarbiego Hinczki są jedynym tego rodzaju źródłem z okresu panowania pierwszych Jagiellonów, w związku z czym warto się im przyjrzeć bliżej. Na ich podstawie można zaobserwować zarówno mechanizm działania podskarbiego, jak i jego najbliższych współpracowników, przynajmniej w końcu XIV wieku⁵⁶.

Podskarbi nie zajmował się sam całą działalnością skarbową⁵⁷. Z rachunków wynika, iż istniały przynajmniej trzy rodzaje urzędników w jego kancelarii, mianowicie kustosz (*custos*), pisarz (*notarius*) i współpracownicy (*socii*). W skarbcu pracowali także zwykli słudzy (*famuli, servitores*)⁵⁸. Kustosz pełnił niejako funkcję zastępcy podskarbiego, w czasie jego nieobecności zastępując go na urzędzie⁵⁹. Za podskarbiostwa Hinczki kustoszem był jego kapelan Tomasz Nowek⁶⁰. Pisarz

⁵³ Z wyjątkiem sprawy przed sądem wiślickim z listopada 1403 r. — ZS, nr 302, ale w prywatnych sprawach przed sądem także w momencie dowodnego piastowania urzędu podskarbiego występował bez tego tytułu — por. SPPP VIII/2, nr 10676; a także KDW V, nr 48; ZDM IV, nr 1138.

⁵⁴ Hinczka zniknął całkowicie ze źródeł w latach 1396—1397; akurat dla tych lat brakuje zarówno rachunków podskarbiego, jak i wielkorządczych, nic dziwnego, że jego działalność nie była nigdzie odnotowana.

⁵⁵ Sugestię tę wzmacnia fakt, iż jego poprzednik na kasztelanii, Jakub, po raz ostatni z tą godnością wystąpił w maju 1404 r. — UrzŁęcz cz. B, nr 17.

⁵⁶ Zachowane rachunki obejmują okres od 8 czerwca 1393 do 13 lutego 1395 r. — RpH, s. 152—221.

⁵⁷ Należy w tym miejscu sprostować błędy, jakie znalazły się w książce H. Kręt: *Dwór królewski Jadwigi i Jagielly*. Kraków 1987. Przykładowo, twierdzenie autorki (s. 41—46), jakoby skarbiec był na stałe lokowany poza Wawelem w celu uzyskania odrębności urzędu — jeśli taka sytuacja w ogóle zaistniała, to była przejściowa i jest omówiona powyżej; podobnie podskarbi nie podróżował zawsze ze stałą liczbą towarzyszy — 36, jak sugeruje autorka, podając przykładowo wyjazd Hinczki do króla, do Lwowa, właśnie z tak liczną grupą.

⁵⁸ RpH, s. 156, 161, 168 i nast.; por. też A. Kłodziński: *O Archiwum...*, s. 176—177.

⁵⁹ RpH, s. 189.

⁶⁰ RpH, s. 154, 189; NKKr, s. 116; *Kalendarz katedry krakowskiej*. Wyd. Z. Koźłowska-Budkowa. W: MPH sn 2. T. 5. Warszawa 1978, s. 114; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria królewska Władysława Jagielly*. Cz. 2. Poznań 1979, s. 35;

najpewniej sporządzał rejestry wydatków, aczkolwiek główną księgę uzupełniał niewątpliwie sam podskarbi; w czasie kadencji Roszkowskiego jako *notarius thezauri* byli wspomniani dwaj, Mroczek i Jan⁶¹. Współpracownicy podskarbiego, określane jako *socii*, najpewniej (zakres ich obowiązków nie był bowiem nigdzie określony) pomagali w segregacji kwitów i akredytyw, sortowali i układali już odnotowane bądź przygotowywali inne do wpisania. Z rachunków wynika, iż przewozili czasami do przebywającego poza Krakowem władcy zamówione, a następnie zakupione dlań rzeczy, czasami gotówkę. Przypuszczalnie w czasach podskarbiostwa Hinczki było ich około dziesięciu, znamy także imiona niektórych z nich: Miszka, Maczek, Przedwój⁶². W rachunkach pojawiają się regularne zapisy na zakup dla wszystkich obuwia, tunik, kapturów i rękawic na zimę⁶³. Podskarbi wydzielał także swoim współpracownikom przydział drewna i sukna, dawał ofiarę na kolędę, a także opłacał lekarzy w razie choroby⁶⁴. Gorzej traktowana była zwykła służba, ale i dla nich kupowano z pieniędzy skarbowych obuwie i tuniki⁶⁵. Liczba służących (*famuli*) optowała w granicach ośmiu ludzi⁶⁶. Najpewniej pełnili oni funkcję porządkowych, możliwe że sporadycznie byli wykorzystywani jako gońcy, jednak raczej z informacjami niż gotówką. Reasumując, wszystkich pracowników skarbcza — łącznie z podskarbim — było w tym czasie około dwudziestu⁶⁷.

Skarbiec był ogrzewany, parokrotnie odnotowano bowiem zakup drzewa do pieca skarbowego⁶⁸. Oświetlano go dwoma dużymi świecz-

---

I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie i ich funkcja w państwie polskim za Andegawenów i pierwszych Jagiellonów, 1370–1444*. Warszawa 1977, s. 241–242; M. Kowalczykówna: *Nowek (Nowko) Tomasz*. W: PSB. T. 23, 1978, s. 308–309.

⁶¹ RpH, s. 155, 168. Jan był pisarzem w listopadzie 1393, natomiast później zastąpił go Mroczek, wspomniany już w styczniu 1394, może także jego dotyczy bezimienna zapiska wspominająca pisarza skarbu (Tamże, s. 187), możliwe także, że w skarbcu było więcej pisarzy, ale w przeciwieństwie do innych, funkcjonujących tam godności, które zawsze są wspomniane w liczbie mnogiej, zarówno kustosz, jak i pisarz występują zawsze w liczbie pojedynczej.

⁶² RpH, s. 201, 202, 209; ich ilość podano na podstawie regularnych zakupów obuwia; znana ogólna suma przeznaczona na ich zakup oraz cena pary butów pozwoliły obliczyć ilość osób pracujących jako *socii* w skarbcu; por. RpH, s. 196, 202–203.

⁶³ RpH, s. 161, 168, 182, 202–203, 208–209 i nast.

⁶⁴ RpH, s. 156, 173, 178, 201 i nast.

⁶⁵ RpH, s. 181–182, 209.

⁶⁶ RpH, s. 209; zaznaczono, iż kupowano obuwie dla ośmiu służących skarbowych.

⁶⁷ Do współpracowników skarbcza należy także zaliczyć strażników — zob. ZDM VII, nr 2019; nie znamy jednak ich liczby.

⁶⁸ RpH, s. 215; potwierdzają to rachunki remontu zamku z czasów Zygmunta Starego — *Wawel II...*, s. 469.

nikami⁶⁹, co może sugerować wielkość pomieszczenia lub fakt, iż dzieliło się ono na dwie części. Najpewniej jednak skarbiec składał się z kilku części, osobno był kantorek, w którym segregowano kwity i rachunki, podliczano i porządkowano wydatki, być może odrębny gabinet miał podskarbi, gdzie uzupełniał główną księgę rejestrów, możliwe jednak, iż miał on tylko wydzielony fragment głównej izby. Z niej przypuszczalnie wiodły drzwi do głównego skarbcza, w którym składano dochody i wpływy z rozmaitych źródeł. Prawdopodobnie istniało także osobne pomieszczenie, w którym przechowywano najważniejsze dokumenty i insygnia koronacyjne⁷⁰. Zapewne istniał jeszcze magazyn, w którym składano zakupione na potrzeby skarbcza rzeczy, takie jak: zapas ksiąg papierowych, wagę, sporą ilość płótna, z którego być może szyto worki, sukno i barchan⁷¹. Zagadkowo brzmi zapis o zakupie 80 łokci purpurowej szarfy, którą — jak zaznaczono — według zwyczaju miano rozciągnąć dookoła skarbcza⁷². Naprawdę trudno określić, na czym ów zwyczaj miał polegać i czemu służyć.

W skarbcu znajdowały się czasami produkty spożywcze zakupione przez podskarbiego, np. piwo, ryż, migdały czy rodzyнки⁷³. Składano je — jak zaznaczono — *pro provisione*, była to zapewne czynność związana z chwilową sytuacją, a nie przekształcenie skarbcza w spiżarnię. Tym niemniej potwierdza to tylko przypuszczenie o sporych rozmiarach pomieszczenia skarbowego.

Opuszczając Kraków, Hinczka czasami zabierał ze sobą insygnia i sporą część gotówki. Do ich przewożenia służyły specjalne wozy skarbowe. Z rachunków wynika, że w tym czasie dysponowano przynajmniej sześcioma małymi i dwoma dużymi wozami. Były one wykonane z drewna jesionowego, miały drewniane koła z żelaznymi okuciami i kosze plecione z łyka⁷⁴.

Hinczka, podczas pełnienia tego urzędu, rzadko na długo opuszczał Kraków. Od momentu objęcia podskarbiostwa aż do lutego 1395 roku

⁶⁹ RpH, s. 218.

⁷⁰ Istnienie takiego pomieszczenia sugerował A. Kłodziński: *O Archiwum...*, s. 314–315, nie zajmując się jednak innymi częściami składowymi skarbcza.

⁷¹ RpH, np. s. 161 (3 księgi papierowe), 212 (2 także księgi), 190 (kamień papieru); 188 (dwa postawy sukna), 192 (46 łokci płótna surowego i dwa postawy sukna), 158 (waga).

⁷² RpH, s. 218: [...] *ad iatham circa thesauros distendi solitam* [...]. Gdyby hipotetycznie przyjąć, iż faktycznie owa szarfa miała wytyczać obszar skarbcza, to owo pomieszczenie (pomieszczenia) miałoby powyżej wymiary około 140 m².

⁷³ RpH, s. 203–204, 207; piwo przenoszono również do domu Mikołaja Kuli, gdy znajdował się w nim skarbiec (Tamże, s. 165); trzeba tu zaznaczyć, iż zawsze była mowa o najdroższym wtedy piwie świdnickim.

⁷⁴ RpH, s. 211–216 — drewno na wozy skarbowe było wcześniej moczone w Wiśle (sumę wozów podaje na podstawie ilości kół oddawanych do obicia żelazem).

cztery razy na około miesiąc wyjechał ze stolicy; we wrześniu 1393 do Lwowa; w grudniu dojechał do króla bawiącego w ziemi radomskiej, gdzie spędzili styczeń 1394 roku; w kwietniu tego roku był w Wielkopolsce⁷⁵. Porównanie itinerarium podróżującego przecież ciągle Jagiełły z pobytami podskarbiego wykazuje, iż Hinczka starał się przebywać przy królu, jeżeli ów bawił w pobliżu, w innym wypadku była utrzymywana stała łączność przez gońców, którzy dostarczali wszystkie potrzebne, zamówione przez władcę przedmioty. Jeżeli podskarbi uczestniczył w wyprawach wojennych, jego rola ograniczała się do nadzoru nad wozami skarbowymi⁷⁶.

Urząd podskarbiego właściwie rozwinął się w pełni pod rządami Hinczki. Jego następcy korzystali już z modelu wypracowanego przez niego i Dymitra z Goraja. Od podskarbiego wymagano wielu zalet, wśród których uczciwość, sumienność i zaradność odgrywały główną rolę⁷⁷. Przypuszczalnie odchodzący podskarbi szkolił pod swoim okiem następcę, często bowiem podskarbimi zostawali byli kustosze skarbu, np. Tomasz Nowek czy Piotr Mediolański⁷⁸. Od 4 lipca 1419 roku, jako podskarbi królewski występował najstarszy syn Hinczki, Henryk⁷⁹. Niestety, brak rejestrów podskarbiowskich nie pozwala na analizę zarządu skarbem zarówno przez Henryka, jak i jego zastępców⁸⁰. Można się jedynie domyślać, iż zasady funkcjonowania urzędu

⁷⁵ Zob. tabela 1; pomijam w tym miejscu przedstawianie dokładnego pobytu Hinczki oraz źródła, skąd pochodzi dana informacja, wszystko to bowiem jest zawarte w itinerarium.

⁷⁶ W przypadku Hinczki wiadomo o jego udziale w wyprawie Jagiełły i Witolda przeciwko Świdrygielle w 1394 r. Nim podskarbi na nią wyruszył, w rejestrze wydatków odnotowano zakup sporej ilości kusz i zbroi dla Witolda — RpH, s. 164 i nast. Długosz zaznaczył później w swojej kronice, iż wydatki te bardzo wyczerpały skarb koronny, co — jak widać — miało swoje odzwierciedlenie w zapiskach podskarbiego — DH. T. IV, lib. X, p. 506 (s. 266).

⁷⁷ Zdarzali się bowiem i nieuczciwi podskarbiowie, jak wspomniany już malwersant Dzierżek Łopaciński lub późniejszy Piotr z Kurozwęk (1479—1499), który zbiegł z kraju oskarżony o fałszowanie monety — UrzCent, nr 740; zob. też F. Piekosiński: *O monecie...*, s. 85—89.

⁷⁸ UrzCent, nr 730, 732; S. Kutrzeba: *Urzędy koronne i dworskie...*, s. 1112—1113. Kustoszami byli także m.in. późniejsi podskarbiowie: Mikołaj Hinczowic z Kazimierza, Andrzej z Lubina — UrzCent, nr 734, 735.

⁷⁹ UrzCent, nr 733.

⁸⁰ Niestety, wszystkie dochowane do naszych czasów rachunki królewskie, wielkorządowe czy podskarbiowskie, kończą się przed objęciem urzędu podskarbiego przez Henryka. Jedynym źródłem, które tylko jednostronnie ukazuje jego pracę jako podskarbiego, są wydane przez S. Krzyżanowskiego: *Podwody kazimierskie 1407—1432* (W: AKH. T. 11. Kraków 1909—1913, s. 392—465). Jednak na podstawie nielicznych zapisek, w których występuje Henryk, nie można budować obrazu funkcjonowania

nie zmieniały się zbytnio, podskarbi nadal zarządzał skarbem i mennicą, księgował i pobierał wpływy z dochodów żup solnych i regale górniczego.

Długosz odnotował, iż w 1424 roku podskarbi Henryk, na zlecenie królewskie, finansował wyprawę wojsk polskich wysyłanych przeciwko Zygmuntowi Korybutowiczowi do Czech. Henryk, podobnie jak jego ojciec, jako podskarbi nadzorował zakup i wysyłanie zamówionej broni i innych potrzebnych rzeczy⁸¹. W wyniku rozpoczętego już przez Jagiełłę zastawiania dóbr królewskich musiał ograniczać wydatki, ale przecież jeszcze wtedy dochody były znaczne.

Niestety, nieliczne wystąpienia Henryka na dokumentach nie pozwalają nawet porównać jego itinerarium z czasów podskarbiostwa z królewskim⁸². Według spisów urzędników Henryk ostatni raz jako podskarbi wystąpił 4 listopada 1424 roku⁸³. Można jednak trochę przesunąć działalność Rogowskiego na tym urzędzie, z tytułem podskarbiego został bowiem wspomniany jeszcze na dokumencie z 3 marca 1425⁸⁴. Było to także jego ostatnie wystąpienie w źródłach, Henryk zmarł bowiem w końcu tego roku bądź na początku przyszłego, być

---

urzędu, odnoszą się one bowiem tylko do podwód konnych wysyłanych do króla (s. 410, 417, 419–420, 423, 425, 429). Jedyna obszerniejsza zapiska podaje informację o pośle z Węgier, który przybył z pismem do Jagiełły, a którego Henryk wyprawiał z odpowiedzią w drogę powrotną (12 grudnia 1422 — s. 420). Jest to jednak zbyt mało informacji, aby można powiedzieć coś więcej o funkcjonowaniu urzędu.

⁸¹ DH, T. IV, lib. XI, p. 328–329 (s. 216–217). Relacja o wysłaniu wojsk do Czech w 1424 r. nie jest znana z innego źródła.

⁸² Wspólne wystąpienia z królem: rok 1419 — 4 lipca (pierwsze wystąpienie na tym urzędzie), AGAD, perg. 338 = TNar XII, nr 23; 22 lipca, DH. T. IV, lib. XI, p. 232–233 (s. 106); 8 listopada, Sanok, TNar, XII, nr 35, 36; ZDM VII, nr 1928; rok 1420 — brak danych na temat pobytów Henryka, król był wtedy w Niepołomicach i podskarbi wysyłał mu zamówione przedmioty; rok 1421 — Rogowski poświadczony w lipcu w Medyce, u boku władcy 22 lipca, KDM IV, nr 1206; 25 lipca, TNar XII, nr 81, Nakielski, s. 413 (z błędną datą roczną 1422, szerzej na ten temat zob. rozdział III), GąsItin, s. 73–74; rok 1422 — w początkach roku podskarbi poświadczony w stolicy (PodwKaz s. 417–420), w marcu wyjechał wraz z królem, poświadczony w Żarnowcu (ok. 25 marca), ZDM VII, nr 1928 (dokument z błędną datą 6 września 1406 r., szerzej na temat jego datacji zob. rozdział III); rok 1423 — 30 marca, Kieżmark, KDL, s. 300; 2 maja, Medyka, AGZ III, nr 92; 1424 — brak danych poświadczających wspólne pobyty.

⁸³ UrzCent, nr 733; PodwKaz, s. 429.

⁸⁴ *Dwa fragmenty ksiąg kancelaryjnych z 1-szej połowy XV wieku*. Wyd. T. Wierzbowski. Warszawa 1907, s. 11: [...] *Henrico de Rogow Tezaurario Regni et Magistro, Nicolao subthezaurario* [...], tytuł magistra odnosi się tu do Mikołaja, zapewne Mikołaja Hinczowa, następcy Henryka na urzędzie podskarbiego — wg UrzCent, nr 734 od 1429 r., tu forma *subthezaurario* oznacza zapewne kustosa, którym ów wtedy był. Na temat wspomnianego dokumentu patrz też I. Sułkowska-Kurasiova: *Dokumenty królewskie i ich funkcja*..., s. 85.

może w wyniku panującej w Koronie zarazy⁸⁵. Najpewniej podskarbin był do swojej śmierci.

Po Henryku na podskarbiostwie zasiadali dwaj kolejni kustosze skarbu, Mikołaj Hinczowic i Andrzej z Lubina⁸⁶. Od 14 sierpnia 1447 roku jako podskarbi występował młodszy syn Hinczki z Roszkowic i brat Henryka z Rogowa, Jan Hincza⁸⁷. W przypadku tej nominacji nie obyło się zapewne bez innych czynników, które miały wpływ na taką decyzję władcy, aczkolwiek przeszłość ojca i brata niewątpliwie także odegrała znaczną rolę⁸⁸.

Niestety, i w tym wypadku nie dysponujemy żadnymi rejestrami wydatków. Wiadomo jedynie, iż zmieniały się i zmniejszały drastycznie dochody z królewszczyzn, których — w wyniku nieograniczonego wręcz zastawu — ubywało w zastraszającym tempie. Ciągłe pożyczki władcy u możnych, a co za tym idzie — kolejne zastawy, nie świadczyły dobrze o polityce pieniężnej w tym czasie⁸⁹.

Rogowski, oprócz urzędu podskarbiego, dzierżył także w tym czasie godności ziemskie: kasztelanę rozpierską (1443—1453) i sieradzką (1453—1460)⁹⁰, czego do tej pory unikano. Tymczasem Jan Hincza posiadał również w dzierżawie tenuty królewskie: krzepicką, brzeżnicką, pyzdrską oraz starostwa: radomskie i nieszawsko-inowrocławskie⁹¹. Wszystko to wpływało na zarządzanie skarbem, między innymi pobyty Rogowskiego w Krakowie nie były już tak częste, jak jego ojca czy brata. Hincza praktycznie przez cały okres sprawowania rządów w skarbcu osobiście kontrolował wydatki. Świadczą o tym chociażby

⁸⁵ DH, T. IV, lib. XI, p. 336 (s. 225), 25 lutego 1426 był wspomniany jako zmarły — SPPP II, nr 2085, zob. też *Aneks*.

⁸⁶ UrzCent, nr 734, 735; S. Kutrzeba: *Urzędy koronne i dworskie...*, s. 1112—1114.

⁸⁷ UrzCent, nr 736 — na podstawie dokumentu w KDM IV, nr 1495 podają datę pierwszego wystąpienia Jana Hinczy na 3 sierpnia, jest to jednak pomyłka, która wyniknęła z błędnego odczytania daty. Dokument był wystawiony 3 września, już po zakończeniu zjazdu w Piotrkowie, natomiast Rogowski pierwszy raz jako podskarbi wystąpił 14 sierpnia, nominację otrzymał zapewne w Krakowie, tuż przed rozpoczęciem zjazdu; IP, s. 19—20; zob. też *Aneks*.

⁸⁸ Mam tu na myśli rolę królowej Zofii Holszańskiej oraz jej ugrupowania w okresie bezkrólewia po śmierci Władysława Warneńczyka, zob. rozdział III.

⁸⁹ Por. przyp. 18; w tych nadaniach obficie partycypował Jan Hincza, zob. rozdział III.

⁹⁰ UrzŁęcz, cz. B, nr 21, 90.

⁹¹ Wszystkie te tenuty Jan Hincza posiadał w czasie sprawowania podskarbiostwa, zob. rozdział V. Podskarbi dysponujący w tym czasie sporą ilością tenut królewskich, które w końcu hamowały dopływ gotówki do skarbcu, nie był chyba najlepszym przykładem dla innych możnych. Może właśnie z tą kwestią należy łączyć fakt zrzeczenia się przez Rogowskiego zapisów na części tenut w 1457 r., ASang II, nr 156 = Inventarium, s. 309 = KDM V, T. D, nr 18.

jego pobyty w Krakowie. W trakcie swoich wyjazdów z królem zabierał ze sobą główną część skarbcza, przez gońców kontrolując poczynania swego zastępcy. Nigdy też nie opuszczał skarbcza na dłużej. Jan Hincza nie wyłączał się z polityki, jak jego poprzednicy. Z itinerarium Rogowskiego wynika, iż większość czasu przebywał z królem bądź w swoich tenutach⁹².

W czasie sprawowania podskarbiostwa przez Jana Hinczę należało przede wszystkim zadbać o stan skarbcza; nadwątłony bowiem przez ograniczenie dochodów z regaliów wymagał — szczególnie w okresie wojny trzynastoletniej — szybkiego uzupełnienia. W związku z tym, podczas obrad szlachty na poszczególnych zjazdach, coraz częściej pojawiały się uchwały o nałożeniu nadzwyczajnego podatku. Pierwszy pobór nadzwyczajny, który miał miejsce za urzędowania Jana Hinczy jako podskarbiego, uchwalono zaraz po koronacji Kazimierza Jagiellończyka i zarazem tuż po nominacji Rogowskiego, w sierpniu 1447⁹³. Podatek wynosił 12 groszy z łanu, a termin zapłaty obejmował okres od Bożego Narodzenia 1447 do środy popielcowej 1448 roku. Przyjęcie wpływów z tego poboru było niewątpliwie pierwszym podskarbiowskim zadaniem Rogowskiego. Nie było jednak ostatnim, sytuacja kraju wymagała częstych zbiorów pieniężnych, być może chciano podjąć próby wykupienia niektórych zastawionych królewszczyzn⁹⁴. Kolejny podatek nadzwyczajny, który miał zasilić skarb, uchwalono w czerwcu 1453 roku⁹⁵. Podatek ten wynosił 6 groszy z łanu.

Wydatki związane z wojną trzynastoletnią powodowały, iż kwestie finansowe i ich zaspokojenie były poruszone na prawie każdym zjeź-

⁹² Zob. tabela 3.

⁹³ IP, s. 258; A. Pawiński: *Sejmiki ziemskie. Początek ich i rozwój aż do ustanowienia się udziału posłów ziemskich w ustawodawstwie sejmu walnego 1374—1505*. Warszawa 1895, s. 57; S. Tomašivskij: *Podatkoví uchvali za Kazimíra Jagajloviča w Polšči*. „Zapiski Naukowego Towarzystwa im. Szewczenki” 1897, T. 19, s. 10; W. Małcużyński: *Szkice do dziejów...*, s. 41; T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 28—29; T. Brzęczkowski: *Ustanawianie podatków nadzwyczajnych w Polsce XV w.* „Rocznik Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 1981, T. 42, s. 80.

⁹⁴ Kolejny podatek uchwalono w lipcu 1451 r. w Nowym Mieście Korczynie, dotyczył on jednak tylko Małopolski i był wymierzony przeciwko królowi, szlachta bowiem ogłosiła się szafarzem podatkowej kwoty, bez przekazania jej do skarbu monarszego — DH, T. V, lib. XII, p. 87 (s. 80); A. Pawiński: *Sejmiki ziemskie...*, s. 59; W. Małcużyński: *Szkice do dziejów...*, s. 41—42; T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 31—32; T. Brzęczkowski: *Ustanawianie podatków nadzwyczajnych...*, s. 80; zob. też Tenz: *Podatki zwyczajne w Polsce w XV wieku*. W: *Acta Universitatis Nicolai Copernici*. „Historia” XVIII. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Z. 128. Toruń 1982, s. 52 i nast.

⁹⁵ W literaturze przedmiotu spotyka się wzmiankę o dwóch podatkach nałożonych tego roku; tę niewątpliwą pomyłkę wyjaśnił T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 32—35, tam też literatura do tego zagadnienia.

dzie. Na jej prowadzenie potrzebowano bowiem sporo pieniędzy, szczególnie po klęsce pospolitego ruszenia pod Chojnicami, kiedy zdecydowano się na wojska zaciężne. Późniejszym bodźcem do zdobycia pieniędzy stał się plan wykupu Malborka z rąk zaciężnych wojsk krzyżackich. Opodatkowanie szlachty blokował częściowo przywilej nieszawski z listopada 1454 roku⁹⁶.

Kolejny pobór nadzwyczajny uchwalono po nieudanej akcji obłężenia Łasina w 1454 roku⁹⁷. Rogowski pisał o jego nałożeniu w liście do Gabriela Bażyńskiego⁹⁸, datowanym na 17 marca 1455. Kolejny podatek — w wysokości 12 groszy z łąnów chłopskich, 6 groszy od duchowieństwa i od 6 groszy do grzywny od mieszczan — uchwalono w maju tego roku, na zjeździe w Piotrkowie⁹⁹. W tym samym roku jesienią szlachta, widząc kryzysową pod względem finansowym sytuację w kraju, postanowiła o kolejnym poborze¹⁰⁰. W zamian za to król zrezygnował z pobierania poradnego przez najbliższe siedem lat¹⁰¹.

⁹⁶ Opinie historyków wobec interpretacji statutu nieszawskiego są rozmaite. Część z nich twierdzi, że władca bez zgody szlachty w ogóle nie mógł nakładać jakichkolwiek podatków — F. Piekosiński: *Wiece, sejmiki, sejmy i przywileje ziemskie w Polsce wieków średnich*. RAU h-f. Kraków 1900, T. 14, s. 229; *Lata wojny trzynastoletniej w „Rocznikach czyli Kronikach”, inaczej „Historii polskiej” Jana Długosza (1454–1466). Komentarz krytyczny*. Opr. S. M. Kuczyński. Cz. 1. Łódź 1964, s. 50–51; inni, że władca prócz 2 groszy z łąnu nie nałożył nowych obciążeń — W. Małcużyński: *Szkice do dziejów...*, s. 48; S. Roman: *Przywileje nieszawskie*. Warszawa 1957, s. 169 — stwierdził, że władca nie opodatkował szlachty znanymi już obciążeniami 6 i 12 groszy z łąnu bez jej zgody; zob. też T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 36–37.

⁹⁷ DH, T. V, lib. XII, p. 195–196 (s. 183–184); H. Ruciński: *Początki i rozwój szlacheckiej reprezentacji stanowej na Kujawach od końca XIV do początku XV wieku*. W: „Prace Komisji Historii Bydgoskiego Towarzystwa Nauk”. Nr 3. Bydgoszcz 1966, s. 34; M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna z Zakonem Krzyżackim 1454–1466*. Warszawa 1967, s. 318; T. Brzęczkowski: *Ustanawianie podatków nadzwyczajnych...*, s. 80.

⁹⁸ M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 334; T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 39 — przytacza fragment tego listu.

⁹⁹ DH, T. V, lib. XII, p. 206 (s. 188–189); H. Ruciński: *Początki i rozwój...*, s. 35; T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 40–41.

¹⁰⁰ DH, T. V, lib. XII, p. 214 (s. 200); J. Friedberg: *Pospolite ruszenie w drugiej połowie XV w.* Lwów 1899, s. 6 — twierdzi, że występują różnice w wysokości podatku; W. Małcużyński: *Szkice do dziejów...*, s. 49 — podał dane o dwóch wiardunkach z dóbr królewskich i duchownych oraz wiardunku z włości szlacheckich; M. Biskup: *Trzynastoletnia wojna...*, s. 408 — o wiardunku z łąnu kmieckiego zarówno z dóbr szlacheckich, jak i duchownych oraz królewskich, z tym że kler miał oddać także połowę ze swoich dochodów. Zob. też T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 41–42. Podatek ten odwołano na styczniowym zjeździe w roku następnym (1456) i uchwalono nowy — DH, T. V, lib. XII, p. 218 (s. 202–203); Acten IV, nr 327.

¹⁰¹ VL, T. 1, s. 186.

Nowy podatek nadzwyczajny uchwalono w październiku 1456 roku na zjeździe nowokorczyńskim¹⁰². Poborcami na Małopolskę ustanowiono sędziego sandomierskiego Piotra z Wyszumtowa i Andrzeja z Łownicy, którzy zebrane pieniądze mieli przekazywać na ręce Jana z Rytwian, Jana z Tarnowa i Jana z Melsztyna, ci zaś zostali zobligowani do rozliczenia się z podskarbis¹⁰³. Z późniejszych przekazów wynika jednak, iż owo rozliczanie musiało być dokonane jedynie w formie kwitów, do skarbcza nie wpłynęły bowiem żadne pieniądze. Zapewne wspomniani deputaci dysponowali zebraną sumą i to oni załatwiali wszystkie transakcje.

Przez kolejne trzy lata władca starał się o następne uchwały poborowe. Doszło do nich między innymi w grudniu 1457 w Nowym Mieście Korczynie (prawdopodobnie tylko dla Małopolski) i w styczniu 1458 (najpewniej tylko dla Wielkopolski). W sprawie tych dwóch zjazdów istnieją także rozbieżności w kwestii wysokości poboru, wahające się od 6 do 12 groszy z łanu¹⁰⁴. Wielokrotne próby nałożenia nowej uchwały podatkowej przyniósł też rok 1459, najpewniej jednak tylko grudniowa uchwała odniosła sukces¹⁰⁵. W ostatnim roku podskar-

¹⁰² Dokładnie o tym podatku opowiada list Kazimierza Jagiellończyka do Jana Hinczy, datowany na 22 października tegoż roku. List został wysłany do podskarbiego właśnie w sprawie podatku, który miał wynosić po wiardunku (fertonie) z łanu od szlachty; od wójtów i sołtysów mających dochody z czynszu pół wiardunku; od tych, którzy nie posiadają dochodów czynszowych, po wiardunku; od zadłużonych na procent pół procentu długu (drugą im władca umorzy); od młynarzy stałych po wiardunku; od najemnych po 6 groszy; od mieszczan po 2 grosze od majątku ruchomego i nieruchomego; od Żydów po 4 grosze pogłównego. Szlachta małopolska posiadająca kmieci płaciła — w odróżnieniu od wielkopolskiej — zamiast połowy czynszu tylko jego czwartą część — IP, s. 296—297, 298—304; zob. też MRPS I, nr 348; T. Brzęczkowski: *Ustanawianie podatków nadzwyczajnych...*, s. 80—81.

¹⁰³ Zebrana kwota przeznaczona była na wykup Malborka, której to transakcji dokonano w następnym roku, a jednym z głównych szafarzy wyznaczonych do tej sprawy był Jan z Rytwian. Na ten cel zaciągnięto także długi u mieszczan krakowskich — S. Gawęda: *Rola finansowa duchowieństwa diecezji krakowskiej w okresie wojny trzynastoletniej*. NP 1959, nr 10, s. 151—153; Tenże: *Udział finansowy Krakowa w wojnie trzynastoletniej*. MSH 1959, nr 2, s. 23—25 zob. też M. Biskup: *Działalność dyplomatyczna Jana Długosza w sprawach pruskich w latach 1454—1466*. W: *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*. „Prace Historyczne”. Z. 65. ZNUJ. Nr 561. Kraków 1980, s. 147.

¹⁰⁴ DH, T. V, lib. XII, p. 259, 268 (s. 241, 250); IP, s. 304, 306—307; KDWP, nr 127—130; A. Pawiński: *Sejmiki...*, s. 97; wszystkie opinie zebrał T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 54—58.

¹⁰⁵ DH, T. V, lib. XII, p. 280—282 (s. 273—276); KDWP, nr 130. Król próbował opodatkować szlachtę w styczniu, wtedy to zdecydowanie odmówiono, ale we wrześniu, na słynnym zjeździe piotrkowskim, pomimo mowy Jana Rytwiańskiego, oskarżającego władcę o nieudolne prowadzenie wojny i wyniszczenie finansowe kraju, uchwała podat-

biostwa Jana Hinczy (1460) nie uchwalono już żadnego nadzwyczajnego poboru¹⁰⁶.

Ponieważ z okresu sprawowania podskarbiostwa przez Rogowskiego brak rejestrów i spisów — zarówno podskarbiego, jak i wielkorządzych — tylko wspomniane listy oraz uczestnictwo w zjazdach podatkowych¹⁰⁷ pozwalają na choć pobieżne przyjrzenie się jego działalności na tym urzędzie.

Po zdaniu podskarbiostwa przez Rogowskiego, w 1460 roku, urząd ten przejął Jakub z Dębna¹⁰⁸. On także pełnił w tym czasie inne urzędy; był starostą krakowskim, bieckim, sądeckim, oświęcimskim i przedecim¹⁰⁹. Podobnie zresztą jak i w przypadku Jana Hinczy, do czasów jego działalności brakuje odpowiednich źródeł.

Rogowski po zdaniu podskarbiostwa otrzymał kasztelanie sandomierską. Nie jest to urząd z tej samej grupy zaszerzegowania, trudno tu więc mówić o hierarchizacji, a jednak w tym wypadku należy przyjąć, iż otrzymana kasztelania miała być swoistego rodzaju nagrodą i podziękowaniem za dotychczasową działalność. Co więcej, jej otrzymanie można też łączyć z ustąpieniem Jana Hinczy z poprzedniego urzędu. Przedbór z Koniecpola, dotychczasowy kasztelan sandomierski, zmarł najpewniej kilka dni wcześniej¹¹⁰, nowa nominacja sprawia wrażenie, jak gdyby tylko czekano na zwolnienie odpowiedniego urzędu, aby przenieść tam Rogowskiego. Tylko w ten sposób można wytłumaczyć fakt odejścia z tak ważnego urzędu — w czasie trwania wojny — człowieka obeznanego z jego mechanizmem działania. Można sugerować, że Jan Hincza na urzędzie podskarbiego znalazł się bardziej z przypadku niż rzeczywistych zdolności. Niewątpliwie pomogło mu w tym wspomnienie o ojcu i bracie, prawdopodobnie nie bez przyczyny był też wpływ królowej Zofii Holszańskiej, ale Rogowski nie sprawdził się w tej roli. Widział to także zapewne Jagiellończyk i dlatego zdecydował się na takie posunięcie. Należy jednak podkreślić zaufanie, jakim

---

kowa zyskała aprobatę szlachty, jednak jej realizację przełożono na grudzień; niestety nie znamy ostatecznej kwoty poboru. Por. też J. S. Matuszewski: *Statut Władysława Warneńczyka...*, s. 119; T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 59—63.

¹⁰⁶ T. Brzęczkowski: *Ustanawianie podatków nadzwyczajnych...*, s. 78 — twierdzi, iż był ustanowiony jakiś podatek w tym roku; tezę tę stanowczo odrzuca T. Szulc: *Uchwały podatkowe...*, s. 63—64 — na podstawie braku potwierdzenia źródłowego.

¹⁰⁷ Zob. tabela 4.

¹⁰⁸ UrzCent., nr 737; F. Kiryk: *Jakub z Dębna na tle wewnętrznej i zagranicznej polityki Kazimierza Jagiellończyka*. Wrocław—Warszawa—Kraków 1967, s. 56—57.

¹⁰⁹ UrzMpl, nr 1414, 1250, 1299, 1357, s. 328.

¹¹⁰ UrzMpl, nr 761; F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola z r. 1460*. SH 1983, nr 26, s. 310—312.

Kazimierz darzył Jana Hinczę. Od czasów Dymitra z Goraja jedynie Andrzej z Lubina, poprzednik Rogowskiego, równie długo sprawował tę funkcję — aż trzynaście lat¹¹¹.

Początkowy okres sprawowania tej funkcji przez Rogowskiego należy zaliczyć do udanych. Pierwsze problemy zaczęły się zapewne wraz z rozpoczęciem wojny trzynastoletniej i związanym z tym pustym skarbem, za co akurat niekoniecznie należało oskarżać podskarbiego. Rogowski ustąpił, bo może musiał ustąpić — dla złudnego przekonania, że nowy podskarbi poradzi sobie z pustką finansową. Trzecią ewentualnością, która mogłaby wyjaśnić nagłe ustąpienie Jana Hinczy z podskarbiostwa, może być przypuszczalny zły stan zdrowia Rogowskiego. Za wiarygodnością tej ostatniej hipotezy przemawia fakt, iż Jan Hincza od tej pory wyraźnie wycofał się z życia politycznego, oddając się swojej nowej pasji — fundacjom¹¹².

---

¹¹¹ UrzCent, nr 735.

¹¹² Rogowski jeszcze przez kilka lat był przy królu, widać jednak jego stopniowe wycofywanie się z życia politycznego; pod koniec życia tylko sporadycznie pojawiał się na dworze królewskim. Niewątpliwą rolę odgrywał jego wiek — urodził się najpewniej około 1400 r., a także śmierć królowej Zofii w 1461 r., z którą był silnie związany. O fundacjach zob. rozdział VI.

Rozdział V

Majątek i gospodarka *

Rogowscy w ciągu prawie dziewięćdziesięciu lat działalności zgromadzili potężny majątek¹. Początkowe ich włości ograniczały się do kilku wsi w ziemi wieluńskiej. Piastowane urzędy i kariera dworska pozwoliły im wejść do grona najbardziej zaufanych osób z otoczenia Jagiellonów, co z kolei zaowocowało nadaniami i zapisami na królewskich ziemiach. Wielka ilość starostw niegrodowych piastowanych przez Rogowskich i potężne sumy nań zapisane pozwoliły im zdobyć spore fundusze, które przeznaczali na kolejne, tym razem już ich prywatne dobra, kupowane w różnych częściach kraju. Brak potomstwa u ostatniego przedstawiciela tej rodziny Jana Hinczy spowodował rozbięcie majątku między jego żonę Dorotę z Koziełłów a braci Kobyłańskich, Jana i Jakuba, wnuków jego siostry Małgorzaty.

---

* Omawiane dobra zostaną przedstawione w następującym schemacie: w pierwszym opisanie wsi prywatne z wyłączeniem kluczy, które przedstawiono osobno. Podobnie opisanie wsi i klucze królewskie, a następnie starostwa i tenuty. Rozdział zamyka przedstawienie udziału Rogowskich w rozdawnictwie żup solnych.

¹ W sumie do Rogowskich należało około 50 wsi, w tym dwa miasta (Kozłmin i Działoszyn) oraz dwa zamki (Kozłmin i Mirów), nie licząc tenut oraz wsi królewskich.

Dobra prywatne

Wsie

Gdy w 1385 roku Hinczka po raz pierwszy pojawił się na dworze królewskim, występował jako dziedzic Roszkowic². Wieś ta leży na Śląsku, niedaleko Namysłowa, stamtąd bowiem przybyli do Korony późniejsi Rogowscy³. Nie wiadomo, czy i kiedy ją sprzedali, w XV wieku nie występowała już jednak jako ich dziedzina.

Pierwsze dobra, jakie Hinczka nabył w Królestwie Polskim, leżały w ziemi wieluńskiej; w 1385 roku kupił Szyszków, a w 1389 — Parzymiechy, Rębielice Szlacheckie i Lipie. Wszystkie wsie weszły w skład klucza działoszyńskiego, sukcesywnie uzupełnianego przez Rogowskich⁴.

W listopadzie 1388 roku Lambert z Filipowic sprzedał Roszkowskiemu za 300 grzywien Filipowice w ziemi krakowskiej⁵. Dwa dni później, 5 listopada, żona Lamberta zrzekła się zapisanych na Filipowicach sum posagowych⁶. W 1396 roku, również od Filipowskich, Hinczka nabył leżący nieopodal Rogów, z którego się odtąd pisał⁷.

W 1397 roku Hinczka kupił od Wierusza i Lutolda z Kątów za 250 grzywien wieś Prusicko, leżącą w ziemi sieradzkiej⁸.

² DH, T. III, lib. X, p. 453 (s. 192). Należy podkreślić, że identyfikacja Roszkowic z Rogowem nie ma absolutnie żadnych podstaw — zob. J. Kalinowska: *Jan Hincza z Rogowa i jego działalność fundacyjna na dworze pierwszych Jagiellonów*. ACr 1987, nr 19, s. 320.

³ Hipotezy dotyczące położenia Roszkowic zostały omówione w rozdziale I.

⁴ Szerzej na ten temat przy opisie wspomnianego klucza.

⁵ SPPP VIII/1, nr 4933; SHGKr I, z. 4, s. 682.

⁶ SPPP I, nr 166 (z imieniem Katarzyna); SPPP VIII/1, nr 4938 (z imieniem Cztana); por. również SHGKr I, z. 4, s. 682.

⁷ ZS, s. 41. W 1458 r. Jan Hincza sprzedał Rogów Krzesławowi z Kurozwęk; dokładnie kwestia Rogowa została omówiona w rozdziale I.

⁸ APKr, Zbiór Rusieckich, perg. 89 — akt sprzedaży wsi potwierdzony przez starostę i sędziego wieluńskiego Bernarda z Wieruszowa z 18 stycznia; Tamże, perg. 90 — potwierdzenie sprzedaży z 10 czerwca przez starostę sieradzkiego Jana z Tęczyna; por. też S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski: *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej do 1400 r.* Cz. 2. Łódź 1970, s. 53; R. Rosin: *Ziemia wieluńska w XII—XVI w. Studia z dziejów osadnictwa*. Łódź 1961, s. 164; SHGWiel, s. 91. Po śmierci Jana Hinczy dziedziczyli ją Kobylańscy — SHGKr II, z. 4, s. 649.

Nie wiadomo, czy w ogóle należała do Rogowskich część Donatkowic, leżących w ziemi krakowskiej, koło Koszyc. W 1402 roku Klemens z Donatkowic, a następnie jego żona Jadwiga procesowali się z Roszkowskim o łakę, którą ten miał otrzymać po Wawrzyńcu z tejże wsi⁹. Poręczyciele wyznaczyli Hincze w dożywotnie posiadanie wszystkie części Wawrzyńca w Donatkowicach¹⁰, jednak Klemens przedstawił przed sądem dokumenty, które pozwoliły mu oddalić roszczenia Roszkowskiego do tej dziedziny¹¹. Przypuszczalnie Rogowscy nigdy nie otrzymali zapisanej części; w 1437 roku Piotr z Donatkowic sprzedał dobra swojego stryja Wawrzyńca Dorocie, wdowie po Mikołaju z Donatkowic, a ta odsprzedała je Piotrowi Cikowskiemu¹².

Przez pewien czas do Rogowskich należała część Goszyc, wsi leżącej w ziemi krakowskiej. Jan Hincza otrzymał wspomnianą dziedzinę od Abrahama Czarnego z Goszyc przypuszczalnie w związku z planowanym w 1423 roku ślubem z jego córką Magdaleną¹³. W grudniu 1425 roku owa część wróciła do Abrahama¹⁴.

W 1435 roku Jan z Moraw, doktor medycyny, wwiązał Jana Hinczę za 120 grzywien i 30 groszy w Bielany pod Krakowem¹⁵. Jan otrzymał część Bielan rok wcześniej w zastaw od Elżbiety, żony Mikołaja z Myślenic, za przysługę w sądzie. Wwiązanie Rogowskiego też pewnie dotyczyło tylko tej części. Morawski miał spłacić Rogowskiego do Bożego Narodzenia tego roku, co zapewne się stało, bowiem ów nie pojawiał się już w Bielanach.

Nie wiadomo, kiedy w rękach Rogowskich znalazła się wieś Kobyle. Jedyna wzmianka o niej jako ich włości pochodzi z 1437 roku¹⁶. Rok później Jan Hincza sprzedał Karłowice leżące niedaleko Namysłowa na Śląsku Samborowi z Błotnicy¹⁷.

Nie wiadomo, kiedy Rogowscy weszli w posiadanie Chrzastowic, mieli je już w 1445 roku, kiedy to Jan Hincza sprzedał Krystynowi

⁹ ZK 3, s. 385; 445.; SHGKr I, z. 3, s. 597.

¹⁰ ZK 3, s. 445; SHGKr I, z. 3, s. 597.

¹¹ ZK 3, s. 452; por. SHGKr I, z. 3, s. 597.

¹² SHGKr I, z. 3, s. 597.

¹³ SPPP II, nr 1880; SHGKr I, z. 4, s. 815; zob. *Aneks.*

¹⁴ GK 2, s. 470.

¹⁵ SPPP II, nr 2616; SHGKr I, z. 1, s. 91–92.

¹⁶ SPPP II, nr 2698. Nie wiadomo nawet, gdzie leżała wspomniana wieś, w zapisie odnotowano ją razem z Rogowem, co mogłoby sugerować jej położenie, jednak w pobliżu Rogowa nie ma (obecnie) wsi o takiej bądź zbliżonej nazwie, a inne, leżące opodal, nie mogą być brane pod uwagę. Zob. na ich temat SHGKr II, z. 4, s. 671–674 (Kobyle koło Czchowa), s. 674–677 (Kobyle koło Nowego Sącza).

¹⁷ GrünMark I, nr 87; szerzej na temat tej dziedziny zob. rozdział I.

z Kozieglów dwa łany w tejże wsi¹⁸. Wspomniana transakcja wiązała się zapewne z małżeństwem Rogowskiego z Dorotą, siostrą Krystyna. W tym czasie Jan Hincza przejął także klucz wsi wokół Mirowa¹⁹.

W 1446 roku Rogowski nabył od Przedpełka Mościca klucz koźmiński²⁰. W latach 1447—1453 Dobrogost z Ostroroga sprzedał Janowi Hinczy trzy łany w Jabłonce i las Czerniec, leżący w powiecie konińskim²¹. W 1449 roku Sędziwój Graboszewski sprzedał mu za 3000 grzywien wsie Unia, Bardo, Mystki, Chrapkowo (ob. Chłapowo) oraz pół Graboszewa w powiecie pyzdrowskim²².

W 1455 roku Kazimierz Jagiellończyk nadał Rogowskiemu łąkę zwaną Mały Łęk, leżącą nad Wisłą niedaleko Gorska²³. Nie wiadomo, jak długo Jan Hincza utrzymał te tereny. W roku następnym nabył od Hansa Glogera, ławnika toruńskiego, część majątku, leżącego zapewne w okolicach Torunia²⁴.

W 1471 roku, w zamian za klucz koźmiński, Rogowski uzyskał od Bartłomieja Gruszczyńskiego kilka wsi w ziemi szadkowskiej: Popów, Borki i Wolę, zwaną Wysoczyn²⁵. W 1473 roku te wsie odkupił od niego za 1200 grzywien Jan Zaręba z Kalinowej²⁶. Przy okazji tej transakcji

¹⁸ GK 9, s. 185—186; ZK 313, s. 320; por. SHGKr II, z. 4, s. 649; SHGKr III, z. 1, s. 63. Po śmierci Jana Hinczy Chrzastowice przeszły na Kobylańskich, w 1475 r. król pozwał jednego z braci, Hieronima, oskarżając go bowiem jako tego, który miał prawo bliższości po Janie Hinczy, Anna, żona Mikołaja z Latoszyna. Anna miała sprawę z Rogowskim o bezprawne wwiązanie się w wieś, do której miała prawo po matce Beacie z Niewiarowa, ta zaś miała do Chrzastowic prawo martwej ręki po swoim bracie Mościcu — GK 20, s. 145.

¹⁹ Szerzej na ten temat przy opisie wspomnianego klucza; na temat małżeństwa Jana Hinczy zob. *Aneks*.

²⁰ Szerzej na ten temat przy opisie wspomnianego klucza.

²¹ Teki Dworzaczka, *Rezygnacje*, Poznań XV w., cz. 1, nr 1977. Nieznana jest dokładna data tej transakcji, jednak podane w zapisce urzędy Dobrogosta (kasztelania kamieńskiego) i Jana Hinczy (kasztelania rozpierska i podskarbiostwo) zawężają daty tej sprzedaży do podanych wyżej lat.

²² Teki Dworzaczka, *Rezygnacje*, Poznań XV w., cz. 1, nr 1210; SHG Poz II, z. 1, s. 16 i III, z. 3, s. 499.

²³ KDLKr, nr 67; natomiast według *Thorner Denkwürdigkeiten von 1345—1547* (Hrsg. A. Voigt. In: *Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn*. H. 13. Thorn 1904, s. 72) Rogowski miał już jakieś łaki pod Gorskiem w 1454 r.

²⁴ *Księga ławnicza starego miasta Torunia (1428—1456)*. Cz. 2 (1444—1456). Wyd. K. Ciesielska. J. Tandecki. Toruń 1993, nr 1801; R. Czaja: *Urzędnicy miejscy Torunia do roku 1454*. Spisy. Cz. 1: *Do roku 1454*. Toruń 1999, s. 191.

²⁵ MRPS I, nr 654; S. M. Zajączkowski (*Wielowioskowa własność szlachecka w województwie sieradzkim (XV w. i pierwsza połowa XVI w.)*). RŁ 1973, T. 18, s. 41) identyfikuje Wolę Wysoczyn z zaginioną Wolą Popowską, należącą do Gruszczyńskich. Zob. też A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*. Łódź 1998, s. 75.

²⁶ A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 109.

z Gruszczyńskim Jan Hincza nabył jeszcze sołectwa i po 10 łanów w dwóch wsiach w powiecie kaliskim: Tłokini i Blizanowie²⁷. Do tych dóbr Rogowski dokupił jeszcze kilka, być może w tym samym czasie, a mianowicie: Tykadłów, Witowice, Zborów, Grodzisko i Lubodzice²⁸. Po jego śmierci dziedziczyli je Kobylańscy²⁹.

W styczniu 1474 roku Jakub z Koniecpola, prepozyt św. Floriana, zastawił za 1500 florenów węgierskich Janowi Hinczy z Rogowa wsie: Bieńczyce w ziemi krakowskiej, Mszczonów, Kamień, Sadowie, Goczałkowice i pół Rzeczycy w ziemi sandomierskiej³⁰. Po śmierci Jana Hinczy jego następcy mieli płacić Jakubowi 30 grzywien czynszu z Bieńczyce i 10 grzywien z Mszczonowa. Wsie musiały zostać wykupione z zastawu przez spadkobierców Jana Hinczy po jego rychłej śmierci (w lutym 1474), bowiem w 1475 roku Jakub Kobylański zastawił część z nich, mianowicie Sadowie i Goczałkowice³¹.

Kłucze

Kłucz działoszyński

Centrum kłucza stanowił Działoszyn, który jako miasto był wzmiankowany dopiero w 1412 roku, chociaż niewątpliwie funkcjonował wcześniej jako osada³². Nie wiadomo, kiedy przejęli go Rogowscy, możliwe jednak, że to oni właśnie dokonali lokacji miasta³³. Kłucz stanowiły: Jaworzno, Szyszków, Rębielice Szlacheckie, Lipie, Parzymiechy, Danków, Niwiska, Trębaczew i Szczyty.

²⁷ TPstr. 3346 IV, nr 70—74; por. A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 142.

²⁸ KDM V, T. P, nr 158—159; MRPS I, nr 1784—86; SHGKr II, z. 4, s. 651. W 1471 r. w imieniu Jana Hinczy zarządzał tymi dobrami Jan Domaradzki — AC III, nr 867; *Summarium cum indice personarum et locorum documentorum familiae Zaremba-Rychwalski*. Wyd. A. Włodarski. W: *Zarębowie — Rychwalscy. Zapomniany ród wielkopolski*. Warszawa 1927, nr 47.

²⁹ SHGKr II, z. 4, s. 651.

³⁰ KDM V, T. N, nr 161 = MRPS I, nr 1121; por. SHGKr I, z. 1, s. 100, SHGLub, T. III, s. 126—127.

³¹ SHGLub, T. I, s. 208; SHGLub, T. III, s. 126—127.

³² R. Rosin: *Ziemia wieluńska...*, s. 176.

³³ Być może przed 1466 r. Jan Hincza ufundował tam kościół i dwie kaplice pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego i Jana Ewangelisty — Łaski I, s. 249; por. J. Kalinowska: *Jan Hincza...*, s. 325.

Pierwszą wieś z tego klucza, Szyszków, Hinczka z Roszkowic nabył za 200 grzywien w 1385 roku od Imrama z Nakła³⁴. Kolejne wsie: Parzymiechy, Lipie i Rębelice Szlacheckie, kupił za 1000 grzywien w 1389 roku od Dzierśława Tłuka ze Strykowa³⁵. W 1397 roku Klemens z Moskorzowa sprzedał za 200 grzywien wieś Rębelice jakiemuś Hanczlinowi. Przy kupującym brak proveniencji oraz ewentualnych godności, dokument bowiem akurat w tych miejscach jest zniszczony, jednak można przypuszczać, iż dotyczy Hinczki z Roszkowic. W tej sytuacji należy przyjąć, iż Dzierśław Tłuk posiadał jedynie część tej wsi, czego z reguły nie zaznaczano w dokumentach, natomiast drugą część Rębelic Roszkowski nabył od Moskorzewskiego³⁶. Zapewne tej wsi, a nie sąsiednich Rębelic Królewskich, które były wtedy własnością Długoszków, dotyczy zapiska z 1446 roku, gdzie Małgorzata, żona Mikołaja z Balic, skarżyła trzech Janów, synów Jana Długosza z Grabowej, o zajęcie siłą jej wsi Rębelice³⁷.

Być może Rogowscy nabyli tylko część wsi Parzymiechy, ponieważ w 1433 roku pisał się z nich Jan Długosz. W tym czasie Rogowscy także byli poświadczeni jako jej właściciele — w 1430 roku Jakub Nadobny, a w 1462 roku Jan Hincza³⁸.

W 1447 roku Rogowski posiadał już jakąś część w Jaworznie, nie wiadomo natomiast dokładnie, kiedy nabył Danków, Niwiska, Szczyty i Trębaczew³⁹. Najpewniej stało się to koło roku 1450, wtedy bowiem

³⁴ TPstr 3344 IV, nr 95, 96, k. 286—287 — 21 wrzesień 1385; por. SHGWiel, s. 160; R. Rosin: *Ziemia wieluńska...*, s. 171; SHGKr III, z. 3, s. 678. Wieś należąca do parafii w Dankowie w XVI w. liczyła 5 łanów — Łaski II, s. 96, 117; R. Rosin: *Ziemia wieluńska...*, s. 261.

³⁵ SHGWiel, s. 143. Rębelice, wieś z parafii Parzymiechy — tamtejszemu plebanowi płaciły meszne, z każdego łanu zasiedlonego ćwiertnię żyta i owsa, z sołectwa jako dziesięcinę 18 groszy — Łaski II, s. 115. W XVI w. miała 5 łanów zasiedlonych i 19 kmieci — R. Rosin: *Ziemia wieluńska...*, s. 260. Parzymiechy, wieś parafialna, z kościołem pod wezwaniem św. Piotra i Pawła, w 1511 r. miała 22 łany — Łaski II, s. 114; R. Rosin: *Ziemia wieluńska...*, s. 259. Lipie, wieś z parafii Parzymiechy, płacąca — podobnie jak Rębelice — meszne tamtejszemu proboszczowi w wysokości ćwiertni owsa i żyta — Łaski II, s. 115; w 1511 r. miała 4 i ½ łanu zasiedlonego — R. Rosin: *Ziemia wieluńska...*, s. 258.

³⁶ KDKK II, nr 432.

³⁷ M. Bobrzyński, S. Smolka: *Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmienictwie*. Kraków 1893, nr 36; SHGKr I, z. 1, s. 15.

³⁸ GK 4, s. 56; AC III, nr 835; SHGWiel, s. 133. Po śmierci Jana Hinczy wieś przeszła na Kobyłańskich.

³⁹ Danków — początkowo miasto biskupie, od 1282 r. wieś królewska — przed 1462 r. przeszła w ręce szlacheckie, wtedy to bowiem Jan Hincza był wspomniany jako dziedziczny właściciel tej wsi — AC III, nr 835; MRPS I, nr 1878 i nast.; R. Rosin: *Ziemia wieluńska...*, s. 119. Niwiska — wieś należąca do parafii w Szczytach — od 1450 r.

część z nich (Niwiska, Trębaczew) dowodnie należały do Rogowskiego⁴⁰.

Przed rokiem 1466 Jan Hincza odkupił za 700 grzywien od Jana Długosza wsie: Popów i Rębielice Królewskie, które w 1524 roku odstąpił królowi Jakub z Kobylan, wnuk Małgorzaty, siostry Jana Hinczy, i sukcesor Rogowskiego⁴¹. Być może w skład klucza działoszyńskiego wchodziły także wsie Zajączki Małe i Zawada, leżące nieopodal, które stanowiły później uposażenie klasztoru krzepickiego.

Przypuszczalnie między Janem Hinczą a jego siostrą Małgorzatą musiał nastąpić częściowy podział dóbr albo ich współdziedziczenie, ponieważ synowie Małgorzaty od 1467 roku występowali czasami jako dziedzice bądź współdziedzice niektórych wsi Rogowskiego, szczególnie tych w ziemi wieluńskiej⁴². Po śmierci Rogowskiego Działoszyn z przynależnymi doń wsiami przejęli w całości bracia Kobylańscy, Hieronim, Jan i Jakub⁴³.

dowodnie należąca do Jana Hinczy z Rogowa, miały 10 łanów kmiecych, dziesięcina wynosiła po trzy korce żyta z każdego łanu, ponadto z dwóch łanów wieś płaciła dziesięcinę zbożową kościołowi w Trębaczewie — LB I, s. 504; w 1468 r. wieś współnależała do siostrzeńców Jana Hinczy, braci Kobylańskich, którzy pod jej zastaw pożyczili 3500 grzywien Piotrowi Myszkowskiemu — SHGWiel. s. 123. Trębaczew — od 1450 r. należał dowodnie do Jana Hinczy — SHGWiel s. 164; miał 44 łany kmiecie, z których płacono dziesięcinę snopową kancelarii sieradzkiej wartości 12, 17 lub 20 grzywien, a dziesięcinę konopną w trzech snopach — LB I, s. 503; w 1468 r. przejęli ją bracia z Kobylan. Szczyty — wieś licząca 30 łanów kmiecych, którzy — na rzecz kancelarii sieradzkiej — płacili dziesięcinę po 6 groszy z łanu, ponadto wszyscy kmiecie płacili meszne po trzy korce owsa i trzy żyta z łanu parafii w Szczytach — LB I, s. 504; wieś współnależąca od 1467 r. także do Kobylańskich — zob. wyżej; w 1454 r. Jan Zaremba z Kalinowej odstąpił swej matce, Nawojce, całe cło ze wsi — *Summarie cum indice...*, nr 41; SHGWiel, s. 158; R. Rosin: *Ziemia wieluńska...*, s. 169. Jaworzno, duża wieś, licząca 60 łanów, którą także od 1468 r. współposiadali Kobylańscy — SHGWiel, s. 86; R. Rosin: *Ziemia wieluńska...*, s. 134–135; Jan Hincza posiadał już część wsi w 1447 r., wtedy bowiem jej dotychczasowy właściciel Zygmunt Biel wwiązał go w nią na 600 grzywien — ZK 313, s. 363; J. Laberscheke: *Bielowie herbu Ostoja i ich zamek w Blesznie na tle polityki obronnej panujących w drugiej połowie XIV w. W: Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. „Zeszyty Historyczne”. Nr 1. Częstochowa 1993, s. 291–306; Tenże: *Rycerstwo Częstochowy i najbliższych okolic (przełom XIV i XV wieku)*. TK 1997, nr 5, s. 111.*

⁴⁰ ZK 313, s. 363; LB I, s. 504; SHGWiel, s. 164.

⁴¹ SHGKr II, z. 4, s. 656; SHGKr III, z. 1, s. 206; SHGWiel, s. 136. Popowa w powiecie lelowskim nie należy mylić z wsią o takiej samej nazwie w powiecie szadkowskim, która także należała do Jana Hinczy; Rębielice Królewskie występują czasami jako Krakowskie, więc być może nazwa nie określała przynależności — tym bardziej, że posiadali ją jako swoją dziedziczną własność Długoszowie.

⁴² SHGWiel, s. 143. Np. w 1468 r. Kobylańscy pożyczili Piotrowi Myszkowskiemu 3500 grzywien pod zastaw Rębielic.

⁴³ SHGKr II, z. 4, s. 649; SHGWiel, s. 77.

Klucz mirowski

Klucz mirowski należał do Koziegłowskich herbu Lis⁴⁴. W 1439 roku Jan starszy, Jan młodszy i Krystyn, synowie Krystyna z Koziegłów, kasztelana sądeckiego, podzielili się dobrami⁴⁵. Dużą część późniejszych dóbr Jana Hinczy z Rogowa otrzymał Krystyn, który przed rokiem 1445 zastawił swoją część za 3000 grzywien Maciejowi Żiższe z Kaszowa⁴⁶. Za taką samą sumę, dwa łany w Chrzastowicach i konia wartości 100 grzywien Koziegłowski odsprzedał owe dobra Janowi Hinczy, który musiał spłacić Macieja Żiżskę za ustąpienie z zamku Mirów⁴⁷. Suma spłaty wynosiła 1273 floreny i płacona była w trzech ratach: pierwszą, w wysokości 200 florenów węgierskich, Jan Hincza miał uścić do świętego Jakuba, drugą — w tej samej kwocie — do świętego Marcina, trzecią — wynoszącą 873 floreny — do Jana Chrzciciela⁴⁸. Czas na spłatę wynosił dwa lata, a za Rogowskiego poręczał Jan z Czyżowa, kasztelan i starosta krakowski, z zastrzeżeniem, iż gdyby ów nie spłacił tej sumy, to w trzy dni po ostatnim terminie wwiąże Macieja w Rogów⁴⁹.

⁴⁴ Dokładne dzieje rodziny Koziegłowskich omawia B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy w XIV—XV w. i ich antenaci. Studium genealogiczne*. Gdańsk 1993, s. 75—115. Por. także SHGKr III, z. 1, s. 82—91; S. Kołodziejski: *Średniowieczne rezydencje obronne możnowładztwa na terenie województwa krakowskiego*. Kraków 1994, s. 158—159; B. Guerquin: *Zamki w Polsce*. Warszawa 1974, s. 198—200.

⁴⁵ GK 9, s. 183—185, SHGKr II, z. 2, s. 282; M. Antoniewicz: *Znaczenie zamku w Koziegłowach na tle dziejów pogranicza śląsko-małopolskiego w XIV i XV w.* W: *Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie. „Historia”*. Z. 1. Częstochowa 1985, s. 41—42.

⁴⁶ ZK 313, s. 320; SHGKr III, z. 1, s. 87; B. Śliwiński (*Lisowie Krzelowscy...*, s. 110—111) sugeruje, iż Krystyn zastawił tylko swoją część u Żiżski na wyprawę na Węgry i po powrocie odebrał swoje dobra, a także że w 1445 r. Rogowski nie kupił klucza mirowskiego od Krystyna, a jedynie pożyczył mu pieniądze na wykup, dobra zaś nabył dopiero w 1446 r.

⁴⁷ ZK 313, s. 320 (Lelów, 28 kwietnia 1446); SHGKr III, z. 1, s. 63

⁴⁸ GK 9, s. 186, 195—196.

⁴⁹ GK 9, s. 186, 192, 195—196, 237, 241, 384, 427, 589; GK 10, s. 110; ZK 150, s. 308; BJ, rps 5348 II, T. 2, s. 41; por. także A. Sochacka: *Jan z Czyżowa, namiestnik Władysława Warneńczyka. Kariera rodziny Półkozów w średniowieczu*. Lublin 1993, s. 153; F. Sikora: *Rokosz Jan z Koszyc Wielkich*. W: PSB. T. 31, 1989, s. 540—541. Możliwe, iż poręczenie przez Czyżowskiego na rzecz Jana Hinczy miało podłoże kolidacyjne — Czyżowski był spowinowacony z siostrą Rogowskiego, Małgorzatą, która poślubiła Przecława Kobylańskiego z Dukli, natomiast siostra Jana z Czyżowa, Wichna, wyszła za brata Przecława — Jakuba. Zob. SHGKr II, z. 4, tablica genealogiczna między s. 658—659; A. Sochacka: *Problemy genealogii Półkozów Czyżowskich*. W: *Ludzie i herby w dawnej Polsce*. Red. P. Dymmel. Lublin 1995, tablica genealogiczna.

Pomimo spłacenia Macieja sytuacja prawna zamku nadal musiała być nieuregulowana, skoro w 1446 roku Iwan z Obichowa oskarżył Jana Hinczę o to, iż ten nie wwiązał go w zamek Mirów, który uzyskał od Krystyna z Kozieglów⁵⁰. Iwan próbował sędownie dochodzić swych praw, jednak wysłany przez sąd woźny Piotr z Suchoraby nie został wpuszczony do zamku przez Iwana, burgrabiego Jana Hinczy, który tłumaczył się zakazem swojego pana. Obichowski nie zrezygnował i przy pomocy podstarościego krakowskiego Jana Rokosza oraz za pozwoleniem Jana z Czyżowa próbował siłą zająć zamek, jednak kolejny burgrabia Rogowskiego, Stoigniew Czapla z Kruszyny, przywiatał ich strzałami z kuszy⁵¹.

Wraz z zamkiem Rogowski przejął także wsie wchodzące w skład klucza mirowskiego: Jaworznik Wielki i Mały⁵², Kotowice, Leśniów, Moczydło, Mrozów⁵³, Oltowiec (ob. Łutowiec), Postawczowice (ob. Postaszowice). Ponadto do klucza mirowskiego wchodziła jeszcze wieś Choroń. W maju 1446 roku za 1000 grzywien sprzedał ją Janowi Hinczy Jan z Oleśnicy. Oprócz wsi Rogowski nabył od Oleśnickiego również kuźnicę, zwaną Pawłowska, z karczmą i sadzawką. Zaznaczono także, że do Rogowskiego należy *leczeństwo*, czyli prawo wyrębu w pobliskim lesie⁵⁴.

W 1446 roku Maciej Żiżka dał wwiązanie Janowi Hinczy do wsi Leśniów i Mrozów⁵⁵. W 1462 roku Dobiesław Kobyla z Żarek oskarżył Rogowskiego o zniszczenie granic między Leśniowem i Żarkami, zajęcie stawu i budowę przy nim młyna, a także o najechanie lasu w Żar-

⁵⁰ GK 9, s. 273, 378 (sierpień, wrzesień 1445).

⁵¹ GK 9, s. 427–428, 565, 589, 594, 608, 610; ta ostatnia zapiska, z 10 kwietnia 1446 r., jest skreślona, więc sprawę najpewniej uregulowano.

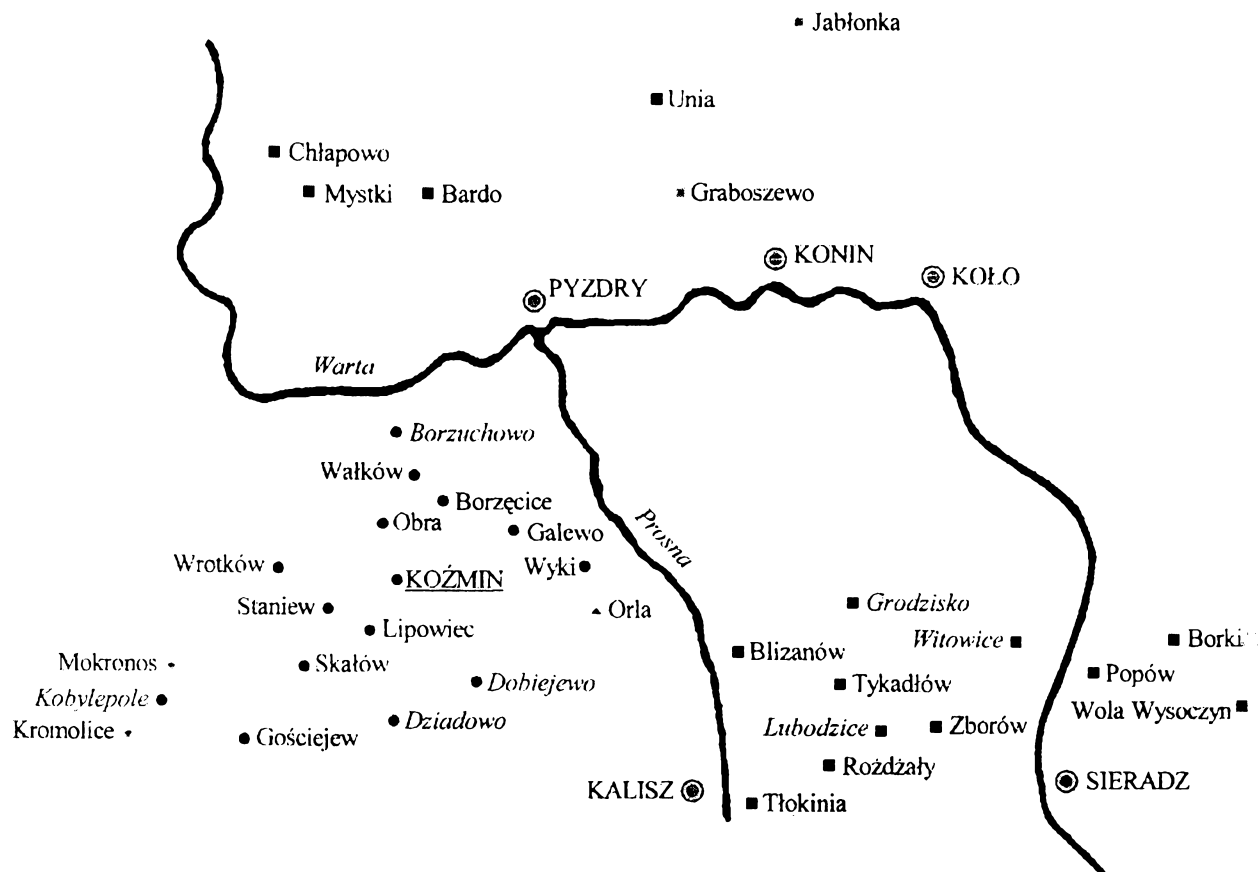
⁵² Jaworznik Wielki i Mały były wspomniane w zapisie sprzedaży Janowi Hinczy klucza mirowskiego przez Krystyna z Kozieglów — GK 9, s. 183–185; ZK 313, s. 320. Jednak była to zapewne tylko część tych dziedzin, bowiem w 1464 r. Kozieglowski występował jako dziedzic Jaworzniaka Wielkiego — GK 17, s. 399; a w 1467 r. Andrzej Trestka z Bobolic sprzedał za 315 florenów węgierskich swoją część w Jaworzniku Małym Janowi Hinczy z Rogowa — GK 18, s. 27. Por. K. Mosingiewicz: *Trestkowie z rodu Gryfów. Linia Paszka Trestki z Trestczyna*. W: *Personae — Colligationes — Facta*. Toruń 1991, s. 156–157. Jaworznik Wielki i Mały wchodziły w skład dóbr oprawnych Doroty z Kozieglów — ZK 316, s. 99–100, SHGKr II, z. 2, s. 282; SHGKr II, z. 4, s. 649; SHGKr III, z. 1, s. 87, 89–90.

⁵³ Może identyczny z Mzurowem — zob. J. Luciński: *Rozwój królewskich w Koronie od schyłku XIV wieku do XVII wieku*. Poznań 1970, s. 120–121.

⁵⁴ BJ, rps 5348 II, s. 78; ZK 150, s. 283–285; SPPP II 3258; SHGKr III, z. 2, s. 392; por. J. Laberscheke: *Kuźnice żelazne w ziemi krakowskiej w średniowieczu*. TK 1996, nr 3, s. 105; Z. Górczak: *Podstawy gospodarcze działalności Zbigniewa Oleśnickiego, biskupa krakowskiego*. BK 1999, T. 138, s. 159. Po śmierci Jana Hinczy Choroń przejęli Kobylańscy.

⁵⁵ GK 9, s. 192; SHGKr III, z. 3, s. 559.

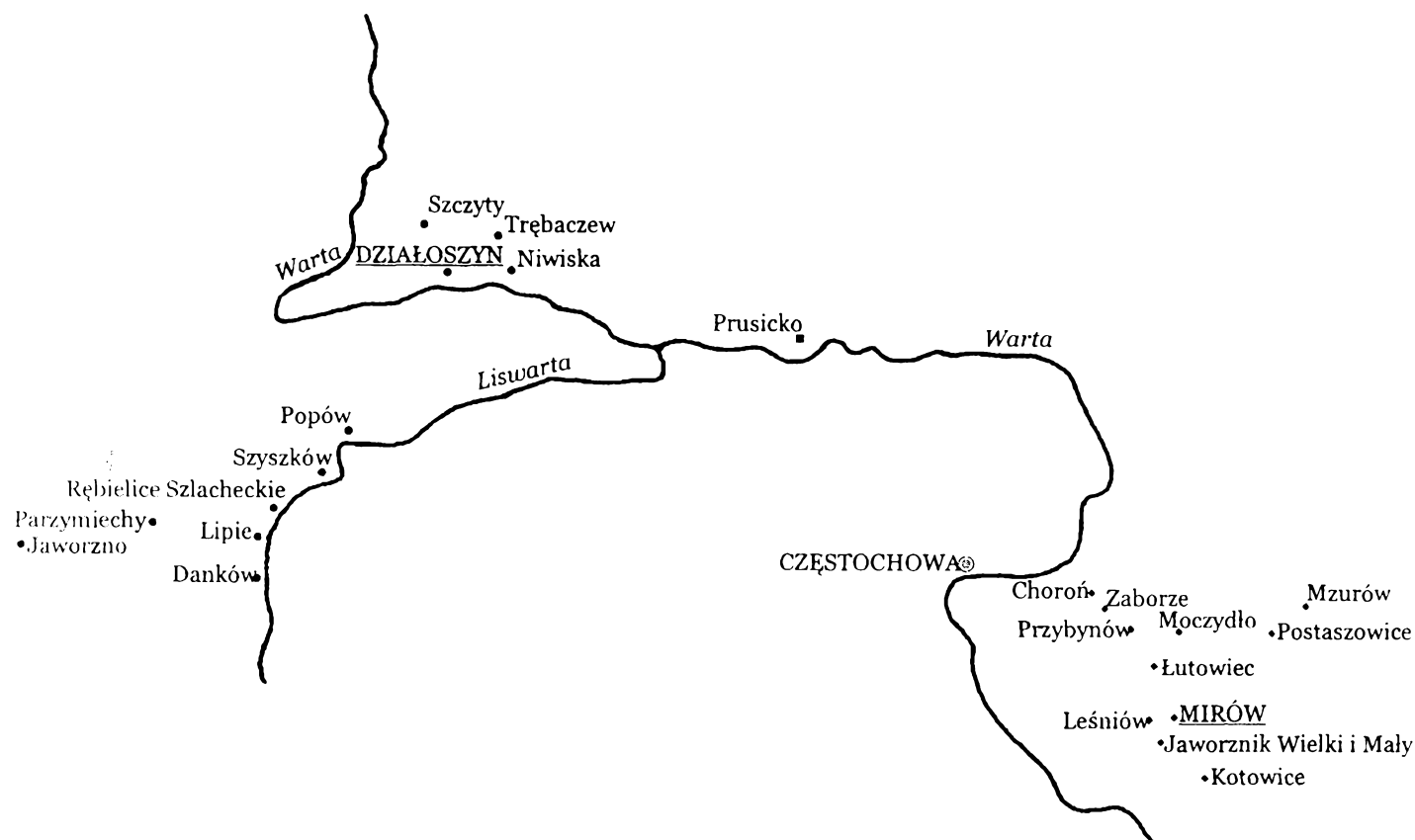
Posiadłości Rogowskich w Wielkopolsce i ziemi sieradzkiej

Legenda

- — wsie należące do klucza koźmińskiego
- — wsie należące do klucza koźmińskiego będące częściowo w posiadaniu Rogowskich
- — inne wsie Rogowskich
- — inne wsie będące częściowo w posiadaniu Rogowskich
- ⊙ — ważniejsze ośrodki miejskie
- KOŹMIN — główny gród klucza
- Dobiejewo — wsie obecnie zaginione
- ▲ — huty należące do klucza koźmińskiego

Posiadłości Rogowskich w ziemi wieluńskiej, sieradzkiej i północno-zachodniej Małopolsce

Legenda

- — wsie należące do klucza działoszyńskiego
- ◆ — wsie należące do klucza mirowskiego
- — inne wsie Rogowskich
- ⊙ — ważniejsze ośrodki miejskie
- MIRÓW — główny gród klucza

kach i wycięcie 300 drzew, część drzew spalono po ścięciu, a szkody wyceniono na 28 grzywien⁵⁶. Jan Hincza procesował się także z wspomnianymi Dobiesławem i Janem Sistrzeńcem z Jaroszowa o inne szkody, m.in. przeoranie granic między Leśniowem a ich włościami⁵⁷. Być może zatargi z Dobiesławem z Żarek miały związek z faktem, iż jego żoną była Barbara, córka Uliny i Andrzeja Trestki z Bobolic, który sprzedał Janowi Hinczy część w Jaworzniku Małym⁵⁸.

Po śmierci Rogowskiego (1474) dobra mirowskie przejęła jego żona Dorota z Koziegłów, siostra Krystyna⁵⁹. Ona też mianowała kolejnych burgrabiów zamkowych⁶⁰. W 1476 roku odebrała kapelanowi zamkowemu z Mirowa przynależną mu dziesięcinę z wsi Choroń, Kotowice i Postawczowice, przenosząc ją do Koziegłów⁶¹. W tym samym roku Jan Sistrzeniec oskarżył Dorotę, że nie odnowiła ujazdem granic między Leśniowem a jego włościami⁶². W 1478 roku Andrzej Bystrzanowski sprzedał Dorocie Przybynów i Zaborze, które dołączono do klucza mirowskiego⁶³.

Jeszcze za życia Doroty, w 1487 roku, sukcesorzy Jana Hinczy — Jan i Jakub, dziedzice z Kobylan⁶⁴, — scedowali na Piotra Myszkowskiego swoje prawa do dóbr mirowskich, zaznaczając, że jeśli po

⁵⁶ ZK 315, s. 2, 6, 11, 51, 171; SHGKr III, z. 3, s. 557.

⁵⁷ ZK 147, s. 13, 51, 269, 370.

⁵⁸ K. Mosingiewicz: *Trestkowie z rodu Gryfów...*, s. 158.

⁵⁹ ZK 315, s. 272, 372, 539–541; SHGKr II, z. 4, s. 651. Jan Hincza opłacił posag Dorocie na dobrach mirowskich, żona trzymała je do 1487 r. — ZK 316, s. 99–100, 372, 539–541, 548–548; KDKr II, nr 589; zob. też J. Laberschek: *Klientela Koziegłowskich i Giebułtowskich herbu Lis od schyłku XIV do końca XV wieku*. KH 1993, nr 100, s. 62.

⁶⁰ Pierwszym znanym burgrabią Jana Hinczy był Iwan, występował w 1445 r. — GK 9, s. 273; drugim — Stoigniew Czapla z Kruszyny, obsadzony w 1446 r. — GK 9, s. 565. Tenże Stoigniew posiadał jakieś wsie w ziemi lelowskiej, w 1458 r. sprzedał je bowiem Janowi Zarembie z Kalinowej — *Summarium cum indice...*, nr 43. Kolejnym burgrabią zamku mirowskiego, mianowanym już przez Dorotę, a więc po 1474 r., był Stanisław Gołąb — ZK 315, s. 272; por. także: J. Laberschek: *Klientela Koziegłowskich i Giebułtowskich...*, s. 64; M. Antoniewicz: *Zamki i ludzie na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej*. W: *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie*. „Zeszyty Historyczne”. Nr 1. Częstochowa 1993, s. 29.

⁶¹ AEp, T. 15, k. 11v–12v; ZDKK I, nr 153; M. Antoniewicz: *Zamki i ludzie...*, s. 32; J. Laberschek: *Klientela Koziegłowskich i Giebułtowskich...*, s. 63; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 114; Z. Noga: *Słownik miejscowości księstwa siewierskiego*. Katowice 1994, s. 74; J. Wiśniewska: *Dzieje miasta i gminy Koziegłów*. Katowice 1996, s. 38.

⁶² ZK 261, s. 9; SHGKr III, z. 3, s. 557–559.

⁶³ GK 20, s. 695, BJ, rps 5348 II, T. 2, s. 118; LB II, s. 219. Po jej śmierci wsie te przeszły na Kobylańskich.

⁶⁴ Jan, Jakub i Hieronim z Kobylan byli wnukami siostry Jana Hinczy, Małgorzaty, i Przecława z Kobylan — SHGKr II, z. 4, s. 651; zob. *Aneks*.

śmierci Doroty nie uda mu się zająć tych dóbr, może zatrzymać karczmę z młynem i czterema łanami w Jawiszowicach⁶⁵. Dorota jednak nie zaakceptowała tej umowy i w tym samym roku zapisała swoje dobra własnemu bratankowi Krystynowi z Kozieglów oraz bratu Janowi Giebułtowskiemu⁶⁶. Ponadto w 1488 roku najechała z 200 zbrojnymi dobra mirowskie, przejęte poprzednio zgodnie z prawem przez Kobylańskich. Jej oddział wyłamał drzwi z podwórca, dworu i trzech pokoi w dworze⁶⁷. W roku 1494 brat i bratanek Doroty, zapewne po jej śmierci, rzekli się — na rzecz Piotra Myszkowskiego — praw do zamku mirowskiego z przyległościami⁶⁸.

Klucz koźmiński

W 1446 roku Jan Hincza z Rogowa kupił od Przedpełka Mościca z Koźmina za 18 tysięcy grzywien klucz koźmiński⁶⁹. W skład klucza wchodziły następujące dobra: Stary i Nowy Koźmin wraz z zam-

⁶⁵ BJ, rps 5348 II, s. 142; ZK 372, s. 539—541; SHGKr II, z. 4, s. 651. Wspomniane dobra Piotr objął w momencie umowy, wraz z dopłatą 3000 grzywien za klucz mirowski.

⁶⁶ ZK 316, s. 99—100; SHGKr III, z. 1, s. 88—89. Dorota siłą zajęła klucz mirowski, o co była oskarżana przez Kobylańskich.

⁶⁷ GK 22, s. 873—875, 1001, 1024, 1051, 1060—1061, 1073; GK 23, s. 14—15, 18; SHGKr III, z. 1, s. 90; J. Laberschek: *Klientela Kozieglowskich i Giebułtowskich...*, s. 71. Ponieważ wcześniej zostało ustanowione wadium w wysokości 1000 grzywien o nienaruszalność dóbr między Kobylańskimi a Dorotą, Jan z Kobylan pozwał ją m.in. o jego spłatę — ZK 316, s. 133, 372, 548.

⁶⁸ BJ, rps 5348 II, s. 210; ZK 21, s. 284—287. Piotr był żonaty z Agnieszką z Kobylan, siostrą Jana i Jakuba Kobylańskich — SHGKr II, z. 4, tablica genealogiczna (opr. J. Kurtyka); A. Kamiński: *Myszkowski Piotr*. W: PSB. T. 22, 1977, s. 381; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 114. Od tej pory dobra te należały do Myszkowskich herbu Jastrzębiec — *Codex diplomaticus Myszkovianae Ordinationis*. Zebr. G. Labuda. Chroben 1940. PAN Kraków, sygn. 22/I, T. 1, nr 29.

⁶⁹ Księga grodzka poznańska 2, s. 237v — na podstawie KSHGKa; Z. Cieplucha: *Z przeszłości ziemi kościańskiej*. Kościan 1929, s. 266; A. Gąsiorowski: *Urzednicy zarządu lokalnego w późnośredniowiecznej Wielkopolsce*. Poznań 1970, s. 115. Do wspomnianej kwoty Jan Hincza dodał jeszcze wieś w ziemi sandomierskiej i wójtostwo w Stężyicy. Klucz koźmiński należał poprzednio do Maćka Borkowica, a — po jego buncie — do Hinczki Wezenborga, brata Bartosza z Odolanowa — KSHGKa; H. Polackówna: *Ród Wezenborgów w Polsce i jego pierwotne gniazdo*. RPTH 1924—1925. T. 7. Kraków 1926, s. 150 i nast.; B. Guerquin: *Zamki...*, s. 158—159. Rogowski utrzymywał kontakty z rodziną Przedpełka, w 1450 r. pożyczył 200 grzywien jego siostrze Beacie z Niewiarowa — Teki Dworzaczka, *Rezygnacje*, Poznań XV w., cz. 1, nr 263; zob. też GK 20, s. 145.

kiem oraz wsie: Borzęcice⁷⁰, Borzuchowo⁷¹, Wołkowo (ob. Wałków), Galewo⁷², Orla, Lipowiec, Staniewo (ob. Staniew)⁷³, Wrotkowo (ob. Wrotków)⁷⁴, Obra, Wykowy (ob. Wyki), Bosczetwo (ob. Gościejew)⁷⁵, Skałowo (ob. Skałów), Kobylepole⁷⁶, Dziadowo⁷⁷ i Dobiejewo⁷⁸ oraz części w Mokronosie i Kromolicach⁷⁹.

W roku 1447 Kazimierz Jagiellończyk — na prośby Jana Hinczy — przeniósł mu dobra koźmińskie z powiatu kaliskiego w pyzdrowski; związane to było z objęciem przez Rogowskiego tenuty pyzdrowskiej⁸⁰. W roku 1448 król zapisał na rzecz zamku koźmińskiego trzy cetnary i trzy ćwiertnie soli oraz trzy beczki rumu solnego z żup wielickich, płaconych co kwartał⁸¹. W tym samym roku Rogowski zobowiązał się spłacić braci z Ostroroga, Stanisława i Dobrogosta, z 200 grzywien i 200 florenów węgierskich pod karą wwiązania ich w Borzęcice⁸². W 1450 roku władca — na prośbę panów, którzy mieli swoje dobra w ziemi kaliskiej i pyzdrowskiej — ze względu na spore szkody, wywołane obfitymi wylewami rzek, ich wsie, znajdujące się w wyznaczonym okręgu, przeniósł pod jurysdykcję Jana Hinczy, właściciela Koźmina⁸³.

⁷⁰ J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny opis miast i wsi w dzisiejszym powiecie krotoszyńskim od najdawniejszych czasów aż po rok 1794*. T. 2. Poznań, 1875, s. 240.

⁷¹ Obecnie zaginione. Według wypisów Pstrokońskiego (TPstr 3346 IV, s. 70—74) wieś nazywała się Goruszewo. Tak też S. Kozierowski: *Badania nazw topograficznych starej Wielkopolski*. T. 8: *Nieistniejące miejscowości wielkopolskie*. Poznań 1939, s. 31.

⁷² Według MRPS I, nr 654 — Balewo.

⁷³ Według J. Łukasiewicza (*Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 2, s. 247) Kaniewo.

⁷⁴ W 1446 r. Rogowski posiadał tylko część wsi. Zob. J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 2, s. 259.

⁷⁵ Według TPstr 3346 IV, s. 70—74 — Goszczigowo. Rogowski otrzymał wtedy część wsi — J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 2, s. 243.

⁷⁶ Obecnie zaginione, leżały pod Kromolicami. Zob. S. Kozierowski: *Badanie nazw...*, s. 45.

⁷⁷ Obecnie zaginione. Zob. J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 1, s. 377; S. Kozierowski: *Badania nazw...*, s. 26.

⁷⁸ Wsie te nie zostały wspomniane przez Wierzbowskiego (MRPS I, nr 654), tylko w wypisach Pstrokońskiego (TPstr 3346 IV, nr 70—74); por. też A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 142.

⁷⁹ Według MRPS I, nr 654 — Gomolice; poprawnie TPstr 3346 IV, s. 70—74. Zob. też J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 1, s. 367, 398—399.

⁸⁰ MRPS I, nr 12.

⁸¹ *Knigi*, nr 72; MRPS I, nr 60.

⁸² J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 2, s. 240.

⁸³ Księga ziemska pyzdrowska 11, s. 42v — na podstawie KSHGKał. Okręg ów wyglądał następująco: zaczynał się od rzeki Barycz i biegł aż do rzeki Ołobok, następnie od rzeki Ołobok, i od rzeki Lutynia do rzeki Lubieszewo (ob. Lubieszka), od tej rzeki aż do rzeki

W tym samym roku procesuje się z Mikołajem z Pleszewa o granicę między Cięglinami a Potarzą⁸⁴.

W 1446 roku Jan Hincza kupił tylko część Wrotkowa. W 1455 dał tę część w wyderkał na 200 grzywien Maciejowi i Mikołajowi z Jastrzębnik⁸⁵. W roku 1465 Rogowski posiadał już całą wieś, albowiem wtedy zabezpieczył na całym Wrotkowie część uposażenia dla mansonarzy koźmińskich⁸⁶.

W 1456 roku zmarł Jan z Pleszewa, dotychczasowy proboszcz patronackiego kościoła Rogowskiego w Mokronosie. O wakat po nim toczyły spór trzy osoby: Mateusz i Tomasz z Wielowoi oraz Szymon z Szewni (*de Sewnia*), z których Jan Hincza wybrał Tomasza⁸⁷. W 1462 roku Rogowski zapisał kościołowi w Koźminie 18 grzywien rocznego czynszu, aby odprawiali tam modły za zbawienie jego duszy⁸⁸. W tym samym roku Beata Niewiarowska sprzedała Janowi Hinczy za 1000 grzywien swoją część Gościejewa⁸⁹.

W roku 1471 Rogowski sprzedał cały klucz (z wyjątkiem Dziadowa i Dobiejewa) Bartłomiejowi Gruszczyńskiemu za sumę 50 tysięcy grzywien oraz wsie Popów, Borki i Wolę zwaną Wysoczyn w ziemi szadkowskiej, a także sołectwa w Tłokinii i Bliszanowie (ob. Blizanów) i wieś Rozdziałowo (ob. Rożdżały) w ziemi kaliskiej⁹⁰. Dobiejewo i Dzia-

---

Chrzudowa (niezidentyfikowana, istniał jednak las o nazwie Chrzudowo, wg S. Łukomskiego: *Koźmin Wielki i Nowy. Monografia historyczna*. Poznań 1914, s. 27 — Trzudowa) i od tej aż do rzeki Brzoza oraz powiatu kościańskiego ([...] *incipiendo a fluvio Baricz usque ad fluvium Olabog, et a fluvio Olobog usque ad fluvium Lubieschewo, et ab eodem usque ad fluvium Chrzudowa et ab illo usque ad fluvium Brzoza at usque ad districtum Costenensem omnes* [...]). Za pomoc w identyfikacji dziękuję dr hab. Tomaszowi Jurkowi z Instytutu Historii PAN w Poznaniu. Przeniesienie to nie doszło jednak najpewniej do skutku. Zob. J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 2, s. 223–224; S. Łukomski: *Koźmin...*, s. 26–27.

⁸⁴ S. Łukomski: *Koźmin...*, s. 24.

⁸⁵ J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 2, s. 259.

⁸⁶ Tamże, T. 2, s. 260–261.

⁸⁷ BP VI, nr 1023; suplika Szymona z Szewni.

⁸⁸ Księga grodzka poznańska 6, s. 155 — na podstawie KSHGKa; zob. też J. Nowacki: *Dzieje archidiecezji poznańskiej*. T. 2. Poznań 1964, s. 629. Zob. też rozdział VI.

⁸⁹ J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 2, s. 243.

⁹⁰ TPstr 3346 IV, nr 70–74; Teki Dworzaczka, Rezygnacje, Poznań XV w., cz. 1, nr 5209, 5213, 5311; MRPS I, nr 654. W 1473 r. zmarł arcybiskup gnieźnieński Jan Gruszczyński, po jego śmierci między jego braćmi — Bartłojem i Mikołajem Kośmidrem — rozgorzał spór o dobra koźmińskie, spór ten wygrał Mikołaj i siłą przywłaszczył sobie wspomniane ziemie — DH, T. V, lib. XII, p. 593–594 (s. 593–594). Zob. też S. Łukomski: *Koźmin...*, s. 27–31.

dowo miał Gruszczyński otrzymać, gdy do wspomnianych sołectw dodał Rogowskiemu po 10 łąnów.

Do dóbr koźmińskich Jana Hinczy należała także huta szkła koło Orli, która najpewniej także przeszła w ręce Gruszczyńskiego⁹¹. Zarządcą dóbr koźmińskich Rogowskiego był Jan Domaradzki⁹².

Wsie, starostwa i tenuty królewskie

Wsie

Rogowscy posiadali sporo wsi królewskich, nadanych im bądź zastawionych przez poszczególnych władców z dynastii jagiellońskiej. Przemanków (obecnie Przemyków), który w 1388 roku otrzymał od Władysława Jagiełły Hinczka z Roszkowic, rozpoczął obfite nadania królewskie dla Rogowskich⁹³. Z dokumentu wynika, iż wieś była wcześniej obciążona zastawem i Hinczka miał ją wykupić za zapisaną mu kwotę 140 grzywien. Według Jacka S. Matuszewskiego nie była to forma normalnego zastawu, którego spłata powodowała powrót wsi do władcy, a nadanie dożywotnie⁹⁴. W dokumencie zaznaczono jednak, iż Przemanków, jako własność dożywotnia, będzie należeć do Hinczki aż do czasu jego bezpotomnej śmierci. Gdyby istotnie Roszkowski zmarł bezdzietnie, bliscy dziedziczący po nim mieli już trzymać wieś prawem zastawu. Jednak do momentu jego śmierci, od chwili wykupu poprzedniego zastawu, wieś ta należała do niego dożywotnio. Nie zmienia to faktu, iż nadal pozostawała wsią królewską i jako taka wchodziła w skład podrzędztwa nowokor-

⁹¹ MRPS I, nr 12.

⁹² J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny...*, T. 2, s. 261.

⁹³ ZDM I, nr 189 = ML nr 7 — dokument z 20 sierpnia 1388 r., gdzie Mikołaj z Bogorii, marszałek Królestwa Polskiego, Mikołaj ze Strzelc i Pietrasz Cztań z Baranowa ręką Jagiellę za to, że nadana dożywotnio Hinczce z Roszkowic wieś Przemanków, po bezpotomnej śmierci tegoż wróci do władcy.

⁹⁴ J. S. Matuszewski: *Dożywocie w dyspozycjach królewskich za Jagiellonów*. CP-H 1987, nr 39, s. 25—26.

czyńskiego, najpewniej nie została także wyłączona na ów okres z powinności podrzędnych⁹⁵. Franciszek Sikora twierdzi, iż Hinczka pisał się z Przemankowa do 1392 roku, a od roku 1403 wieś ta już na powrót należała do Jagiełły. Nie zgadza się z taką tezą J. S. Matuszewski, twierdząc, iż wieś należała do Hinczki aż do czasu jego śmierci. Należy zatem rozważyć, czy istotnie Przemanków powrócił do króla w 1403 roku.

F. Sikora, który opowiada się za odzyskaniem przez władcę Przemankowa w 1403 roku, powołuje się na rachunki budowy zamku w Nowym Mieście Korczynie⁹⁶, gdzie w tytule zaznaczono, iż rejestry te obejmują właśnie Korczyn, a także Wiślicę i Przemanków. Jednak w świetle dożywotniego zapisu na Przemankowie należałoby przyjąć, iż już wtedy Hinczka nie żył, co nie jest — jak wiadomo — prawdą. W tym wypadku albo należy uznać, iż zmienione zostały zasady dożywotniego nadania Przemankowa Hinczce, albo że nadanie wsi Roszkowskiemu nie zmieniało jej statusu przynależności do podrzędztwa. Jadwiga Karwasińska, wydając wspomniane rachunki, sugerowała, iż przebudowa i remont zamku nowokorczyńskiego wiązał się z planami przeniesienia tam skarbcza, a że na wybór, aby tam go właśnie umieścić, miał znaczny wpływ Hinczka — ze względu na bliskie położenie Rogowa i właśnie Przemankowa⁹⁷. Budowę rozpoczęto w 1403 roku, być może jeszcze za kadencji Hinczki jako podskarbiego⁹⁸. Wydaje się zatem, że Przemanków nadal stanowił dobra wielkorządowe, ale pod dożywotnim nadzorem Hinczki, chociaż oryginalna forma zastawu (jako dożywotnie nadanie, nie jako zapis sumy) była wtedy rzadko stosowana.

Przypuszczalnie razem z objęciem starostwa radomskiego, czyli około 1440 roku, Jan Hincza otrzymał miasto Ryki oraz wieś Życzyn w tejże ziemi. Do Rogowskiego należało też wójtostwo w Stężycy. W 1446 roku sprzedał je Przedpełkowi Mościcowi z Koźmina⁹⁹. Musiał je jednak odkupić, ponieważ po jego śmierci dziedziczyli zarówno wójtostwo, jak i powyższe dobra z ziemi radomskiej

⁹⁵ F. Sikora: *Początki starostwa nowomiejskiego korczyńskiego*. W: SPś. T. 6. Red. S. K. Kuczyński. Warszawa 1994, s. 181—195.

⁹⁶ *Rachunki z prac budowlanych na zamku w Nowym Mieście Korczynie w latach 1403—1408*. Wyd. J. Karwasińska. KHKM 1956, T. 4, z. 2 dodatkowy.

⁹⁷ Tamże, s. 410—412 — wstęp.

⁹⁸ Władca podczas swoich objazdów korzystał także ze stacji w Przemankowie — RS, s. 292 i nast.

⁹⁹ Księga grodzka poznańska 2, s. 237v — na podstawie KSHGKał.

jego sukcesorzy Kobylańscy, zaznaczając, że otrzymali je po Rogowskim¹⁰⁰.

Od 1460 roku, a więc od momentu objęcia kasztelanii sandomierskiej, w rękach Jana Hinczy znalazły się wsie Iwierzyce, Gnojnica, Bystrzyca, Witkowice i Wierczany, stanowiące tzw. Zabronę Sandomierską i będące uposażeniem tej kasztelanii¹⁰¹. W lipcu 1472 roku — za zgodą króla — Rogowski przeznaczył z nich 20 grzywien rocznego czynszu na rzecz dominikanów krakowskich¹⁰².

W 1472 roku Jan Hincza miał sprawę przed sądem krakowskim z Szymonem, sołtysem w Gnojnicy. Rogowski oskarżył sołtysa, że pod jego nieobecność zniszczył w tejże wsi karczmę i młyn na szkodę 300 grzywien. Ze względu na ową stratę, aż do czasu odbudowania tychże, podatki z Gnojnicy zostały obniżone, a Szymona Jan Hincza usunął z sołectwa. Sąd krakowski utrzymał jednak sołtysa na stanowisku na podstawie odpowiedzi Szymona, iż kasztelan sandomierski pozwał go jak domowego sługę, za którego ów się nie uważał¹⁰³.

Starostwa

Starostwo brzeskie

Władysław Jagiełło podczas wyprawy na Litwę z 1390 roku oddał w zarząd Hincze z Roszkowic zdobyty wtedy Brześć Litewski¹⁰⁴. Z tytułem starosty brzeskiego Roszkowski występował jeszcze w styczniu 1392 roku¹⁰⁵, najpewniej jednak trzymał to starostwo do lipca tego roku, czyli do zakończenia działań wojennych na Litwie¹⁰⁶.

¹⁰⁰ MRPS I, nr 1143—1144; por. SHGKr II, z. 4, s. 649. Nie mieli ich długo: w 1474 r. Kazimierz Jagiellończyk zapisał Hieronimowi, Janowi i Jakubowi z Kobylan 600 grzywien na Jadownicach, w zamian za co bracia ustąpili władcy z wójtostwa w Stężycy; w 1490 r. Jagiellończyk zapisał Dzierśławowi ze Smogorzowa 500 florenów na Rykach — MRPS I, nr 2100; zob. też *Zwoleń, dzieje miasta i ziemi*. Red. K. Myśliński. Lublin 1979, s. 48; J. Wroniszewski: *Szlachta ziemi sandomierskiej w średniowieczu. Zagadnienia społeczne i gospodarcze*. Poznań—Wrocław 2001, s. 101.

¹⁰¹ W. Pałucki: *Studia nad uposażeniem urzędników ziemskich w Koronie do schyłku XVI wieku*. Warszawa 1962, s. 142—144; KDM V, T. N, nr 106; MRPS IV/2, nr 10071.

¹⁰² *Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter*. Hrgs. H. R. Zeissberg. „Archiv für österreichische Geschichte” 1877, Bd. 55, s. 152.

¹⁰³ ZK 152, s. 321—322, 325 = SPPP II, nr 4078, 4079.

¹⁰⁴ DH, T. III, lib. X, p. 485—486 (s. 256—257).

¹⁰⁵ KDM IV, nr 1017.

¹⁰⁶ DH, T. III, lib. X, p. 499—500 (s. 256—257).

Starostwo radomskie

Od 1422 roku na starostwie radomskim było opisane wiano królowej Zofii, kolejni starostowie byli jednocześnie zarządcami jej oprawnych dóbr¹⁰⁷. W 1440 roku starostą radomskim został Jan Hincza z Rogowa i był nim aż do śmierci królowej w 1461 roku¹⁰⁸. W roku 1456 z powodu wakatu burgrabiego na radomskim zamku Kazimierz Jagiellończyk nakazał Janowi Hinczy pobór należności z królewszczyzny¹⁰⁹. W 1461 roku Rogowski uwolnił mieszczan Radomia od opłaty mostowego, wymaganej przez dziedzica Janowca Mikołaja Jankowskiego¹¹⁰. Było to jednocześnie ostatnie wystąpienie Jana Hinczy na tym starostwie¹¹¹.

Starostowie radomscy zarządzali także kluczem zwoleńskim. W skład tego klucza wchodziły wsie: Tczów, Bartodzieje, Sucha i Suska Wola¹¹². Dwie ostatnie dodano do niego w 1452 roku, wtedy to Kazimierz Jagiellończyk odkupił je od Jana Potkańskiego, w zamian dając mu swoje wsie Trawlice i Klwatkę¹¹³. Ponieważ jednak wsie królewskie były już zastawione, władca polecił je wykupić Janowi Hinczy za 160 grzywien, którą to sumę zapisał mu na Suchej i Suskiej Woli¹¹⁴. Rok później powyższą zamianę potwierdziła królowa Zofia, wsie te należały bowiem do jej wiana¹¹⁵.

W 1462 roku Jagiellończyk nadał dożywotnio Janowi Hinczy Suchą i Suską Wolę, dodając do nich jeszcze Zwoleń. Dobra te władca zwolnił z posług z wyjątkiem obowiązku dostarczenia 1—2 koni na podwozy królewskie. Zaznaczono również, iż od śmierci Zofii wspomniane dobra będą stanowiły oprawę posagu żony Jagiellończyka Elżbiety Rakuskiej¹¹⁶.

¹⁰⁷ Z. Wdowiszewski: *Genealogia Jagiellonów*. Warszawa 1968, s. 46.

¹⁰⁸ Według UrzMpl, nr 1371, Jan Hincza po raz pierwszy z tą godnością wystąpił 18 marca 1440 r. Datę tę można jednak przesunąć o parę dni — pierwsze wystąpienie Rogowskiego jest bowiem datowane na 11 marca tegoż roku — AGAD, perg. 378 = *Inventarium*, s. 307 (tam błędnie z datą 18 marca). O starostach radomskich patrz też W. Urban: *Radom Jagielloński (1386—1572)*. „Biuletyn Kwartalny Towarzystwa Radomskiego” 1984, T. 21, z. 4, s. 9.

¹⁰⁹ MRPS I, nr 348.

¹¹⁰ AGAD, perg. 3568, regesty: KDM V, T. V, nr 23 = DMR II, nr 5; MdS II, s. 110.

¹¹¹ Kolejny starosta radomski, Dominik Kazanowski, pojawił się na tym urzędzie w 1463 r. — UrzMpl, nr 1373.

¹¹² *Zwoleń...*, s. 43—44.

¹¹³ *Knigi*, nr 171.

¹¹⁴ MRPS I, nr 160 = *Knigi*, nr 178.

¹¹⁵ KDM V, T. A—B, nr 72. Zofia, wyrażając zgodę na dokonaną przez jej syna zamianę wsi, zatwierdziła też granice wsi Klwatka, wytyczone przez Jana Hinczę.

¹¹⁶ KDM V, T. I, dok. z 23 listopada 1462 (nienumerowany). Na temat klucza zwoleńskiego zob. J. Wroniszewski: *Szlachta ziemi sandomierskiej...*, s. 102—103.

Starostwo nieszawsko-inowrocławskie¹¹⁷

Starostwo inowrocławskie zyskało na znaczeniu w przeddzień i w trakcie wojny trzynastoletniej. Obsadzani tam urzędnicy zaliczali się do ścisłego grona królewskiego. Do roku 1448 trzymał je Mikołaj Szarlejski, który w tymże roku ustąpił, zachowując jednak posiadane wcześniej starostwo bydgoskie¹¹⁸. Po nim objął te ziemie w zarząd Jan Kretkowski, a po nim, w 1452, Jan Hincza z Rogowa¹¹⁹. W maju 1456 roku królowa Zofia zapisała Janowi Hinczy na starostwie 1100 florenów węgierskich w złocie¹²⁰. W grudniu 1463 roku Kazimierz Jagiellończyk zapisał mu kolejne 200 florenów węgierskich¹²¹. Być może Rogowski trzymał te ziemie aż do śmierci.

Starostwo chęcińskie

W roku 1442 Jan Hincza z Rogowa otrzymał od Władysława III zapis 400 grzywien na kluczu radoszyckim, przynależnym do starostwa chęcińskiego¹²². W skład tego klucza wchodziły wsie: Grodzisko, Wilczkowice, Sarbice, Snochowice, Dobrzeszów, Gorczyn (ob. Korczyn) i Zaborowice. W 1462 roku zostało na nim opisane wiano królowej Elżbiety Rakuskiej, a wkrótce potem klucz ten Rogowski otrzymał w dożywocie¹²³.

W 1472 roku, na dokumencie Kazimierza Jagiellończyka dla mieszczan chęcińskich, dającym im roczne zwolnienie z podatków ze względu na pożar, który strawił miasto, był wspomniany Jan Hincza jako starosta chęciński¹²⁴. Możliwe, że Rogowski starostwo to otrzymał już

¹¹⁷ Według M. Biskupa oba starostwa były nadawane łącznie — zob. *Inowrocław*, s. 224.

¹¹⁸ *Inowrocław*, s. 224; M. Biskup: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego z Polską w połowie XV wieku*. Warszawa 1959, s. 101—104, 174—175. Szarlejski objął ten urząd w 1435 r. Wcześniejszych starostów inowrocławskich zestawili J. Sperka: *Szafraniec herbu Stary Koń. Z dziejów kariery i awansu w późnośredniowiecznej Polsce*. Katowice 2001, s. 295.

¹¹⁹ Regesta I, nr 12021 — jako starosta inowrocławski potwierdzony już 9 marca 1452 r.

¹²⁰ AGAD, perg. 455 = TNar XIX, nr 11 = DKM nr 101 = *Inventarium*, s. 330.

¹²¹ AGAD, perg. 494 = TNar XIX, nr 210 = KDP II, nr 609 = *Inventarium*, s. 330.

¹²² KDW V, nr 694.

¹²³ KDM V, T. I, nr 14 = MRPS I, nr 612. Kazimierz tym nadaniem zwolnił także wspomniany klucz od świadczeń, z wyjątkiem 1—2 koni na podwody królewskie.

¹²⁴ KDM V, T. N, nr 91; por. UrzMpl, nr 1266.

w roku pierwszego zapisu na kluczu radoszyckim, pokrywa się on bowiem z ostatnim wystąpieniem poprzedniego starosty tych ziem Stefana z Oporowa z roku 1441¹²⁵.

Starostwo golubskie

Starostwo golubskie Jan Hincza z Rogowa otrzymał przed 1472 rokiem, wtedy to Kazimierz Jagiellończyk zapisał mu na wspomnianych dobrach 770 beczek soli, ponadto dodał mu także 1000 florenów¹²⁶. Przypuszczalnie Rogowski utrzymał starostwo aż do śmierci.

Tenuty

Tenuta krzepicka

Tenuta krzepicka odgrywała ważną rolę strategiczną, leżała bowiem na granicy Korony ze Śląskiem. Po odebraniu tych ziem Władysławowi Opolczykowi Jagiełło nadał je Spytkowi z Melsztyna, wojewodzie krakowskiemu, a po jego śmierci nad Worsklą w 1399 roku przez pewien czas dzierżyła je wdowa po nim, Elżbieta¹²⁷. W 1404 roku władca zezwolił Hinczce z Roszkowic na wykup tenuty, za 1000 grzywien, z rąk wdowy po wojewodzie krakowskim. Ziemia ta została zapisana kasztelanowi rozpierskiemu dożywotnio¹²⁸. Po jego śmierci

---

¹²⁵ UrzMpl, nr 1265. Stefan z Oporowa jako starosta chęciński był wspomniany tylko raz, we wrześniu 1441 r. W 1446 r. królowa Zofia wystawiła w Chęcinach przywilej dla wójta radoszyckiego — MRPS I, nr 71.

¹²⁶ Poprzednio Rogowski miał zapisanych 450 beczek soli — KDM V, T. N, nr 81, ze stycznia 1472; por. MRPS I, nr 769.

¹²⁷ J. Caro: *Liber cancellariae Stanislai Ciolek. Ein Formelbuch der polnischen Königskanzlei aus der Zeit der hussitischen Bewegung*. „Archiv für österreichische Geschichte” 1875, Bd. 52, s. 151; SHGKr III, z. 1, s. 211; W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego. Wiek XIV—XV*. Warszawa 1971, s. 141—143; Kłobuck, s. 114—115; M. Antoniewicz: *Zamki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Geneza — funkcje — konteksty*. Kielce 1998, s. 28.

¹²⁸ Dokument z 16 listopada 1404 r., wystawiony w Lublinie — AGAD, nr 320 = TNar X, nr 76 = *Inventarium*, s. 305; por. SHGKr III, z. 1 s. 211. M. Antoniewicz (*Zamki...*, s. 150) sugeruje, że Hinczka dzierżył tenutę jeszcze w 1410 r.

tenuta była jeszcze parokrotnie zastawiana, kolejno dzierżyli ją: Jan Mężyk, Jan Grabowski i Mikołaj Szarlejski¹²⁹.

Nie znamy dokładnej daty przejęcia tenuty przez Jana Hinczę, można jedynie określić przedział czasowy tego wydarzenia: *terminus post quem* stanowi ostatnie wystąpienie Szarlejskiego, czyli rok 1452, *terminus ante quem* — rzeczenie się zapisanych tam sum przez Rogowskiego w 1457 roku¹³⁰.

Do tenuty należały wsie: Dankowice, Grodzisko, Iwanowice¹³¹, Walenczów¹³², Kocin¹³³, Wręczyca, Zagórze, Zakrzew, kuźnice: Hankowa, Herbertowa, Piła, młyn Mieszanów oraz miasto Kłobuck¹³⁴. W skład uposażenia tenutariusza wchodziły także dwa łany w Staromieściu koło Kłobucka, ponadto staw Lutrowski z młynem, stawy: Grzędziński i Modzelowskie, młyn Glidzyńskie, pole zwane Błońskie Niwy¹³⁵.

W 1466 roku w Krzepicach Jan Hincza erygował klasztor kanoników regularnych laterańskich. W 1468 roku nadał Janowi Buczelowi, mieszczaninowi krzepickiemu, łąkę nad rzeką Koczyna, w zamian za łąkę nad rzeką Bieszczą. Łąkę tę zabrał mu Rogowski poprzednio,

¹²⁹ SHGKr III, z. 2, s. 215—216: 1411—1437 — Jan Mężyk z Dąbrowy, 1438—1448 — Jan Grabowski, 1449—1452 — Mikołaj Szarlejski. Por. S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 25.

¹³⁰ KDM V, T. D, nr 18 = ASang II, nr 156 = *Inventarium*, s. 309. Zob. też K. Fedorowicz: *Dostojnicy i urzędnicy świeccy województwa krakowskiego w latach 1374—1506*. AKH. T. 8. Kraków 1898, s. 116; M. Ludwig: *Besteuerung und verpfändung Königlicher Städte im spätmittelalterlichen Polen*. Berlin 1984, s. 281.

¹³¹ Z Iwanowic tenutariusz krzepicki pobierał wiardunek z dwóch łąnów sołtysich, i 6 groszy z łąnu kmiecego — *Spominki klasztoru kłobuckiego*. Wyd. Z. Perzanowski. W: *Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie*. „Historia”. Z. 1. Częstochowa 1985, s. 105.

¹³² W Walenczowie Jan Hincza jako tenutariusz krzepicki zbudował karczmę, której zyski szły na zamek krzepicki — MRPS IV/3, nr 18358.

¹³³ SPPP II, 3120, 3145; SHGKr II, z. 4, s. 690. W 1442 r. Jan Długosz oskarżył Jana Hinczę o bezprawne wwiązanie się do jego wsi, nie dawszy mu wcześniej pieniędzy, pomimo że nakazywał to przywilej królewski; szkody miały wynosić 250 grzywien. W 1443 r. Długosz procesował się o wspomniane pieniądze z ówczesnym tenutariuszem krzepickim Janem Czupkiem z Jedlnej, u którego Rogowski złożył zaległą kwotę. Zob. też BJ, rps 5348 II, s. 482; M. Bobrzyński, S. Smółka: *Jan Długosz...*, nr 26.

¹³⁴ W 1457 r. Jan Hincza, we wspomnianym wyżej dokumencie, rzekł się także sum zapisanych na Kłobucku — TNar XIX, nr 58; por. też KDM V, T. D, dokument nienumerowany; to samo ASang II, nr 156; *Inventarium*, s. 309. W tym samym roku miasto przeżyło najazd księcia oświęcimskiego Janusza, a 12 lat później, w marcu 1469 r., spłonęło całe miasto. W związku z tymi szkodami Kłobuck otrzymał — na prośbę Rogowskiego — obniżenie szosu, które zniósł dopiero dokument Zygmunta Starego z 1527 r. — MRPS, T. IV, nr 5217; Z. Perzanowski: *Zarys dziejów miasta Kłobucka*. MSH 1958, nr 1, s. 112; SHGKr II, z. 4, s. 578; *Kłobuck*, s. 112.

¹³⁵ SHGKr III, z. 2, s. 213.

zakładając staw nad Bieszczą i wyrządzając przy tym Buczelowi szkody oraz zalewając ogród. Wspomnianą rzekę nazywano także Cukówka, Kukówka, Piszczka lub Modzelowskie, nad nią leżał staw zwany Modzelowskie, nadany przez Rogowskiego kanonikom krzepickim¹³⁶.

W latach trzymania tenuty krzepickiej Jan Hincza wielokrotnie korzystał z usług mieszkańców krzepickich i kłobuckich, którzy wykonywali dla niego rozmaite posługi na terenie przynależnym do Krzepic. Aby te czynności nie weszły w skład obowiązkowych posług tychże mieszczan, wykorzystywanych przez kolejnych tenutariuszy, Rogowski poprosił Kazimierza Jagiellończyka o stosowne pismo w tej sprawie¹³⁷. Dokument ten był później wielokrotnie odnawiany przez kolejnych władców¹³⁸.

Tenutę krzepicką Jan Hincza trzymał aż do swojej śmierci w 1474 roku, po nim ziemią zarządzał Dobiesław z Kurozwęk.

Tenuta ojcowska

W 1406 roku Władysław Jagiełło nadał dobra ojcowskie Janowi Mężykowi z Dąbrowy, zaznaczając, że wcześniej klucz ten posiadał Jan *de Cozcov*¹³⁹ jako zabezpieczenie pożyczonych władcy 500 grzywien. Po jego śmierci przejął tenutę Hincza z Przemankowa i Roszkowic¹⁴⁰. Data śmierci Jana *de Cozcov* nie jest znana, *terminus ante quem* wyznacza wspomniany dokument z 20 marca 1406, zatem Hincza byłby tenutariuszem ojcowskim przed tą datą. Ponadto fakt, iż Roszkowski był wspomniany na owym dokumencie jako kasztelan rozpier-

¹³⁶ AGAD, perg. 3897; MRPS V, nr 8755; por. SHGKr I, z. 1, s. 108. Na temat tej fundacji zob. rozdział VI.

¹³⁷ KDM V, T. N, nr 34–35; MRPS V, nr 2676; por. też SHGKr III, z. 1, s. 200; *Kłobuck...*, s. 112; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 48.

¹³⁸ AGAD, perg. 4092. Dokument wystawiony 17 czerwca 1471 r. w Krakowie był odnowiony przez Zygmunta Augusta 1 czerwca 1562, a następnie przez Zygmunta III Wazę w listopadzie 1620 r.

¹³⁹ UrzCent. nr 728. Jan *de Cozcov* to być może Jan z Korzkwi — zob. P. Szczaniecki: *Zamek w Korzkwi i jego właściciele*. Kraków 1998, s. 28.

¹⁴⁰ KDM IV, nr 1097. Na wspomnianym dokumencie zaznaczono również, iż władca zezwolił Piotrowi Szafrąncowi wykupić — za 500 grzywien, które przeszły na Hinczkę — klucz ojcowski, trudno jednak osądzić, czy do tego doszło. Przypuszczalnie Szafraniec wykupił tenutę, jednak trzymał ją bardzo krótko, po nim przeszła na Jana Mężyka (20 marca 1406) — A. Falniowska-Gradowska: *Ojców w dziejach i legendzie*. Ojców 1995, s. 15. Regest w *Inventarium* (s. 198) podaje, iż Jan Mężyk przejął klucz ojcowski bezpośrednio z rąk Hinczki, kasztelana rozpierskiego. Por. na ten temat J. Sperka: *Szafrąncowie herbu Stary Koń...*, s. 335.

ski i znajomość pierwszego wystąpienia na tym urzędzie — 16 listopada 1404 — pozwalają wyznaczyć *terminus post quem* objęcia tenuty¹⁴¹.

W skład klucza ojcowskiego wchodziły następujące wsie: Bambel (ob. Bębło), Godzowice, Jerzmanowice, Sielchów, Smardzowice, Wielka Wieś, Wierzchowisko¹⁴².

Tenuta brzeźnicka

W 1416 roku, Henryk jako tenutariusz brzeźnicki wydał przywilej na postawienie młyna na Warcie w Wąsoszu Górnym, wsi należącej do tenuty¹⁴³. Natomiast 4 lipca 1419 roku, w Wolborzu Władysław Jagiełło potwierdził Henrykowi z Rogowa zapis 1160 grzywien groszy praskich na tencie brzeźnickiej, uczyniony wcześniej jego ojcu¹⁴⁴. Nie wiadomo, kiedy dokładnie Rogowscy otrzymali w zarząd wspomnianą tenutę, zapis dla ojca sugeruje przedział lat od 1386 (początek panowania Jagiełły) do 1411 (przypuszczalny rok śmierci Hinczki). Ramy chronologiczne można jednak zawęzić od roku 1400, ponieważ dowodnie do tego roku tenuta brzeźnicka nie była zastawiona¹⁴⁵. Przypuszczalnie Hinczka otrzymał zapis na tych ziemiach w listopadzie 1404 roku, gdy przejął także tenutę krzepicką, być może także ojcowską, objął kasztelanę rozpierską i — najpewniej — zdał podskarbiostwo¹⁴⁶.

W skład tenuty wchodziły wsie: Kruplin, Gajęcice, Wąsosz Górny, Dworszowice, Dubidze, miasto Pajęczno z wsią Dylów oraz stawy: Jaromierz i Biały Ług¹⁴⁷. Potwierdzenie nadania z 1419 roku zapoczątkowało wielką ilość zapisów na tej ziemi.

¹⁴¹ UrzŁęcz, nr 18 — tam z błędną datą 16 grudnia; zob. *Aneks*.

¹⁴² W dokumencie Bambel — KDM IV, nr 1097; *Inventarium*, s. 198; SHGKr I, s. 1, z. 32.

¹⁴³ SHGWiel's. 168.

¹⁴⁴ TNar XII, nr 23 = *Inventarium*, s. 306.

¹⁴⁵ S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski: *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej do 1400 roku*. Cz. 1. Łódź 1966, s. 31—33.

¹⁴⁶ Ciolek w *Liber cancellariae...* (T. 2, s. 151) podał informację o przejęciu przez Hinczkę tenuty brzeźnickiej po Elżbiecie, wdowie po Spytku z Melsztyna. Jednak z rąk Elżbiety Roszkowski wykupił tenutę krzepicką, a nie brzeźnicką. Wspomniana informacja może być jednak wskazówką, iż Roszkowski w tym samym roku co tenutę krzepicką (1404) otrzymał też sumy na Brzeźnicy. Zob. *Aneks*.

¹⁴⁷ Powyżej zostały podane obecne nazwy wsi, na dokumencie widniały jako: *Krupki, Zajęczyce, Dupie, Wąsosze, Dworszowice, oppido Paienczno cum villa Delov* (*Inventarium*, s. 306) i *Kruplin, Gajancice, Dupicze, Wanschosche, Dworszowice, oppido Pajanczno cum villa Delovo* (TNar XII, nr 23).

W 1422 roku król potwierdził zapis 1160 grzywien na Brzeźnicy Ofce, wdowie po Hincze, matce Henryka i Jana Hinczy, która na wspomnianej tenucie miała zabezpieczone sumy wienne¹⁴⁸. Kolejne nadania były już dla Jana Hinczy, który w ciągu trzech lat (1439—1442) zebrał na tenucie (wyłączając poprzednie zapisy) 2525 grzywien i 100 florenów węgierskich¹⁴⁹, w sumie w 1442 roku miał tam zapisaną kwotę 3685 grzywien i 100 florenów. Najpewniej suma ta jest niepełna, przypuszczalnie nie znamy wszystkich dokumentów¹⁵⁰.

W 1438 roku Rogowski jako tenutariusz brzeźnicki założył karczmę w Gajęcicach¹⁵¹. W 1457 roku Jan Hincza — podobnie jak i w przypadku Krzepic — zrzekł się na rzecz króla wszystkich zapisanych na tenucie sum, oddając władcy wszystkie dokumenty; zachował jednak dożywocie¹⁵².

W 1466 roku Jan Hincza miał sprawę przed sądem krakowskim z Dorotą, opatką z klasztoru św. Andrzeja w Krakowie, o bezprawne pobieranie przez nią cła w Skale od mieszkańców Brzeźnicy. Zwolnienie z tego cła brzeźniczanie mieli od czasów Kazimierza Wielkiego, potwierdzone później przez Władysława Jagiełłę, i przedstawili na dowód stosowne dokumenty¹⁵³. W tym samym roku Rogowski miał sprawę z wójtami brzeźnickimi o nieprzestrzeganie ich praw, które mieli zagwarantowane przez Elżbietę Łokietkównę w czerw-

¹⁴⁸ AGAD, perg. 387 = TNar XIV, nr 79; por. *Inventarium*, s. 306. W dokumencie tym władca zaznaczył, że wspomnianą sumę władca miał od jej męża, Hinczki.

¹⁴⁹ Zapisy kolejno: rok 1439: 6 czerwca, Kraków — 300 grzywien (AGAD, perg. 371 = TNar XVI, nr 105), 3 sierpnia, Sambor — 400 grzywien (AGAD, perg. 372 = TNar XVI, nr 112 = *Inventarium*, s. 306); rok 1440: 11 marca, Kraków — 200 grzywien (AGAD, perg. 378 = TNar XVII, nr 62), 12 sierpnia, Buda — 200 grzywien (TNar XVII, nr 33), 5 września, Buda — 200 grzywien (AGAD, perg. 375 = TNar XVII, nr 37 = *Inventarium*, s. 307), 13 września, Buda — 125 grzywien (AGAD, perg. 346 = TNar XVII, nr 38), 16 września, Buda — 100 grzywien (KDP II, nr 581), 29 września Buda — 100 grzywien (AGAD, perg. 350 = TNar XVII, nr 39 = *Inventarium*, s. 307); rok 1441: 15 stycznia Buda — 300 grzywien (TNar XVII, nr 78 (w *Inventarium* błędnie z datą 11 stycznia, s. 308), 26 lipca, Buda — 100 grzywien (AGAD, perg. 361 = TNar XVII, nr 110 = *Inventarium*, s. 308), 15 września, Buda — 100 florenów węgierskich (TNar XVII, nr 97); rok 1442: 13 lipca, Buda — 500 grzywien (AGAD, perg. 431 = TNar XVII, nr 161 = *Inventarium*, s. 309).

¹⁵⁰ Znany jest jeszcze zapis 120 grzywien z 1444 r., z pewnością było ich o wiele więcej — AGAD perg. 346.

¹⁵¹ MRPS V, cz. 2, nr 8751.

¹⁵² TNar XIX, nr 58; por. też KDM V, T. D, dokument nienumerowany z 20 kwietnia 1457, wystawiony w Łęczycy. To samo ASang II, nr 156; *Inventarium*, s. 309.

¹⁵³ KDM V, T. G, dokument nienumerowany z 6 lutego 1466 r., wystawiony w Krakowie.

cu 1375 roku. Sprawę tę rozstrzygali — na prośbę króla — jego komisarze, Stanisław i Dobrogost z Ostroroga¹⁵⁴.

Do Brzeźnicy przynależały też dwa stawy: Jaromierz i Biały Ług, a jej dziesięcina uposażała profesorów Akademii Krakowskiej¹⁵⁵.

Tenuta czorsztyńska

W myśl umowy przedślubnej z 1423 roku, zawartej pomiędzy Janem Hinczą a Abrahamem Czarnym z Goszyc, Rogowski od swego przysłego teścia miał otrzymać zapis 700 florenów węgierskich i 500 grzywien na Czorsztynie, który z nadania królewskiego dzierżył Goszycki¹⁵⁶. Ponieważ jednak małżeństwo z córką Abrahama, Magdaleną, nie doszło do skutku, przypuszczalnie Rogowski nie objął tenuty.

Tenuta pyzdrska

Nie jest znana dokładna data objęcia przez Jana Hinczę tej tenuty. Antoni Gąsiorowski¹⁵⁷ uważa, iż stało się to w roku 1448. Datę tę można przesunąć przynajmniej na rok 1447, bowiem wtedy Kazimierz Jagiellończyk przeniósł część wsi Rogowskiego z powiatu kaliskiego w pyzdurski, co sugeruje wcześniejsze objęcie przez niego zarządu tych ziem¹⁵⁸.

W 1453 roku władca, na prośbę Rogowskiego i — jak zaznaczył — dla rozwoju miasta, nadał Janowi Hamerlinowi, mieszkańcowi Pyzdr, młyn konny z polem pod zamkiem pyzdurskim. Zezwolił także na wybudowanie drugiego młyna, wodnego, gdyby poprzedni nie

¹⁵⁴ KDM V, T. A, dokument nienumerowany z błędną datą 27 marca = ZDZP II, nr 5 = TNar XX, nr 20; por. MRPS IV/1, s. 633 = MRPS IV/3, s. 408; komisarze porównali prawa wójtów innych miast w ziemi sieradzkiej i potwierdzili prawa oskarżających, ale także zmodyfikowali niektóre punkty, m.in. wprowadzono warunki polowania w lasach królewskich — w razie upolowania dzika lub jelenia wójt powinien połowę łupu zanieść na zamek brzeźnicki, drugą połowę mógł sobie pozostawić.

¹⁵⁵ LB I, s. 502; Łaski I, s. 484—485; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 90; SHGKr III, z. 1, s. 206.

¹⁵⁶ SPPP II, nr 1880; SHGKr I, z. 3, s. 474; SHGKr I, z. 4, s. 815 (tu 50 grzywien).

¹⁵⁷ A. Gąsiorowski: *Starostowie wielkopolskich miast królewskich w dobie jagiellońskiej*. Warszawa—Poznań 1981, s. 60.

¹⁵⁸ MRPS I, nr 12. Poprzedni tenutariusz w tej ziemi Jan Sucharzewski był wspomniany tylko w 1445 r. — A. Gąsiorowski: *Starostowie...*, s. 60. Zob. też przypis 83.

wystarczył na potrzeby miasta. Do konnego młyna władca zobowiązał się dostarczać dwa konie, a Jan Hincza jednego¹⁵⁹.

W 1454 roku na ziemi pyzdrskiej zostały oprawione sumy wienne królowej Zofii, a po jej śmierci w 1461 roku, także sumy Elżbiety Rakuskiej¹⁶⁰. Jan Hincza był zatem zarządcą dóbr królowych. W 1454 roku Zofia — za zgodą panów wielkopolskich i swojego syna Kazimierza — połączyła czasowo tenutę pyzdrską ze starostwem nieszawskim¹⁶¹. Rogowski był tenutariuszem pyzdrskim aż do śmierci w 1474 roku.

Tenuta kolska

W styczniu 1463 roku Kazimierz Jagiellończyk zapisał dożywotnio Janowi Hinczy z Rogowa tenutę kolską z miastem Brdów i przyległymi wsiami¹⁶². Tenutę tę Rogowski przejął po śmierci syna Zawiszy Czarnego, Jana z Garbowa; sumy zapisane mu na Kole zostały spłacone córce i żonie Jana¹⁶³. Jako zarządca tych ziem w 1470 roku Jan Hincza obsadzał wójtostwo w należącym do tenuty Osieku¹⁶⁴. Podobnie jak i poprzednie, i tę ziemię Rogowski utrzymał do śmierci.

¹⁵⁹ MRPS I, nr 172, 173; *Knigi*, nr 186, 187, 188 — nadanie wójtostwa dla Hamerlina.

¹⁶⁰ Dogiel I, s. 160; por. A. Gąsiorowski: *Starostowie...*, s. 19, według którego Jan Hincza w 1453 r. rzekł się wszystkich sum zapisanych na tencie pyzdrskiej. Autor powołał się na biogram Rogowskiego w PSB pióra J. Senkowskiego, jednak tam nie ma takiej informacji, zaznaczono jedynie, iż Rogowski istotnie rzekł się sum zapisanych na starostwach i tenutach, ale w Krzepicach, Kłobucku, Brzeźnicy i Pajęcznie, a w dodatku w 1457 r. — KDM V, T. D, nr 18 = ASang II, nr 156 = *Inventarium*, s. 309. Sugestia A. Gąsiorowskiego miała podłoże w fakcie oprawy posagu Zofii właśnie na tencie pyzdrskiej, według autora powinna być ona bowiem wolna od sum zastawnych. Jednak taka teza nie ma potwierdzenia źródłowego — Jan Hincza posiadał także inne dobra, na których były opisane sumy zarówno Zofii, jak i Elżbiety Rakuskiej, *vide* Radom, Nieszawa, Inowrocław, Radoszyce. Możliwe jednak, iż długi zapisane Rogowskiemu na poszczególnych dobrach, stanowiących później oprawę królowych, były przenoszone na inne dziedziny, a Rogowski pełnił w danych starostwach i tenutach jedynie funkcje zarządzające.

¹⁶¹ TNar XVIII, nr 167 z marca 1454; KDP II, nr 594. W tym czasie starostą nieszawskim był Jan Hincza z Rogowa, prawdopodobnie oba starostwa Rogowski zachował aż do śmierci w 1474 r. i — najpewniej — tak długo trwał ów stan.

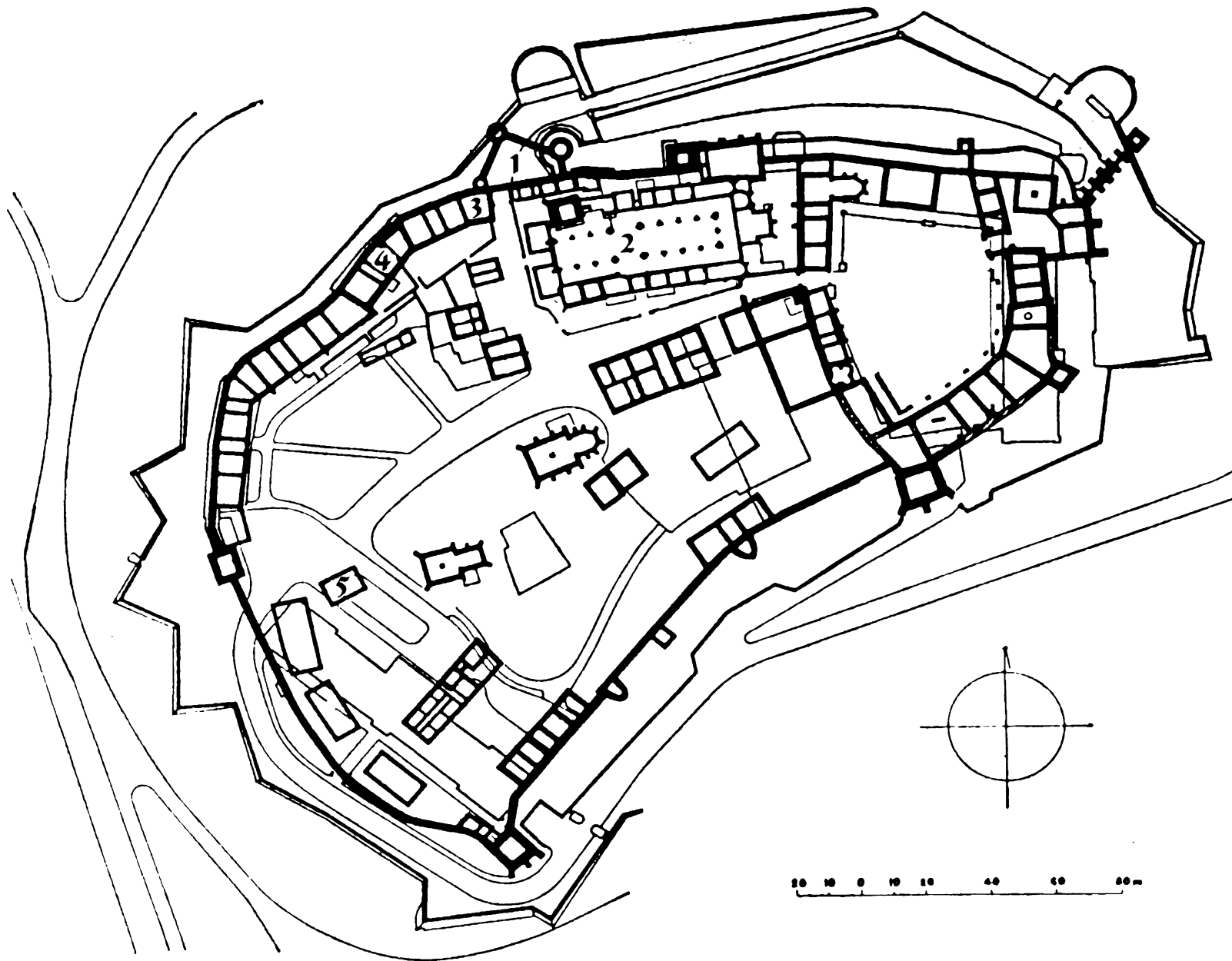
¹⁶² MRPS I, nr 624.

¹⁶³ A. Gąsiorowski: *Starostowie...*, s. 23. Jan z Garbowa został pochowany w kościele św. Krzyża w Kole — P. Mrozowski: *Polskie nagrobki gotyckie*. Warszawa 1994, s. 173—174.

¹⁶⁴ KDM V, T. A, dokument nie numerowany z 23 listopada 1470 r, wydany w Piotrkowie.

Domy Rogowskich na Wawelu

(plan wg *Katalogu zabytków sztuki w Polsce. T. 4: Miasto Kraków. Cz. 1: Wawel.* Warszawa 1965)

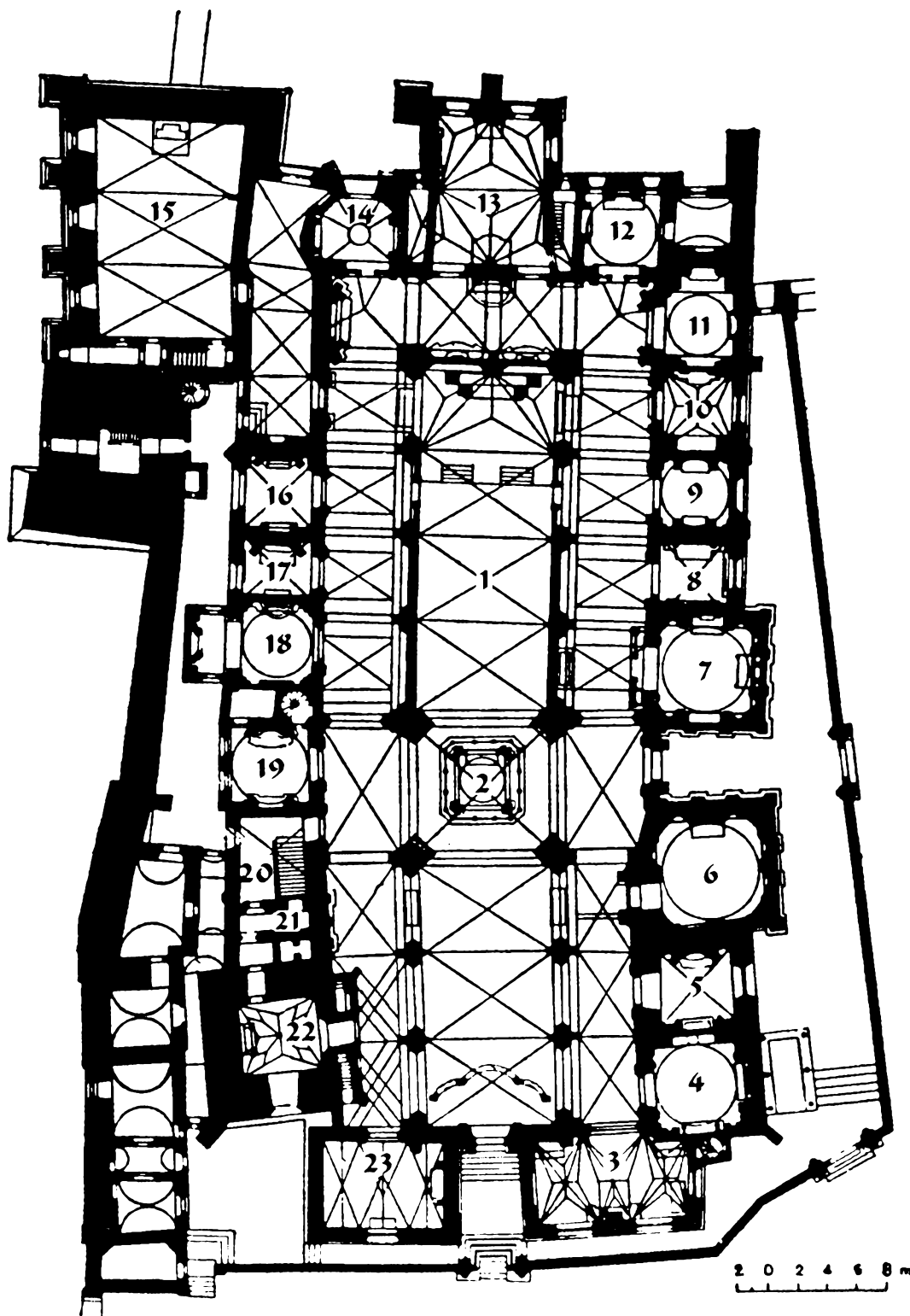

Legenda

1. Brama zw. Dolną lub Niższą
2. Kościół katedralny
3. Kamienica Sepna
4. Dom kolegium mansonarzy katedralnych (dawny dom Rogowskich)
5. Dom altarystów kaplicy Jana Hinczy z Rogowa

Katedra krakowska na Wawelu

(plan wg Katalogu zabytków sztuki w Polsce. T. 4: Miasto Kraków. Cz. 1: Wawel. Warszawa 1965, s. 64)

Legenda

1. Prezbiterium
2. Kaplica — mauzoleum
św. Stanisława
3. Kaplica Świętokrzyska
4. Kaplica Potockich
5. Kaplica Szafranców
6. Kaplica Wazów
7. Kaplica Zygmuntowska
8. Kaplica Konarskiego
9. Kaplica Zadzika
10. Kaplica Jana Olbrachta
11. Kaplica Żałuskiego
12. Kaplica Tomickiego
13. Kaplica Batorego
14. Kaplica Gamrata
15. Skarbiec
16. Kaplica Zebrzydowskich
17. Kaplica Skotnickich
18. Kaplica Lipskich
19. Kaplica Maciejowskiego
20. Dawna kaplica św. Mikołaja
21. Dawna kaplica Jana Hinczy
z Rogowa
22. Kaplica Czartoryskich
23. Kaplica św. Trójcy (królowej
Zofii Holszańskiej)

Wsie i dzierżawy kościelne

Do dóbr Jana Hinczy należało też kilka wsi kościelnych, wydzierżawionych mu przez zakon bożogrobców miechowskich. W 1467 roku Mikołaj, prepozyt klasztoru bożogrobców w Miechowie, przekazał kasztelanowi sandomierskiemu Janowi Hinczy z Rogowa wieś klasztorną Krzesławice za pomoc przy wykupie czynszu płaconego przez klasztor wikariuszom katedry krakowskiej z wsi Targowiska¹⁶⁵. W następnym roku ten sam prepozyt przekazał Rogowskiemu Parkoszewice za pomoc w wykupieniu z zastawu Pstroszyc i Chodowa od panów Karnowskiego i Balińskiego¹⁶⁶.

W 1468 roku Jan Hincza otrzymał zezwolenie bożogrobców na wykupienie za 400 florenów z rąk rodzeństwa Potockich — Piotra, Jana i Heleny — części wsi klasztornej Szczepanowice. W momencie wwiązania się w nią, miał płacić klasztorowi rocznie 4 grzywny, po usunięciu z niej Potockich 6 grzywien. Po śmierci kasztelana sandomierskiego wieś wróciła do konwentu miechowskiego¹⁶⁷.

Klucz kurzclowski

W roku 1471 Mikołaj Kobyski z Bartkowic zrzekł się dzierżawy klucza kurzclowskiego, który otrzymał za zgodą arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana Gruszczyńskiego. Zaznaczono jednak, iż klucz ten musiał wcześniej wykupić od poprzedniego dzierżawcy — Jana Hinczy, kasztelana sandomierskiego¹⁶⁸. Nie wiadomo, kiedy Rogowski przejął w dzierżawę ów klucz¹⁶⁹.

¹⁶⁵ AGAD, perg. 2611 — tu Jan Hincza z błędnym urzędem kasztelana krakowskiego, zamiast sandomierskiego.

¹⁶⁶ AGAD, perg. 2613. Wsie te Rogowski wykupił już w 1459 r. — Nakielski, s. 510—511.

¹⁶⁷ AGAD, perg. 2613; ZK 260, s. 220; por. też GK 18, s. 707.

¹⁶⁸ GK 19, s. 314—315.

¹⁶⁹ Być może wspomniany klucz nadał Rogowskiemu właśnie Jan Gruszczyński, już jako arcybiskup gnieźnieński, którym został w 1464 r. — P. Nitecki: *Biskupi kościelni w Polsce. Słownik biograficzny*. Warszawa 1992, s. 247.

Domy Rogowskich

Rodzina Rogowskich w czasie swojej działalności politycznej u boku Jagiellonów posiadała kilka domów w Krakowie, jeden w Nowym Mieście Korczynie i jeden w Toruniu. Domy te były kupowane w różnych odstępach czasu przez różnych członków rodziny.

Kraków

Wawel

W 1433 roku Jan Hincza zastawił za 100 grzywien na rok swój dom na zamku krakowskim, leżący obok kamienicy sepnej, Katarzynie, żonie Mikołaja z Michałowa, kasztelana i starosty krakowskiego¹⁷⁰. Jest to pierwsza wzmianka o domu Rogowskich na Wawelu, nie wiadomo, od kiedy posiadali tę budowlę, być może otrzymał bądź wybudował ją już Hincza¹⁷¹.

W 1471 roku Rogowski zamienił ów dom z mansjonarzami krakowskimi na ich dotychczasowy budynek, leżący naprzeciwko kościoła

---

¹⁷⁰ BJ, rps 5348 II, cz. 2, s. 17; SPPP II, 2488. Dom ten został zastawiony na rok i prawdopodobnie w tym terminie powrócił do Rogowskiego; brak dalszych wzmianek w tej sprawie. P. Węcowski (*Działalność publiczna możnowładztwa małopolskiego w późnym średniowieczu*. Warszawa 1998, s. 44) sugeruje, iż dom ten powrócił do Rogowskiego dopiero w 1471 r., wtedy bowiem został przez niego zamieniony z mansjonarzami. Nie znaczy to jednak, iż Jan Hincza nie miał go wcześniej. Na temat lokalizacji domu zob. Z. Pianoski: *Z dziejów średniowiecznego Wawelu*. Kraków 1984, s. 161–163; KZS IV, cz. 1, s. 142–143.

¹⁷¹ Z. Pianoski (*Z dziejów średniowiecznego...*, s. 164) podał informację, iż dom ten wybudował Hincza z Rogowa, przypuszczalnie mając na myśli Jana Hinczę, nie powołał się jednak na wzmiankę źródłową, potwierdzającą takie stwierdzenie. Najpewniej powyższy wniosek został wysnuty na podstawie samego faktu posiadania przez Rogowskiego wspomnianego domu. Nie wiadomo, czy Rogowski (który z nich — ojciec czy syn?) wznosił kamienicę bądź też otrzymał ją po kimś. Nie wiadomo także, kiedy to się stało.

św. Jerzego¹⁷², wybudowany przez biskupa krakowskiego Zawiszę z Kurozwęk. Nowy budynek Rogowski przeznaczył dla altarystów własnej kaplicy w katedrze wawelskiej¹⁷³.

Ulica Kanonicza

W 1421 roku Marcin z Kamieńca sprzedał za 200 grzywien Henrykowi z Rogowa swój dom na ulicy Kanoniczej. Budynek był przecho-
dni i stał po prawej stronie przy końcu mostu nad Rudawą¹⁷⁴. Przypusz-
czalnie jego właśnie dotyczy wzmianka z *Liber beneficiorum* Długosza,
opisująca dom Rogowskiego na wspomnianej ulicy. Miała być to budo-
wla murowana, leżąca między domami Tomasza *de Dyako* a domem
kapitulnym, niegdyś z numerem 8, obecnie 4¹⁷⁵.

W 1448 roku Kazimierz Jagiellończyk ofiarował Rogowskiemu sąsie-
dni, drewniany dom, należący dotąd do rzemieślnika królewskiego.
Dom ten wtedy nosił numer 9, obecnie 6¹⁷⁶. W 1464 roku Jan Hincza
podarował obydwu budynki kapitule krakowskiej z zastrzeżeniem, iż
jego mieszkańcy będą odprawiać anniwersarz za duszę ofiarodawcy,
a także jego ojca i brata Henryka¹⁷⁷.

¹⁷² Obecnie dawny dom Jana Hinczy obok bramy Dolnej został połączony z domem Oleśnickich, prebendarzy kaplicy św. Trójcy, i przeznaczony na domy pracowników Wawelu. Do połączenia tego doszło w XVIII w. — KZS, T. 4, cz. 1, s. 142.

¹⁷³ KDM V, T. N, nr 254; LB I, s. 269; WypPrzy, nr 56; KZS, T. 4, cz. 1, s. 142. Dom altarystów nazywano później domem księży hinczanów, zburzono go w drugiej po-
łowie XIX wieku. Zob. L. Siemieński: *Pamiętnik kantora katedry krakowskiej*. „Biblioteka Warszawska” 1879, T. 2, s. 47—51; S. Tomkowicz: *Wawel I...*, s. 104; S. Windakiewicz: *Dzieje Wawelu*. Kraków 1925, s. 82.

¹⁷⁴ SPPP II, 1828; P. Węcowski (*Działalność publiczna możnowładztwa...*, s. 43—44) przypisał kupno domu Janowi Hinczy z Rogowa, w zapisie jednak mowa o Henryku. Na temat biegu Rudawy w średniowieczu zob. K. Bąkowski: *Dawne kierunki rzek pod Krakowem*. RK 1902, nr 5, s. 157—165.

¹⁷⁵ LB I, s. 190; M. D. Kowalski: *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej w średniowieczu*. Kraków 2000, s. 227.

¹⁷⁶ LB I, s. 190; KDM IV, nr 1502; M. D. Kowalski: *Uposażenie...*, s. 227.

¹⁷⁷ AKKr, perg. 497; AAct, T. 1b, s. 33; TNar XX, nr 235; CrArSK, nr 41. Nadanie z 15 października 1464 r., a nie 1460, jak podają S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 28 i M. D. Kowalski: *Uposażenie...*, s. 227. Długosz w *Liber beneficiorum* nie był pewny daty i zostawił ją niezupełnioną jako „146” — LB I, 190. Darowiznę tę potwierdził tego samego dnia (15 października 1464) Kazimierz Jagiellończyk — KDM V, T. K, nr 9, s. 228. W 1477 r. parcela z domem drewnianym była używana jako stajnia przez właściciela domu murowanego — M. D. Kowalski: *Uposażenie...*, s. 227—228.

Ulica Poselska

W 1460 roku kapituła krakowska ofiarowała dożywotnio Janowi Hinczy z Rogowa dom koło kościoła św. Piotra¹⁷⁸. Dwa lata później, podczas pożaru Krakowa, ucierpiał także wzmiankowany budynek, który został przez Rogowskiego prawie od podstaw odbudowany¹⁷⁹. Po jego śmierci dom przejął Jan Wątróbka ze Strzelc, kanonik krakowski¹⁸⁰.

Nowe Miasto Korczyn

Jan Hincza z Rogowa posiadał też swój dom na ulicy Grodzkiej w Nowym Mieście Korczynie. Data jego nabycia bądź wybudowania nie jest znana, wiadomo jedynie, iż po jego śmierci Kazimierz Jagiełłończyk nadał go Piotrowi Szypowi, służącemu królowej Elżbiecie¹⁸¹.

Toruń

Rogowski miał także swój dom z ogrodem w Toruniu¹⁸². Nabył go w styczniu 1454 roku, tuż przed aktem inkorporacji. Dom ten leżał przy ulicy Morderczej 1, na przedmieściach Starego Miasta Torunia¹⁸³. Być może Jan Hincza miał go aż do śmierci.

¹⁷⁸ AAct, T. 1b, s. 33; M. D. Kowalski: *Uposażenie...*, s. 227, 231–232. Dom ten poprzednio należał do Macieja Świeszkowica, który podarował go kapitule w 1383 r.

¹⁷⁹ AAct, T. 2, s. 34, 37; DH, T. V, lib. XII, p. 342 (s. 321).

¹⁸⁰ Dom musiał otrzymać zaraz po śmierci Rogowskiego, po raz pierwszy jako jego właściciel pojawił się bowiem 5 lutego 1474 r. (AAct, T. 2, s. 89v), co także potwierdza datę śmierci Jana Hinczy na 4 lutego tegoż roku. Zob. *Aneks*.

¹⁸¹ MRPS I, nr 1264 (zapis z grudnia 1474 r.).

¹⁸² *Thorner Denkwürdigkeiten...*, s. 72.

¹⁸³ K. Mikulski: *Przestrzeń i społeczeństwo Torunia od XIV do początku XVIII wieku*. Toruń 1999, s. 389.

Żupy solne

W 1448 roku Jan Hincza otrzymał od króla zapis trzech cetnarów soli, trzech beczek rumu solnego i trzy miary soli sypkiej na rzecz zamku koźmińskiego¹⁸⁴. Podobny zapis dostał w 1472 roku na starostwie golubskim; otrzymał wtedy 770 beczek soli¹⁸⁵. W 1459 roku na zjeździe piotrkowskim postanowiono, że nadzór nad żupami solnymi należy oddać znanemu z rzetelności kasztelanowi sieradzkiemu Janowi Hinczy z Rogowa, a gdyby ów nie wyraził zgody, jakiemuś innemu uczciwemu i zaradnemu dostojnikowi¹⁸⁶. Rogowski najpewniej odmówił, nigdzie bowiem nie występował jako zarządca tych dóbr.

W 1464 roku Jan Hincza — za zezwoleniem królewskim — odkupił od Stanisława, Jana i Heleny, dzieci rajcy krakowskiego Kunczy Reicha, czynsz zapisany mu na żupach solnych przez Władysława Warneńczyka. Sumę pożyczki Kunczy dla Warneńczyka, zabezpieczoną na żupach, stanowiła stosunkowo niska kwota 1350 grzywien — i za tyle wykupił ów czynsz Rogowski¹⁸⁷. Uzyskał w ten sposób tygodniowy dochód wartości 1,5 grzywny i 3 wiardunków¹⁸⁸. Czynsz ten Jan Hincza przeznaczył na dobra kościelne¹⁸⁹. Po śmierci Rogowskiego, w roku 1474, Kazimierz Jagiellończyk sprzedał egzekutorom testamentu kasztelana sandomierskiego osiemdziesiąt grzywien rocznego czynszu za 4350 florenów polskich — czynsz ten rozdysponowano na rzecz obdarowanych wcześniej klasztorów i szpitali¹⁹⁰.

¹⁸⁴ MRPS I, nr 60; *Knigi*, nr 72. Wspomniane miary soli były wydawane co kwartał. W 1461 r. Rogowski, uposażając mansjonarzy w Koźminie, nadał im z uposażenia miasta miarę soli rocznie.

¹⁸⁵ KDM V, T. N, nr 81; MRPS I, nr 769.

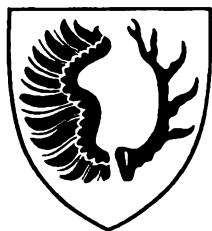
¹⁸⁶ IP, s. 307; J. Piotrowicz: *Żupy krakowskie w pierwszych wiekach rozwoju. Od połowy XIII do początków XVI wieku*. W: *Dzieje żup krakowskich*. Wieliczka 1988, s. 145.

¹⁸⁷ APKr, perg. 284; KDM V, T. V, nr 28; KDKr II, cz. 3, nr 459; por. J. Grzesiowski, J. Piotrowicz: *Sól małopolska w nadaniach i przywilejach dla klasztorów, do początku XVI wieku*. W: *Studia i materiały do dziejów żup solnych w Polsce*. T. 1. Wieliczka 1966, s. 166—167.

¹⁸⁸ Czynsz ten żupnicy oddawali do ratusza, skąd rajcy krakowscy rozsyłali go zgodnie z listą Rogowskiego.

¹⁸⁹ BCz, Rewizja listów na sejmie 1563, rps 1725 IV, s. 28; BPAN, perg. 67; BJ, rps 5348 II, cz. 2, s. 436, 439; KDM V, T. A, dokument nienumerowany z 14 lipca 1466; KDM V, T. V, nr 15—17; KDKr II, cz. 3, nr 459, 461, 469; KatBer, nr 6a, 6b, 7. Między innymi uposażył nim klasztor bernardynek św. Agnieszki na Stradomiu, kilka szpitali krakowskich i przekazał znaczną część na dochód altarystów opiekujących się jego kaplicą w katedrze krakowskiej.

¹⁹⁰ KDM V, T. A, dokument nienumerowany z 12 marca 1474 r.; KDM V, T. N, nr 181, 182, 220; KDM V, T. Y, nr 34; MRPS I, nr 1252; AGZ IV, nr 90; KatBer, nr 8; ŻrDuch, nr 7.

Rozdział VI

Fundacje Jana Hinczy z Rogowa

Jan Hincza z Rogowa od lat sześćdziesiątych XV wieku wycofał się praktycznie z życia politycznego i poświęcił całkowicie działalności fundacyjnej. Ilość ufundowanych i uposażonych przez niego klasztorów, kościołów, ołtarzy i szpitali nie ma swojego odnośnika w ówczesnej Polsce, nic więc dziwnego, że ten fragment jego działalności znalazł już spory oddźwięk w literaturze¹. Ponieważ jest to istotny element życia Rogowskiego, związany także z jego wcześniejszą aktywnością publiczną, dlatego niezbędne jest jego szczegółowe omówienie, aby w pełni ukazać rozmach działalności fundacyjnej Jana Hinczy.

Fundacje klasztorne

Klasztor paulinów w Dankowie – fundacja nieudana

W 1462 roku Jan Hincza przystąpił do swojej pierwszej fundacji klasztornej — do wsi Danków zamierzał sprowadzić zakon paulinów. Fundacja przewidywana była na sześciu bądź siedmiu zakonnikach,

---

¹ Fundacjami Jana Hinczy zajęła się w swoich dwóch artykułach J. Kalinowska: *Jan Hincza z Rogowa i jego działalność fundacyjna na dworze pierwszych Jagiellonów*. ACr 1987, nr 19, s. 319—339; *Kaplica Jana Hinczy w katedrze na Wawelu i jej malowidła*

którym Rogowski chciał oddać patronat w kościele parafialnym św. Stanisława². Dla zakonników przeznaczył też znaczne uposażenia — oprócz Dankowa z rybnikiem i karczmą z łąnem dodał jeszcze wsie: Lipie (z zezwoleniem na założenie rybnika) oraz Rębielice Szlacheckie³. Niestety, z niewiadomych przyczyn fundacja nie doszła do skutku. Rogowski powrócił do swojego planu w 1472 roku, wtedy to ponowił darowiznę dla jakiegokolwiek konwentu, który by zechciał się osiedlić w Dankowie⁴. Najwyraźniej i z tego nic nie wyszło, skoro w 1525 roku, Jakub z Kobylan, sukcesor Rogowskiego, próbował ponowić fundację, a gdy nie przyniosła żadnych rezultatów, część uposażenia niedoszłego klasztoru przeniósł na kościół parafialny w Dankowie⁵.

Klasztor kanoników regularnych św. Augustyna w Krzepicach

Kazimierz Jagiellończyk, na prośbę Jana Hinczy, dokumentem wydanym w Łęczycy 29 kwietnia 1466 roku, wyraził zgodę na założenie klasztoru kanoników laterańskich przy kościele parafialnym w Krzepicach⁶. Król, udzielając wspomnianej zgody, zaznaczył, że czyni to ze względu na upodobanie, jakie żywi do tego konwentu, prosił także o modły za duszę swoją oraz rodziców i brata. Dokument erekcyjny

ściennie. „Studia do dziejów Wawelu” 1991, T. 5, s. 133–231. Zainteresowania autorki skupiły się jednak głównie na kaplicy Hinczów i jej wystroju, pomijając lub pobieżnie omawiając inne fundacje Rogowskiego.

² AC III, 835; W. Patykiewicz: *Archidiaconat wieluński*. „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne” 1958, nr 32, s. 240; S. Muznerowski: *Krzepice w przeszłości*. Włocławek 1914, s. 28; o. J. Zbudniewek: *Katalog domów i rezydencji prowincji paulinów*. NP 1969, nr 31, s. 201; J. Wiesiołowski: *Fundacje paulińskie XIV i XV wieku na tle ruchu fundacyjnego klasztorów w Polsce*. SC 1985, nr 6, s. 154; Z. Zyglewski: *Klasztorne fundacje możnowładztwa koronnego w okresie jagiellońskim. Zarys problematyki*. W: *Klasztor w społeczeństwie średniowiecznym i nowożytnym*. Opole—Wrocław 1996, s. 138.

³ AC III, nr 835; MRPS I, nr 768.

⁴ MRPS I, nr 768; LB I, s. 503.

⁵ AC III, nr 835.

⁶ *Kopiarz krzepicki*, k. 306–314, 344–345; *Acta conventum et ecclesiam Krzepicensem concernem 1803–1812*, k. 149, 153–156; Łaski II, s. 117; LB II, s. 212; SHGKr III, z. 1, s. 206; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 113; *Kanonicy regularni laterańscy w Polsce. Studia z dziejów kongregacji krakowskiej XV–XIX w.* Red. Z. Jakubowski. Kraków 1975, s. 13–14. Kanonicy regularni zostali sprowadzeni do Polski przez Władysława Jagiełłę i osadzeni w Krakowie na Kazimierzu, w kościele Bożego Ciała. Zob. też K. Łatak CRL: *Kanonicy regularni laterańscy na Kazimierzu w Krakowie do końca XVI w.* Ełk 1999, s. 47–71.

władcy potwierdził w Iwanowicach (8 maja) arcybiskup gnieźnieński Jan Gruszczyński, zatwierdzając jednocześnie na przeora proponowanego przez Jana Hinczę Michała, bakałarza sztuk wyzwolonych z klasztoru w Kaliszu⁷. Arcybiskup ustalił też stan liczebny konwentu — najwyżej ośmiu zakonników, którzy spośród siebie mieli wybierać nowego przeora, po śmierci obecnego. Ponadto zastrzegł, iż gdyby nie wybrali nikogo ze swojego grona, mieli poszukać stosownego kandydata w innych klasztorach tej reguły — Kaliszu, Mstowie bądź Kazimierzu krakowskim⁸. Jednocześnie władca, na prośbę przyszłego fundatora, przekazał na rzecz klasztoru wspomniany kościół parafialny pod wezwaniem św. Jakuba⁹.

Rogowski zadbał też o odpowiednie uposażenie; przede wszystkim klasztor krzepicki otrzymał wsie: Rębelice Królewskie, Popów i Kuków¹⁰; ponadto stawy: Jaromierz i Biały Ług z dwoma łąnami, przynależne do Brzeźnicy¹¹, Lutrowski z młynem, Grzędziński, Modzelowskie, oprócz tego młyn zwany Glidzyńskie oraz pole zwane Błońskie Niwy. Lutrowski młyn i staw, zwany tak od ich właściciela Lutra, leżał koło Sośnierzowa na lewym brzegu Liswarty i pierwotnie nazywał się Sośnierzowski, do nich Jan Hincza dodał dwa łąny, młyn i sołectwo w Sośnierzowie¹². Staw Grzędziński należał pierwotnie do mieszkańców Krzepic, w 1457 roku kupił go od nich Rogowski jako uposażenie kościoła parafialnego, przypuszczalnie już wtedy planując lokację klasztoru¹³. Staw Modzelowskie Jan Hincza także nabył od mieszczan krzepickich; według siedemnastowiecznej lustracji, wrócił do nich

⁷ *Kopiarz krzepicki*, k. 305—306.

⁸ *Kopiarz krzepicki*, k. 305—306; *Acta conventum...*, k. 153—154; Łaski II, s. 118; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 115; zob. też W. Patykiewicz: *Księga sądowa — kopiarz krzepicki*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 1958, T. 4, s. 139—143.

⁹ LB II, s. 212; Łaski II, 117. Kościół ten spłonął w 1450 r. podczas pożaru Krzepic, został jednak odbudowany przez Jana Hinczę — S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 48; J. Kalinowska: *Jan Hincza...*, s. 325. W 1457 r. Rogowski poczynił obecnie bliżej nieznane zapisy na rzecz wspomnianego kościoła — S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 63—64. Konwent utrzymał się w Krzepicach do 1809 r. — KZS, T. VI, z. 7, s. 20—24.

¹⁰ *Kopiarz krzepicki*, k. 306—314, 347—348; *Acta conventum...*, k. 154—155; LB II, s. 212. Dwie pierwsze wsie Rogowski wykupił za 700 grzywien od braci Długoszków (Rębelice Królewskie *alias* Krakowskie, Popów w pow. lelowski); w 1457 r. zakupił we wsi Kuków cztery stawy na uposażenie kościoła parafialnego, a w 1466 r. przeznaczył całą wieś na uposażenie klasztoru — SHGKr III, z. 1, s. 206, 211; SHGKr III, z. 2, s. 342, 343.

¹¹ *Kopiarz krzepicki*, k. 306—314; SHGKr III, z. 1, s. 206; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 90.

¹² *Kopiarz krzepicki*, k. 306—314; SHGKr III, z. 1, s. 206, 211; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 20—21, 114.

¹³ *Kopiarz krzepicki*, k. 306—314; SHGKr II, z. 1, s. 125; SHGKr III, z. 1, s. 198, 206, 211; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 90.

z powrotem¹⁴. Pole zwane Błońskie Niwy także leżało blisko Krzepic, Rogowski zakupił je już w 1457 roku z przeznaczeniem na uposażenie kościoła parafialnego, do pola dodał także pobliski las¹⁵. Młyn zwany Glidzyńskie leżał na terytorium wsi Miedźno koło Popowa, od 1466 roku stanowił uposażenie klasztoru wraz z sołectwem i dwoma łanami¹⁶. Ponadto ze swojej wsi Parzymiechy Jan Hincza dał dwie grzywny rocznego czynszu dla czterech scholarów (kantorów), którzy każdego dnia powinni w klasztorze usługiwać przy mszy zwanej prymarią¹⁷. W 1468 roku dodał do uposażenia dwa łany we wsi Zawada, w 1469 roku dwa stawy — Goryłowski i Kuklińskie, około 1470 roku — wieś Zajączki Małe, a przed 1472 rokiem — dwa łany z Iwanowic¹⁸. Wszystkie te nadania zatwierdził Kazimierz Jagiellończyk¹⁹.

Za tak obfite uposażenia Jan Hincza miał też spore życzenia do zakonników krzepickich, mianowicie: codziennie jeden z nich miał odprawiać mszę świętą, a także odmawiać bądź śpiewać jutrznię na dwa chóry oraz nieszpory, ponadto zakonnicy mieli odprawiać tygodniowo pięć mszy czytanych dla uczczenia patronów fundatora — Jana Chrzyciela i Jana Ewangelisty, w każdy piątek miała być czytana msza za duszę królowej Zofii Holszańskiej, w rocznicę śmierci królowej anniwersarz z całym *officium defunctorum* odśpiewanym przez wszystkich braci za jej duszę, od dnia fundacji aż do dnia śmierci fundatora miano odprawiać za niego pięć mszy tygodniowo, w każdy piątek mszę śpiewaną o męce pańskiej o odpuszczenie grzechów Jana Hinczy, a po jego śmierci, w tym samym terminie, takąż mszę za jego duszę,

¹⁴ SHGKr II, z. 1, s. 125; SHGKr III, z. 1, s. 206; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 90.

¹⁵ Łaski II, s. 119; SHGKr I, z. 1, s. 135; SHGKr III, z. 1, s. 206; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 90.

¹⁶ *Kopiarz krzepicki*, k. 306—314; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 88—89.

¹⁷ *Kopiarz krzepicki*, k. 306—314; SHGKr III, z. 1, s. 206; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 93—94.

¹⁸ *Kopiarz krzepicki*, k. 306—314; *Acta conventum...*, k. 154; *Spominki klasztoru kłobuckiego*. Wyd. Z. Perzanowski. W: Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie. „Historia”. Z. 1. Częstochowa 1985, s. 105; LB II, s. 212; LB III, s. 165; SHGWiel, s. 181; SHGKr II, z. 4, s. 571, 587. Staw Goryłowski należał do mieszczanina kłobuckiego Andrzeja Goryla i leżał pod wsią Libidza koło Kłobucka; w 1469 r. Jan Hincza uposażył nim klasztor krzepicki — SHGKr I, z. 4, s. 799; J. Rajman: *Pogranicze śląsko-małopolskie w średniowieczu*. Kraków 1998, s. 167; J. Laberschek: *Zasięg i charakterystyka rządów Władysława Opolczyka w północno-zachodniej części ziemi krakowskiej 1370—1391*. W: Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie. „Historia”. Z. 1. Częstochowa 1985, s. 24; razem ze stawem Goryłowskim sprzedano również sadzawkę zwaną Kuklińskie — *Kłobuck. Dzieje miasta i gminy (do roku 1939)*. Red. F. Kiryk. Kraków 1998, s. 119.

¹⁹ Wspominana fundacja była współautorstwa Kazimierza Jagiellończyka i Jana Hinczy.

ponadto za jego duszę anniwersarz z całym *officium defunctorum*, a co tydzień pięć mszy czytanych za wyszczególnioną rodzinę fundatora²⁰. Trudno się dziwić, że takie życzenia przerosły możliwości niewielkiej (a z biegiem czasu ciągle malejącej) liczby zakonników²¹. W 1525 roku do ówczesnego arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana Łaskiego wpłynęła suplika od konwentu krzepickiego o zmniejszenie powinności nałożonych na nich przez fundatora klasztoru. Arcybiskup, po osobistej kontroli, rozpatrzył pozytywnie prośbę zakonników²². W rezultacie od tego czasu mieli oni recytować pacierze, a nie śpiewać jak dotychczas²³, z pięciu do jednej tygodniowo obniżono także ilość mszy za dusze rodziców i rodzeństwa fundatora oraz do patronów Jana Hinczy, pozostawiono natomiast anniwersarz, piątkową mszę za duszę Rogowskiego oraz sumę i nieszpory śpiewane. Od kasaty zakonu w 1810 roku obowiązek odmawiania anniwersarza za fundatora następnego dnia po Zaduszkach przeszedł na proboszcza kościoła parafialnego. Zwyczaj ten przestał obowiązywać dopiero w 1866 roku²⁴.

Prawdopodobnie Jan Hincza nie wybudował stosownego domu dla konwentu, a na ich potrzeby oddał jakąś małą, już istniejącą budowlę. O jej skromności świadczy fakt, iż w 1486 roku zakonnicy krzepiccy poprosili o nowe pomieszczenie mieszkalne, tamto bowiem przyrównywano do psiej budy²⁵.

Klasztor bernardynów w Kole

Zakon bernardynów ma stosunkowo późną proveniencję, powstał bowiem dopiero w latach 1443—1446 z odłamu franciszkanów, zwanych obserwantami. W Polsce pojawił się za pośrednictwem Jana Kapis-

²⁰ *Kopiarz krzepicki*, k. 306—314; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 101—102; por. Z. Zyglewski: *Klasztorne fundacje...*, s. 134.

²¹ W XVI w. było ich już tylko pięciu, w dniu kasacji dwóch — *Kopiarz krzepicki*, k. 315—316; S. Muznerowski, *Krzepice...*, s. 116.

²² *Kopiarz krzepicki*, k. 315—316; S. Muznerowski, *Krzepice...*, s. 102.

²³ Pacierze śpiewane miały być tylko w święta.

²⁴ *Kopiarz krzepicki*, k. 315—316; S. Muznerowski, *Krzepice...*, s. 103.

²⁵ *Kopiarz krzepicki*, k. 334—345; Łaski II, s. 119; S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 119—120. W 1486 r. zakonnicy otrzymali dom wójta krzepickiego, a obrazowego porównania ([...] *nihil fuit nisi canea mera* [...]) użył przeor klasztoru z 1620 r., który widział jeszcze pierwotną budowlę, natomiast kościół był okazały. A. Buczek (*Mecenat artystyczny Jana Długosza w dziedzinie architektury*. W: *Długossiana, Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*. „Prace Historyczne”. Z. 65. ZNUJ. Nr 561. Kraków 1980, s. 126) przypuszcza, że budowali go przedstawiciele tego samego warsztatu, którzy dla kronikarza projektowali kościół kłobucki.

trana w 1453 roku, w Krakowie²⁶. Od tej pory można było zaobserwować swoistą modę na fundowanie klasztorów tej reguły. Nie oparł jej się i Jan Hincza, który przyczynił się do udekorowania klasztoru krakowskiego²⁷, a ponadto w 1466 roku ufundował bernardynom klasztor w Kole²⁸. Z lipca tego roku pochodzi odpowiedź papieża Pawła II na suplikę Rogowskiego, dotycząca fundacji klasztoru w Kole, na którą ów pozwolił, ale pod warunkiem konsultacji z arcybiskupem gnieźnieńskim Janem Gruszczyńskim. Następnie Rudolf, legat papieski, nadał 40 dni odpustu dla tych, którzy dadzą ofiarę na klasztor w Kole²⁹. Potwierdzili to arcybiskup gnieźnieński, a także biskup krakowski Jakub z Sienna i biskup chełmski Paweł z Grabowa³⁰.

Kolski klasztor stanął na niewielkiej wyspie, między Wartą a jej odnogą, w miejscu, gdzie wcześniej mieli swoje siedziby garncarze i zdunowie³¹. Do klasztoru przynależny był gotycki murowany kościół. Klasztor — także murowany — w chwili przybycia zakonników był jeszcze niewykończony. Jan Hincza, który na budowę murów klasztornych i zabudowań gospodarczych wyłożył własne pieniądze, dodał jeszcze zakonnikom spore uposażenie w postaci bogato zdobionych kielichów, monstrancji, ornatów i ozdobnych mszałów. Bernardyni — zgodnie z głoszoną zasadą ubóstwa — nie pozwolili Rogowskiemu na finansowanie dalszej budowy i dokończyli ją sami, z datków i ofiar; nie przyjęli również wszystkich darów, przekazując je na kościół

²⁶ K. Kantak: *Dzieje krakowskich bernardynów w zarysie*. W: K. Kantak, J. Szablowski, J. Żarnecki: *Kościół i klasztor oo. bernardynów w Krakowie*. BK 1938, T. 96, s. 36—37; M. Maciszewska: *Klasztor bernardynski w społeczeństwie*. W: *Klasztor w społeczeństwie średniowiecznym i nowożytnym*. Opole—Wrocław 1996, s. 143; Taż: *Klasztor bernardynski w społeczeństwie polskim 1453—1530*. Warszawa 2001, s. 13—23; a także J. Marecki: *Zakony męskie w Polsce*. Kraków 1997, s. 27—28. Nazwę bernardynów przyjęli w Polsce od patrona ich pierwszego klasztoru.

²⁷ *Memoriale ordinis fratrum minorum a fr. Joanne de Komorowo compilatum*. Wyd. X. Liske, A. Lorkiewicz. W: MPH V. Lwów 1888, s. 193—194; K. Kantak: *Dzieje krakowskich bernardynów...*, s. 22; J. Szablowski: *Architektura krakowskiego kościoła bernardynów*. W: *Kościół i klasztor oo. bernardynów w Krakowie*. BK 1938, T. 96, s. 73, 75; M. Maciszewska: *Klasztor bernardynski w społeczeństwie polskim...*, s. 42.

²⁸ *Memoriale ordinis...*, s. 194—195; TPstr 3334 IV, k. 96 (dokument nienumerowany); TJO, nr 17.

²⁹ TJO, nr 18.

³⁰ TJO, 18a, 18b, 18c. W skład konwentu kolskiego wchodził też bernardyn przyjęty do zakonu przez jego założyciela Jana Kapistrana, był to Bartłomiej Grzybowski — zob. M. Maciszewska: *Klasztor bernardynski w społeczeństwie polskim...*, s. 168.

³¹ M. Maciszewska: *Klasztor bernardynski...*, s. 146, 148; Taż: *Klasztor bernardynski w społeczeństwie polskim...*, s. 95, 113.

farny. Budowa bez pieniędzy fundatora trwała ponad 20 lat, a pozostałe budynki były już drewniane³². Sprowadzeni przez Rogowskiego do Koła bernardyni przetrwali tam — z przerwami — do dnia dzisiejszego.

Nadania na rzecz klasztorów

Klasztor bernardynek św. Agnieszki w Krakowie

Bernardynki, podobnie jak i bernardyni, zostały sprowadzone do Krakowa w 1453 roku przez Jana Kapistrana. Ówczesny biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki przeznaczył dla nich drewniane domy przy bramie Mikołajskiej³³. Ponieważ okazały się one za ciasne, w marcu 1454 roku Kazimierz Jagiellończyk podarował bernardynkom wykupione od mieszczan parcele na Stradomiu, gdzie zaczęto budowę nowych pomieszczeń. Na tych parcelach Jan Hincza postawił drewniany klasztor, który w 1459 roku oddał siostronom zakonnym³⁴.

W 1464 roku Kazimierz Jagiellończyk odstąpił Rogowskiemu czynsz z żup solnych, odkupiony przez tegoż od spadkobierców rajcy krakowskiego Kunczy Reicha. Jan Hincza przeznaczył go m.in. dla bernardynek — zapisał im 10 grzywien rocznie z czynszu półtorej grzywny i trzech wiardunków, które klasztorowi mieli płacić rajcy krakowscy³⁵. Już po śmierci Rogowskiego, w 1474 roku, król sprze-

³² M. Kantor-Mirski: *Warowny klasztor w Mstowie*. Sosnowiec 1929, s. 22; *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*. Red. H. E. Wyaczański. Kalwaria Zebrzydowska 1985, s. 140—141; Z. Zyglewski: *Klasztorne fundacje...*, s. 139; M. Maciszewska: *Klasztor bernardyński w społeczeństwie polskim...*, s. 42, 73.

³³ *Klasztory bernardyńskie...*, s. 155, 517.

³⁴ *Memoriale ordinis...*, s. 194—195; *Klejnoty stołecznego miasta Krakowa*. Wyd. K. Turowski. Kraków 1861, s. 111, 123; M. Nałęcz-Dobrowolski: *Kościół i klasztor św. Agnieszki w Krakowie*. BK 1906, T. 34, s. 9; M. Maciszewska: *Klasztor bernardyński w społeczeństwie polskim...*, s. 42.

³⁵ BPAN, perg. 67; BJ, rps 5348 II, s. 439; KDM V, T. N, nr 181—182; KDKr II, cz. 3, nr 461; KatBer, nr 6a; 6b, 7. Czynsz ten, z żup solnych wielickich i bocheńskich, zastawił rajcy Kunczemu za 1350 grzywien Władysław III Jagiellończyk. Zob. rozdział V; por. KDM V, T. V, nr 15—17.

dał czynsz roczny w wysokości 16 grzywien z żup solnych klasztorowi św. Agnieszki za 870 florenów węgierskich, zapisanych na ten cel przez Jana Hinczę³⁸. W 1486 roku rajcy krakowscy sprzedali klasztorowi czynsz roczny w wysokości 8 grzywien, zabezpieczony przez Rogowskiego w 1465 roku na wielkiej wadze miejskiej, za 300 florenów węgierskich, które otrzymali od Wojciecha z Bogumiłowic, altarzysty kaplicy Jana Hinczy i Marcina Bełza, prowizorów bernardynek³⁷.

Klasztor bernardynów w Krakowie

Jan Hincza przyczynił się też do udekorowania klasztoru krakowskiego — wyłożył pieniądze na wykonanie sklepienia w kościele bernardynskim³⁸. Niestety, w latach 1645—1647 dokonano tak gruntownej przebudowy kościoła, że praktycznie nie pozostawiono żadnych śladów działalności Rogowskiego³⁹.

Klasztor kanoników regularnych laterańskich w Mstowie

Oprócz ufundowania klasztoru dla kanoników laterańskich w Krzepicach, Jan Hincza wspierał i inne klasztory tej kongregacji, m.in. mstowski. W 1469 roku we wsi Prusicko założył dwa stawy rybne, które podarował zakonnikom z Mstowa⁴⁰. Ponadto wyłożył połowę kwoty (175 grzywien), za którą konwent mógł wykupić wójtostwo mstowskie⁴¹. Za pieniądze Rogowskiego zakonnicy wykupili też wójtostwo w Kłobucku⁴².

³⁸ AGZ IV, nr 90; KatBer, nr 8.

³⁷ KatBer, nr 11; KDKr II, cz. 4, nr 572, 575.

³⁸ *Memoriale ordinis...*, s. 193—194; K. Kantak: *Dzieje krakowskich bernardynów...*, s. 22; J. Szablowski: *Architektura krakowskiego kościoła...*, s. 73, 75.

³⁹ J. Szablowski: *Architektura krakowskiego kościoła...*, s. 75.

⁴⁰ LB III, s. 156—157 — zakon miał prawo korzystać z tych rybników w okresie Wielkiego Postu. Por. J. Rajman: *Pogranicze śląsko-małopolskie...*, s. 139.

⁴¹ LB III, s. 149—150, 157.

⁴² *Spominki klasztoru...*, s. 98.

Klasztor dominikanów w Krakowie

W 1472 roku Jan Hincza uposażył klasztor dominikanów św. Trójcy w Krakowie, zapisując mu — za zgodą króla — czynsz roczny, wynoszący 20 grzywien, z Zabrony Sandomierskiej⁴³. Za to nadanie prosił o modły o zbawienie swojej duszy⁴⁴.

Klasztor bożogrobców w Miechowie

Rogowski był także dobrodziejem klasztoru w Miechowie. W 1467 roku przeor konwentu miechowskiego zwrócił się do Jana Hinczy o pomoc w odkupieniu kilku wsi (m.in. Krzesławic i Szczepanowic)⁴⁵. Po pomyślnie załatwionych transakcjach wdzięczni zakonnicy odmawiali za swojego dobroczyńcę mszę świętą w każdą sobotę.

Przypuszczalnie Rogowski ufundował także ołtarz w przyklasztornym kościele⁴⁶. Ponadto na murach kościoła został wmurowany herb Rogowskiego — Działosza, który jednak nie przetrwał do naszych czasów⁴⁷.

Inne fundacje i uposażenia kościelne

W 1452 roku Jan Hincza zapisał trzy grzywny dla altarzystów kościoła św. Marii Magdaleny w Poznaniu. W tym samym roku za pożyczkę 203 florenów węgierskich od mansjonarzy w Szamotułach zapisał im 17 takich florenów na Koźminie i 8 rocznie na wsi Galewo⁴⁸.

⁴³ KDM V, T. N, nr 106.

⁴⁴ *Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter*. Hrsg. H. R. Zeissberg. „Archiv für österreichische Geschichte” 1877, T. 55, s. 152. Rogowski wspomniane wsie nabył właśnie w tym roku (zob. rozdział V), zapewne z zamiarem nadania ich dominikanom.

⁴⁵ AGAD, perg. 2611, 2613; GK 18, s. 707; Zob. też ZK 260, k. 220.

⁴⁶ ZK 260, s. 220; Nakielski, s. 510—511.

⁴⁷ Nakielski, s. 65, por. też J. Wiśniewski: *Dekanat miechowski*. Radom 1917, s. 122; M. Tobiasz: *Bożogrobcy w Miechowie (800-lecie sprowadzenia zakonu do Polski)*. NP 1963, nr 17, s. 40.

⁴⁸ S. Łukomski: *Koźmin Wielki i Nowy. Monografia historyczna*. Poznań 1914, s. 24.

W 1454 roku Rogowski — za zgodą Rady Torunia — ufundował ołtarz w kościele śś. Janów⁴⁹. W 1462 roku Jan Hincza jako tenutariusz koźmiński — za zgodą biskupa poznańskiego Andrzeja z Bnina — utworzył prepozyturę i kolegium sześciu mansjonarzy w Koźminie. Mansjonarzom tym darował i zapisał na wsiach: Staniewo — dziesięć grzywien czynszu, Lipowiec — osiem, Dobiejewo — siedem i Wrotkowo — cztery grzywny. Ponadto w Dobiejewie mansjonarze otrzymali młyn, barcie, korzec soli z uposażenia starostwa oraz cztery kamienie łoju rocznie z jatek rzeźnickich i grzywnę z myta miejskiego⁵⁰. W 1463 roku Jan Hincza dodał jeszcze 5 grzywien z Raszkowa, a w 1469 roku dołożył 18 grzywien z Koźmina, wypłacanych na św. Marcina⁵¹. Pierwszym proboszczem był Marcin, a mansjonarzami Jan Rykała, Bartłomiej, Jakub Lubicz i Mikołaj z Potarzycy, który około 1465 roku przejął po Marcinie probostwo. W 1470 roku proboszczem został Piotr z Podleszyc⁵². W 1465 roku zezwolił proboszczowi na sprowadzanie wina⁵³.

Przypuszczalnie Rogowski był też fundatorem kilku kościołów w swoich dobrach: w Parzymiechach — śś. Piotra i Pawła, w Szczytach — Wszystkich Świętych i w Trębaczewie — św. Michała⁵⁴. Był także patronem kościoła w Mokronosie⁵⁵. W 1462 roku zapisał kościołowi w Koźminie 18 grzywien rocznego czynszu na odmawianie anniwersarza za zbawienie swojej duszy⁵⁶.

⁴⁹ Thorner *Denkwürdigkeiten vom 1345—1547*. Hrsg. A. Voight. In: *Mittelilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn*. H. 13. Thorn 1904, s. 72; K. Górski, M. Gołębowski: *Wykaz prebend kościelnych Torunia 1541*. ZH 1977, nr 42, s. 152—153.

⁵⁰ *Acta causarum consistorii Posnaniensis*, ks. 84, s. 65 — za KSHGKał. W 1507 r. mansjonarze Ambroży, Paweł i Mateusz mieli sprawę z Jadwigą Kaliską, która wstrzymała wypłaty ze wspomnianych wsi zarówno w pieniądzu, jak i dobrach naturalnych, tłumacząc się decyzją zmarłego już arcybiskupa gnieźnieńskiego Zbigniewa Oleśnickiego. Uposażenie to zostało zmniejszone w 1501 r. ze względu na klęski, jakie spotkały obciążone wsie. W 1506 r. w związku z tym zostały obniżone obowiązki mansjonarzy — S. Łukomski: *Koźmin...*, s. 52, 338—339, 398. Zob. też J. Łukasiewicz: *Krótki historyczno-statystyczny opis miast i wsi w dzisiejszym powiecie krotoszyńskim od najdawniejszych czasów aż po rok 1794*. T. 2. Poznań 1875, s. 260.

⁵¹ S. Łukomski: *Koźmin...*, s. 25

⁵² Tamże, s. 390.

⁵³ Tamże, s. 414. W XVII w. wspomnianym dokumentem Jana Hinczy wybronił się proboszcz koźmiński, oskarżony o handel winem.

⁵⁴ Kościoły te powstały w czasie, gdy wspomniane wsie były pod zarządem Jana Hinczy — LB II, s. 410; Łaski I, 234, 249, 251; KZS, T. VI, z. 7, s. 30; por. J. Kalinowska: *Jan Hincza...*, s. 352.

⁵⁵ BP VI, nr 1023.

⁵⁶ Księga grodzka poznańska 6, s. 155 — za KSHGKał; dokument wystawiony w Żninie.

Jan Hincza był także dobrodziejem kościoła Najświętszej Marii Panny w Krakowie, pod koniec życia ofiarował tam ornat z żółtego aksamitu, albę i humerał⁵⁷. W 1471 roku utworzył kolegium siedmiu mansjonarzy w kościele parafialnym św. Krzyża w Kole⁵⁸.

Uposażenia szpitalne

Jan Hincza z Rogowa zapisał się również jako dobroczyńca szpitali Krakowa⁵⁹. Szczególnymi względami Rogowskiego cieszył się największy szpital krakowski św. Ducha⁶⁰. W 1464 roku zapisał mu 120 florenów polskich rocznego czynszu, dodając, że zapis ten dotyczy także szpitala scholarów, zbudowanego przy ulicy Szpitalnej⁶¹, a w 1465 roku dodał jeszcze grzywnę szerokich groszy praskich tygodniowo z żup solnych⁶². Z tego samego źródła pochodził czynsz dla szpitala św.

⁵⁷ *Najdawniejsze inwentarze skarbca kościoła NP Marii w Krakowie z XV w.* Wyd. F. Piekosiński. „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce” 1891, T. IV, s. 75; zob. też E. Piwowarczyk: *Dzieje kościoła Mariackiego (XIII–XV w.)*. Kraków 2000, s. 175. Najpewniej do Rogowskiego odnosi się zapiska o ofiarowaniu przez jakiegoś Jana Hinczę ornatu z białego adamaszku, odnotowana pod rokiem 1470 r. — *Najdawniejsze inwentarze...*, s. 75.

⁵⁸ *Architektura gotycka w Polsce*. Red. T. Mroczko, M. Arszyński. T. 2. Warszawa 1995, s. 110.

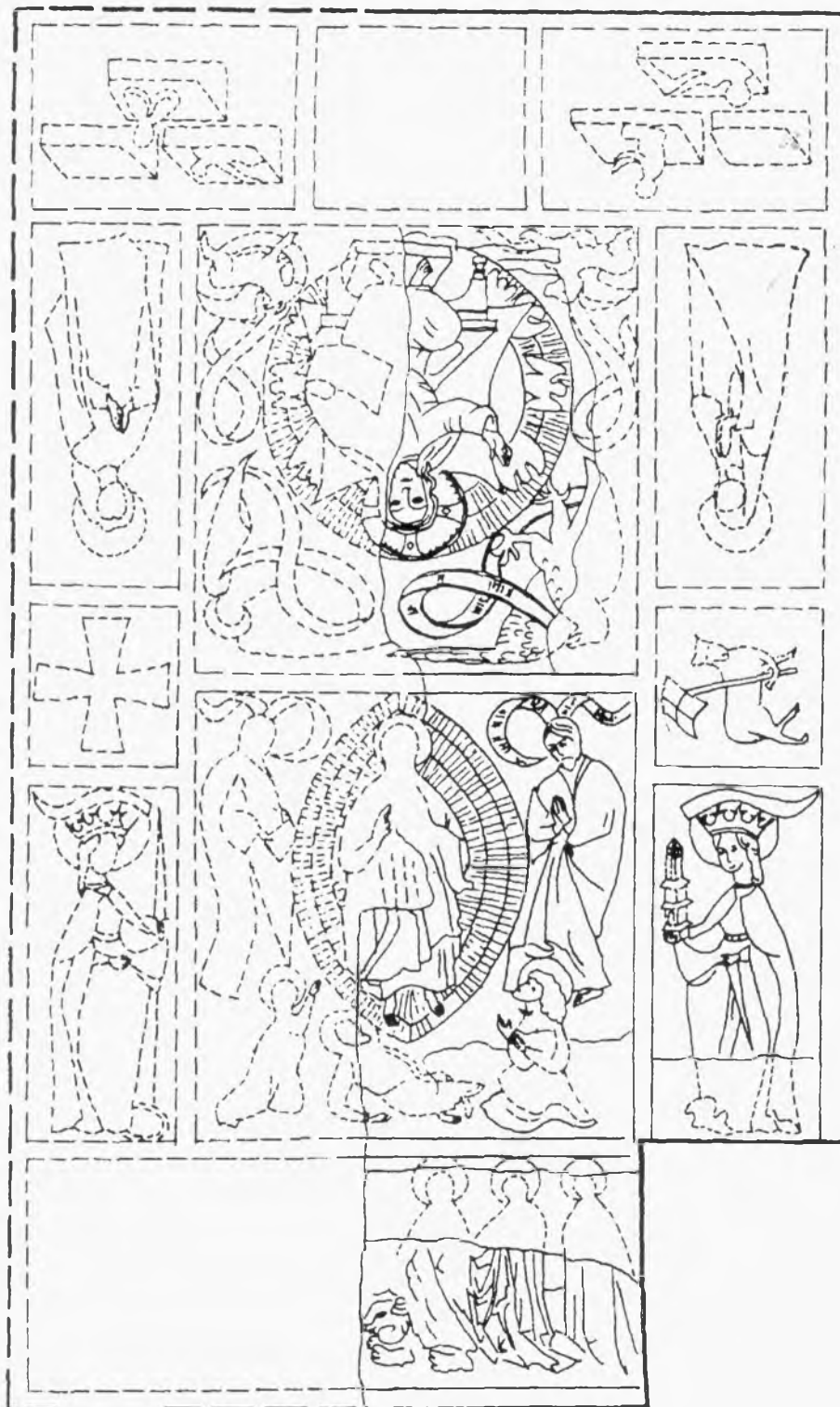
⁵⁹ O szpitalach w średniowieczu zob. J. Tyszkiewicz: *Szpital w Polsce średniowiecznej. O zakresie problematyki i inne uwagi*. W: *Szpitalnictwo w dawnej Polsce. Studia i materiały z historii kultury materialnej*. Red. M. Dąbrowska, J. Kruppé. Warszawa 1998, s. 33–39.

⁶⁰ Na temat szpitala zob. M. Rożek: *Nie istniejące kościoły Krakowa*. „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1983, T. 33, s. 106; s. K. Antosiewicz: *Zakon kanoników regularnych Ducha Świętego de Saxia w Krakowie*. W: *Studia z dziejów kościoła św. Krzyża w Krakowie*. Red. Z. Kliś. Kraków 1996, s. 11–28.

⁶¹ APKr, perg. 280; CDUJ III, nr 230; ŻrDuch, nr 6, 9, 10; KDKr II, cz. 4, nr 569. W 1464 r. rajcy krakowscy zaciągnęli pożyczkę od Jana Hinczy w kwocie 3000 florenów, ze spłatą jako czynsz dla szpitala św. Ducha, ubezpieczony na mniejszej wadze i postrzygalni. Zanim ulica Szpitalna była tak określana, nazywano ją ulicą Św. Krzyża, od kościoła pod tym wezwaniem. Por. E. Supranowicz: *Nazwy ulic Krakowa*. Kraków 1995, s. 166–167.

⁶² APKr, perg. 289; KDM V, T. V, nr 28; ŻrDuch, nr 7, 8; KDKr II, cz. 3, s. 604–608. Ten czynsz pochodził z odzyskanego zapisu na żupach solnych, wykupionego przez Jana Hinczę od sukcesorów Kunczy Reicha. Z niego Rogowski miał tygodniowo czynsz

10. Kompozycja malowideł płaskorzeźby w kaplicy Jana Hinczy, rekonstrukcja (wg P. Stępnia, za J. Kalinowską: *Kaplica Jana Hinczy w Katedrze na Wawelu i jej malowidła ściennie*. „Studia do dziejów Wawelu” 1991, T. 5, s. 148)

11. Kompozycja malowideł płaskorzeźby w kaplicy Jana Hinczy, rekonstrukcja (wg P. Stępnia, za J. Kalinowską: *Kaplica Jana Hinczy w Katedrze na Wawelu i jej malowidła ściennie*. „Studia do dziejów Wawelu” 1991, T. 5, s. 149)

12. Fragment kaplicy Jana Hinczy w katedrze wawelskiej (Archiwum Fotograficzne w Collegium Maius w Krakowie; fot. S. Kolowca)

13. Prorok (Izajasz ?), kaplica Jana Hinczy, strona północna (reprodukcja za J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy w Katedrze na Wawelu i jej malowidła ściennie*. „*Studia do dziejów Wawelu*” 1991, T. 5, s. 166, zbiory Zamku Królewskiego na Wawelu; fot. Ł. Schuster)

15. *Maiestas Domini*, kaplica Jana Hinczy, wschodnie podłucze (zbiory Zamku Królewskiego na Wawelu, neg. nr 19916; fot. Ł. Schuster)

14. Święta Barbara, kaplica Jana Hinczy, strona północna (reprodukcja za J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy w Katedrze na Wawelu i jej malowidła ściennie*. „*Studia do dziejów Wawelu*” 1991, T. 5, s. 165, zbiory Zamku Królewskiego na Wawelu; fot. Ł. Schuster)

16. *Przemienienie*, kaplica Jana Hinczy, zachodnie podłucze (Archiwum Fotograficzne w Collegium Maius w Krakowie; fot. S. Kolowca)

Jadwigi na Stradomiu, był jednak mniejszy i wynosił pół grzywny szerokich groszy praskich tygodniowo⁶³.

Nie były to jedyne darowizny uczynione przez Rogowskiego na rzecz krakowskich szpitali. Czynsz z żup solnych posłużył także jako uposażenie dla innych tego rodzaju instytucji w Krakowie. W 1464 roku Jan Hincza poczynił wspomniany powyżej zapis 120 florenów polskich na rzecz szpitala scholarów św. Rocha, a w 1471 roku — na apel biskupa krakowskiego Jana Lutka z Brzezia — przeznaczył na ów szpital 8 grzywien rocznego czynszu⁶⁴. W 1465 roku Rogowski uposażył także dwa leprozoria: św. Leonarda i Walentego — roczny czynsz dla tych szpitali wynosił 8 grzywien dla każdego⁶⁵. Jan Hincza był również dobrodziejem szpitala dla ubogich kobiet przy klasztorze św. Agnieszki na Stradomiu — uposażył go czynszem wynoszącym 16 grzywien rocznie⁶⁶. Wszystkie powyższe kwoty były wypłacane przez rajców krakowskich kwartalnie, w Su-che Dni.

1,5 grzywny szerokich groszy praskich i 3 wiardunki grzywny zwykłej, który żupnicy mieli składać co tydzień na ratuszu, a stamtąd kwoty rozpisane przez ofiarodawcę wysyłano zgodnie z przeznaczeniem: do szpitala Duchaków grzywnę szerokich groszy praskich tygodniowo. Por. też L. Wachholz: *Szpitala krakowskie 1220–1920*. Cz. 1. BK 1921, T. 59, s. 62; J. Grzesiowski, J. Piotrowicz: *Sól małopolska w nadaniach i przywilejach dla klasztorów, do początku XVI wieku*. W: *Studia i materiały do dziejów żup solnych w Polsce*. T. 1. Wieliczka 1966, s. 167.

⁶³ BCz, rps 1725 IV, s. 28 (*Rewizja listów na sejmie 1563*); ŻP 5348 II, cz. 2, s. 436; KDM V, T. V, nr 14; L. Wachholz: *Szpitala krakowskie...*, s. 43; J. Grzesiowski, L. Piotrowicz: *Sól małopolska...*, s. 167. Kościół św. Jadwigi i szpital były za murami Krakowa na Stradomiu; szpital był przeznaczony dla starszej i schorowanej szlachty. Zob. też S. Tomkowicz: *Ulice i place Krakowa w ciągu dziejów. Ich nazwy i zmiany postaci*. BK 1926, T. 63–64, s. 73.

⁶⁴ KDM V, T. A, dokument nienumerowany z 14 lipca 1466; KDM V, T. Y, nr 34; CDUJ III, nr 230; MRPS I, nr 1145, 1252; KDKr II, cz. 3, nr 461; ŻrDuch, nr 6; L. Wachholz: *Szpitala krakowskie...*, s. 114–117; S. Tomkowicz: *Ulice i place...*, s. 209; C. Bąk, H. Sitko, J. Waszkiewicz: *Dawny szpital scholarów w Krakowie*. Kraków 1959, s. 21. Szpital ten stał obok szpitala św. Ducha i był pod jego zarządem, budowa była dofinansowywana przez Rogowskiego w odpowiedzi na apele biskupów krakowskich — w roku 1464 Jana Gruszczyńskiego i w 1471 roku Jana Lutka z Brzezia.

⁶⁵ BPAN, perg. 74; KDKr II, cz. 3, nr 461; L. Wachholz: *Szpitala krakowskie...*, s. 46, 51–53; J. Wyrozumski: *Dzieje Krakowa*. T. 1: *Kraków do schyłku wieków średnich*. Kraków 1992, s. 455.

⁶⁶ KDM V, T. A, dokument nienumerowany z 12 marca 1474; KDKr II, cz. 3, 461; KatBer, nr 8; J. Wyrozumski: *Dzieje Krakowa...*, T. 1, s. 455.

Kaplica Hinczów w katedrze krakowskiej

Odrębnym typem fundacji jest kaplica Hinczów w katedrze na Wawelu⁶⁷. Posiadanie grobowca w katedrze krakowskiej było swego rodzaju nobilitacją do najwyższego grona zaufanych królewskich, swoje kaplice mieli tam wszak Szafrancowie, Kmitowie, Tęczyńscy i inni przedstawiciele najznamienitszych rodzin⁶⁸. Tym większe było zainteresowanie tą kwestią Rogowskiego, który przecież z ich tradycją oraz karierami na dworze krakowskim nie mógł się równać. Ponadto niewątpliwym bodźcem do ulokowania grobowca swojej rodziny (a w przyszłości także swojego) w katedrze był fakt pochowania tam królowej Zofii Holszańskiej; od chwili, gdy Rogowski rozpoczął starania o pozwolenie na kaplicę grobową, widać jego determinację ulokowania się jak najbliżej przewidzianego, a później rzeczywistego miejsca spoczynku królowej.

Jan Hincza musiał się zgłosić do kapituły z prośbą o udostępnienie miejsca w katedrze już przed 1458 rokiem, wtedy bowiem przedstawił plan budowy kaplicy. Niestety, nieznan nam projekt został przez kapitułę odrzucony ze względu na zbytne przebudowanie murów katedry (w połowie XV wieku właściwie nie było tam już miejsca), aczkolwiek wyrażono zgodę na postawienie przez Rogowskiego ołtarza w dowolnym miejscu kościoła⁶⁹. Tak skromna inwestycja nie zadowoliła ambitnego kasztelana, który uparcie dążył do wyznaczonego celu i — w następnym roku — przedstawił nowy projekt⁷⁰. Ten także

---

⁶⁷ Na jej temat powstał obszerny artykuł autorstwa J. Kalinowskiej, dlatego też w tym podrozdziale ograniczę się jedynie do przytoczenia głównych etapów jej lokacji, z pominięciem wystroju kaplicy, bo na tym głównie skupiła się autorka wspomnianej pracy — J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy...*, s. 133—231; dane lokacyjne zostały także przedstawione przez autorkę, aczkolwiek nie sposób ich nie przytoczyć, dlatego też nieuniknione będą pewne powielenia.

⁶⁸ P. Mrozowski: *Polskie nagrobki gotyckie*. Warszawa 1994, s. 184 i nast.

⁶⁹ AAAct Ib, s. 10; WypPrzy, nr 14, 16, gdzie B. Przybyszewski sugerował, iż Rogowski chciał rozbudować katedrę przy kaplicy Świętokrzyskiej, równolegle do kaplicy św. Trójcy, miejsca spoczynku królowej Zofii.

⁷⁰ AAAct Ib, s. 26; WypPrzy, nr 119; M. D. Kowalski: *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej w średniowieczu*. Kraków 2000, s. 240 — twierdzi on, że ofiarowanie kapituł domów Jana Hinczy na ul. Kanoniczej było związane z petycjami o wydzielenie miejsca w katedrze; niewątpliwie z fundacją kaplicy związane są dary Rogowskiego dla kapituły katedry krakowskiej — srebrne puchary, czary itp. Zob. ACCP, nr 194, 214; WypPrzy, nr 62.

najwyraźniej nie spodobał się kapitule, skoro obstawała ona przy ołtarzu, nie kaplicy, podając już dokładną lokalizację tegoż, mianowicie przy grobie pana Jastrzębca⁷¹. Wiadomo jednak, iż Rogowski osiągnął swój cel i wybudował kaplicę, trudno jednak określić, czy przy nagrobku wspomnianego Jastrzębca.

Ponieważ w katedrze nie było prawie wolnego miejsca, Jan Hincza musiał wykazać się inwencją, aby stworzyć swoją kaplicę. W tym celu przebudował arkadę romańską koło Wieży Zegarowej, starając się przy tym nie naruszyć ścian katedry; w północnej nawie bocznej przygotował też grobowiec⁷². Niestety, pomieszczenie to było ciasne i ciemne, co zresztą wspominają kolejne wizytacje⁷³.

Kaplica była dedykowana Przemienieniu Pańskiemu, częściej jednak określano ją jako pod wezwaniem św. Niewiniątek, złożono tam bowiem ich relikwie⁷⁴. Wezwań w kaplicy było zresztą więcej: do św. Trójcy, Najświętszej Marii Panny, św. Młodzianków, 10 tysięcy Męczenników, św. Jana Chrzciciela, św. Jana Ewangelisty oraz śś. Bar-

⁷¹ Zob. P. Mrozowski: *Polskie nagrobki...*, s. 263; chodzi tu oczywiście o bratanka arcybiskupa gnieźnieńskiego Wojciecha Jastrzębca, także Wojciecha, m.in. kanonika krakowskiego — B. Czwojdrak: *Jeszcze o rodzinie Wojciecha Jastrzębca*. SH 1997, nr 40, s. 557—558.

⁷² KDM V, T. A — dwa dokumenty nienumerowane, jeden z 2 lipca, drugi z 8 lipca 1472; KDM V, T. V, nr 11; LB I, s. 257; T. Wojciechowski: *Kościół katedralny w Krakowie*. Kraków 1900, s. 121—125; KZS, T. IV, cz. 1, s. 100—101; od strony północnej postawionej kaplicy dobudował też mały skarbiec, w którym znajdowały się dary fundatora. Sporządzony niecałe pół roku po śmierci fundatora inwentarz daje obraz jego bogatej zawartości: *Inwentarz skarbcza kaplicy Hinczy Rogowskiego w katedrze krakowskiej z roku 1474*. Wyd. F. Piekosiński. W: „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”. T. IV. Kraków 1891, s. 77. Trudno określić, czy wszystkie wspomniane w inwentarzu rzeczy były ofiarowane przez Jana Hinczę. Zadanie takie ułatwia analogiczny inwentarz katedry z 1562 r., gdzie odnotowano rzeczy oznaczone herbem Rogowskich — Działosza, będące niewątpliwie darem autora fundacji; są to: dwa srebrne kandelabry, sześć ampułek, dzwonek, srebrny pulpit, ornat, dwa srebrne pozłacane krzyże, trzy kielichy i złoty, wysadzany perłami i drogimi kamieniami krzyż z figurami Matki Bożej i Jana Ewangelisty, patrona Jana Hinczy; *Inwentarz katedry wawelskiej z 1562 r.* Opr. i wyd. A. Bochnak. Kraków 1979, s. 243—247. W skarbczyku znajdował się też srebrny kielich z herbem Jastrzębiec, co mogłoby sugerować, iż Rogowski wybudował jednak swoją kaplicę we wskazanym przez kapitułę miejscu — Tamże, s. 243. Przesłankę tę jednak osłabia fakt, iż kielicha nie odnotowano w inwentarzu z 1474 r.

⁷³ J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy...*, s. 157; wizytacje biskupów Bernarda Maciejowskiego z lat 1602—1604, Jakuba Zadzika z 1638 r., Andrzeja Trzebnickiego z 1711 r. — ten ostatni przyrównał kaplicę do ciemnej nory; por. WypPrzy, s. 36, przyp. 1 i 2.

⁷⁴ APKr, perg. 313, 314, 316; LB I, s. 257; P. H. Pruszczyk: *Klejnoty stołecznego miasta Krakowa albo kościoły i co w nich jest widzenia godnego i znacznego*. Kraków 1745 (reprint 1983), s. 5.

bary, Katarzyny, Małgorzaty, Łucji i Doroty. Wszystkie postacie patronów były wyobrażone na murach kaplicy, niestety, obecnie freski są zbyt zniszczone, aby jakakolwiek renowacja mogła je odtworzyć⁷⁵. Pod ścianą kaplicy stał biały alabastrowy ołtarz⁷⁶, natomiast pod nią znajdował się grobowiec Rogowskich; płyta była mosiężna i wbudowana w posadzkę, jeszcze w XVIII wieku było widać na niej zatarty napis⁷⁷. W 1766 roku kaplicę — po wizytacji biskupa krakowskiego Andrzeja Trzebnickiego, który wydał o niej bardzo niepochlebną opinię — postanowiono zlikwidować, relikwie przeniesiono zaś do kaplicy biskupa Grota⁷⁸.

Jan Hincza zadbał o odpowiednie uposażenie swojej kaplicy. Czynsz z żup solnych w wysokości 14 grzywien rocznie, ubezpieczony na krakowskich wagach miejskich małej i wielkiej oraz postrzygalni, mieli na rzecz utrzymania kaplicy wypłacać rajcy krakowscy⁷⁹. Kaplica miała czterech altarystów, nad którymi pieczę trzymali rajcy, i klery-

⁷⁵ J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy...*, s. 331–335, gdzie autorka w sposób fachowy zajmuje się treścią i szkołą malarską wizerunków. Por. K. Estreicher: *Dekoracja malarska kaplicy Hinczy z Rogowa w katedrze na Wawelu*. W: „Prace Komisji Historyków Sztuki”. T. 8. Kraków 1939–1946; A. Różycka-Bryzek: *Bizantyńsko-ruskie malarstwo ściennie w kaplicy Świętokrzyskiej na Wawelu*. „Studia do dziejów Wawelu” 1968, nr 3, s. 260, 286; *Pomniki Krakowa*. Wyd. F. Kopera. T. 1. Kraków 1904, s. 96, 132–133; zob. też *Corpus inscriptionum Poloniae*. Red. Z. Perzanowski. T. VII. Z. 1: *Katedra krakowska na Wawelu*. Wyd. A. Perzanowska. Kraków 2001, s. 30–31.

⁷⁶ J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy...*, s. 152–153; por. J. E. Dutkiewicz: *Małopolska rzeźba średniowieczna 1300–1450*. Kraków 1949; A. M. Olszewski: *Gotyckie rzeźby alabastrowe pochodzenia angielskiego w Polsce*. „Biuletyn Historyków Sztuki” 1960, nr 22.

⁷⁷ LBI, s. 257. Wizytacje biskupów Maciejowskiego i Trzebnickiego także wspominają o widocznej jeszcze płycie grobowej położonej przez Jana Hinczę: [...] *pro se et patre suo atque suis fratribus* [...]; wizytacja biskupa Zadzika z 1638 r. precyzyjniej określa, kogo tam pochowano, a mianowicie, iż Jan Hincza [...] *ante ipsam capellam simul cum patre suo Hinczam de Rogow Cast. Rospergen. et Vicethes. Reg. ac germano suo Henrico de Rogow etiam vicethesaurario Reg. sepultus requiescat* [...]; natomiast wizytacja biskupa Łubieńskiego z 1711 r. przekazała obraz połamanej płyty grobowej — za J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy...*, s. 151. Napis nagrobny, chociaż częściowo zatarty, widział jeszcze P. H. Pruszczyk: *Klejnoty...*, s. 5.

⁷⁸ J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy...*, s. 151; por. też S. Świszczowski: *Ołtarz renesansowy z kaplicy św. Trójcy na Wawelu. Problem rekonstrukcji i autorstwa*. „Studia do dziejów Wawelu” 1955, T. 1, s. 121–122 — autor ten podał, iż w 1521 r. Jakub Wedelski z Obornik przeniósł obraz z kaplicy św. Trójcy z jakiegoś ciemnego miejsca do światła, owym ciemnym miejscem była leżąca w pobliżu kaplica Hinczów. Na temat kaplicy Jana Hinczy zob. też J. Urban: *Katedra na Wawelu (1795–1918)*. Kraków 2000, s. 22.

⁷⁹ APKr, perg. 313, 314, 316; KDKr II, cz. 4, nr 575 i 586.

ka, który podlegał kapitule. Najstarszy altarysta miał obowiązek naprawiania wszelkich szkód, które by powstały w kaplicy. Ponadto na rzecz altarii Rogowski wykupił czynsze z wsi Słupów, Kozubów i Gumnów od norbertanów z Brzeska⁸⁰. J. Kalinowska sugeruje, iż było jeszcze ministerium utworzone po śmierci Rogowskiego, nad którym pieczę miał Uniwersytet; wikariusze uniwersyteccy zobowiązani byli do odprawiania trzech mszy tygodniowo za fundatora, jego rodzinę i ku czci Matki Bożej, oraz trzydziestu mszy kwartalnie poza kaplicą⁸¹. Po 1485 roku, kiedy to kapituła za fundusze Jana Hinczy nabyła wieś Świątniki, jej dysponent Piotr Wspiniek oddawał z czynszu 12 grzywien na anniwersarz za Rogowskiego⁸². Na mieszkanie altarystów Jan Hincza przeznaczył dom przy kościele św. Jerzego⁸³. Uposażenie i dom przetrwały aż do XVIII wieku, kiedy to zlikwidowano kaplicę. Obecnie w tym miejscu znajduje się magazyn, nagrobku zaś nigdy nie odnaleziono⁸⁴. Być może szczątki Rogowskich spoczywają do tej pory pod posadzką kościelną⁸⁵.

⁸⁰ ZK 15, s. 183—185; LB I, s. 578; J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy...*, s. 142. Czynsze te wkrótce po śmierci Hinczy zostały odkupione przez wspomniany konwent — SHGKr I, z. 2, s. 232; SHGKr II, z. 1, s. 130; zob. też *Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z r. 1529 (tzw. Liber retaxationum)*. Wyd. Z. Leszczyńska-Skrętowa. Wrocław 1968, s. 151.

⁸¹ APKr, perg. 313, 314, 316; CDUJ III, nr 230; por. J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy...*, s. 142; J. Garbaciak: *Ognisko nauki i kultury renesansu*. W: *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego*. Red. K. Lepszy. T. 1. Kraków 1965, s. 197.

⁸² M. D. Kowalski: *Uposażenie...*, s. 198.

⁸³ Dom ten poprzednio należał do mansjonarzy, z którymi Jan Hincza zamienił się na swój, położony przy kamienicy sepanej, za co odmawiali za niego anniwersarz — LB I, s. 257.

⁸⁴ Jako „graciarnię” określił ją już w końcu XIX w. T. Wojciechowski: *Kościół katedralny...*, s. 124.

⁸⁵ Sugeruje to J. Kalinowska: *Kaplica Jana Hinczy...*, s. 151, twierdząc, że jedynie ta część katedry, jeżeli chodzi o podziemia, nie została przebadana.

Zakończenie

Władysław Jagiełło, wstępując w 1386 roku na tron Polski, zastał uformowaną w poprzednich latach elitę władzy, której w Małopolsce — najważniejszej z dzielnic — przewodziły rodziny Tęczyńskich, Tarnowskich i Melsztyńskich. Poprzez bliskie związki z przedstawicielem tej ostatniej, Spytkiem z Melsztyna, wśród grona osób otaczających króla pojawił się Hinczka z Roszkowic herbu Działosza, szlachcic ze Śląska, który wkrótce stał się jednym z najbardziej zaufanych współpracowników Jagiełły. Roszkowski, obdarzony dużym zaufaniem królewskim praktycznie od samego początku rządów Jagiełły, nie zawiódł go, a wręcz przeciwnie, wszystko wskazuje na to, iż władca bardzo cenił sobie swojego współpracownika. Pozycja, jaką Hinczka zdobył u królewskiego boku, pozwoliła mu na wprowadzenie do grona dworzan królewskich swoich trzech synów: Henryka, Jakuba i Jana oraz korzystny mariaż córki Małgorzaty. Ich kariery najlepiej świadczą o statusie ojca na dworze królewskim.

Trzej bracia Rogowscy rozpoczynali swoje kariery mniej więcej w tym samym czasie. Przypadek, który spowodował wczesną śmierć dwóch z nich — Henryka i Jakuba, sprawił, iż prawdziwą karierę zrobił tylko Jan, zwany potocznie Hinczą. Jego pozycja w kraju pozwala na domysł, iż życie braci, a przynajmniej Henryka, mogło przebiegać podobnie. Niestety, drogę rozpoczętą przez Hinczkę z Roszkowic udało się przebyć tylko jego jednemu synowi.

Jan Hincza sporą część swojego życia poświęcił zakrojonej na szeroką skalę akcji fundacyjnej dla klasztorów, kościołów, uposażeń poszczególnych altarii bądź szpitali krakowskich. Uderza w tych wszystkich zapisach prawie całkowity brak uposażenia dla Uniwersytetu Krakowskiego, w czym celowali ówcześni panowie polscy. Być może Jan Hincza, o którego wykształceniu nic nie wiemy, nie czuł się

związany z uczelnią. Charakterystyczny też wydaje się fakt, iż — prawie we wszystkich fundacjach — życzenia kommemoracyjne Rogowskiego rozpoczynają się od mszy za duszę królowej Zofii, poprzedzając prośbę o modły za odpuszczenie grzechów fundatora. Ta charakterystyczna kolejność miała niewątpliwie swoje podłoże w bliskich stosunkach Jana Hinczy z królową, o które zresztą był oskarżany — jak się wydaje nie bezpodstawnie — w 1427 roku. Można nawet wysunąć przypuszczenie, iż wielka ilość fundacji i uposażeń, których autorem był Rogowski, wiązała się ściśle właśnie ze wspomnianymi kontaktami. Fundacjom Jana Hinczy z lat 1455—1474 nie dorównał nikt wśród możnowładztwa w tamtym okresie. Niestety, do dnia dzisiejszego w pierwotnej formie nie przetrwała prawie żadna.

Majątek Rogowskich, podczas prawie dziewięćdziesięciu lat ich działalności (1385—1474), licząc od pierwszego pojawienia się w źródłach Hinczki aż do śmierci Jana Hinczy, znacznie się powiększył w porównaniu do jednowioskowej fortuny, Roszkowic, z której początkowo się pisali. Wszystkie dobra w Koronie Rogowscy zdobyli drogą nadań i kupna, a nie przez dziedziczenie po przodkach. Najwcześniej, z racji bliskości ze Śląskiem, kupili wsie w ziemi wieluńskiej. Pozostałe dziedziny nie były kupowane schematycznie. Rogowscy nie próbowali skupić swoich dóbr w jednym okręgu, co starała się z reguły czynić zasiedziała szlachta. Zarówno klucze, jak i pojedyncze wsie były rozsiane po wszystkich częściach Królestwa Polskiego, a ich właściciele nie przejawiali nimi zbytniego zainteresowania, zbyt pochłonięci najpierw obowiązkami podskarbiego, później fundacjami i nadaniami.

Trzech z czterech znanych męskich przedstawicieli Rogowskich — Hinczka, Henryk i Jan Hincza — pełniło urząd podskarbiego. Dzierżone przez prawie trzydzieści lat podskarbiostwo wyrobiło im renomę ludzi solidnych, operatywnych i zaradnych, co niejednokrotnie podkreślano w licznych nadaniach. System sprawowania podskarbiostwa, które pod ich zarządem dopiero w pełni się rozwijało, był kontynuowany przez dziesiątki lat. Trudno zatem odmówić im określenia: Rogowscy herbu Działosza — podskarbiowie królewscy.

Na przykładzie rodziny Rogowskich można nie tylko poznać mechanizm wzrostu i upadku rodzin możnowładczych, ale przede wszystkim zaobserwować, w jaki sposób ludzie spoza ówczesnych elit, a także spoza Korony mogli osiągnąć bardzo wysoką pozycję w państwie. Niewątpliwie ów wzrost znaczenia był spowodowany przede wszystkim łaską królewską, ale również osobistą zapobiegliwością, zdolnościami, często też łutem szczęścia. Zależał przecież w dużej mierze od osobistych cech poszczególnych przedstawicieli rodziny. Rogowscy — pomimo że ich okres aktywności był bardzo krótki — pozostawili jednak niezatarty ślad w dziejach piętnastowiecznej Polski.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne i zbiory źródeł*

1. Częstochowa

Archiwum Archidiecezjalne

Acta conventum et eclesiam Krzepicensem concernem 1803—1812.

2. Kraków

Archiwum Kapitulne

Acta actorum capituli Cracoviensis. T. 1a, 1b, 2.

Archiwum Metropolitane

Acta officialia Cracoviensia. T. 2—9.

Acta episcopalia Cracoviensia. T. 15.

Archiwum Państwowe

Zbiór Rusieckich.

Dokumenty pergaminowe.

Kalendarz i nekrolog klasztoru Kanoników Regularnych Laterańskich przy kościele Bożego Ciała. Traktaty i zapiski dotyczące tego klasztoru z lat 1407—1658, sygn. K 888.

Księgi ziemskie krakowskie. Acta terrestria Cracoviensia, sygn.:

Terr. Crac. 4, 6, 9, 15, 21 (roki krakowskie),

Terr. Crac. 197 (roki proszowskie),

Terr. Crac. 260—261 (roki ksiąskie),

Terr. Crac. 313—316 (roki lełowskie),

Terr. Crac. 372 (kopie krakowskie).

Księgi wiecowe. Acta colloquialia, sygn.:

Terr. Crac. 146—147.

---

* Pominęto źródła (czasem poszczególne tomy) przejrane, ale niewykorzystane w pracy.

Księgi sądów nadwornych. Acta iudiciorum in curia et in convencione,
sygn.:

Terr. Crac. 150—152

Księgi grodzkie krakowskie. Acta castriensia Cracoviensia, sygn.:

Cast. Crac. 1—23.

Księgi grodzkie bieckie. Acta castrensia Biecensia, sygn.:

Cast. Biec. 2.

Biblioteka ks. Czartoryskich

Teki Naruszewicza.

Teki Pstrokońskiego, sygn. 3344 IV, 3346 IV.

Rewizja listów na sejmie 1563, sygn. 1725 IV.

Dokumenty pergaminowe.

Biblioteka Jagiellońska

Materiały Żegoty Paulego, sygn. 5347 II, t. 3; 5348 II, t. 1—2, 5350 II.

Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Krakowie.

Codex diplomaticus Myszkovianae Ordinationis. Opr. G. Labuda
(mps 5637 w Pracowni Słownika historyczno-geograficznego Małopolski w średniowieczu Instytutu Historii PAN).

Dokumenty pergaminowe.

Kartoteka słownika historyczno-geograficznego ziemi krakowskiej i sandomierskiej w średniowieczu (w Pracowni Słownika historyczno-geograficznego Małopolski w średniowieczu Instytutu Historii PAN).

Materiały do kodeksu dyplomatycznego Małopolski. T. V, teczki A—Z
(w Pracowni Słownika historyczno-geograficznego Małopolski w średniowieczu Instytutu Historii PAN).

Wypisy Franciszka Dudy z ksiąg ziemskich i grodzkich (mps w Pracowni Słownika historyczno-geograficznego Małopolski w średniowieczu Instytutu Historii PAN).

Zbiór dokumentów zakonu paulinów. Cz. 2. Opr. J. Fijałek (mps w Pracowni Słownika historyczno-geograficznego Małopolski w średniowieczu Instytutu Historii PAN).

3. Poznań

Biblioteka Uniwersytetu im. A. Mickiewicza

Kopiarz jędrzejowski „A”, rps. akcesja 1609.

Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Poznaniu

Kartoteka Słownika historyczno-geograficznego ziemi kaliskiej w średniowieczu (w Pracowni Słownika historyczno-geograficznego Wielkopolski w średniowieczu Instytutu Historii PAN).

4. Warszawa

Archiwum Główne Akt Dawnych

Dokumenty pergaminowe.

Księga grodzka ostrzeszowska 1.

Biblioteka Narodowa

Kopiarz krzepicki, sygn. mikrofilmu 14336.

Źródła drukowane

- Acta capitulorum Cracoviensis et Plocensis selecta (1438—1523, 1438—1525).* Wyd. B. Ulanowski. W: AKH. T. 6. Kraków 1891.
- Acta capitulorum nec non iudicorum ecclesiasticorum selecta.* T. I: *Acta capitulorum Gnesnensis Posnaniensis et Vladislaviensis (1408—1530)*; T. II: *Acta iudicorum ecclesiasticorum dioecesium Gnesnensis et Posnaniensis (1403—1530)*; T. III: *Acta iudicorum ecclesiasticorum dioecesium Plocensis, Vladislaviensis et Gnesnensis (1422—1533).* Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1894—1918.
- Acten der Ständetage Preussens unter der Herreschaft des Deutscher (Ost- und Westpreussens) Ordens.* Hrsg. M. Toeppen. T. III—V. Leipzig 1878—1886.
- Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tzw. bernardyńskiego we Lwowie.* Wyd. O. Pietruski, X. Liske, A. Prochaska. T. I—XIX. Lwów 1870—1906.
- Akta unii Polski z Litwą 1385—1791.* Wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz. Kraków 1932.
- Archiwum XX. Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie.* Wyd. L. Radziwiński, P. Skobielski, B. Gorczak. T. I—V. Lwów 1887—1897.
- Bobrzyński M., Smolka S.: *Jan Długosz jego życie i stanowisko w piśmiennictwie.* Kraków 1893.
- Bularium Poloniae litteras apostolicas aliaque monumenta Poloniae Vaticana continens.* T. IV: 1417—1431; T. VI: 1447—1464. Ed. I. Sułkowska-Kuraszowa, S. Kuraś. Roma—Lublin 1992—1998.
- Codex diplomaticus Brandenburgensis.* Ed. A. F. Riedel. Cz. 1. T. XVIII. Berlin 1847.
- Codex diplomaticus Hungariae.* Ed. G. Fejér. T. XI. Buda 1844.
- Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae.* Wyd. M. Dogiel. T. I, IV. Wilno 1758—1764.
- Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis.* Ed. Z. Pauli. T. II—III. Kraków 1873—1880.
- Codex diplomaticus Wieliciensis.* Ed. A. Rudyński. Lwów 1872.
- Codex epistolaris saeculi decimi quinti.* Ed. A. Lewicki, A. Sokołowski, J. Szujski. T. I—III. Kraków 1876—1894.
- Codex epistolaris Vitoldi magni ducis Lithuaniae 1376—1430.* Ed. A. Prochaska. Kraków 1882.
- Corpus iuris matallici Polonici antiquioris.* Wyd. H. Łabędzki. W: *Tenże: Górnictwo w Polsce. Opis kopalnictwa i hutnictwa polskiego, pod względem technicznym, historyczno-statystycznym i prawnym.* T. 1—2. Warszawa 1841.
- Cracovia artificum. Supplementa 1462—1475. Komentarz.* Wybór i opr. B. Przybyszewski. Kraków 2000.

- Cracovia artificum. Supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1451—1460*, Wybór i opr. B. Przybyszewski. Kraków 2001.
- Cracovia artificum. Supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z najdawniejszych oficjalów krakowskich lata 1410—1412 oraz 1421—1424*. Wybór i opr. B. Przybyszewski. Kraków 1985.
- Cuda jasnogórskie spisane w roku 1435*. Wyd. M. Kowalczyk. ACr 1983, T. 15.
- Daniłowicz I., *Skarbiec dyplomatów papieskich, cesarskich, królewskich, t. II*. Wyd. J. Sidorowicz. Wilno 1862.
- Die Staatsverträge des Deutschen Ordens in Preussen im 15. Jahrhundert*. Hrsg. E. Weise. Bd. II. Marburg 1958.
- [Długosz Jan]: *Joannis Długossii Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae*. Lib. X—XI. Ed. S. Gawęda. Warszawa 1997; Lib. XI. Ed. J. Wyrozumski. Warszawa 2000 (w nawiasach cyt. tł. J. Mrukówny: *Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*. Ks. X—XI. Warszawa 1981—1985).
- [Długosz Jan]: *Joannis Długossii s. Longini canonici Cracoviensis Historiae Polonicae libri XII*. Ed. Ž. Pauli. T. III—V. *Opera omnia XII—XIV*. Kraków 1875—1877 (w nawiasach cyt. tł. K. Mecherzyńskiego: *Jana Długosza kanonika krakowskiego Dziejów Polskich ksiąg dwanaście*. Ks. XI—XII. Kraków 1870).
- [Długosz Jan]: *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*. T. I—III. Ed. A. Przeździecki. *Opera omnia VII—IX*. Kraków 1863—1864.
- Dokumenty kujawskie i mazowieckie przeważnie z XIII w.* Wyd. B. Ulanowski. W: AKH. T. 4. Kraków 1888.
- Dokumenty miasta Radomia, cz. 1 (1355—1450), cz. 2 (1444—1611)*. Wyd. B. Wyrozumska. „Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego” 1966, T. 3; 1987, T. 21.
- Dwa fragmenty ksiąg kancelaryjnych z 1-szej połowy XV wieku*. Wyd. T. Wierzbowski. Warszawa 1907.
- Geschichtsquellen der Hussitenkriege*. In: *Scriptores rerum Silesiacarum*. T. VI. Wyd. C. Grünhagen. Breslau 1871.
- Inventarium omnium et singulorum privilegiorum [...] in Archivo Regni in arce Cracoviensi*. Ed. E. Rykaczewski. Lutetiae Parisiorum—Beroni—Posnaniae 1862.
- Inwentarz katedry wawelskiej z 1562 r.* Opr. i wyd. A. Bochnak. Kraków 1979.
- Inwentarz skarba kaplicy Hinczy Rogowskiego w katedrze krakowskiej z roku 1474*. Wyd. F. Piekosiński. W: „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”. T. IV. Warszawa 1891.
- Iura Masoviae terrestia. Pomniki dawnego prawa mazowieckiego*. Wyd. J. Sawicki. T. I. Warszawa 1972.
- Ius Polonicum codicibus veteribus manuscriptis et editionibus quibusque collatis*. Ed. J. Bandtke. Warszawa 1831.
- [Jan z Czarnkowa]: *Chronicon Polonorum*. Opr. J. Szlachetowski. W: MPH. T. 2. Warszawa 1961.

- Kalendarz katedry krakowskiej*. Wyd. Z. Kozłowska-Budkowa. W: MPH sn 2. T. 5. Warszawa 1978.
- Katalog archiwum klasztoru sióstr bernardynek przy kościele św. Józefa w Krakowie*. Opr. o. Romuald Gustaw OFM, K. Kaczmarczyk. ABM 1970, T. 20.
- Katalog dokumentów i listów królewskich z Archiwum Państwowego w Toruniu (1345—1489)*. Wyd. A. Radziwiński, J. Tandecki. Warszawa 1999.
- Katalog dokumentów i listów krzyżackich oraz dotyczących wojny trzynastoletniej z Archiwum Państwowego w Toruniu*. Wyd. A. Radziwiński, J. Tandecki. T. 2 (1454—1510). Warszawa 1998.
- Katalog dokumentów przechowywanych w Archiwach Państwowych Dolnego Śląska*. T. IX: *Archiwa książęce i drobne akcesje*. Cz. 1 (1401—1500). Opr. R. Żerelik. Wrocław 1998.
- Kilka dokumentów toruńskich z roku 1453*. Wyd. K. Górski. „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu”. T. 15. Toruń 1949.
- Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter*. Hrsg. H. R. Zeissberg. „Archiv für Österreichische Geschichte” 1877, Bd. 55.
- Klejnoty Długoszowe*. Wyd. J. Friedberg. RPTH 1930 [Kraków 1931], T. 10.
- Klejnoty stołecznego miasta Krakowa*. Wyd. K. Turowski. Kraków 1861.
- Knigi Polskoj Koronnoj Metriki XV st.* T. 1: *Księga 10 z lat 1447—1454*. Wyd. A. Mysłowski, W. Graniczny. W: *Monumenta iuris*. T. 2. Warszawa 1914.
- Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława*. Wyd. F. Piekosiński. T. I—II. Kraków 1883.
- Kodeks dyplomatyczny klasztoru tyńckiego*. Wyd. S. Smolka. T. II. Lwów 1875.
- Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego*. Wyd. J. T. Lubomirski. Warszawa 1863.
- Kodeks dyplomatyczny Litwy*. Wyd. E. Raczyński. Wrocław 1845.
- Kodeks dyplomatyczny Małopolski*. Wyd. F. Piekosiński. T. I—IV. Kraków 1876—1905.
- Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa*. Wyd. F. Piekosiński. T. I—II. Kraków 1879—1882.
- Kodeks dyplomatyczny Polski*. T. I—III. Wyd. A. Muczkowski, L. Ryzyszczewski; T. IV. Wyd. M. Bobowski. Warszawa 1847—1887.
- Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*. T. II. Wyd. I. Zakrzewski; T. V. Wyd. F. Piekosiński. Poznań 1878—1879.
- Kodex dyplomatyczny Wielkiej Polski*. Wyd. E. Raczyński. Poznań 1840.
- Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z r. 1529 (tzw. Liber retaxationum)*. Wyd. Z. Leszczyńska-Skrętowa. Wrocław 1968.
- Księga ławnicza starego miasta Torunia (1428—1456)*. Cz. 2 (1444—1456). Wyd. K. Ciesielska, J. Tandecki. Toruń 1993.
- Księga Theudenkusa*. Wyd. L. Koczy. Toruń 1937.

- Lanckoroński M.: *Historia venerande imaginis beatae Mariae Virginis quae in Claro Monte in magina veneratione habetur*. W: *Najstarsze historie o częstochowskim obrazie Panny Maryi XV i XVI w.* Wyd. H. Kowalewicz. Warszawa 1983.
- Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter*. Hrsg. C. Grünhagen, H. Markgraf. T. I. Leipzig 1881.
- Liber cancellariae Stanislai Ciolek. Ein Formelbuch der polnischen Königskanzlei aus der Zeit der husitischen Bewegung*. Hrsg. J. Caro. Bd. II. Wien 1874. „Archiv für österreichische Geschichte” 1875, Bd. 52.
- [Łaski Jan]: *Liber beneficiorum archidioecesis Gnesnensis*. Wyd. J. Łukowski. T. I—II. Gniezno 1880—1881.
- Materiały archiwalne wyjęte głównie z Metryki Litewskiej od 1348 do 1607 r.* Wyd. A. Prochaska. Lwów 1890.
- Materiały do historii miasta Biecza (1361—1632)*. Wyd. F. Bujak. Kraków 1914.
- Materiały do historii prawa i heraldyki polskiej*. Wyd. B. Ulanowski W: AKH. T. 3. Kraków 1886.
- Matricularum Regni Poloniae Summaria*. T. I, IV, V/1. Wyd. T. Wierzbowski; T. V/2. Wyd. J. Piocha, A. Rybarski, I. Sułkowska-Kuraszowa. Warszawa 1905—1919, 1961.
- Memoriale ordinis fratrum minorum a fr. Joanne de Komorowo compilatum*. Ed. X. Liske, A. Lorkiewicz. W: MPH. T. 5. Lwów 1888.
- [Mikołaj z Wilkowiecka]: *Historyja o obrazie w Częstochowie Panny Maryjej i o cudach rozmaitych tej wielbnej tablicy*. W: *Najstarsze historie o częstochowskim obrazie Panny Maryi XV i XVI w.* Wyd. H. Kowalewicz. Warszawa 1983.
- Monumenta dioecesis Kielcensis*. W: J. Wiśniewski: *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w stopnickiem*. Marjówka 1929.
- Monumenta dioecesis Sandomiriensis*. Seria I: J. Wiśniewski: *Dekanat iłżecki*. Radom 1909—1911; Seria II: J. Wiśniewski: *Dekanat radomski*. Radom 1911; Seria IV: J. Wiśniewski: *Dekanat konecki*. Radom 1913.
- Monumenta Poloniae Vaticana*. T. IX: *Akta kamery apostolskiej*. Vol. III: *Księga kolektora papieskiego Piotra syna Stefana 1373—1375*. Ed. S. Szczur. Kraków 1994.
- Najdawniejsze inwentarze skarbca kościoła N.P. Maryi w Krakowie z XV wieku*. Wyd. F. Piekosiński. W: „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”. T. IV. Warszawa 1891.
- Najstarsza księga sądu najwyższego prawa niemieckiego na zamku krakowskim*. Wyd. A. Kłodziński. W: AKP. T. 10. Kraków 1936.
- Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa 1300—1400*. Wyd. F. Piekosiński, J. Szujski. Kraków 1878.
- Nakielski J. S.: *Miechovia sive promptuarium antiquitatum monasterii Miechoviensis*. Kraków 1634.
- Paprocki B.: *Herby rycerstwa polskiego*. Kraków 1584. Wyd. K. J. Turowski. Kraków 1858.

- Podwoły kazimierskie 1407—1432.* Wyd. S. Krzyżanowski. W: AKH. T. 11. Kraków 1903—1913.
- Rachunki dworu Władysława Jagielly i królowej Jadwigi z lat 1388—1420.* Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896.
- Rachunki królewskie z lat 1471—1472, 1476—1478.* Wyd. S. Gawęda, Z. Perzanowski. Wrocław 1960.
- Rachunki podrzęstwa krakowskiego 1393—1395.* W: *Rachunki królewskie z lat 1393—1395 i 1412. Rachunki podrzęstwa krakowskiego. Rachunki stacji nowosądeckiej.* Opr. H. Wajs. Warszawa 1993.
- Rachunki wielkorządowe krakowskie z lat 1461—1462 i 1471.* Wyd. S. Krzyżanowski. W: AKH. T. 11. Kraków 1909—1911.
- Rachunki z prac budowlanych na zamku w Nowym Mieście Korczynie w latach 1403—1408.* Wyd. J. Karwasińska. KHKM 1956, T. 4, z. 2 dodatkowy.
- Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198—1525.* Pars I: *Regesten zum Ordensbriefarchiv.* Vol. I: 1198—1454; Vol. II: 1455—1510; Pars. II: *Regesta privilegiorum Ordinis S. Mariae Theutonicorum.* Hrsg. W. Hubatsch, E. Joachim. Göttingen 1948—1950.
- Regesty śląskie.* T. IV: 1358—1359. Opr. J. Gilewska-Dubis, K. Bobowski. Wrocław 1990; T. V: 1360. Opr. J. Gilewska-Dubis. Wrocław 1992.
- Rejestra podrzęstwa (nowomiejskiego) korczyńskiego 1393—1395.* W: *Rachunki dworu Władysława Jagielly i królowej Jadwigi z lat 1388—1420.* Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896.
- Rejestra podrzęstwa proszowskiego 1393—1394.* W: *Rachunki dworu Władysława Jagielly i królowej Jadwigi z lat 1388—1420.* Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896.
- Rejestra podskarbiego Hinczki (1393—1395).* W: *Rachunki dworu Władysława Jagielly i królowej Jadwigi z lat 1388—1420.* Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896.
- Rejestra stacyj dworu króla i królowej oraz dworu onychże 1403—1417.* W: *Rachunki dworu Władysława Jagielly i królowej Jadwigi z lat 1388—1420.* Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896.
- Rejestra wydatków krakowskich 1393—1394.* W: *Rachunki dworu Władysława Jagielly i królowej Jadwigi z lat 1388—1420.* Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896.
- Rejestry podskarbiego Hinczki z lat 1393—1395 (bruliony a czystopisy).* Opr. H. Wajs. „Archeion” 1993, nr 91.
- Rydzynski P.: *Historia pulchra et stupendis miraculis referta imaginis Mariae, quomodo et unde in Clarum Montem Czastochoviae et Olsztyn advenerit.* W: *Najstarsze historie o częstochowskim obrazie Panny Maryi XV i XVI w.* Wyd. H. Kowalewicz. Warszawa 1983.
- Spominki klasztoru kłobuckiego.* Wyd. Z. Perzanowski. W: *Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie. „Historia”.* Z. 1. Częstochowa 1985.
- Starodawne prawa polskiego pomniki.* T. I: *Wyimki z najdawniejszych ksiąg sądowych ziemi krakowskiej, mianowicie z lat 1388, 1389 i 1390; Ustawa*

- urządzenia żup krakowskich solnych wydana przez Kazimierza Wielkiego roku 1386. Wyd. A. Z. Helcel. Kraków 1856.
- Starodawne prawa polskiego pomniki. T. II: Wypisy z ksiąg dawnych sądowych ziemskich i grodzkich ziemi krakowskiej. Wyd. A. Z. Helcel. Kraków 1870.
- Starodawne prawa polskiego pomniki. T. VII: *Inscriptiones clenodiales ex libris iudicialibus palatinatus Cracoviensis*. Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1885.
- Starodawne prawa polskiego pomniki. T. VIII, cz. 1—2: *Antiquissimi libri iudiciales terrae Cracoviensis*. Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1885.
- Stemmata Polonica*. Rękopis nr 1114 Klejnotów Długosza w Bibliotece Arsenalu w Paryżu. Wyd. H. Polaczkówna. W: „Prace Sekcji Historii Sztuki i Kultury Towarzystwa Naukowego we Lwowie”. T. 1. Lwów 1929.
- Strykowski M.: O początkach, wywodach, dzielnościach, sprawach rycerskich i domowych sławnego narodu litewskiego, żemojdzkiego i ruskiego, przedtym nigdy od żadnego ani kuszone, ani opisane, z natchnienia Bożego a uprzejmie pilnego doświadczenia. Opr. J. Radziszewska. Warszawa 1978.
- Summarium cum indice personarum et locorum documentorum familiae Zaremba-Rychwalski*. Wyd. A. Włodarski. W: Zarębowie — Rychwalscy. Zapomniany ród wielkopolski. Warszawa 1927.
- Teki Dworzaczka. Biblioteka Kórnicka PAN, CD #1, Kórnik—Poznań 1995.
- Thorner *Denkwürdigkeiten von 1345—1547*. Hrsg. A. Voigt. In: *Mittelilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn*. H. 13. Thorn 1904.
- Trzydzieści jeden nie drukowanych oryginałów pergaminowych Archiwum Diecezjalnego we Włocławku z drugiej połowy XV wieku trzeciej ćwierćwiecze. Wyd. S. Librowski. ABM 1988, T. 57.
- Vitae episcoporum Poloniae*. Ed. I. Polkowski, Z. Pauli. W: [Jana Długosza] *Opera omnia*. Cura A. Przeździecki edita. T. I. Kraków 1887.
- Volumina legum*. Przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie od r. 1732 do r. 1782 wydane. Wyd. J. Ohryzko. T. I. Petersburg 1859.
- Wawel II. Materiały archiwalne do budowy zamku. Opr. A. Chmiel. „Teki Konserwatorów Galicji Zachodniej” [Kraków] 1913, T. 5.
- Wykaz broni palnej i innego sprzętu wojennego wysłanego przez Toruń w latach 1454—1466. Wyd. M. Biskup. ZH 1966, nr 31.
- Wykaz prebend kościelnych Torunia z 1541 roku. Wyd. K. Górski, M. Gołębowski. ZH 1977, nr 42.
- Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich 1440—1500. Wyd. B. Przybyszewski. W: *Źródła do dziejów Wawelu*. T. 3. Kraków 1960.
- Zachowane źródła do dziejów zakonu Ducha Św. de Saxia w Polsce. Opr. s. K. Antosiewicz. ABM 1970, T. 20.
- Zapiski sądowe województwa sandomierskiego z lat 1395—1444. Wyd. A. Prochaska. W: AKP. T. 8. Kraków 1908.

- Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej.* Wyd. S. Kuraś. Cz. 1 (1063—1415) W: *Materiały źródłowe do dziejów Kościoła w Polsce.* T. 1. Lublin 1963.
- Zbiór dokumentów małopolskich.* Wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiova. T. I—VIII. Wrocław 1969—1975.
- Zbiór dokumentów zakonu oo. paulinów w Polsce.* Wyd. J. Fijałek. Cz. 1. Kraków 1939.
- Zbiór dyplomatów klasztoru mogińskiego.* Wyd. E. Janota. Kraków 1865.
- Życie domowe Jadwigi i Jagielly. Z regestrów skarbowych z lat 1388—1417.* Wyb. i tł. A. Przeździecki. W: „Biblioteka Warszawska” 1853, T. 52 i 1854, T. 53.

Opracowania (wybór)*

- Antoniewicz M.: *Mikołaj Kornicz Siestrzeniec sławny burgrabia będziński.* Katowice 1987.
- Antoniewicz M.: *Zamki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Geneza — funkcje — konteksty.* Kielce 1998.
- Baczkowski K.: *Walka Jagiellonów z Maciejem Korwinem o koronę czeską w latach 1471-1479.* Kraków 1980.
- Balzer O.: *Skarbiec i archiwum koronne w dobie przedjagiellońskiej.* Lwów 1917.
- Bieniak J.: *Epilog zabiegów Siemowita IV o koronę polską.* W: *Acta Universitatis Nicolai Copernici. „Historia” IX.* Nauki Humanistyczno-Społeczne. Z. 58. Toruń 1973.
- Bieniak J.: *Kształtowanie się terytorium ziemi dobrzyńskiej w średniowieczu.* ZH 1986, nr 51.
- Bilnik P.: *Napad „husytów” na Jasną Górę. Fakty — konteksty — legenda.* SC 1995, nr 15.
- Biskup M.: *Dyplomacja Polska czasów Kazimierza Jagiellończyka. Cz. 1: W kręgu wielkiego konfliktu zbrojnego z Zakonem Krzyżackim (1447—1466).* W: *Kazimierz Jagiellończyk. Zbiór studiów o Polsce z drugiej połowy XV w.* Opr. M. Biskup, K. Górski. Warszawa 1987.
- Biskup M.: *Działalność dyplomatyczna Jana Długosza w sprawach pruskich w latach 1454—1466.* W: *Długossiana. Studia historyczne*

---

* Obejmuje podstawowe prace wykorzystane w niniejszej rozprawie (pozostałe umieszczono w przypisach) z zakresu badań nad moźnowładztwem późnego średniowiecza oraz zagadnień politycznych, gospodarczych i kulturalnych z Polski tego okresu.

- w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza. „Prace Historyczne”. Z. 65. ZNUJ. Nr 561. Kraków 1980.
- Biskup M.: *Jan z Jani (Jański)*. W: PSB. T. 10, 1963.
- Biskup M.: *Stosunek Gdańska do Kazimierza Jagiellończyka w okresie wojny trzynastoletniej 1454–1466*. Toruń 1951.
- Biskup M.: *Trzynastoletnia wojna z Zakonem Krzyżackim 1454–1466*. Warszawa 1967.
- Biskup M.: *Zjednoczenie Pomorza Wschodniego z Polską w połowie XV wieku*. Warszawa 1959.
- Boniecki A.: *Herbarz Polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*. T. 5. Warszawa 1902.
- Brzęczkowski T.: *Ustanawianie podatków nadzwyczajnych w Polsce XV w.* „Rocznik Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 1981, T. 42.
- Cynarski S.: *Dzieje rodu Lanckorońskich z Brzezia od XIV do XV wieku. Sprawy kariery urzędniczej i awansu majątkowego*. Warszawa—Kraków 1996.
- Czwojdrak B.: *Dzierśław Rytwiański — rzekomy husyta polski*. TK 1999, nr 10.
- Czwojdrak B.: *Jeszcze o rodzinie Wojciecha Jastrzębca*. SH 1997, nr 40.
- Czwojdrak B.: *Kariera polityczna Dzierśława i Jana Rytwiańskich*. Katowice 1997 — mps pracy magisterskiej w Archiwum Uniwersytetu Śląskiego.
- Czwojdrak B.: *Kilka uwag o konfederacji Spytki z Melsztyna z 1439 roku*. W: *Średniowiecze polskie i powszechne*. Red. I. Panic, J. Sperka. T. 2. Katowice 2002.
- Czwojdrak B.: *Koligacje małżeńskie Dzierśława i Jana Rytwiańskich herbu Jastrzębiec. Przyczynek do genealogii możnowładztwa małopolskiego w XV wieku*. W: *Średniowiecze polskie i powszechne*. Red. I. Panic. T. 1. Katowice 1999.
- Dąbrowski J.: *Ostatnie lata Ludwika Węgierskiego 1370–1382*. Kraków 1918.
- Dąbrowski J.: *Władysław I Jagiellończyk na Węgrzech*. Warszawa 1922.
- Dworzaczek W.: *Genealogia*. T. 2. Warszawa 1959.
- Dworzaczek W.: *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego. Wiek XIV–XV*. Warszawa 1971.
- Dzieduszycki M.: *Zbigniew Oleśnicki*. T. 2. Kraków 1853.
- Estreicher K.: *Dekoracja malarska kaplicy Hinczy z Rogowa w katedrze na Wawelu*. W: „Prace Komisji Historyków Sztuki”. T. 8. Kraków 1939–1946.
- Fałkowski W.: *Badania nad elitą władzy w Polsce w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*. PH 1985, nr 76.
- Fałkowski W.: *Elita władzy w Polsce za panowania Kazimierza Jagiellończyka (1447–1492). Studium aspektów politycznych*. Warszawa 1992.
- Fałkowski W.: *Rytwiański Dzierśław*. W: PSB. T. 33, 1992.

- Fedorowicz K.: *Dostojnicy i urzędnicy świeccy województwa krakowskiego w latach 1374–1506*. W: AKH. T. 8. Kraków 1898.
- Franaszek A.: *Działalność wielkorządców krakowskich w XVI wieku*. Kraków 1981.
- Gawęda S.: *Możnowładztwo małopolskie w XIV i w pierwszej połowie XV wieku. Studium z dziejów rozwoju wielkiej własności ziemskiej*. W: „Prace Historyczne”. Z. 18. ZNUJ. Nr 141. Kraków 1966.
- Gawęda S.: *Początki i rola rodziny Lanckorońskich do końca średniowiecza*. W: „Prace Historyczne”. Z. 89. ZNUJ. Kraków 1989.
- Gawęda S.: *Udział możnowładztwa małopolskiego w dochodach z żup krakowskich w XIV i XV wieku*. W: *Studia i materiały do dziejów żup solnych w Polsce*. T. 2. Wieliczka 1968.
- Gąsiorowski A.: *Husyty Abrahama Zbąskiego działalność publiczna*. „Sobótka” 1986, nr 36.
- Gąsiorowski A.: *Itinerarium króla Władysława Jagielly 1386–1434*. Warszawa 1972.
- Gąsiorowski A.: *Kraska Jan*. W: PSB. T. 15, 1970.
- Gąsiorowski A.: *Podróże panującego w średniowiecznej Polsce*. CP-H 1973, nr 25.
- Gąsiorowski A.: *Polscy gwarantcy traktatów z Krzyżakami XIV i XV w*. „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1971, T. 2–3.
- Gąsiorowski A.: *Rotacja elity władzy w średniowiecznej Polsce*. W: SPś. Red. S. K. Kuczyński. T. 1. Warszawa 1981.
- Gąsiorowski A.: *Stacje królewskie w średniowiecznej Polsce*. KHKM 1972, nr 20.
- Gąsiorowski A.: *Starostowie wielkopolskich miast królewskich w dobie jagiellońskiej*. Warszawa–Poznań 1981.
- Gąsiorowski A.: *Szamotołski Sędziwój Świdwa*. W: *Wielkopolski słownik biograficzny*. Red. A. Gąsiorowski, J. Topolski. Warszawa–Poznań 1983.
- Gąsiorowski A.: *Święta pańskie w praktyce objazdów króla Władysława Jagielly*. W: *Europa Środkowa i Wschodnia w polityce Piastów*. Red. K. Zielińska-Melkowska. Toruń 1997.
- Gąsiorowski A.: *Uchwały piotrkowskie i nowokorczyńskie roku 1468*. CP-H 1968, nr 20.
- Gąsiorowski A.: *Urzędnicy zarządu lokalnego w późnośredniowiecznej Wielkopolsce*. Poznań 1970.
- Górski K.: *Ród Odrowążów w wiekach średnich*. RPTH 1926–1927 [Kraków 1928], T. 8.
- Górski K.: *Rządy wewnętrzne Kazimierza Jagiellończyka w Koronie*. W: *Kazimierz Jagiellończyk. Zbiór studiów o Polsce z drugiej połowy XV w*. Opr. M. Biskup, K. Górski. Warszawa 1987.
- Grzegorz M.: *Analiza dyplomatyczno-sfragistyczna dokumentu traktatu toruńskiego 1466 r*. Toruń 1970.
- Grzegorz M.: *Pomorze Gdańskie pod rządami Zakonu krzyżackiego w latach 1308–1466*. Bydgoszcz 1997.

- Grzesikowski J., Piotrowicz J.: *Sól małopolska w nadaniach i przywilejach dla klasztorów, do początku XVI wieku*. W: *Studia i materiały do dziejów żup solnych w Polsce*. T. 1. Wieliczka 1966.
- Guldon Z., Powierski J.: *Podziały administracyjne Kujaw i ziemi dobrzyńskiej w XIII—XIV wieku*. W: Bydgoskie Towarzystwo Naukowe. „Prace Wydziału Nauk Humanistycznych”. Seria C. Nr 15. Warszawa—Poznań 1974.
- Halecki O.: *Ostatnie lata Świdrygielły i sprawa wołyńska za Kazimierza Jagiellończyka*. Kraków 1915.
- Janos-z-Biskupowa I.: *Rola Torunia w Związku Pruskim i wojnie trzydziestoletniej w latach 1454—1466*. Toruń 1965.
- Jasiński K.: *Uwagi o itinerarium króla Władysława Jagiełły*. SŻ 1976, nr 20.
- Jaśkiewicz B.: *Iwo Goły z Obichowa*. W: PSB. T. 10, 1963.
- Jurek T.: *Obce rycerstwo na Śląsku do połowy XIV wieku*. Poznań 1996.
- Kaczmarczyk Z.: *Monarchia Kazimierza Wielkiego*. T. 1. Poznań 1939.
- Kalinowska J.: *Jan Hincza z Rogowa i jego działalność fundacyjna na dworze pierwszych Jagiellonów*. ACr 1987, nr 19.
- Kalinowska J.: *Kaplica Jana Hinczy w Katedrze na Wawelu i jej malowidła ściennie*. „Studia do dziejów Wawelu” 1991, T. 5.
- Kamiński A.: *Kobyłański Jakub*. W: PSB. T. 13, 1967.
- Kamiński A.: *Mikołaj z Michałowa i Kurozwęk zwany Białucha herbu Poraj*. W: PSB. T. 21, 1976.
- Kamiński A.: *Myszkowski Piotr*. PSB. T. 22, 1977.
- Karwasińska J.: *O najdawniejszych księgach tzw. „Rachunków dworu królewskiego”*. „Archeion” 1927, nr 1 (to samo w: J. Karwasińska: *Źródła archiwalne*. Warszawa 1998).
- Kierst W.: *Wielkorządy krakowskie w XIV—XVI stuleciu*. PH 1910, nr 10.
- Kiryk F.: *Jakub z Dębna na tle wewnętrznej i zagranicznej polityki Kazimierza Jagiellończyka*. Wrocław—Warszawa—Kraków 1967.
- Kiryk F.: *Kobyłański Jan*. W: PSB. T. 13, 1967.
- Kiryk F.: *Kuropatwa Jan z Łańcuchowa h. Śreniawa*. W: PSB. T. 16, 1971.
- Kiryk F.: *Mężyk Jan z Dąbrowy herbu Wadwicz*. W: PSB. T. 20, 1975.
- Kiryk F.: *Odrowąż Eustachy ze Sprowy*. W: PSB. T. 23, 1978.
- Kłodziński A.: *O Archiwum Skarbcza Koronnego na Zamku Krakowskim*. W: AKH. Seria 2. T. 1 (13). Kraków 1923.
- Knoppek W.: *Zmiany w układzie sił politycznych w Polsce w drugiej połowie XV w. i ich związek z genezą dwuzbiowego sejmu*. CP-H 1955, nr 7.
- Koczerska M.: *Świadomość genealogiczna możnowładztwa polskiego w XV wieku. Podstawy i środki wyrazu*. W: SPŚ. Red. S. K. Kuczyński. T. 2. Warszawa 1982.
- Kolankowski L.: *Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów*. T. 1 (1377—1499). Warszawa 1930.
- Kowalczykówna M.: *Nowek (Nowko) Tomasz*. W: PSB. T. 23, 1978.
- Kowalski M. D.: *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej w średniowieczu*. Kraków 2000.

- Kozierowski S.: *Badania nazw topograficznych starej Wielkopolski*. T. 8: *Nieistniejące miejscowości wielkopolskie*. Poznań 1939.
- Kozierowski S.: *Obce rycerstwo w Wielkopolsce w XIII—XVI wieku*. Poznań 1929.
- Kras P.: *Husyci w piętnastowiecznej Polsce*. Lublin 1988.
- Kraushar A.: *Długi królewskie. Nieco nowych szczegółów do dziejów skarbowości polskiej za Kazimierza Jagiellończyka (1455—1466)*. Warszawa 1920.
- Kręt H.: *Dwór królewski Jadwigi i Jagielly*. Kraków 1987.
- Krzyżaniakowa J.: *Kancelaria królewska Władysława Jagielly*. Cz. 2. Poznań 1979.
- Krzyżaniakowa J., Ochmański J.: *Władysław II Jagiełło*. Wrocław 1990.
- Kuczyński S. M.: *Fedko Fryderyk*. W: PSB. T. 6, 1948.
- Kuczyński S. M.: *Wielka Wojna z Zakonem Krzyżackim w latach 1409—1411*. Warszawa 1955.
- Kurtyka J.: *Odrodzone Królestwo. Monarchia Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego w świetle najnowszych badań*. Kraków 2001.
- Kurtyka J.: *Posiadłość, dziedziczność i prestiż. Badania nad późnośredniowieczną i wczesnonowożytną wielką własnością możnowładczą w Polsce w XIV—XVII wieku*. RH 1999, T. 65.
- Kurtyka J.: *Problem identyczności urzędów ziemskich krakowskich i nadwornych w wiekach XIV—XVI*. W: *Urzędy dworu monarszego dawnej Rzeczypospolitej i państw ościennych*. Red. A. Gąsiorowski, R. Skowron. Kraków 1996.
- Kurtyka J.: *Problem klienteli możnowładczej w Polsce późnośredniowiecznej*. W: *Genealogia. Władza i społeczeństwo w Polsce średniowiecznej*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1999.
- Kurtyka J.: *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*. Kraków 1997.
- Kutrzeba S.: *Sądy ziemskie i grodzkie w wiekach średnich*. RAU h-f [Kraków] 1902, T. 42.
- Kutrzeba S.: *Starostowie, ich początki i rozwój w XIV w.* RAU h-f [Kraków] 1903, T. 45.
- Kutrzeba S.: *Urzędy koronne i dworskie w Polsce. Ich początki i rozwój do 1504 r.* PNiL 1903, nr 31.
- Kwiatkowski S.: *Itinerarium Władysława III Warneńczyka króla Polski i Węgier*. Lwów 1879.
- Kwiatkowski S.: *Ostatnie lata Władysława Warneńczyka*. Lwów 1883.
- Kwiatkowski S.: *Wykaz dostojników duchownych i świeckich tudzież urzędników z czasów Władysława Warneńczyka (1434—1444)*. W: AKH. T. 3. Kraków 1886.
- Labęśchek J.: *Bielowie herbu Ostoja i ich zamek w Blesznie na tle polityki obronnej panujących w drugiej połowie XIV w.* W: *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie*. „Zeszyty Historyczne”. Z. 1. Częstochowa 1993.

- Laberschek J.: *Klientela Kozieglowskich i Giebułtowskich herbu Lis od schyłku XIV do końca XV wieku*. KH 1993, nr 100.
- Laberschek J.: *Początki i rozwój miasta Szczekociny do końca XV w. Uwagi do genealogii Szczekockich herbu Odrowąż*. W: *Patientia et tempus, Księga jubileuszowa dedykowana doktorowi Marianowi Korneckiemu*. Red. O. Dyba, S. Kołodziejski, R. Marcinek. Kraków 1999.
- Laberschek J.: *Potencjał obronny ziemi wieluńskiej i fragmentów ziemi krakowskiej i sieradzkiej pod rządami księcia Władysława Opolczyka 1370—1391*. W: *Miedzy północą a południem. Sieradzkie i wieluńskie w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*. Red. T. J. Horbacz, L. Kajzer. Sieradz 1993.
- Laberschek J.: *Rycerstwo Częstochowy i najbliższych okolic (przełom XIV i XV wieku)*. TK 1997, nr 5.
- Laberschek J.: *Wojna króla Władysława Jagielly z księciem opolskim Władysławem. Batalia o odzyskanie Olsztyna, Częstochowy, Kłobucka, Krzepic i Wielunia w 1391 r.* „Almanach Częstochowy” 1993, nr 1.
- Laberschek J.: *Wyprawa zbrojna króla Władysława Jagielly na krakowsko-wieluńskie posiadłości księcia Władysława Opolczyka w 1391 r.* W: SPŚ. Red. S. K. Kuczyński. T. 4. Warszawa 1994.
- Laberschek J.: *Zasięg i charakterystyka rządów Władysława Opolczyka w północno-zachodniej części ziemi krakowskiej 1370—1391*. W: *Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie. „Historia”. Z. 1. Częstochowa 1985*.
- Larisch K.: *O podskarbach wielkich i ich obowiązkach i podwładnych aż do roku 1764*. „Biblioteka Warszawska” 1845, T. 4.
- Lasocki Z.: *Dostojnicy i urzędnicy ziemi dobrzyńskiej w XIV i XV w.* „Miesięcznik Heraldyczny” 1934, nr 13.
- Lewicki A.: *Powstanie Świdrygielly. Ustęp z dziejów unii Litwy z Koroną*. Kraków 1892.
- Lichończak-Nurek G.: *Wojciech herbu Jastrzębiec arcybiskup i mąż stanu (ok. 1362—1436)*. W: *Studia do dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*. T. 4. Kraków 1996.
- Lichończak-Nurek G.: *Wojciech Jastrzębiec i jego rodzina jako przykład kariery w czasach jagiellońskich*. W: *Cracovia — Polonia — Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*. Kraków 1995.
- Lubczyński M.: *Początki rodziny Ligezów herbu Półkozic*. RH 1999, T. 65.
- Luciński J.: *Rozwój królewszczyzn w Koronie od schyłku XIV wieku do XVII wieku*. Poznań 1970.
- Ludwig M.: *Besteuerung und verpfändung Köiglicher Städte im spätmittelalterlichen Polen*. Berlin 1984.
- Maciszewska M.: *Klasztor bernardyński w społeczeństwie polskim 1453—1530*. Warszawa 2001.
- Maleczyńska E.: *Rola polityczna królowej Zofii Holszańskiej na tle walki stronnictw w Polsce w latach 1422—1434*. Lwów 1936.

- Maleczyńska E.: *Spółeczeństwo polskie pierwszej połowy XV w. wobec zagadnień zachodnich. Studia nad dynastyczną polityką Jagiellonów*. Wrocław 1947.
- Marzec A.: *Krąg rodzinny arcybiskupa Janusza Suchywilka*. W: *Genealogia. Studia i materiały historyczne*. Red. M. Górny. T. 8. Poznań—Wrocław 1996.
- Matuszewski J. S.: *Czy pierwsi Jagiellonowie roztrwonili dobra królewskie?*. W: „Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Naukowych Łódzkiego Towarzystwa Naukowego”. T. 33. Z. 6. Łódź 1979.
- Matuszewski J. S.: *Dożywocie w dyspozycjach królewskich za Jagiellonów*. CP-H 1987, nr 39.
- Matuszewski J. S.: *Obowiązek służby wojskowej zastawników królewskich w piętnastowiecznej Polsce*. CP-H 1982, nr 34.
- Matuszewski J. S.: *Statut Władysława Warneńczyka z 1440 r. w procesie ograniczania królewskiego prawa dyspozycji domeną ziemską w Polsce*. CP-H 1985, nr 37.
- Matuszewski J.: *Decima lignorum — Jagiellowy VAT*. CP-H 1994, nr 46.
- Matuszewski J.: *Immunitet ekonomiczny w dobrach Kościoła w Polsce do roku 1381*. W: „Prace Komisji Historycznej Poznańskiego Towarzystwa Naukowego”. T. 10. Poznań 1936.
- Mosingiewicz K.: *Trestkowie z rodu Gryfów. Linia Paszka Trestki z Trestczyna*. W: *Personae — Colligationes — Facta*. Toruń 1991.
- Moszczeńska W.: *Rola polityczna rycerstwa wielkopolskiego w czasie bezkrólewia po Ludwiku Wielkim*. PH 1925, nr 25.
- Możejko B.: *Ród Świnków na pograniczu polsko-krzyżackim w średniowieczu*. Gdańsk 1998.
- Muznerowski S.: *Krzepice w przeszłości*. Włocławek 1914.
- Myśliński K.: *Dzieje kariery politycznej w średniowiecznej Polsce. Dymitr z Goraja 1340—1400*. Lublin 1981.
- Niesiecki K.: *Herbarz polski*. Wyd. J. N. Bobrowicz. T. 3. Lipsk 1841.
- Nowak Z.: *Międzynarodowe procesy polubowne jako narzędzie polityki Zygmunta Luksemburskiego w północnej i środkowowschodniej Europie (1412—1424)*. Toruń 1981.
- Olejniki K.: *Obrona polskiej granicy zachodniej od końca XIV do schyłku XVIII wieku*. Poznań 1985.
- Olejniki K.: *Władysław III Warneńczyk (1424—1444)*. Szczecin 1996.
- Ożóg K.: *Piotr Woda ze Szczekocin*. W: PSB. T. 26, 1981.
- Palczewski M.: *Walka Siemowita IV o tron Polski (1382—1385)*. W: *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. „Zeszyty Historyczne”*. Z. 1. Częstochowa 1993.
- Pałucki W.: *Studia nad uposażeniem urzędników ziemskich w Koronie do schyłku XVI wieku*. Warszawa 1962.
- Papee F.: *Zabicie Andrzeja Tęczyńskiego i proces wielki szlachecko-mieszczański*. W: *Tenże: Studia i szkice z czasów Kazimierza Jagiellończyka*. Warszawa 1907.

- Papee F.: *Zabiegi o czeską koronę (1466—1471)*. W: *Tenże Studia i szkice z czasów Kazimierza Jagiellończyka*. Warszawa 1907.
- Pawiński A.: *Sejmiki ziemskie. Początek ich i rozwój aż do ustanowienia się udziału posłów ziemskich w ustawodawstwie sejmku walnego 1374—1505*. Warszawa 1895.
- Piekosiński F.: *Czy król Władysław Jagiello był za życia królowej Jadwigi królem polskim czy tylko mężem królowej?* RAU h-f [Kraków] 1897, T. 35.
- Piekosiński F.: *Wiece, sejmiki, sejmy i przywileje ziemskie w Polsce wieków średnich*. RAU h-f [Kraków] 1900, T. 14.
- Pieradzka K.: *Konieczpolski Jan zwany Taszką*. W: PSB. T. 13, 1967.
- Piotrowicz J.: *Żupy krakowskie w pierwszych wiekach rozwoju. Od połowy XIII do początków XVI wieku*. W: *Dzieje żup krakowskich*. Wieliczka 1988.
- Polackówna H.: *Ród Wezenborgów w Polsce i jego pierwotne gniazdo*. RPTH 1924—1925 [Kraków 1926], T. 7.
- Prochaska A.: *Konfederacja Spytka z Melsztyna*. Lwów 1887.
- Prochaska A.: *Król Władysław Jagiello*. T. 2. Kraków 1908.
- Prochaska A.: *Napad husytów na Częstochowę w 1430 r.* KH 1907, nr 21.
- Prochaska A.: *W obronie społeczeństwa. Studium z dziejów Władysława Warneńczyka*. KH 1901, nr 15.
- Rajman J.: *Pogranicze śląsko-małopolskie w średniowieczu*. Kraków 1998.
- Roman S.: *Przywileje nieszawskie*. Warszawa 1957.
- Rosin R.: *Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu*. Warszawa 1963.
- Rosin R.: *Ziemia wieluńska w XII—XVI w. Studia z dziejów osadnictwa*. Łódź 1961.
- Ruciński H.: *Początki i rozwój szlacheckiej reprezentacji stanowej na Kujawach od końca XIV do początku XV wieku*. W: „Prace Komisji Historii Bydgoskiego Towarzystwa Nauk”. T. 3. Bydgoszcz 1966.
- Rutkowska G.: *Itineraria żon króla Władysława Jagielly*. RH 1998, T. 64.
- Rutkowska G.: *Urzednicy królowej Jadwigi Andegawenskiej. Spisy*. W: *Nihil superfluum esse. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesor Jadwidze Krzyżaniakowej*. Red. J. Strzelczyk, J. Dobosz. Poznań 2000.
- Rutkowski J.: *Skarbowość polska za Aleksandra Jagiellończyka*. KH 1909, nr 23.
- Senkowski J.: *Henryk z Rogowa*. W: PSB. T. 9, 1961.
- Senkowski J.: *Hincza (Henryk) z Rogowa herbu Działosza*. W: PSB. T. 9, 1961.
- Senkowski J.: *Skarbowość Mazowska od końca XIV w. do 1526 r.* Warszawa 1965.
- Senkowski J., Słowikowski T.: *Hincza (Henryk) z Rogowa*. W: PSB. T. 9, 1961.
- Sepiał M.: *Zastaw na dobrach ziemskich i dochodach królewskich w okresie panowania Władysława Warneńczyka na Węgrzech (1440—1444)*. W: „Prace Historyczne”. Z. 125. ZNUJ. Nr 1219. Kraków 1998.

- Sikora F.: *Dymitr z Goraja pan na Szczepieszynie w służbie Władysława Jagiełły w latach 1386—1400*. SH 1986, nr 29.
- Sikora F.: *Dzieje podrzędztwa i starostwa nowokorczyńskiego*. Cz. 1. TK 1998, nr 8; Cz. 2. TK 1999, nr 10.
- Sikora F.: *Początki starostwa nowomiejskiego korczyńskiego*. W: SPś. T. 6. Red. S. K. Kuczyński. Warszawa 1994.
- Sikora F.: *Rejestr długów wielkorządcy krakowskiego Świętosława Litwosa z Businy z przed roku 1417*. W: Cracovia — Polonia — Europa. *Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*. Kraków 1995.
- Sikora F.: *Rokosz Jan z Koszyc Wielkich*. W: PSB. T. 31. 1989.
- Sikora F.: *Testament Przedbora z Koniecpola z r. 1460*. SH 1983, nr 26.
- Sikora F.: *Uroczystości koronacyjne królowej Zofii w 1424 r.* W: *Kultura — Kościół — Społeczeństwo. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych*. Warszawa 2000.
- Sikora F.: *W sprawie małżeństwa Władysława Jagiełły z Anną Cylejską*. W: *Personae — colligationes — facta*. Toruń 1991.
- Sikora F.: *Wielkorządy krakowskie na przełomie XIV i XV wieku*. W: *Urzędy dworu monarszego dawnej Rzeczypospolitej i państw ościennych*. Red. A. Gąsiorowski, R. Skowron. Kraków 1996.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*. Opr. W. Bukowski, J. Kurtyka, J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora, J. Wiśniewski, M. Wolski. Cz. 1—3. Kraków 1986—2000.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu*. Opr. S. Kuraś. W: *Dzieje Lubelszczyzny*. T. 3. Warszawa 1983.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu*. Opr. K. Górską-Gołąską, T. Jurek, G. Rutkowska, I. Siekierska. Red. A. Gąsiorowski. Cz. 2—3. Poznań 1993—1997.
- Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu*. Opr. R. Rosin. Warszawa 1963.
- Sochacka A.: *Jan z Czyżowa namiestnik Władysława Warneńczyka. Kariera rodziny Półkożów w średniowieczu*. Lublin 1993.
- Sochacka A.: *Konfederacja Spytka z Melsztyna z 1439 r. Rozgrywka polityczna czy ruch ideologiczny?*. „Rocznik Lubelski” 1973, T. 16.
- Sochacka A.: *Problemy genealogii Półkożów Czyżowskich*. W: *Ludzie i herby w dawnej Polsce*. Red. P. Dymmel. Lublin 1995.
- Sperka J.: *Działalność polityczna Piotra i Jana Szafranców w okresie rządów Władysława Jagiełły*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. A. Radziński, J. Wroniszewski. Toruń 1996.
- Sperka J.: *Szafrancowie herbu Stary Koń. Z dziejów kariery i awansu w późnośredniowiecznej Polsce*. Katowice 2001.

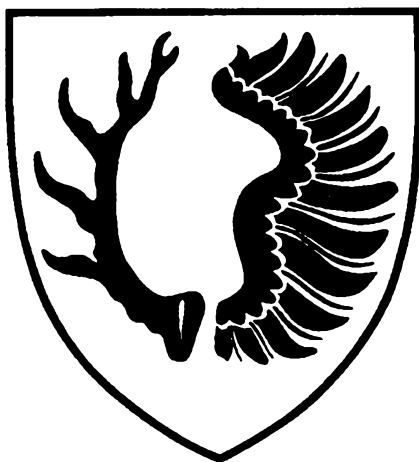
- Sperka J.: *Szafrancowie, Koniecpolscy, Kozieglowscy, Chrzastowscy. Nieznane koligacje i ich wpływ na funkcjonowanie sceny politycznej w okresie panowania Władysława Jagiełły*. W: *Średniowiecze polskie i powszechne*. Red. I. Panic. T. 1. Katowice 1999.
- Sperka J.: *Z dziejów wojen Władysława Jagiełły z księciem opolskim Władysławem. Działania wojenne w latach 1393—1394*. W: *Cracovia — Polonia — Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*. Kraków 1995.
- Sroka S.: *Itinerarium Władysława Warneńczyka na Węgrzech*. W: *Tenże: Z dziejów stosunków polsko-węgierskich w późnym średniowieczu*. Kraków 1995.
- Sroka S.: *Rodzina Kurowskich w XIV—XV wieku. Ze studiów nad dziejami możnowładztwa małopolskiego w średniowieczu*. Kraków 1990.
- Sucheni-Grabowska A.: *Odbudowa domeny królewskiej w Polsce 1504—1548*. Wrocław—Warszawa—Kraków 1967.
- Sułkowska-Kurasiowa I.: *Dokumenty królewskie i ich funkcja w państwie polskim za Andegawenów i pierwszych Jagiellonów 1370—1444*. Warszawa 1977.
- Sułkowska-Kurasiowa I.: *Itinerarij Kazimira Jagiellona (sostajanie podgotowki)*. In: *Issledowanija po istorii Litevskoj Metriki*. Moskwa 1989.
- Supruniuk A.: *Krąg rodzinny Andrzeja z Korabiewicz herbu Szarza*. W: *Venerabiles, nobiles et honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej*. Red. A. Radziwiński, A. Supruniuk, J. Wroniszewski. Toruń 1997.
- Supruniuk A.: *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374—1426). Studium o elicie politycznej Mazowsza na przełomie XIV i XV wieku*. Warszawa 1998.
- Swieżawski A.: *Otoczenie ruskie Władysława Opolczyka*. W: *„Zeszyty Historyczne”*. Z. 3. *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie*. Częstochowa 1996.
- Swieżawski A.: *Rawskie księstwo Piastów Mazowieckich 1313—1462. Dzieje polityczne*. W: *Tenże: Mazowsze i Ruś Czerwona w średniowieczu. Wybór pism*. Opr. M. Cetwiński. Częstochowa 1997.
- Swieżawski A.: *Wcielenie ziemi rawskiej, gostynińskiej i sochaczewskiej do Korony (1462)*. W: *Tenże: Mazowsze i Ruś Czerwona w średniowieczu. Wybór pism*. Opr. M. Cetwiński. Częstochowa 1997.
- Szczur S.: *Negocjatorzy unii Polski z Litwą i ich kariery*. ACr 1987, nr 19.
- Szulc T.: *Uchwały podatkowe ze szlacheckich dóbr ziemskich za pierwszych Jagiellonów (1386—1501)*. W: *„Folia Iuridica”*. Vol. 48. *Acta Universitatis Lodzensis*. Łódź 1991.
- Szweda A.: *Ród Grzymałów w Wielkopolsce*. Toruń 2001.
- Szweda A.: *Stronnictwo starosty Domarata z Pierzchna w czasie wojny domowej w Wielkopolsce*. W: *Książęta — urzędnicy — złoczyńcy*. „Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza”. T. 6. Red. B. Śliwiński. Gdańsk 1999.

- Szweda A.: *W kręgu synowców arcybiskupa Janusza Suchegowilka*. W: SPś. Red. S. K. Kuczyński. T. 8. Warszawa 1999.
- Szymczakowa A.: *Łęczyckie i Sieradzkie wobec zabiegów Siemowita IV o koronę polską*. RŁ 1975, T. 20.
- Szymczakowa A.: *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*. Łódź 1998.
- Szymczakowa A.: *Urzędnicy łęczyccy i sieradzcy do połowy XV wieku*. W: „Folia Historica”. Vol. 20. Acta Universitatis Lodzianis. Łódź 1984.
- Śliwiński B.: *Lisowie Krzelowscy w XIV—XV w. i ich antenaci. Studium genealogiczne*. Gdańsk 1993.
- Tarnas-Tomczyk A.: *Ród Wierzbnych do końca XIV wieku. Genealogia i rozsiedlenie*. Wrocław 1993.
- Tęgowski J.: *Bezkrólewie po śmierci Ludwika Węgierskiego a geneza unii Polski z Litwą*. W: „Studia historyczne z XIII—XV wieku”. Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. T. 86. Olsztyn 1995.
- Tęgowski J.: *Krąg rodzinny Jarosława z Bogorii*. W: *Genealogia. Polska elita polityczna w wiekach średnich na tle porównawczym*. Red. J. Wroniszewski. Toruń 1993.
- Tęgowski J.: *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*. Poznań—Wrocław 1999.
- Tomašivskij S.: *Podatkovi uchvali za Kazimira Jagajłowiča w Polšči*. „Zapiski Naukowego Towarzystwa im. Szewczenki” 1897, T. 19.
- Trawka R.: *Działalność polityczna wojewody lubelskiego Dobiesława Kmity z Wiśnicza*. W: „Historia”. T. 8. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Nr 36. Rzeszów 1999.
- Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV—XVIII wieku. Spisy*. Opr. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziała, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska. T. 10. Kórnik 1992.
- Urzędnicy łęczyccy, sieradzcy i wieluńscy XIII—XV wieku. Spisy*. Opr. J. Bieniak, A. Szymczakowa. T. 2. Z. 1. Wrocław 1985.
- Urzędnicy małopolscy XII—XV wieku. Spisy*. Opr. J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P. K. Wojciechowski, B. Wyrozumska. T. 4. Z. 1. Wrocław 1990.
- Urzędnicy wielkopolscy XII—XV wieku. Spisy*. Opr. M. Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko. T. 1. Z. 1. Wrocław 1985.
- Urzędnicy województwa ruskiego XIV—XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy*. Opr. K. Przyboś. T. 3. Z. 1. Wrocław 1987.
- Uzupełnienia do Spisów urzędników małopolskich XII—XVIII wieku. Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII—XVIII wieku*. T. 4. Z. 1—4. Opr. W. Bukowski, A. Falniowska-Gradowska, W. Kłaczewski, J. Kurtyka, F. Sikora. W: *Burgrabiowie zamku krakowskiego XIII—XV wieku. Spisy*. Opr. W. Bukowski. T. 4. Z. 5. Kórnik 1999.
- Vetulani A.: *Rokowania krakowskie z r. 1454 i zjednoczenie ziem pruskich z Polską*. PH 1954, nr 45.
- Wdowiszewski Z.: *Genealogia Jagiellonów*. Warszawa 1968.

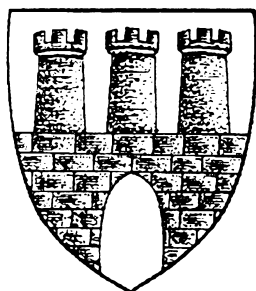
- Węcowski P.: *Działalność publiczna możnowładztwa małopolskiego w późnym średniowieczu*. Warszawa 1988.
- Węcowski P.: *Itineraria Jagiellonów*. SŻ 2000, nr 37.
- Węcowski P.: *Polskie itineraria średniowieczne i nowożytnie. Przegląd badań i propozycje badawcze*. SŻ 2000, nr 37.
- Wierzejska M.: *Piotr Polak — defensor Regni Poloniae w dobie walk husyckich*. „Sobótka” 1953, nr 8.
- Wiesiołowski J.: *Ambroży Pampowski — starosta Jagiellonów (ok. 1440—1510). Z dziejów awansu społecznego na przełomie średniowiecza i odrodzenia*. Wrocław 1976.
- Wilamowski M.: *Familia dworska Piotra i Andrzeja Odrowążów Sprowskich, wojewodów i starostów ruskich*. W: *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*. Red. K. Ożóg, S. Szczur. Kraków 2000.
- Włodarski A.: *Zarębowie — Rychwalscy, zapomniany ród wielkopolski*. Warszawa 1927.
- Wroniszewski J.: *Poręki sądowe — próba określenia nowego kryterium identyfikacji osób*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996.
- Wroniszewski J.: *Ród Rawiczów. Warszowice i Grotowice*. Toruń 1992.
- Wroniszewski J.: *Ród Rawiczów. Współrodowcy Warszowiców i Grotowiców*. Toruń 1994.
- Wroniszewski J.: *Szlachta ziemi sandomierskiej w średniowieczu. Zagadnienia społeczne i gospodarcze*. Poznań—Wrocław 2001.
- Wyrozumska B.: *Kancelaria miasta Krakowa w średniowieczu*. Kraków 1995.
- Wyrozumski J.: *Kazimierz Wielki*. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk—Łódź 1986.
- Zajączkowski S., Zajączkowski S. M.: *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łeczyckiej i sieradzkiej do 1400 roku*. Cz. 1—2. Łódź 1966—1970.
- Zyglewski Z.: *Klasztorne fundacje możnowładztwa koronnego w okresie jagiellońskim. Zarys problematyki*. W: *Klasztor w społeczeństwie średniowiecznym i nowożytnym*. Opole—Wrocław 1996.

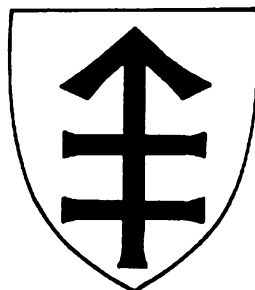
Aneksy

Działosza

Grzymała

Lis

Aneksy

Objaśnienia i komentarz genealogiczny

- Tabela 1: Itinerarium Hinczki z Roszkowic, podskarbiego królewskiego, od czerwca 1393 do lutego 1395 roku
- Tabela 2: Itinerarium Henryka z Rogowa, krajczego i dworzanina królewskiego, od sierpnia 1413 do marca 1417 roku
- Tabela 3: Itinerarium Jana Hinczy z Rogowa, podskarbiego królewskiego, od sierpnia 1447 do grudnia 1460 roku
- Tabela 4: Uczestnictwo Jana Hinczy w okresie sprawowania przez niego podskarbiostwa w zjazdach, na których poruszano sprawy podatkowe

---

Działosza

— herb Rogowskich

Grzymała

— herb Przecława z Kobylan, męża Małgorzaty

Lis

— herb Doroty z Kozieglów, żony Jana Hinczy

Objaśnienia i komentarz genealogiczny*

Hinczka z Roszkowic, Przemankowa i Rogowa

Urodził się przypuszczalnie około połowy XIV wieku. Jego rodzina wywodziła się ze Śląska. Nie wiadomo, kiedy zawarł związek małżeński z nieznaną bliżej Ofką. W 1388 roku był jeszcze albo w stanie bezżennym, albo tylko bezdzietny, przy nadaniu bowiem wsi Przemanków¹ zaznaczono, iż powróci ona do władcy w przypadku bezpotomnej śmierci Hinczki; należy więc przyjąć, iż nie miał jeszcze wtedy potomstwa, choć być może tylko męskiego. W sumie doczekał się najpewniej piątki dzieci, synów: Henryka, Jakuba i Jana, zwanego Hinczą, oraz córek: Małgorzaty i Jadwigi.

W literaturze przedmiotu do tej pory funkcjonują lata 1415/1416 jako data śmierci Hinczki². Nie wiadomo, na jakiej podstawie przyjęto akurat przełom tych lat, nigdzie bowiem nie zaznaczono, iż zmarł właśnie wtedy. Wręcz przeciwnie, datę śmierci Roszkowskiego można zawęzić przynajmniej do lis-

---

* W objaśnieniach zawarte są jedynie dane genealogiczne poszczególnych członków rodziny Rogowskich; daty urodzin i śmierci, ewentualne małżeństwa, potomstwo, miejsca pochówku, piastowane urzędy.

¹ ZDM I, nr 189.

² J. Senkowski (*Hinczka (Henryk) z Rogowa herbu Działosza*. W: PSB. T. 9, 1961, s. 523) podał rok 1415; J. Kalinowska (*Jan Hincza z Rogowa i jego działalność fundacyjna na dworze pierwszych Jagiellonów*. ACr 1987, nr 19, s. 320) — rok 1416; w obu przypadkach brak odniesienia do źródła informacji. Przypuszczalnie jednak zarówno J. Kalinowska, jak i J. Senkowski oparli się na uwagach J. Fijałki w ZDZP I, nr 136, który jako datę objęcia kasztelanii rozpierskiej przez Zbigniewa Bąka podał właśnie rok 1416, a co za tym idzie, sugerował śmierć Roszkowskiego przed tą datą.

topada 1411 roku, wtedy to pojawił się jego następca na kasztelanii rozpierskiej Zbigniew Bąk z Bąkowej Góry³.

Marceli Antoniewicz, przyjmując śmierć Hinczki na rok 1416, stwierdził, iż obecność Henryka, najstarszego syna Roszkowskiego, w bitwie pod Grunwaldem świadczy o chorobie tegoż⁴. Hinczka jako tenutariusz domeny królewskiej miał bowiem obowiązek uczestniczenia w kampaniach wojennych⁵. Pojawienie się nowego kasztelana rozpierskiego dopiero w listopadzie 1411 roku nie wyklucza tej możliwości, jednak fakt, iż źródła ostatni raz odnotowały Roszkowskiego w roku 1406 i brak o nim późniejszych wzmianek, może sugerować śmierć Hinczki przed bitwą grunwaldzką⁶.

Hinczka pochowany został w kaplicy wybudowanej przez swojego syna Jana Hinczę w katedrze krakowskiej. Kaplica została jednak ukończona dopiero w latach sześćdziesiątych XV wieku, początkowe miejsce pochówku Roszkowskiego nie jest znane.

Podczas swojego życia Hinczka piastował godności podskarbiego i kasztelana rozpierskiego. Podskarzim królewskim był od 8 czerwca 1394 roku⁷. Urząd ten dzierżył najpewniej aż do listopada 1404 roku⁸, wtedy objął kasztelanie rozpierską⁹. Roszkowski był także tenutariuszem krzepickim, brzeźnickim i ojcowskim. Zapis na tenucie krzepickiej otrzymał w listopadzie 1404 roku, wykupił ją, za zezwoleniem królewskim, od Elżbiety, wdowy po Spytku z Melsztyna¹⁰. Sumy brzeźnickie Roszkowski otrzymał w nieokreślonym bliżej okresie, być może właśnie w listopadzie 1404 roku¹¹.

Tenutę ojcowską Rogowski otrzymał najpewniej między listopadem 1404 a marcem 1406. Datę końcową wyznacza zapis sum na wspomnianej tenucie Janowi Mężykowi, który otrzymał je od kolejnego, po Hinczce, starosty tych ziem Piotra Szafranca¹². Początkową datę może wyznaczać koniec sprawowania podskarbiostwa przez Hinczkę, wiadomo bowiem, iż jego następca na podskarbiostwie Jan de Cozcov był także jego poprzednikiem na tenucie

³ UrzŁęcz, cz. B, nr 19, pierwsza wzmianka z 26 listopada 1411 r.

⁴ M. Antoniewicz: *Zamki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Geneza — funkcje — konteksty*. Kielce 1998, s. 150.

⁵ J. S. Matuszewski: *Obowiązki służby wojskowej zastawników królewskich w piętnastowiecznej Polsce*. CP-H 1982, nr 34, s. 101—113.

⁶ ZDM VI, nr 1696.

⁷ RpH, s. 156; UrzCent, nr 727.

⁸ Według UrzCent, nr 727, był podskarzim do 1400 r., istnieją jednak pewne przesłanki przemawiające za tym, iż Roszkowski miał ów urząd aż do listopada 1404 r.; szerzej na ten temat zob. rozdział IV.

⁹ Autorzy spisów urzędników (UrzŁęcz, cz. B, nr 18) podają błędną datę pierwszego wystąpienia Hinczki na tym urzędzie 16 grudnia, zamiast 16 listopada 1404 r.; przyczyny tej pomyłki wyjaśniam w rozdziale IV.

¹⁰ AGAD, perg. 320 = TNar X, nr 76; szerzej na ten temat zob. rozdział II.

¹¹ Do 1400 r. Brzeźnica była wolna od zapisów — S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski: *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łączyskiej i sieradzkiej do 1400 roku*. Cz. 1. Łódź 1966, s. 31—33; zob. też rozdział V.

¹² KDM IV, nr 1097; zob. rozdział II i V.

ojcowskiej. Z dokumentu wynika, iż Roszkowski objął tenutę po śmierci Jana, której dokładnej daty nie znamy, musiała jednak nastąpić przed marcem 1406 roku. *Terminus ante quem* wyznacza wspomniany dyplom z marca 1406 roku, natomiast *terminus post quem* złożenie przez Hinczkę podskarbiostwa, czyli najpewniej listopad 1404 roku. W tym przedziale czasowym należy zmieścić jako tenutariuszy ojcowskich Hinczkę i Piotra Szafrąńca¹³.

Ofka

Żona Hinczki, matka Henryka, Jana Hinczy, Jakuba, Małgorzaty i Jadwigi. Wspomniana po raz pierwszy na dokumencie królewskim z 1426 roku, potwierdzającym zapis wienny Ofki na tenucie brzeźnickiej¹⁴. Być może żoną Hinczki została po 1388 roku¹⁵. Nieznane jest jej pochodzenie. Zapewne była znacznie młodsza od męża, żyła jeszcze w 1431 roku, kiedy to brała udział w sprawie o pobicie Andrzeja, mieszczanina Brzeźnicy, przez Andrzeja z Wrzępia i Jana z Besów¹⁶. Znikła ze źródeł po tym wystąpieniu. Miejsce pochówku nieznane.

Henryk z Rogowa

Henryk był najstarszym synem Hinczki z Roszkowic i Ofki. Zapewne imię otrzymał po ojcu¹⁷. Urodził się najpewniej po 1388 roku¹⁸, przypuszczalnie w latach 1390–1395, po raz pierwszy jako dworzanin królewski pojawił się bowiem w źródłach w bitwie pod Grunwaldem, w przybocznej straży królew-

¹³ Zob. też J. S p e r k a: *Szafrąńcowie herbu Stary Koń. Z dziejów kariery i awansu w późnośredniowiecznej Polsce*. Katowice 2001, s. 335.

¹⁴ AGAD, perg. 387 = TNar XIX, nr 79. Na wspomnianym dokumencie występuje jako wdowa po Hinczce z Roszkowic i matka Henryka i Jana Hinczy, całe rodzeństwo występowało na rozmaitych dokumentach jako rodzone, nie przyrodnie.

¹⁵ Wtedy bowiem jej mąż był wspomniany jako bezdzietny, co nie wyklucza zawarcia tego małżeństwa przed tą datą — ZDM I, nr 189.

¹⁶ GK 4, nr 242.

¹⁷ Hinczka jest formą zdrobniałą imienia Henryk; W. T a s z y c k i: *Słownik staropolskich nazw osobowych*. T. 11, z. 2. Wrocław—Warszawa—Kraków 1969, s. 328–329.

¹⁸ Zob. uwagi na temat potomstwa Hinczki.

skiej¹⁹. W 1413 roku otrzymał swój pierwszy urząd — krajczego; występował z tą godnością okresowo — od 20 do 29 sierpnia 1413²⁰, a następnie od 1 do 5 marca 1415²¹. Kolejny, zresztą ostatni, urząd w swojej karierze, podskarbiostwo, trzymał od 4 lipca 1419²². Najpewniej podskarbiem był aż do śmierci, ostatni raz z tą godnością wystąpił 3 marca 1425 roku²³. Zmarł przypuszczalnie w końcu 1425 bądź na początku 1426 roku²⁴, być może w wyniku zarazy, którą odnotowano w tym czasie w Koronie. Początkowe miejsce pochówku nieznane, być może w kościele parafialnym w Rogowie, później — w latach sześćdziesiątych XV wieku — w kaplicy Hinczów, wybudowanej przez jego brata Jana Hinczę w katedrze krakowskiej.

Henryk podczas swojego krótkiego życia nie zdążył wstąpić w związki małżeńskie. Informacje przydające mu jako żonę Magdalenę z Goszyc są błędne²⁵. Źródła, na podstawie których oparto tę sugestię, dotyczą brata Henryka, Jana Hinczy.

Małgorzata z Rogowa

Była przypuszczalnie najstarszym dzieckiem Hinczki z Roszkowic i Ofki, bądź urodziła się zaraz po Henryku. Nie wiadomo, po kim otrzymała imię. Jej mężem był Przeclaw z Kobylan i Dukli herbu Grzymała, syn Jakusza Cztana, brat Piotra Cztana i Mikołaja Suchywilka ze Strzelec, którzy w 1388 roku poręczali królowi za Hinczkę z Roszkowic²⁶. Nieznana jest data zawarcia tego małżeństwa. Brak dokumentów, na których Małgorzata byłaby wspomniana jako żona Przeclawa; w źródłach pojawiła się dopiero w 1427 roku jako wdowa po nim²⁷. Jej mąż Przeclaw urodził się najpewniej około 1370 roku, w źródłach odnotowano go bowiem po raz pierwszy w 1385²⁸. Jeżeli Małgorzata urodziła się

¹⁹ DA, T. IV, lib. XI, p. 104 (s. 122).

²⁰ RS, s. 434—444; UrzCent, nr 263.

²¹ RS, s. 459—462; UrzCent, nr 263.

²² AGAD, perg. 388; UrzCent, nr 73.

²³ *Dwa fragmenty ksiąg kancelaryjnych z 1-szej połowy XV wieku*. Wyd. T. Wierzbowski. Warszawa 1907, s. 11; nie była to więc data 4 listopada 1424 r., jak podają UrzCent, nr 733 na podstawie PodwKaz, s. 429; szerzej na ten temat zob. rozdział IV.

²⁴ Jako zmarły wspomniany 25 lutego 1426 r., SPPP II, nr 2085.

²⁵ J. Ptaśnik: *O patrycjacie krakowskim wieków średnich*. RK 1914, T. 16, s. 13—15; J. Senkowski: *Henryk z Rogowa*. W: PSB. T. 9, 1961; s. 424; S. Gawęda: *Początki i rola rodziny Lanckorońskich do końca średniowiecza*. W: „Prace Historyczne”. ZNUJ. Nr 89. Kraków 1989, s. 58; SHGKr I, z. 4, s. 815.

²⁶ ZDM III, nr 189; na temat Kobylańskich patrz SHGKr II, z. 4, s. 642—646.

²⁷ GB 2, s. 222; ZK 14, s. 231—232; AOf. 6, s. 237; SPPP II, nr 3571; SHGKr II, z. 4, s. 642.

²⁸ AGZ III, nr 37; SHGKr II, z. 4, s. 639.

po Henryku (może około 1395), małżeństwo z Przecławem mogło być zawarte już po śmierci Hinczki (ok. 1410/1411). Między małżonkami byłaby więc spora różnica wieku (przynajmniej 25 lat), nie wiadomo jednak nic o innych żonach Przecława. Synowie Przecława i Małgorzaty — Jan i Jakub — urodzili się przypuszczalnie w latach dwudziestych, w źródłach pojawili się bowiem około roku 1440²⁹. Zawarcie tego małżeństwa można zatem przyjmować na lata 1410—1420.

Po śmierci męża Małgorzata występowała niejednokrotnie przed sądem grodzkim bieckim, czasami wspólnie ze szwagrem Jakubem z Kobylan³⁰. W 1428 roku nie stawiała się przed sądem z powodu śmiertelnej choroby, która jednak nie była aż tak groźna, gdyż Małgorzata pojawiała się w źródłach jeszcze do października 1456 roku³¹. Wtedy to jej syn Jan na wypadek swej bezpotomnej śmierci zapisał wszystkie dobra braciom Długoszm, warunkując zapis dożywotnim utrzymaniem dla matki³².

Małgorzata przeżyła śmierć swego syna Jakuba, który zmarł w roku 1454³³. Zmarła zapewne niedługo po nim, wspomniana po raz ostatni 18 października 1456³⁴. Miejsce pochówku nieznane.

Jej syn Jakub był dworzaninem królowej Zofii (niewątpliwie przy protekcji wuja, Jana Hinczy), krajczym nadwornym (1450), kasztelanem gnieźnieńskim (1453—1454), starostą brzesko-kujawskim (1453—1454); zmarł bezpotomnie 20 maja 1454³⁵. Drugi syn Jan — także dworzanin królewski, starosta brzesko-kujawski (1454), stolnik krakowski (1454—1471), wojski krakowski (1461) — zmarł 28 sierpnia 1471³⁶. Żonaty z Agnieszką z Bnina. Ich synowie: Hieronim, Jan i Jakub, dziedziczyli po śmierci Jana Hinczy.

Jan Hincza z Rogowa

Jan, zwany Hinczą, był najpewniej średnim synem Hinczki z Roszkowic i Ofki, młodszym bratem Henryka. Urodził się najpewniej około 1400 roku. Po raz pierwszy wspomniano go w źródłach w roku 1423³⁷. Swoją karierę urzęd-

²⁹ SHGKr II, z. 4, s. 644—645.

³⁰ GB 2, s. 222, 227, 284; SHGKr II, z. 4, s. 643.

³¹ GB 2, s. 227; ZK 14, s. 231—232; SPPP II, nr 3571; SHGKr II, z. 4, s. 246.

³² SPPP II, nr 3571; zapis ten uczynił po śmierci swego brata Jakuba († 20 V 1454).

³³ A. Kamiński: *Kobyłański Jakub* W: PSB. T. 13, 1967, s. 161—162.

³⁴ ZK 14, s. 232.

³⁵ *Knigi*, nr 130; UrzWlp nr 48; SHGKr II, z. 4, s. 645.

³⁶ UrzMpl, nr 427, 500; F. Kiryk: *Kobyłański Jan*. W: PSB. T. 13, 1967, s. 162—163; SHGKr II, z. 4, s. 644.

³⁷ GK 2, s. 92—93. Nie ma natomiast żadnych podstaw do utożsamiania któregoś z Rogowskich z Hinczą z Rostkowic i Podhorców, wspomnianym na do-

niczą rozpoczął od podskarbiostwa, otrzymał je przed sierpniowym zjazdem w Piotrkowie w 1447 roku³⁸. Jan trzymał podskarbiostwo do grudnia 1460³⁹. W tym czasie dzierżył jeszcze następujące kasztelanie: rozpierską (przypuszczalnie od listopada 1442 aż do 17 maja 1453)⁴⁰, sieradzką (od 30 czerwca 1453 do 2 grudnia 1460)⁴¹ i sandomierską (od 4 grudnia 1460 do śmierci)⁴². Oprócz tego był także starostą radomskim (13 marca 1440—29 listopada 1461)⁴³, nieszawsko-inowrocławskim (1452—1474)⁴⁴, golubskim (pierwsze wystąpienie w styczniu 1472 — aż do śmierci)⁴⁵ i chęcińskim (1472, możliwe jednak, że już od 1442, kiedy to miał zapisane sumy na kluczu radoszyckim, aż do śmierci)⁴⁶. Jan był także tenutariuszem krzepickim (zapis otrzymał po 1452, kiedy to po raz ostatni wystąpił poprzedni dzierżawca Mikołaj Szarlejski, a przed 1457, wtedy bowiem Rogowski zrzekł się sum zapisanych na tej tenucie)⁴⁷, brzeźnickim (przypuszczalnie od śmierci brata Henryka, około 1425 roku sumy zapisane na tej tenucie ich ojcu, Hinczce, przeszły na Jana, zrzekł się ich w 1457 roku,

kumencie królewskim z 1418 r. — ZDM VII, nr 1870, zob. błędną uwagę S. Kieresia (Tamże). Kryterium imienne w tym przypadku nie może być wyznacznikiem tej identyfikacji (zob. K. Mosingiewicz: *Imię jako kryterium w badaniach genealogicznych*. W: *Genealogia. Problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średniowiecznym na tle porównawczym*. Red. J. Hertel. Toruń 1982, s. 88—92), a Rostkowice nie mogą być łączone z Roszkowicami, gdyż są to dwie odrębne miejscowości, brak innych przesłanek nie pozwala na powyższą identyfikację. Na temat Hinczki z Rostkowic zob. M. Wilamowski: *Familia dworska Piotra i Andrzeja Odrowążów Sprowskich, wojewodów i starostów ruskich*. W: *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*. Red. K. Ożóg, S. Szczur. Kraków 2000, s. 302.

³⁸ UrzCent, nr 736; KDM IV, nr 1495. Spisy urzędników centralnych błędnie podały pierwsze wystąpienia Jana na tym urzędzie na 3 sierpnia (dokument, na który się powołano, był wystawiony 3 września). Pierwsze wystąpienie Rogowskiego z tym tytułem to 14 sierpnia — IP, s. 19—20; por. rozdział IV.

³⁹ UrzCent, nr 236.

⁴⁰ UrzŁęcz, cz. B, nr 21; por. rozdział III.

⁴¹ UrzŁęcz cz. B, nr 90.

⁴² AGAD, perg. 504; UrzMpl, nr 762; por. rozdział V.

⁴³ AGAD, perg. 378; DMR II, nr 5; zob. UrzMpl, nr 1371 — tam pierwsze wystąpienie z 18 marca; błędnie S. Kwiatkowski: *Wykaz dostojników duchownych i świeckich tudzież urzędników z czasów Władysława Warneńczyka (1434—1444)*. W: AKH. T. 3. Kraków 1886, nr 85 — podał lata 1440—1442 jako okres dzierżenia starostwa przez Jana Hinczę; zob. też rozdział V.

⁴⁴ Regesta I, nr 12021, pierwsze wystąpienie z 9 marca, starostwa te miał jeszcze w grudniu 1463 r., możliwe, że trzymał je aż do śmierci; zob. też rozdział V.

⁴⁵ KDM V, T. N, nr 84 — przypuszczalnie trzymał je także aż do śmierci; zob. rozdział V.

⁴⁶ KDW V, nr 694 — w 1462 r. dostał go dożywotnio (KDM V, T. I, nr 14); jako tenutariusz chęciński wspomniany w 1472 r. — KDM V, T. N, nr 91; zob. też rozdział V.

⁴⁷ ASang II, nr 156 = KDM V, T. D, nr 18; SHGKr III, z. 2, s. 215—216; szerzej zob. rozdział V.

zachowując jednak tenutę — podobnie jak i krzepicką — aż do śmierci)⁴⁸, pyzdrowskim (od 1447 do śmierci)⁴⁹ i kolskim (od stycznia 1463 aż do śmierci)⁵⁰.

Problem stanowi data śmierci Jana. Do tej pory uważano bowiem, iż Rogowski zmarł 29 września 1473⁵¹. Wrześniową datę śmierci Jana Hinczy podaje księga nekrologów kanoników regularnych w Krakowie oraz akta kapituły katedralnej⁵². Przyjmując je jako w pełni wiarygodne, pomijano bądź podważano prawdziwość innych adnotacji, wskazujących, iż Rogowski żył jeszcze po tej dacie. Tymczasem zdecydowana większość przekazów źródłowych wykazuje, iż Jan Hincza zmarł dopiero w 1474 roku. Są to przede wszystkim: dokument królewski z 20 stycznia 1474 roku, w którym władca poświęcał Janowi z Koniecpola zastaw dóbr kasztelanowi sandomierskiemu Janowi Hinczy, gdzie nie wspomniano Rogowskiego jako nieżyjącego⁵³, a także informacja Jana Długosza, który podał datę śmierci Jana na 4 lutego 1474⁵⁴. Przyjmując datę z września 1473, ignorowano również sprawę dotyczące testamentu Rogowskiego, toczoną w lutym i marcu 1474 roku. Przeprowadzona kwerenda pozwoliła na odnalezienie dodatkowych źródeł do tego zagadnienia, które pozwoliły skorygować dotychczasowe ustalenia.

Wpierw należy się zająć datą już funkcjonującą w literaturze, czyli z września 1473 roku. W aktach katedralnych odnotowano, iż nieżyjący kasztelan sandomierski Jan Hincza z Rogowa w swoim testamencie *circa s. Michaelis* zapisał srebro kapitule⁵⁵. J. Fijałek przyjął, iż dzień św. Michała, wypadający we wrześniu, oznacza datę śmierci Rogowskiego⁵⁶. Wydaje się jednak, iż wzmianka o nieżyjącym kasztelanie sandomierskim wynika z faktu, iż wspomniana zapiska została odnotowana w maju 1474 roku, kiedy to ów istotnie nie żył. Natomiast podana data oznacza najpewniej czas zapisu testamentowego, co potwierdza fakt, iż kapituła upomniała się o zapisane srebro 9 lutego 1474, a więc tuż po dacie śmierci Jana Hinczy podanej przez Długosza⁵⁷.

⁴⁸ ASang II, nr 156, szerzej i całą literaturę zob. rozdział V.

⁴⁹ Według A. Gąsiorowskiego: *Starostowie wielkopolskich miast królewskich w dobie jagiellońskiej*. Warszawa—Poznań 1981, s. 60 — od 1448 aż do śmierci; zob. rozdział V.

⁵⁰ MRPS I, nr 624; zob. rozdział V.

⁵¹ J. Kalinowska: *Jan Hincza...*, s. 327; Taż e: *Kaplica Jana Hinczy w Katedrze na Wawelu i jej malowidła ściennie*. „Studia do dziejów Wawelu” 1991, T. 5, s. 140; za nią poszli J. Senkowski: *Hincza z Rogowa...*, s. 522; UrzMpl, nr 762; por. *Uzupełnienia do spisów urzędników małopolskich XII—XVIII wieku. Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII—XVIII wieku*. T. IV. Z. 1—4. Opr. W. Bukowski, A. Falniowska-Gradowska, W. Kłoczowski, J. Kurtyka, F. Sikora. W: *Burgrabiowie zamku krakowskiego XIII—XV wieku. Spisy*. Opr. W. Bukowski. Kórnik 1999, s. 91—92.

⁵² APKr, rps K 888, s. 107 oraz WypPrz, nr 62; por. ZDZP I, uwagi do dokumentu 136.

⁵³ MRPS I, nr 1121

⁵⁴ LB I, s. 259.

⁵⁵ WypPrz, nr 62.

⁵⁶ ZDZP I, uwagi do dokumentu 136.

⁵⁷ ACCP, nr 194, zob. też nr 214; CrArSK, nr 250.

Datę z księgi nekrologu wprowadziła do historiografii J. Kalinowska⁵⁸. Dokonując analizy istniejącego we wspomnianej księdze zapisu, trzeba zaznaczyć, iż umieszczone tam adnotacje nie zawsze oznaczały wpis obituralny, często odnotowywano daty większych nadań dla danego klasztoru — i tak zapewne było w przypadku interesującej nas adnotacji. Donacje Jana Hinczy dla kanoników regularnych pozwalały na odnotowanie go w ich księdze. Zapis ze wspomnianego dnia określał zapewne nieznane nam bliżej darowizny poczynione akurat wtedy, a także podawał dzień odmawiania anniwersarza za darczyńcę. Taką tezę potwierdza analogiczny wpis w księdze klasztoru dominikanów krakowskich, w której odnotowano Jana Hinczę pod 2 lipca 1472⁵⁹. Gdyby przyjąć, iż wspomniane adnotacje oznaczały śmierć odnotowanego, wpis ten musiałby świadczyć o rzekomej śmierci Rogowskiego pod zapisaną datą. Ponieważ jednak Jan Hincza występował na wielu dokumentach po tej dacie, naprawdę trudno uznać ją jako poświadczenie śmierci kasztelana sandomierskiego. W zapisie odnotowano także darowiznę Rogowskiego, jaką poczynił na rzecz klasztoru, a także dni, w które należy modlić się za jego duszę. Porównując obydwa wpisy, wydaje się, iż można przyjąć, że adnotacja z księgi kanoników regularnych również dotyczyła nadania Jana Hinczy na rzecz klasztoru.

Należy także dodać, iż sporny wpis nie podaje daty rocznej, a jedynie dzień i miesiąc, nie wiadomo więc, na jakiej podstawie J. Kalinowska wprowadziła roczną datę śmierci Rogowskiego do historiografii. Sama zapiska jest odnotowana pod 268 dniem roku, co istotnie przypada na wrzesień (około 14 — licząc bezpośrednio bądź końcówkę tego miesiąca — uwzględniając odnotowany 363-dniowy rok). Pod tym dniem zapisano ze słowem obit śmierć Oswalda Schozenbranta, mieszczanina krakowskiego, a pod spodem, zaczynając od *item*, wpierw Zuzannę, wdowę po Janie, a dopiero później Jana Hinczę⁶⁰. Brak więc bezpośredniego oznaczenia śmierci Rogowskiego, co jest o tyle istotne, iż parę kart wcześniej w nekrologu w podobny sposób odnotowano śmierć braci Szafranców⁶¹. Wpierw, wraz ze słowem obit, Jana Szafranca, tu istotnie z datą roczną 1433 (właściwą), a także dzienną, datowaną na końcówkę lipca, ale zaraz za tym zapisem od *item* jego brata Piotra Szafranca, który zmarł 22 lutego 1437 roku⁶². Idąc za przyjętym obecnie twierdzeniem należałoby uznać, iż Piotr także zmarł w lipcu 1433 roku, co — jak wiadomo — jest nieprawdą. A zatem reasumując, należy stwierdzić, iż nie ma żadnych podstaw, aby datę (dnia i miesiąca) zapisaną w nekrologu uwzględnić jako właściwą datę śmierci Jana Hinczy. Należy także jeszcze raz podkreślić, iż przy wspomnianej zapisce nie ma daty rocznej, najpewniej ów wpis

⁵⁸ J. Kalinowska: *Jan Hincza...*, s. 327; *Taże*: *Kaplica...*, s. 140.

⁵⁹ *Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter*. Hrsg. R. Zeissberg. „Archiv für österreichische Geschichte” 1877, Bd. 55, s. 152.

⁶⁰ APKr, rps K 888, s. 107 (dzień 268): *Obit honestis Oswaldus Schozenbrandt civis. Crac. / Item honesta Zusanna relictā Johannes... / Item magnificus dñß Johanneß Hincza castel. sandom.*

⁶¹ APKr, rps K 888, dzień 208.

⁶² J. Sperka: *Szafrancowie herbu Stary Koń...*, tablica genealogiczna (wkładka).

oznacza — podobnie jak u dominikanów — dzień nadania Jana Hinczy dla klasztoru.

W związku z tym uwiarygodnia się wspomniany dokument z 20 stycznia 1474 roku, wspominający Jana jako żyjącego, a który — w przypadku przyjmowania śmierci Rogowskiego na wrzesień 1473 — starano się przedstawić jako datowany po jego śmierci. Ponieważ 20 stycznia 1474 roku Jan jeszcze żył, można przyjąć, iż data jego śmierci podana przez Długosza — 4 lutego — jest wiarygodna. Istnieją także inne wzmianki, które przemawiają za tym, iż Jan Hincza zmarł w lutym 1474, najpewniej zgodnie z przekazem kronikarza.

Długosz, odnotowując śmierć Rogowskiego na 4 lutego 1474, podał, iż wtedy — jako dniu śmierci swojego fundatora i dobroczyńcy — kanonicy regularni krzepiccy odmawiali anniwersarz za Jana Hinczę⁶³. Wydaje się, iż kronikarz, żyjący współcześnie z Rogowskim, a w dodatku utrzymujący bliskie stosunki zarówno z nim, jak i z zakonnikami krzepickimi, nie powinien mylić się w tej kwestii. Tym bardziej, iż w swojej kronice wspomina Jana Hinczę jako żyjącego po śmierci Jana Gruszczyńskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, który zmarł 8 października 1473, a więc po dacie śmierci Rogowskiego przyjmowanej do tej pory⁶⁴.

Śmierć Jana Hinczy w lutym 1474 roku potwierdza także inny dokument, wystawiony przez Jakuba z Kobylan, a więc bliskiego krewnego Rogowskiego, który zresztą po nim dziedziczył (był wnukiem jego siostry Małgorzaty). Kobylański ponowił dokument erekcyjny Rogowskiego dla paulinów w Dankowie, przytaczając jednocześnie akt Jana⁶⁵. Fundacja była nieudana, paulini bowiem nie przybyli do przygotowanych na zasiedlenie pomieszczeń. Jednak Jakub, ponawiając erekcję Jana Hinczy, liczył na to, iż uda mu się sprowadzić zakonników do Dankowa, dodał jeszcze do ich przyszłych obowiązków modlitwę kommemoracyjną za Rogowskiego w dniu jego śmierci, tj. 14 lutego. Pomyłka Kobylańskiego, dotycząca daty dziennej (14, a nie jak u Długosza 4) mogła wynikać z tego, iż ów dokument był wydany w 1525 roku, a więc ponad pięćdziesiąt lat od śmierci Jana Hinczy. Jakub jako bliski krewny Rogowskiego potwierdził tym samym, w pewien sposób, datę podaną przez Długosza.

Śmierć Jana Hinczy w lutym 1474 roku potwierdzają także pośrednio inne fakty. Od tego momentu (jeżeli przyjmujemy datę Długosza — 4 lutego) rozpoczynają się sprawy związane z testamentem Rogowskiego oraz realizacja innych zaległych kwestii. Między innymi od 5 lutego toczyły się sprawy związane z przejęciem domu kapitulnego, który Rogowski trzymał dożywotnio⁶⁶, rozstrzygano kwestię srebra, które zastawił kapitule (od 9 lutego)⁶⁷, aż

⁶³ LB I, s. 259: [...] *pro anima praefati Hincze leget et novem lectionem vigiliis, in die etiam obitus praefati Hinczae, videlicet quarta Februarii, simile anniwersarium collegium mansionarium eidem Hinczae, velut suo benefactori singulari, peraget.*

⁶⁴ DH, T. V, lib. XII, p. 593—594 (s. 559).

⁶⁵ AC III, nr 835.

⁶⁶ AAct 2, k. 89v, 91; ZDZP I, s. 273; por. też. M. D. Kowalski: *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej w średniowieczu*. Kraków 2000, s. 231.

⁶⁷ ACCP, nr 194, 214; CrArSK, nr 250.

wreszcie realizowano testament Jana przez wyznaczonych wcześniej testatorów (2—12 marca)⁶⁸. Władca potwierdził także zapisy Rogowskiego dla klasztoru św. Agnieszki⁶⁹. Ponadto obsadzono wakującą kasztelanię sandomierską, Jan z Rytwian pojawił się na tym urzędzie 2 marca 1474, co także może przemawiać na korzyść lutowej daty śmierci jego poprzednika⁷⁰. Niedługo potem, bo w maju 1474 roku, kapituła krakowska uchwaliła odprowadzanie za Rogowskiego trzy razy w roku anniwersarza⁷¹.

Reasumując, należy stwierdzić, iż po analizie danych z zapiski z księgi nekrologów kanoników regularnych oraz wpisu w aktach kapituły krakowskiej i odrzuceniu ich jako źródeł do daty śmierci Jana Hinczy, wszystkie inne kwestie przemawiają za wiarygodnością przekazu Długosza. Kasztelan sandomierski po swoim ostatnim wystąpieniu w czerwcu 1473 roku wycofał się praktycznie z życia publicznego, ale żył jeszcze w początkach 1474 roku. Data podana przez kronikarza — 4 lutego 1474 — jest wiarygodna i potwierdzona przez wiele spraw załatwianych zaraz po śmierci Rogowskiego, w lutym i marcu. Nie istnieje żaden racjonalny powód, dla którego należałoby czekać z tymi kwestiami od września 1473 roku. Ponadto, za wiarygodnością przekazu Długosza przemawia dokument Jakuba z Kobylan. Tym samym należy stwierdzić, iż Jan Hincza z Rogowa, kasztelan sandomierski, zmarł 4 lutego 1474 roku.

W marcu 1423 roku została zawarta umowa przedślubna między Magdaleną, córką Abrahama z Goszyc, a Hinczą z Rogowa⁷². Dotychczasowa literatura przyjmowała, iż chodziło tu o Henryka, starszego brata Jana Hinczy⁷³. Jednak starszy Rogowski przez całe życie na żadnym dokumencie nie wystąpił ze zdrobniałą formą swego imienia — Hincza, natomiast zawsze pisał się jako Henryk. Zawierając wspomnianą umowę zaznaczono by niewątpliwie posiadany przez Henryka urząd, podskarbiostwo, a w zapisie przyszłego zięcia Abrahama określono jedynie *Hynca [...] heredi de Rogow*. Ponadto, w myśl umowy przedślubnej, Abraham miał dać w posagu swojej córce m.in. całą część posiadanej dziedziny w Goszycach, a jako tenutariusz goszycki występował przed sądem Jan Hincza, nie Henryk⁷⁴. Należy zatem przyjąć, iż umowa dotyczyła Jana, którego współcześni znali bardziej jako Hinczę.

⁶⁸ BPAN, perg. 109; KDM V, T. A, dokument nienumerowany z 12 marca; T. N, nr 169; T. Y, nr 34; MRPS I, nr 1145; KatBer, nr 8.

⁶⁹ KDM, T. N, nr 181—182.

⁷⁰ UrzMpl, nr 763; KDM V, T. N, nr 169. Od rzekomej śmierci Rogowskiego, we wrześniu 1473 r., Kazimierz Jagiellończyk zwołał kilka zjazdów, na których mógł przekazać Rytwiańskiemu wakującą kasztelanię, fakt, iż tego nie uczynił, przemawia także na korzyść lutowej daty śmierci Jana Hinczy. DH, T. V, lib. XII, p. 597—598 (s. 563—564).

⁷¹ AAct 2, k. 92; ZDZP I, s. 273.

⁷² SPPP II, nr 1880.

⁷³ J. Ptaśnik: *O patrycjacie krakowskim wieków średnich*. RK 1914, T. 16, s. 13—15; J. Senkowski: *Henryk z Rogowa...*, s. 424; S. Gawęda: *Początki i rola rodziny Lanckorońskich...*, s. 58; SHGKr I, z. 4, s. 815.

⁷⁴ Jan Hincza stawał przed sądem w 1424 r. przeciwko Paszkowi, wójtowi lelowskiemu, o wwiązanie do dziedziny, ale w tej samej sprawie występowała także Mag-

Magdalena nie została jednak żoną żadnego z braci, a potwierdzeniem tego mogą być zapiski sądowe z 1424 i 1425 roku, w których występowała jako *Magdalena Goschiczka*, bez zaznaczenia, iż była małżonką któregoś z Rogowa⁷⁵. Jednak ostatecznym potwierdzeniem, iż to Jan Hincza miał zostać zięciem Abrahama, jest proces z grudnia 1425 roku pomiędzy nim a Goszyckimi *pro dothalicio post Magdalenam [...] et za wyprawa*⁷⁶. Wszystko zatem wskazuje, iż umowa przedślubna została rozwiązana, natomiast Magdalena w 1434 roku wyszła za mąż za Jana z Brzezia⁷⁷. Być może powodem zerwania wspomnianej umowy były bliskie kontakty, jakie Rogowski utrzymywał z królową Zofią, zakończone głośnym oskarżeniem w 1427 roku.

Jan Hincza wstąpił jednak w związki małżeńskie. Prawdopodobnie w latach 1445–1446⁷⁸ poślubił Dorotę, córkę Krystyna z Kozieglów herbu Lis i Piechny Kmitówny⁷⁹. Dorota pierwszy raz w źródłach wystąpiła w 1439 roku, na dokumencie podziału jej rodzinnych braci, Jana i Krystyna, i przyrodniego, także Jana⁸⁰. Urodziła się zapewne w latach 1420–1425, za mąż

---

dalena, osobno, a nie wraz z rzekomym mężem — ZK 7, s. 315 (Jan Hincza), s. 320 (Magdalena). W 1425 r. Paszek sądził się w tej sprawie z Abrahamem — ZK 7, s. 867; zob. także SHGKr I, z. 3, s. 474 i z. 4, s. 815.

⁷⁵ ZK 7, s. 328; BJ, rps 5348 II, s. 413; SPPP II, nr 2050.

⁷⁶ GK 2, s. 443, 444, 455, 456, a przede wszystkim s. 470. Ponadto Jan Hincza, który był dworzaninem królowej Zofii, nie mógłby nim być jako człowiek żonaty.

⁷⁷ SPPP II, nr 2556; S. Gawęda: *Początki i rola rodziny Lanckorońskich...*, s. 58; S. Cynarski: *Dzieje rodu Lanckorońskich z Brzezia od XIV do XVIII wieku. Sprawa kariery urzędniczej i awansu majątkowego*. Warszawa—Kraków 1996, s. 98–99.

⁷⁸ Według B. Śliwińskiego (*Lisowie Krzelowscy w XIV–XV w. i ich antenaci. Studium genealogiczne*. Gdańsk 1993, s. 110–111) Dorota poślubiła Jana Hinczę w 1445 r., świadczyć o tym miała zapiska w księgach grodzkich (GK 9, s. 183–185), która dotyczyła sprzedaży Janowi przez Krystyna, brata Doroty, klucza mirowskiego, na którym Rogowski oprawił później żonie wiano (ZK 316, s. 99–100; 372, 539–541, 548–549; KDKr II, cz. 4, nr 589; J. Laberschek: *Klientela Kozieglowskich i Giebuttowskich herbu Lis od schyłku XIV do końca XV wieku*. KH 1993, nr 100, s. 62). Rogowski miał być tam określony jako szwagier Krystyna, jednak we wspomnianej zapisce nie użyto takiego zwrotu, tym niemniej sugestia B. Śliwińskiego jest prawdopodobna, a fakt sprzedaży wspomnianego klucza może świadczyć o planowanym bądź już zawartym mariażu.

⁷⁹ Krystyn z Kozieglów miał trzy żony, pierwszą z nich była matka Doroty, Piechna, córka Piotra Kmity, drugą — Małgorzata, córka Jana z Oleśnicy, trzecią Katarzyna, córka Piotra Szafrąncza; prawidłową identyfikację poszczególnych żon Kozieglowskiego przedstawił J. Sperka: *Szafrąncowie, Koniecpolscy, Chrzastowscy, Kozieglowscy. Nieznane koligacje i ich wpływ na funkcjonowanie sceny politycznej w okresie panowania Władysława Jagiełły*. W: *Średniowiecze polskie i powszechne*. Red. I. Panic. T. 1. Katowice 1999, s. 142–146; do tej pory bowiem kwestia ta była przedstawiana błędnie — por. B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 104–105; SHGKr III, z. 1, s. 84.

⁸⁰ SPPP II 2796; ZDM II, nr 542; SHGKr III, z. 1, s. 85–86.

wyszła więc mając około 20–25 lat⁸¹. Małżeństwo z Rogowskim było bezdzietne⁸².

Po śmierci męża Dorota niejednokrotnie procesowała się z jego sukcesorami — Janem i Jakubem z Kobylan⁸³. W styczniu 1489 roku bracia Kobylańscy zobowiązali się wypłacać wdowie po Janie Hinczy roczny czynsz w wysokości 14 grzywien aż do śmierci⁸⁴. Zapis ten zmodyfikowano w sierpniu tego roku, podwyższając czynsz do 20 grzywien, zabezpieczając jednocześnie jego niewypłacenie wwiązaniem Doroty w Działoszyn, Niwiska i Rębielice⁸⁵. Była to ostatnia wzmianka o Dorocie. Być może w tym samym roku zmarła⁸⁶. Możliwe jednak, że żyła jeszcze w roku 1494, kiedy jej brat Jan Giebułtowski sprzedał Piotrowi Myszkowskiemu przepisane mu w 1489 roku dobra Doroty, nie wspomniano jej bowiem wtedy jako zmarłej⁸⁷.

Żonami Jana Hinczy nie były z pewnością: Dorota, córka Jakuba z Dębna⁸⁸, oraz Elżbieta, córka Marcina Zaremby z Kalinowej⁸⁹.

Reasumując, Jan Hincza zmarł 4 lutego 1474 roku. Jego jedyną żoną była, poślubiona około 1446 roku, Dorota z Koziegłówek. Małżeństwo to było bezdzietne. Jan Hincza został pochowany w specjalnie przez niego wybudowanej kaplicy w katedrze krakowskiej. Miejsce pochówku Doroty jest nieznane.

⁸¹ Jej matka, Piechna, zmarła między 1417 a 1429 r. Dorota w chwili podziału z 1439 r. nie była najpewniej jeszcze pełnoletnia, bardziej więc wiarygodna jest data bliższa 1425, za jej późniejszym urodzeniem może przemawiać także fakt, iż żyła jeszcze w 1489 r. (ZK 372, s. 548–549).

⁸² MRPS I, nr 1141: (*tutores puerorum i bonorum*). Wspomniane w zapisie dzieci, którymi po jego śmierci mieli się opiekować wyznaczeni tutorzy, to zapewne dziedziczący po nim wnukowie jego siostry Małgorzaty; po śmierci ich ojca w 1471 r. pieczę nad nimi sprawował Rogowski.

⁸³ Dokładne omówienie tych kwestii wraz z literaturą zob. rozdział V.

⁸⁴ KDM V, T. Q, nr 250.

⁸⁵ MRPS I, nr 2044.

⁸⁶ ZK 372, s. 548–549 — po śmierci swojej siostry, wdowy po Janie Hinczy, dziedziczył Jan z Giebułtowa; por. SHGKr III, z. 1, s. 89.

⁸⁷ ZK 21, s. 284–297.

⁸⁸ Wersję taką wprowadził bezpodstawnie S. Muznerowski: *Krzepice w przeszłości*. Włocławek 1914, s. 29. Interesujący jest natomiast fakt, iż Jan Hincza istotnie był w odległy sposób spowinowacony z Dębińskim. Otóż drugą żoną Jakuba z Dębna była Agnieszka z Brina, wdowa po Janie Kobylańskim, siostrzeńcu Rogowskiego, być może stąd wzięła się pomyłka S. Muznerowskiego. Dębiński nie miał w ogóle córki o imieniu Dorota — zob. F. Kiryk: *Jakub z Dębna na tle wewnętrznej i zagranicznej polityki Kazimierza Jagiellończyka*. Wrocław—Warszawa—Kraków 1967, s. 55–56; SHGKr II, z. 4, s. 650.

⁸⁹ A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*. Łódź 1998, s. 94. Zapewne chodzi tu o Elżbietę, żonę Hinczy z Rogaczewa pod Ostrzeszowem (GO 1, s. 45–46), wspomniany Hincza nie ma jednak nic wspólnego z Rogowskim.

Jakub z Rogowa

Jakub był najpewniej najmłodszym synem (a możliwe, że i najmłodszym dzieckiem) Hinczki z Roszkowic i Ofki. Pierwszy raz w źródłach pojawił się w sierpniu 1428 roku⁹⁰. Zmarł 2 sierpnia 1431 z ran odniesionych w bitwie pod Łuckiem⁹¹. Nie był żonaty, nie posiadał żadnych urzędów ani godności. Miejsce pochówku nieznane, najpewniej nie był pochowany w grobowcu rodzinnym w katedrze krakowskiej⁹².

Jadwiga z Rogowa

Wspomniana tylko raz, przy erekcji klasztoru kanoników regularnych w Krzepicach. Jan Hincza, nakazując zakonnikom modlitwę za wyszczególnioną imiennie rodzinę, wymienił też swoją siostrę Jadwigę⁹³. Przypuszczalnie nie żyła więc już w 1466 roku. Nie wiadomo, po kim otrzymała imię. Najpewniej nie wyszła nigdy za mąż⁹⁴. Jej miejsce pochówku nie jest znane.

⁹⁰ ZS, nr 1102; występował przed sądem w imieniu uwięzionego brata Jana; zob. szerzej rozdział III.

⁹¹ DH, T. IV, lib. XI, p. 447–448.

⁹² O tej sprawie zob. rozdział V.

⁹³ S. Muznerowski: *Krzepice...*, s. 102; por. także SHGKr III, z. 1, s. 207.

⁹⁴ J. Kalinowska (*Jan Hincza...*, s. 320), sugerowała także, iż Hinczka miał trzecią córkę, Annę, być może żonę Zygmunta z Nowosielec, nie podała jednak źródła tej informacji. Anna nie była wspominana w prośbach kommemoracyjnych kanoników krzepickich ani nigdzie indziej, nie ma zatem żadnych podstaw do identyfikacji jej z rodziną Rogowskich. Ponadto wśród właścicieli Nowosielec nie występował żaden Zygmunt; A. Fastnacht: *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu*. Cz. 2. Opr. A. Fastnacht-Stupnicka, A. Gąsiorowski. Brzozów 1998, s. 163–169.

Tabela 1

**Itinerarium Hinczki z Roszkowic, podskarbiego królewskiego,
od czerwca 1393 do lutego 1395 roku**

Itinerarium Władysława Jagiełły ¹			Itinerarium podskarbiego Hinczki		
Data	Miejsce	Źródło ³	Data	Miejsce	Źródło
1393					
8 VI	Kraków		1—30 VI	Kraków	RpH, s. 152—153, 156
18—19 VI	Niepołomice				
24 VI	Szydłów				
3 VII	Nowe Miasto Korczyn		1—20 VII	Kraków	RpH, s. 157—158
6 VII	Sandomierz				
14 VII	Żarnowiec				
26 VII	Nowe Miasto Korczyn		25 VII	Nowe Miasto Korczyn	KDP III, nr 179
9 VIII	Łagów	RpH, s. 164 ³	9 VIII	Łagów	TNar IX, nr 147; KDM IV, nr 1023
14—17 VIII	Kraków		14—31 VIII	Kraków	RpH, s. 161—164; RpKr, s. 2—5
25 VIII	Dobrestany				
6—7 IX	Lwów (przypuszczalnie był tam cały miesiąc)	RpH, s. 164—165	1—4 IX	Kraków	RpKr, s. 5—6
			10 IX	Łęki pod Pilznem	RpH, s. 165
			11 IX	Ropczyce	RpH, s. 165
			12 IX	Łańcut	RpH, s. 165
			12/13 IX	Przeworsk	RpH, s. 165
			13 IX	Jarosław	RpH, s. 165
			13/14 IX	Przemyśl	RpH, s. 165
			14/15 IX	Radenice	RpH, s. 166

			15/16 IX 16—21 IX 21—22 IX 22—23 IX 24 IX 25 IX 29—30 IX	Gródek Dobrestany <i>Boznicza</i> <i>Przinsko</i> Ropczyce Wojnicz Kraków	RpH, s. 166 RpH, s. 166 RpH, s. 166 RpH, s. 166 RpH, s. 166 RpH, s. 166 RpKr, s. 10
6 X 11 X 15 X 16 24 X 24—27 X 27 28 X 28 X 29 X 29—31 X	Lwów Gródek Przyszków Sandomierz Nowe Miasto Korczyn Proszowice Luborzyca (śniadanie) Proszowice Kraków	RpH, s. 166 RpH, s. 166—167 ⁴ RpP, s. 259 ⁵ RpKr, s. 19—20 ⁶	1—18 X 28 X 31 X	Kraków Kraków Kraków	RpH, s. 166—169; RpKr, s. 11—12 RpKr, s. 18 RpKr, s. 21
1 4 XI 4 XI 4 5 XI 5—13 XI 13 XI przed 16 XI 16 18 XI 18 XI po 18 XI	Kraków Niepołomice Dobczyce (obiad) Niepołomice Wawrzeńczyce (śniadanie) Miechów Żarnowiec Wodzisław Chęciny	RpKr, s. 21—24 ⁷ RpKr, s. 24 ⁸ RpKr, s. 24 ⁹ 	1—30 XI	Kraków	RpH, s. 170—172; RpKr, s. 21, 23, 26—34; RwKr, s. 563

Itinerarium Władysława Jagiełły ¹			Itinerarium podskarbiego Hinczki		
Data	Miejsce	Źródło ²	Data	Miejsce	Źródło
22–26 XI 30 XI	Radoszyce Radom	RpH, s. 171–172 ¹⁰ RpH, s. 172 ¹¹			
1–10 XII 11 XII 11/12 XII 17 XII 22 XII 26–31 XII	Radom Opatów Łża Jedlnia Kozienice Radom	RpH, s. 172–173 ¹² RpH, s. 173 ¹³ RpH, s. 173 ¹⁴ RpH, s. 173 ¹⁵	1–9 XII 10–11 XII 11/12 XII 17–31 XII	Kraków Opatów Łża Radom	RpH, s. 172; RpKr, s. 34–36 RpH, s. 173 RpH, s. 173 RpH, s. 173
1394					
1 I 3 I 3 I 4 I 5 I 5 I 6 I 6–11 I 14 I 19 I 20 I 21 I 22 I	Radom Skrzynno Radom (obiad) Opatów Radom Jedlnia (obiad) Kozienice Radom Inowłódz Jedlnia Wąchock Bodzentyn Słupia	 RpH, s. 174 ¹⁶ RpH, s. 174 ¹⁷ RpH, s. 175 ¹⁸ RpH, s. 175 ¹⁹ RpH, s. 175 ²⁰ RpH, s. 175–176 ²¹ RpH, s. 176 ²²	1 I 3 I 3 I 4 I 5 I 5 I 6 I 6–17 I 19 I 20 I 21 I 22 I	Radom Skrzynno Radom Opatów Radom Jedlnia Kozienice Radom Jedlnia Wąchock Bodzentyn Słupia	RpH, s. 174; AGZ VI, nr 5 RpH, s. 174 RpH, s. 174 RpH, s. 174 RpH, s. 175 RpH, s. 175 RpH, s. 175 RpH, s. 175 RpH, s. 176 RpH, s. 176 RpH, s. 176 RpH, s. 176

			25–26 I 29–31 I	Kraków Kraków	RpKr, s. 41–42 RpKr, s. 43–45
6 II 12 II 14 II 14 II 15 II 15–19 II 26–28 II	Przyszków Sandomierz Wiślica (śniadanie) Szydłów Nowe Miasto Korczyn (śniadanie) Niepołomice Kraków	RpNK, s. 232 ²³ RpNK, s. 232 ²⁴ RpNK, s. 233 ²⁵	4–28 II	Kraków	RpH, s. 177–179; RpKr, s. 45–48
1 15 III 15 III 15–17 III 17 III	Kraków Miechów Żarnowiec Lelów		1–22 III 23 III 30 III	Kraków Chęciny Szydłowiec	RpH, s. 179–187; KDKK II, nr 397; RpKr, s. 57–58, 60, 61, 63, 65 RpH, s. 187 RpH, s. 188
			5 IV 8 IV 8 IV 8/9 IV 9 IV 10 IV 10/11 IV 13–15 IV 18 IV	Przedbórz Piotrków Szadek Goszczanów Stawiszyn Pyzdry Środa Poznań Śrem	RpH, s. 189 RpH, s. 189 RpH, s. 189 RpH, s. 189 RpH, s. 189 RpH, s. 189 RpH, s. 189 RpH, s. 189 RpH, s. 189

Itinerarium Władysława Jagiełły ¹			Itinerarium podskarbiego Hinczki		
Data	Miejsce	Źródło ²	Data	Miejsce	Źródło
20–24 IV	Poznań		8 IV	Zakroczym	RpH, s. 189
			18/19 IV	Pleszew	RpH, s. 189
			26 IV	Kalisz	RpH, s. 189
			26/27 IV	Sieradz	RpH, s. 189
			27 IV	Chociw	RpH, s. 189
			27/28 IV	Osiny	RpH, s. 189
			28 IV	Przedbórz	RpH, s. 189
			28/29 IV	Krasów	RpH, s. 189
1 V	Oborniki		5–31 V	Kraków	RpH, s. 189–191; RpKr, s. 81–84, 86, 88
10–17 V	Gniezno				
21 V	Kalisz				
31 V	Łęczyca				
przed 6 VI	Radoszyce	RpNK, s. 239–242 ²⁴ RpP, s. 267 ²⁷ RpKr, s. 84 ²⁸ RpKr, s. 84–90 ²⁹	6–8 VI	Kraków	RpH, s. 191
6–7 VI	Wiślica		9–14 VI	Nowe Miasto Korczyn	RpH, s. 192
7–15 VI	Nowe Miasto Korczyn				
15 VI	Proszowice (obiad)		16–30 VI	Kraków	RpH, s. 192–193
16 VI	Wiślica (śniadanie)				
16 VI	Proszowice				
17 VI	Mogiła				
17–25 VI	Kraków				

25 28 VI	Niepołomice (obiad)	RpH, s. 196 197 ³⁰			
29 VI	Kraków				
30 VI	Niepołomice				
1 2 VII	Nowe Miasto Korczyn	RpNK, s. 243 ³¹	1 31 VII	Kraków	RpH, s. 198 201; ZDM 6, nr 1842
2 VII	Wiślica				
3 4 VII	Nowe Miasto Korczyn (śniadanie)	RpNK, s. 244 ³²			
5 VII	Szydłów				
5 20 VII	Chełm	RpH, s. 200 201 ³³			
18 VIII	Sandomierz		1 31 VIII	Kraków	RpH, s. 201 204
18 31 VIII	Nowe Miasto Korczyn				
1 3 IX	Nowe Miasto Korczyn		1 30 IX	Kraków	RpH, s. 204 206; RpKr, s. 102
3 IX	Szydłów				
7 IX	Dzierzków				
30 IX	Kraków				
15 X	Lublin	RpH, s. 207 ³⁴	1 19 X 24 X 26 31 X	Kraków Biecz Kraków	RpH, s. 206 209; RpKr, s. 110, 112, 114 RpH, s. 209 RpH, s. 209; RpKr, s. 117 118
5 XI	Lwów				
7 XI	Medyka		7 17 XI	Kraków	RpH, s. 209 211
8 XI	Gródek				
20 XI	Radoszyce	RpH, s. 210 ³⁵			
po 21 XI	Biecz		21 XI	Biecz	RpH, s. 211
27 XI	Żabno				
27 28 XI	Nowe Miasto Korczyn				

cd. tab. 1

Itinerarium Władysława Jagiełły ¹			Itinerarium podskarbiego Hinczki		
Data	Miejsce	Źródło ²	Data	Miejsce	Źródło
28 XI	Busko				
22 XII	Radoszyce		1–30 XII	Kraków	RpH, s. 211–213; RpKr, s. 124, 125, 127, 128
31 XII	Nowe Miasto Korczyn	RpH, s. 213 ³⁶	31 XII	Nowe Miasto Korczyn	RpH, s. 213
1395					
7 I	Nowe Miasto Korczyn		1–2 I 3–4 I 7 I	Kraków Nowe Miasto Korczyn Nowe Miasto Korczyn	RpH, s. 213–214 RpH, s. 195, 214 RpH, s. 195, 214
14 I 24 I	Przysów Sandomierz		9–31 I	Kraków	RpH, s. 214–217
4–6 II	Bochnia		1–3 II 4–6 III 7 III	Kraków Bochnia Czechów	RpH, s. 217–218 RpH, s. 195, 219–220 RpH, s. 195
8–13 II	Sącz		8–13 III	Sącz	RpH, s. 195, 219–220
16 II	Bochnia		16 III	Bochnia	RpH, s. 195, 220–221
24 II	Kraków				

¹ Itinerarium to w niektórych miejscach zostało zmodyfikowane w stosunku do pracy A. Gąsiorowskiego: *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386–1343*. Warszawa 1972.

² Źródło podano tylko wtedy, gdy następowała jakaś niezgodność z itinerarium opracowanym przez A. Gąsiorowskiego.

³ U GąsItin, s. 36 — w tym miejscu, na podstawie RNK, s. 222—224 — opis pobytu króla w Nowym Mieście Korczynie (20—31 VIII) oraz Otfinowie (25 VIII). Jednak w rejestrach Hinczki wyraźnie odnotowano wyjazd władcy do Dobrestanów, a następnie do Lwowa, ponadto sam podskarbi, załatwiwszy sprawy w Krakowie, wyruszył w następnym miesiącu do Lwowa. W rejestrach nowokorczyńskich musiała być pomyłona data, tym bardziej że rozwiązane przez wydawcę daty w tych rejestrach (RNK) nie pokrywają się z rzeczywistościami; na wspomnianą pomyłkę zwrócił już uwagę K. Jasiński: *Uwagi o itinerarium króla Władysława Jagiełły*. SŻ 1976, nr 10, s. 229—230.

⁴ GąsItin, s. 36 — przedstawił w tym miejscu (od 11 do 23 IX) itinerarium podskarbiego Hinczki, który jechał do króla do Lwowa; RpH, s. 165.

⁵ U GąsItin, s. 36 — jest odnotowany pobyt króla w dniach 28 X—1 XI w Krakowie, z RpH nie wynika jednoznacznie potwierdzenie tej informacji, przynajmniej do dni 28—29 X, możliwe, że król był w Proszowicach i — po obiedzie — wyjechał do stolicy.

⁶ Zob. GąsItin, s. 36 i wyżej przypis 5.

⁷ U GąsItin, s. 36 — pobyt króla w Krakowie tylko 1 XI, później luka aż do 5 XI — Dobczyce.

⁸ GąsItin, s. 36 — ma w tym miejscu lukę.

⁹ GąsItin, s. 36 — informacja o pobycie władcy w Dobczycach przed 5 XI.

¹⁰ GąsItin, s. 37 — tylko data 26 XI.

¹¹ GąsItin, s. 37 — nie podaje w ogóle pobytu króla w Radomiu.

¹² GąsItin, s. 37 — nie podaje w ogóle bytności króla w tym mieście.

¹³ *Ut supra.*

¹⁴ *Ut supra.*

¹⁵ *Ut supra.*

¹⁶ *Ut supra.*

¹⁷ *Ut supra.*

¹⁸ *Ut supra.*

¹⁹ *Ut supra.*

²⁰ *Ut supra.*

²¹ *Ut supra.*

²² *Ut supra.*

²³ GąsItin, s. 37 — podał, iż król był w Wiślicy w dniach 14—15.

²⁴ GąsItin, s. 37 — wg autora władca był wtedy w Wiślicy.

²⁵ Możliwe, że po śniadaniu władca udał się do Wiślicy, jak podaje GąsItin, s. 37.

²⁶ GąsItin, s. 37 — podaje pobyt króla w dniach 8—14.

²⁷ GąsItin, s. 37 — nie podał informacji o bytności wtedy króla w tym mieście.

²⁸ *Ut supra.*

²⁹ GąsItin, s. 37 — odnotował pobyt króla w Krakowie 24 VI.

³⁰ GąsItin, s. 37—38 — odnotował pobyt króla w Niepołomicach 25 VI i 30 VI przedzielony wizytą w Krakowie 29 VI, taka jednodniowa albo nawet półdzienna wizyta władcy w stolicy mogła mieć istotnie miejsce, aczkolwiek śniadanie władcy jadł w Niepołomicach.

³¹ GąsItin, s. 38 — nie odnotował bytności władcy w tym mieście.

³² GąsItin, s. 38 — podał pobyt króla w Wiślicy w dniach 2—5 VII

³³ GąsItin, s. 38 — zaznaczył jedynie, iż władca po 5 VII był w Chełmie, nie precyzując informacji.

³⁴ GąsItin, s. 38 — nie podał żadnych informacji na temat itinerarium władcy w październiku tego roku.

³⁵ GąsItin, s. 38 — nie podał informacji o pobycie króla w tym mieście.

³⁶ *Ut supra.*

Tabela 2

**Itinerarium Henryka z Rogowa, krajczego i dworzanina królewskiego,
od sierpnia 1413 do marca 1417 roku**

Itinerarium Władysława Jagiełły ¹			Itinerarium królowej Anny ²		Itinerarium Henryka z Rogowa			
Data	Miejsce	Źródło ³	Data	Miejsce	Data	Miejsce	Uwagi	Źródło
1413								
8 VIII	Kielce	RS, s. 431	15—29 VIII	Wiślica	15—24 VIII ⁴	Wiślica	jako krajczy (19 bez tytułu)	RS, s. 425— 439
11 VIII	Łagów							
14—18 VIII	Wiślica							
19 VIII	Nowe Miasto Korczyn (obiad)							
19—24 VIII	Wiślica							
25—26 VIII	Radłów (łowy)							
26—27 VIII	Wiślica (obiad)							
28 VIII	Piasek Wielki (łowy)							
29—30 VIII	Wiślica				29 VIII	Wiślica	jako krajczy	RS, s. 442
1414								
4—7 III	Nowe Miasto Korczyn		4—7 III	Nowe Miasto Korczyn	4—7 III	Nowe Miasto Korczyn	bez tytułu, jako krajczy Piotr Niedź- wiedzki	RS, s. 450— 455
7 III	Przemanków							
12—22 III	Kraków							
24 III	Żarnowiec							

1 XI	Sandomierz							
6 XI	Sandomierz							
9–13 XI	Biecz							
20 XI	Niepołomice							
24–25 XI	Przemanków		24–25 XI	Przemanków	24–25 III	Przemanków	bez tytułu, jako krajczy Krystyn Magiero <i>ut supra</i>	RS, s. 445– 449 <i>ut supra</i>
25–26 XI	Nowe Miasto Korczyn	RS, s. 445– 446	25–26 XI	Nowe Miasto Korczyn	25–26 XI	Nowe Miasto Korczyn		
27 XI	Stopnica							
1415								
3 (4) II	Parczew							
10 II	Jedlnia							
20 II	Sandomierz							
27 II	Połaniec		27 II	Połaniec	27 II	Połaniec	bez tytułu	RS, s. 456– 458
28 II	Nowe Miasto Korczyn		28 II	Nowe Miasto Korczyn	28 II	Nowe Miasto Korczyn	<i>ut supra</i>	RS, s. 456– 458
1–5 III	Nowe Miasto Korczyn		1–5 III	Nowe Miasto Korczyn	1–5 III	Nowe Miasto Korczyn	1 — bez ty- tułu 2–5 jako krajczy	RS, s. 458– 463 <i>ut supra</i>
24 III	Lwów							
18–20 VIII	Wiślica		18–26 VIII	Wiślica	18–27 VIII	Wiślica	bez tytułu, jako krajczy Krystyn Magiero	RS, s. 463– 477

Itinerarium Władysława Jagiełły ¹			Itinerarium królowej Anny ¹		Itinerarium Henryka z Rogowa			
Data	Miejsce	Źródło ³	Data	Miejsce	Data	Miejsce	Uwagi	Źródło
21 VIII	Busko		27—31 VIII	Nowe Miasto Korczyn	27—31 VIII	Nowe Miasto Korczyn	<i>ut supra</i>	RS, s. 477—482
22 VIII	Wiślica							
23—24 VIII	Skalbmierz							
24—27 VIII	Wiślica							
27—31 VIII	Nowe Miasto Korczyn							
1 IX	Nowe Miasto Korczyn		1 IX	Nowe Miasto Korczyn	1 IX	Nowe Miasto Korczyn	bez tytułu	RS, s. 483—484
8 IX	Sandomierz							
18—19 IX	Dobrestany							
7 XI	Krosno		24—26 XI	Przemanków	24—26 XI	Przemanków	bez tytułu	RS, s. 485—489
11—23 XI	Niepołomice							
24—26 XI	Przemanków							
25—27 XI	Nowe Miasto Korczyn							
1416								
2 VIII	Chęciny				14 VIII	Wiślica	bez tytułu	RS, s. 489—490
14 VIII	Wiślica							
15 VIII	Nowe Miasto Korczyn							
					15 VIII	Nowe Miasto Korczyn	<i>ut supra</i>	RS, s. 490—491

15--25 VIII	Wiślica				16--25 VIII	Wiślica	<i>ut supra</i>	RS, s. 492--505
25 VIII	Miernów							
25 VIII	Skalbmierz							
26 VIII	Zagorzyce							
26/27 VIII	Przemanków				26/27 VIII	Przemanków	<i>ut supra</i>	RS, s. 505
27 VIII	Opatowiec							
28--31 VIII	Nowe Miasto Korczyn				28--31 VIII	Nowe Miasto Korczyn	<i>ut supra</i>	RS, s. 506--511
1417								
7 III	Sandomierz							
12--17 III	Nowe Miasto Korczyn				13--15 III	Nowe Miasto Korczyn	bez tytułu	RS, s. 511--515
17 III	Przemanków				17 III	Przemanków	<i>ut supra</i>	RS, s. 516--517
21 III	Skalbmierz							

¹ Itinerarium na podstawie opracowania A. Gąsiorowskiego: *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1385—1434*. Warszawa 1972.

² Itinerarium na podstawie opracowania G. Rutkowskiej: *Itineraria żon króla Władysława Jagiełły*. RH 1998, T. 64, s. 70—73. Miejsca pobytu królowej pokrywają się z itinerarium Henryka, tam też źródła.

³ Itinerarium podano na podstawie opracowania A. Gąsiorowskiego (zob. przyp. 1), źródło jest podane tylko wtedy, gdy w tym opracowaniu brak pobytu króla w danym miejscu.

⁴ Możliwe, że był z królem na łowach w Radłowie; w Wiślicy odnotowany jest tylko pobyt królowej.

Tabela 3

Itinerarium Jana Hinczy z Rogowa, podskarbiego królewskiego,
od sierpnia 1447 do grudnia 1460 roku

Itinerarium Kazimierza Jagiellończyka ¹		Itinerarium Jana Hinczy z Rogowa ²		
Data	Miejsce	Data	Miejsce	Źródło
1447				
14 VIII	Kraków	14 VIII	Kraków	IP, s. 19—20
18 20 VIII	Łęczyca			
23 30 VIII	Piotrków→	28—29 VIII	Piotrków	Knigi, nr 12; MRPS I, nr 20
31 VIII	Radom			
1 2 IX	Kozienice			
3 4 IX	Łuków→	3 4 IX	Łuków	KDM IV, nr 1495; ZDM III, nr 771
1448				
16 III	Brześć Litewski			
17 28 III	Wilno	28 III	Wilno	KDP IV, nr 1502
19 V	Brześć Litewski→			
	Parczew		Parczew	ZDM III, nr 806 ³
25 V	Lublin			
5 VI	Lublin→			
	Urzędów-Zawichost			
7 13 VI	Sandomierz	12 VI	Sandomierz	Knigi, nr 28
13 VI	Przyszków (łowy)			
14 VI	Sandomierz→			
	Opatów-Św. Krzyż-Szydłów-Proszowice			

20 VI	Kraków			
22 VI	Niepołomice			
25 VI	Kraków	30 VI	Kraków	Knigi, nr 48
8 VII	Kraków	2—8 VII	Kraków	Knigi, nr 36, 38; CDUJ II, nr 135; MRPS I, nr 27
8—9 VII	Wieliczka			
9 VII	Bochnia			
11 VII	Kraków			
12 VII	Ropczyce			
14 VII	Przemyśl			
21 VII	Lwów	24 VII	Lwów	Knigi, nr 45
		26—27 VII	Lwów	ZDM III, nr 798; Knigi, nr 47
1 VIII	Lwów→			
2—6 VIII	Halicz→	4 VIII	Halicz	Knigi, nr 49
	Buczacz-Jagielnica			
		11 VIII	Kamieniec	Knigi, nr 51
9—21 VIII	Kamieniec			
		13 VIII	Kamieniec	Knigi, nr 53
		15 VIII	Kamieniec	Knigi, nr 55
		20 VIII	Kamieniec	Knigi, nr 70
	Czarnokozienice			
22—23 VIII	Trembowla→			
23 VIII	Kozłów			
24—26 VIII	Kamieniec			
26—29 VIII	Łuck→	29 VIII	Łuck	MRPS I, nr 60; Knigi, nr 72; ZDM III, nr 802
8 IX	Nowogródek			
29 IX	Halicz	30 IX	Kraków	BJ, rps 5345 II, k. 434

Itinerarium Kazimierza Jagiellończyka ¹		Itinerarium Jana Hinczy z Rogowa ²		
Data	Miejsce	Data	Miejsce	Źródło
4 X	Parczew	2 X	Kraków	ZK 146, s. 524 = SPPP II, nr 3341
		5 X	Kraków	ZDM III, nr 807
		7 X	Kraków	SPPP II, nr 3363
1449				
9 XI 29 XI	Grodno Łuków→ Kozienice-Radom	29 XI	Radom	AGAD, perg. 3568
6–17 XII 19 XII 21–31 XII	Piotrków→ Bodzentyn Sandomierz	4 XII	Radom	ZDM III, nr 833; DMR I, nr 22
1450				
1–6 I	Sandomierz→ Koprzywnica-Połaniec	1 I 5–6 I	Sandomierz Sandomierz	KDM IV, nr 1517; Knigi, nr 167; Knigi, nr 90, 105
7–12 I	Nowe Miasto Korczyn, Niepołomice	7–12 I	Nowe Miasto Korczyn	Knigi, nr 97
1 II	Kraków	4–5 II 10 II	Kraków Kraków	Knigi, nr 96; ZDM III, nr 843 KDM V, t. X, nr 39

		20 II	Kraków	ZDM III, nr 845; ZDM VIII, nr 2521; KDM V, t. A—B, dok. nienumerowany
		26 II	Kraków	ZDM III, nr 845; Knigi, nr 100; MB, nr 46
		28 II	Kraków	Knigi, nr 101
				Knigi, nr 102; <i>Górnictwo</i> , nr 8
— 10 ⁴ III	Kraków	10 III	Kraków	SPPP II, s. 594
15 III	Mstów	15 III	Mstów ⁵	KDP IV, nr 31; Knigi, nr 111
16 III	Kraków			
20—21 III	Wieluń			
24—27 III	Sieradz			
27 III	Wieluń	27 III	Wieluń	TPstr 3346 IV, nr 18
30 III	Brodnia			
31 III	Kalisz			
1—3 V	Nieszawa			
5 V	Gębice			
10—16 V	Gniezno	14 V	Gniezno	KDP II, nr 591; Knigi, nr 120
20 V	Śrem			
23 V	Kościan			
31 V	Poznań			
1—5 VI	Poznań	2—4 VI	Poznań	MRPS I, nr 111; Knigi, nr 124; AC I, nr 383
7 VI	Pyzdry			
11—15 VI	Koło			
17—19 VI	Łęczyca→	17—19 VI	Łęczyca	KDM V, t. A—B, nr 16; Knigi, nr 127
23 ⁶ VI	Radom			
27 VI	Lublin→	27 VI	Lublin	MRPS IV/3, nr 9815
29 VI	Parczew			ZDM III, nr 859; DMR I, nr 25

Itinerarium Kazimierza Jagiellończyka ¹		Itinerarium Jana Hinczy z Rogowa ²		
Data	Miejsce	Data	Miejsce	Źródło
		1451		
11—17 VI 24 VI—	Piotrków→ Kraków	17 VI 26 VI	Piotrków Kraków	VL I, s. 72—77; <i>Górnictwo</i> , nr 6 ZK 151, s. 87
16 VII 20—23 VII 24 VII 25 VII 27—31 VII	Kraków Nowe Miasto Korczyn→ Szydłów Św. Krzyż→ Sandomierz	6 VII	Kraków	Knigi, nr 189
1452				
1—3 VI 7 VI 8 VI—	Sandomierz→ Koprzywnica Nowe Miasto Korczyn Kraków	29 VI	Kraków	Knigi, nr 168
—9 VII 9 VII 18 VII 26—27 VII 28 VII 29—30 VII	Kraków Słomniki Łęczycza Nieszawa Toruń→ Nieszawa	7—8 VII	Kraków	AOf 9, s. 329; Knigi, nr 170
1—3 IX 8 IX	Sieradz→ Kozienice	1—2 IX	Sieradz	MRPS I, nr 160, 164

1453				
5 I	Troki	2 I	Radom	KDM V, t. A–B, nr 72
7 (9) V	Wilno	9 V	Nieszawa	Regesta I, nr 12021
19 ⁷ V	Grodno			
28 V	Nieszawa			
31 V	Parczew	31 V	Parczew	TNar XVIII, nr 99
9 VI	Parczew→			
11 –12 ⁸ VI	Lublin			
24 VI	Piotrków	30 VI	Piotrków	CE III, nr 52, 53
3 VII	Piotrków→			
9 VII	Kraków	13 VII	Kraków	ZK 151, s. 166
		22 VII	Kraków	AGZ IX, nr 57; KDM V, t. X, nr 39
		24 VII	Kraków	MRPS I, nr 172, 173
VIII	Kraków	9 VIII	Kraków	KDM V, T. C, nr 87; TNar XVIII, nr 141
4 IX	Kraków→			
5 6 IX	Nowe Miasto Korczyn			
7–9 IX	Sandomierz			
9 IX	Zawichost			
14 IX	Hrubieszów			
21 IX ⁹	Wilno	24 IX	Toruń	TNar XX, nr 10
		5 XI	Nieszawa	Regesta I, nr 12487
		13 XI	Malbork	Regesta I, nr 12521
1454				
1–25 III	Kraków→	6 III	Kraków	Knigi, nr 211, 218

Itinerarium Kazimierza Jagiellończyka ¹		Itinerarium Jana Hinczy z Rogowa ²		
Data	Miejsce	Data	Miejsce	Źródło
25 III 27 III	Nowe Miasto Korczyn Stopnica	9 III 11 III	Kraków Kraków	KDP II, nr 594; TNar XVIII, nr 167 KDM V, t. A—B, nr 96
1—5 VI 9—17 VI 18—19 VI 19 VI 21—24 VI 25 VI	Toruń Elbląg Grudziądz Chełmża Toruń Nieszawa	24 VI	Toruń	Weise II, nr 305; VL I, s. 83—84; Acten IV, nr 287
4 VII 11—19 VII 20 VII 21 VII 27 VII	Toruń Grudziądz Toruń Grudziądz Toruń	20 VII	Toruń	KDKrz II, nr 37
20—25 VIII	Toruń	24 VIII	Toruń	KDLKr, nr 18
1—8 IX 12—16 IX 16—18 IX 19 IX 21 IX 25 IX	Toruń Cerekwica→ Chojnice→ Nakło Toruń Nieszawa	19 IX 25 IX	Nakło Nieszawa	CE I, nr 145 MRPS I, nr 228; Knigi, nr 242

29 IX 30 ¹⁰ IX	Toruń Brześć Kujawski			
13—31 XII	Obóz pod Łasinem	24 XII	Obóz pod Łasinem	TJO, nr 3
1455				
3 VI 9—10 VI 18 VI 23—24 VI 26—30 VI	Powidz Gniezno Konin Tuszyn Piotrków	10 VI 23 VI	Gniezno Tuszyn	TNar XVIII, nr 190 KDKrz II, nr 105; KDLKr nr 65
14 IX	Toruń	13 IX 14 IX 21 IX 22 IX 23—26 IX	Nowe Toruń Nowe Pieniążkowo Nowe/Pieniążkowe	Regesta I/2, nr 13908 CE III, nr 69 Acten IV, nr 322 Weise II, nr 335 Regesta I/2, nr 13923
7—12 XII 16—18 XII 25 XII	Toruń Brześć Kujawski Łęczyca	6 XII 12 XII	Toruń Toruń	KDLKr, nr 67 Weise II, nr 348; TNar XVIII, nr 201; Acten IV, nr 324
1456				
6—20 I 25 I 6 II	Piotrków Kraków Niepołomice	6 I 9 I	Piotrków Piotrków	Acten IV, nr 327 KDKr I, nr 159

Itinerarium Kazimierza Jagiellończyka ¹		Itinerarium Jana Hinczy z Rogowa ²		
Data	Miejsce	Data	Miejsce	Źródło
6—19 II	Kraków	9 II	Kraków	KDM V, t. C, dok. nienumerowany
21 II	Piotrków	16 II	Kraków	KDM V, t. C, dok. nienumerowany
23 II—	Kraków			
—25 IV	Kraków→	3 IV	Kraków	CDUJ II, nr 179, 180
		15 IV	Kraków	KDM V, t. C, dok. nienumerowany
		17 IV	Kraków	KDM V, t. C, dok. nienumerowany
		22 IV	Kraków	KDM V, t. C, dok. nienumerowany
28 IV	Małogoszcz			
10—11 V	Konin			
13 V	Łęczyca			
15 19 V	Poznań	16 V	Kraków	AGAD perg. 455
		18 V	Kraków	DKM, s. 280; TNar XIX, nr 11
28—30 V	Gniezno			
1—4 IX	Łęczyca			
7—21 IX	Piotrków	11 IX	Piotrków	MRPS I, nr 330; TJO nr 5; KDM V, t. C, dok. nienumerowany
26—30 IX	Kraków			
1457				
1 III	Łuków	1 III	Łuków	KDM V, t. D, nr 2
6 III	Radom	6 III	Radom	KDM V, t. D, dok. nienumerowany

16—18 III 22 III 27—29 III	Piotrków Łęczyca Koło			
2 IV 6—26 IV 26—28 IV 28 IV w 29 IV	Brześć Kujawski Bydgoszcz Świecie Nowe Miasto Starogard	17 IV	Bydgoszcz	KDM V, t. D, nr 9
1—30 V	Gdańsk	1 V 15 V 25 V	Gdańsk Gdańsk Gdańsk	DH, T. V, lib. XII, p. 244—245 (s. 227—288) Acten IV, nr 367 Acten IV, nr 369
	Malbork	24 VIII 26 VIII	Malbork Malbork	Acten IV, nr 384 Acten IV, nr 385, 386, 387
2 IX 6 IX 7 IX 10—12 IX 13 IX 16—17 IX 20—21 IX 28 IX	Tczew Nowe Malbork Bydgoszcz Inowrocław Radziejów Łęczyca Piotrków	20 IX	Łęczyca	<i>Inventarium</i> , s. 309; TNar XIX, nr 58; ASang II, nr 156
1—11 XI 15 XI 19—20 XI 25 XI	Gniezno Pyzdry Kalisz Piotrków	25 XI	Piotrków	TNar XIX, nr 74—76, 78, 83, 105

Itinerarium Kazimierza Jagiellończyka ¹		Itinerarium Jana Hinczy z Rogowa ²		
Data	Miejsce	Data	Miejsce	Źródło
—6 XII	Piotrków	3 XII 5 XII	Piotrków Piotrków	KDM V, t. D, nr 14, t. U, nr 43 KDM V, t. D, dok. nienumerowany
16 ¹¹ XII	Sandomierz			
18—26 XII	Nowe Miasto Korczyn			
29—31 XII	Kraków			
1458				
26 IV—	Piotrków	26 IV	Piotrków	KDM V, t. E, nr 7; TNar XIX, nr 10
—9 V	Piotrków	1 V 5 V	Piotrków Piotrków	KDM V, t. E, dok. nienumerowany KDM V, t. A, nr 39
4—7 VII	Nieszawa			
21 VII	Papowo			
22 VII	Toruń			
24 VII	Papowo			
24—27 VII	Chełmno	27 VII	obóz pod Chełmnem	KDM V, t. E, nr 18
IX	Malbork	3 IX	obóz pod Malborkiem	KDM V, t. E, dok. nienumerowany
5 X	Malbork			
6—10 X	Nieszawa			
12 X	Prabuty	12 X	Prabuty	Regesta II, nr 3046
16—17 X	Nieszawa			
23 X	Łęczycza			

IX	Kraków	11 XI	Królewiec	Weise II, nr 368
1—20 XII	Kraków→	5 XII 15 XII 16 XII	Kraków Kraków Kraków	KDM V, t. E, dok. nienumerowany KDKr I, nr 167; KDM V, t. E, nr 28 KDM V, t. E, nr 20
22—31 XII	Sandomierz			
1459				
1—9 I	Sandomierz			
15—28 I	Piotrków→	23 I	Piotrków	KDM V, t. F, nr 5, 7; KDKr I, nr 168
1—17 IX	Piotrków	11 IX 13 IX	Piotrków Piotrków	KDM V, t. F, dok. nienumerowany KDM V, t. F, dok. nienumerowany
1460				
1—12 ¹² II	Kraków	6 II	Kraków	KDM V, t. G, dok. nienumerowany
10 ¹³ II	Hrubieszów			
7—11 VII	Poznań			
17 VII	Inowrocław			
19 VII	Poznań	19 VII	Poznań	TNar XIX, nr 134
26 VII	Pyzdry			
9—19 XII	Piotrków	4 XII 9 XII	Piotrków Piotrków	AGAD, perg. 504 AGAD, perg. 1992
25—27 XII	Łęczyca			

Legenda: w — wieczór; r — rano; → — wyjazd w tym dniu.

¹ Itinerarium Kazimierza Jagiellończyka na podstawie pracy I. Sułkowskiej-Kurasiowej: *Itinerarij Kazimira Jagiellona (sostojanie podgotovki)*. W: *Issledovanija po istorii Litevskoj Metriki*. Moskva 1989.

² Uwzględniono tylko miesiące, w których można było odtworzyć itinerarium Rogowskiego.

³ Dokument ten datowany jest na 4 X, jednak w tym czasie jego testatorzy byli w Krakowie (por. tamże, nr 807, a także itinerarium Jana Hinczy na październik). W formule jest tylko *actum*, a zatem sporządzono go zapewne na majowym zjeździe w Parczewie, przesuując akcję prawną na październik.

⁴ Według I. Sułkowskiej-Kurasiowej (*Itinerarij...*) pobyt króla w stolicy trwał do 9 III; por. też P. Węcowski: *Itineraria Jagiellonów*. SŻ 2000, nr 37, s. 157.

⁵ Władca dzień wcześniej wysłał Jana Hinczę na zamek mstowski.

⁶ I. Sułkowska-Kurasiowa (*Itinerarij...*) nie odnotowała obecności w tym mieście; zob. P. Węcowski: *Itineraria...*, s. 157.

⁷ I. Sułkowska-Kurasiowa (*Itinerarij...*) nie odnotowała obecności w tym mieście; zob. P. Węcowski: *Itineraria...*, s. 157.

⁸ Według I. Sułkowskiej-Kurasiowej (*Itinerarij...*) władca był wtedy w Lublinie; zob. P. Węcowski: *Itineraria...*, s. 157.

⁹ I. Sułkowska-Kurasiowa (*Itinerarij...*) nie odnotowała obecności w tym mieście; zob. P. Węcowski: *Itineraria...*, s. 157.

¹⁰ I. Sułkowska-Kurasiowa (*Itinerarij...*) nie odnotowała obecności w tym mieście; zob. P. Węcowski: *Itineraria...*, s. 157.

¹¹ I. Sułkowska-Kurasiowa (*Itinerarij...*) nie odnotowała obecności w tym mieście; zob. P. Węcowski: *Itineraria...*, s. 157.

¹² Według I. Sułkowskiej-Kurasiowej (*Itinerarij...*) władca był w Krakowie jedynie do 10; zob. P. Węcowski: *Itineraria...*, s. 158.

¹³ I. Sułkowska-Kurasiowa (*Itinerarij...*) nie odnotowała obecności w tym mieście; zob. P. Węcowski: *Itineraria...*, s. 158.

Tabela 4

Uczestnictwo Jana Hinczy w okresie sprawowania przez niego podskarbiostwa w zjazdach,
na których poruszano sprawy podatkowe

Data zjazdu ¹	Miejsce	Obecność króla ²	Obecność podskarbiego ³	Uwagi
24–30 VIII 1447	Piotrków	T	T	
20–23 VII 1451	Nowe Miasto Korczyn	T	brak potwierdzenia	pobór z ziemi małopolskiej
24 VI–3 VII 1453	Piotrków	T	T	
I 1455	Łasin	T	T	
15–27 V 1455	Piotrków	T	brak potwierdzenia	
31 X 1455	Grudziądz	T	brak potwierdzenia, jednak z itinerarium wynika, iż mógł być na obradach	pobór ten odwołano w styczniu następnego roku
6 I 1456	Piotrków	T	T	
15–25 X 1456	Nowe Miasto Korczyn	T	N	o wynikach obrad Jan Hincza został powiadomiony listownie — IP, s. 294
25 XI 1457	Piotrków	T	T	ostateczną decyzję o poborze podjęto w Nowym Mieście Korczynie 18 XII; brak potwierdzenia Jana Hinczy na grudniowym zjeździe, przypuszczalnie dotyczył tylko Małopolski
18 I 1458	Koło	N	N	dotyczył powyższego poboru dla Wielkopolski

cd. tab. 4

Data zjazdu ¹	Miejsce	Obecność króla ²	Obecność podskarbiego ³	Uwagi
26 IV—5 V 1458	Piotrków	T	T	relacje zbieżne, na tym zjeździe albo zebrano poprzednie pobory, albo uchwalono także nowy
6—18 XII 1459	Piotrków	T	brak potwierdzenia	

Legenda: T — potwierdzenie obecności; N — nieobecność.

¹ Według kroniki Jana Długosza.

² Według itinerarium Kazimierza Jagiellończyka zestawionego przez I. Sułkowską-Kurasiową: Itinerarij Kazimira Jagiellona (sostojanie podgotovki). W: *Issledovanija po istorii Litevskoj Metriki*. Moskva 1989 (zob. tabela 3).

³ Na podstawie itinerarium Jana Hinczy (zob. tabela 3).

Indeks osobowy i geograficzny

Indeks obejmuje nazwy osobowe i geograficzne. Opuuszczono nazwy ogólne (np. Królestwo Polskie, Polska, diecezja krakowska). Nie indeksowano *Wykazu źródeł*, *Bibliografii*, map i podpisów pod ilustracjami.

Podstawą indeksu są nazwy geograficzne, przy których zestawiono piszących się z niej dziedziców. Gdy nazwa miejscowości jest nieznaną, indeksowano pod imionami lub nazwiskami. Od reguły tej odstępowano w przypadku rodzin o nazwiskach ukształtowanych od nazwy posiadłości (np. Tarnowscy) bądź różnych od tej nazwy (np. Szafrancowie). Przy kobietach podano, jeżeli są znane, imiona ich mężów i ojców. W przypadku nazw geograficznych w nawiasie podano województwo bądź ziemię. Kursywą wyróżniono nazwiska współczesnych autorów oraz miejscowości, których nie udało się zidentyfikować. Nie indeksowano wydawców opracowań oraz źródeł.

Wykaz skrótów stosowanych w indeksie

abp — arcybiskup

bp — biskup

burg. — burgrabia

c. — córka

dobrz. — dobrzyński

dow. — dowódca

gn. — gnieźnieński

h. — herb

inow. — inowrocławski

k. — koło

kal. — kaliski (-skie)

kan. — kanonik

kaszt. — kasztelan

kol. — kolski

kor. — koronny

koż. — koźmiński

krak. — krakowski (-skie)

król. — królestwa (-ski)

krzep. — krzepicki

ks. — książę

lub. — lubelski (-skie)

lw. — ziemia lwowska

mansj. — mansjonarz

marsz. — marszałek

mieszcz. — mieszczanin
 nadw. — nadworny
 ob. — obecnie
 ostrz. — ostrzeszowski
 pdsk. — podskarbi
 poz. — poznański (-skie)
 prep. — prepozyt
 rad. — radomski
 rozp. — rozpierski
 rz. — rzeka
 s. — siostra
 sand. — sandomierski (-skie)

sant. — santocki
 sąd. — sądecki
 sier. — sieradzki (-dzkie)
 siew. — księstwo siewierskie
 st. — starosta
 tenut. — tenutariusz
 wda. — wojewoda
 wiel. — wieluński, ziemia wieluńska
 wlk. — wielkorządca
 wł. — włocławski
 zob. — zobacz
 ż. — żona

A

Albrecht Habsburg, król Czech i Węgier 66—67
 Aleksander Jagiellończyk, król Polski, wielki książę litewski 100
 Ambroży, mansj. koź. 159
 Andrzej Goryl, mieszcz. kłobucki 153
 Andrzej, mieszcz. brzeźnicki 193
 Anna Cylejska, królowa Polski, zob. Cylia
Antoniewicz Marceł 54, 127, 129, 138, 192
Antosiewicz Klara 160
 Arnold, pdsk. Władysława Łokietka 100

B

Baczkowski Krzysztof 95, 97
 Bajerski Mikołaj, st. radzyński 80
 Balewo zob. Galewo
 Baliccy h. Topór:
 — Małgorzata, ż. Mikołaja 125
 — Mikołaj, kaszt. wojnicki 125
 Baliński 145
Balzer Oswald 43, 104—105
 Bambel (ob. Bębło, krak.) 141
Bardach Juliusz 101—102
 Bardiów (Słowacja) 49
 Bardo (kal.) 123

Bartłomiej Grzybowski, bernardyn z Koła 155
 Bartłomiej, mansj. koź. 159
 Bartodzieje (sand.) 136
 Barycz, rz. (kal.) 131—132
 Bażyńscy h. Wiewiórka:
 — Gabriel, wda. chełmski 79, 80, 82, 116
 — Jan, burmistrz toruński 79
Bąk Celina 161
 Bąkowa Góra, z:
 — Zbigniew Bąk h. Zadora, kaszt. rozp., wda. sier. 46, 71, 191—192
Bąkowski Klemens 147
 Beata z Niewiarowa zob. Stęszew
 Bejsce, z:
 — Piotr h. Lewart 57
 Bełz Marcin, prowizor bernardynek 157
 Besów, z:
 — Jan 193
 Bębło zob. Bambel
 Białogród (Székesfehérvár, Węgry) 68
 Biechów, z:
 — Wojciech, skarbnik krak. 100
 Biecz 44, 86, 209, 213
 Bielany (krak.) 122
Bieniak Janusz 37—38
 Bieńczyce (krak.) 124
 Bieszcz, rz. (kal.) 139—140

Bilnik Piotr 53—54
Biskup Marian 18, 50, 61, 72, 76—83,
85, 87, 89, 92, 116—117, 137
Biskupiec Jan, bp chełmski 61
Bliszanów zob. *Blizanów*
Blizanów (kal.) 124, 132
Błaszczuk Grzegorz 54
Błeszno, z:
— *Zygmunt Biel* h. *Ostoja* 126
Błotnica, z:
— *Sambor* 62, 122
Bnińscy h. *Łódzia*:
— *Agnieszka*, 1. ż. *Jakuba* z *Koby-*
lan h. *Grzymała*, 2. ż. *Jakuba* z *Dę-*
bna h. *Odrawąż* 195, 202
— *Andrzej*, bp poz. 159
— *Piotr* (i z *Mosiny*), kaszt. sant. 82
Bobrzyński Michał 72, 125, 139
Bochnia 210, 217
Bodzentyn 206, 218
Bogoria Mikołaj, marsz. król. 133
Bogumiłowice, z:
— *Wojciech* h. *Półkoza*, altarzysta
kaplicy *Jana Hinczy* z *Rogowa* 157
Bolesław Krzywousty, ks. polski 23
Bolesław, ks. czerski 72
Bolesław, ks. opolski 75
Boniecki Adam 24, 30, 33
Borki (sier.) 123, 132
Borkowic Maciek h. *Napiwo*, wda.
poz. 130
Borzęce (kal.) 131
Borzuchowo (kal.) 131
Boszczetwo zob. *Gościejew*
Bożnicza 205
Branice, z:
— *Grzegorz* h. *Gryf*, kaszt. radom.
85
Brdów k. Koła 144
Brodnia 219
Brudzew, z:
— *Jarand* h. *Pomian*, wda. inow.
61
Brunow Andrzej, poseł *Związku*
Pruskiego 77
Brzesko (krak.) 165

Brześć Kujawski 42, 81—82, 84, 89,
93, 223, 225
Brześć Litewski 42, 135, 216
Brzezie, z:
— *Jan Lutek* h. *Doliwa*, bp kr. 84,
161, 201
Brzezie zob. *Lanckorońscy*
Brzeźnica (sier.) 66, 69, 86, 141—144,
152, 192—193
Brzęczkowski Tadeusz 115—118
Brzoza, rz. (kal.) 132
Buczacz 217
Buczek Adam 154
Buczel Jan, mieszcz. krzep. 139—140
Buda (Węgry) 68—71, 142
Bukowski Waldemar 22, 197
Buliński Melchior 34
Busko 210, 214
Byczyna (Śląsk) 26
Bydgoszcz 85—86, 89, 225
Bystrzanowski Andrzej 129
Bystrzyca (sand.) 135

C

Caro Jakub 69, 138
Cerekwica 222
Cetwiński Marek 23
Chamis, Żyd 51
Charbinowice, z:
— *Włodek* h. *Sulima*, cześnik krak.
39—41
Chełm 209, 211
Chełmno 82, 86, 226
Chełmża 222
Chęciny 73, 138, 205, 207, 214
Chociw (sier.) 208
Chodów (krak.) 145
Chojnice 81, 116, 222
Chomiąża (k. *Środy Śląskiej*) 26
Chomiąża, Zalisze (*Działosze*), z:
— *Grzegorz* 26
— *Henryk Wende*, syn *Paszka*
25—26
— *Paszek* 25—26
Chomierz, las k. *Rogowa* 33
Choroń (krak.) 128—129

Choroś Monika 27
Chotów (sand.), z:
 — Mikłosz 57
Chrapkowo (ob. Chłapowo, kal.) 123
Chrzastowice (krak.) 122—123, 127
Chrzudowo, las (kal.) 132
Chybice, z:
 — Jan, rektor katedry krak. 52
Cielepały, ród 18
Cieplucha Zygmunt 130
Cieślak Edmund 92
Cięgliny 132
Cikowice, z:
 — Piotr h. Radwan, sędzia krak. 122
Csepel (wyspa na Dunaju) 70
Čudnar Jan, rycerz czeski 70
Cukówka zob. Bieszczą
Cylia 43, 45
Cylejscy hrabiowie:
 — Anna, królowa Polski, ż. Władysława Jagiełły 43—44, 49, 212
 — Elżbieta, królowa węgierska, ż. Albrechta Habsburga 67—70
 — Herman 44
 — Ulryk 69
 — Wilhelm 43
Cynarski Stanisław 201
Czaja Roman 123
Czajowice (lw.) 24
Czamańska Ilona 74
Czarnokoźnice 217
Czchów 122, 210
Czechy 65, 96, 113
Czerniec, las (kal.) 123
Czerwińsk 50
Czerwonka Ulryk, Czech, dow. wojsk zaciężnych 84—86
Częstochowa 53, 55
Czorsztyn 68, 143
Czupka Jan z Grabowa, tenut. krzep., st. ostrz. 139
Czwojdrak Bożena 28, 63, 65—66, 88, 90, 163
Czyżowscy h. Półkoźic 17
 — Jan, kaszt. krak. 68, 72, 78, 80, 82, 86, 127—128

— Wichna, s. Jana, ż. Jakuba z Kobylan, Dukli i Strzelec, h. Grzymała 127

D

Dankowice (krak.) 139
Danków (wiel.) 124—125, 150—151, 199
Dąbrowa, z: Wadwicz:
 — Hanusz 28—31
 — Jan Mężyk, syn Hanusza 8—31, 51, 139—140, 192
 — Katarzyna, c. Hanusza, ż. Mikołaja Białuchy z Michałowa h. Poraj 30
Dąbrowski Jan 37—38, 67—70, 102
Delow zob. Dylów
Delowo zob. Dylów
Deresiewicz Janusz 99
Derwich Marek 23
Dębińscy h. Odrowąż:
 — Dorota, rzekoma c. Jakuba 202
 — Jakub (i ze Szczekocin), pds. król., kaszt. krak. 17, 86, 91, 97, 118, 202
Długosze h. Wieniawa 152, 195:
 — Jan Długosz, kronikarz 19, 24, 26, 33—34, 39—40, 43—45, 49—50, 52—56, 58—60, 63—64, 71, 73, 76, 80, 86—88, 112—113, 125—126, 139, 147, 197, 199—200, 230
 — Janowie, bracia kronikarza 71, 125
Dobczyce 205, 211
Dobiejewo (kal.) 131—132, 159
Dobrestany 204, 211, 214
Dobrzyszów (sand.) 137
Domaradzki Jan h. Łazęka, zarządca Jana Hinczy z Rogowa w Koźminie 124, 133
Donatkowice (krak.) 122, z:
 — Dorota, ż. Mikołaja 122
 — Jadwiga, ż. Klemensa 122
 — Klemens 122
 — Mikołaj, brat Klemensa 122
 — Piotr Donat 122
 — Wawrzyniec 122

Dorota, opatka klasztoru św. Andrzeja w Krakowie 142

Drabina Jan 97

Dubidze (sier.) 141

Dubielno (Prusy) 77

Dupicze zob. Dubidze

Dupie zob. Dubidze

Dutkiewicz J. E. 164

Dworszowice (sier.) 141

Dworzaczek Włodzimierz 17, 37—38, 41, 45, 55, 63, 65, 88, 138

Dworzyszowice zob. Dworszowice

Dybow, zamek (Nieszawa) 80

Dylów (sier.) 141

Dziadowo (kal.) 131, 132

Działosza, herb 18, 20, 23—26, 40, 158, 163, 166—167

Działosza k. Sycowa 24

Działoszyce k. Pińczowa 24

Działoszyn (wiel.) 24, 120, 124, 126, 202

Działoszyn k. Zgorzelca 24

Dzieduszycki Maurycy 64

Dzierzków (sand.) 209

Dzikowski Tomasz 34

E

Eger (Węgry) 70

Eistert Karl 27

Elbląg 81, 222

Elżbieta Granowska, królowa Polski 50

Elżbieta Łokietkówna, królowa Węgier 142

Elżbieta Rakuska, królowa Polski 136—137, 144, 148

Elżbieta, ż. Bolesława ks. opolskiego 75

Elżbieta, ż. Spytka z Melsztyna, zob. Melsztyn

Estreicher Karol 164

F

Falniowska-Gradowska Alicja 140

Falkowski Wojciech 18, 63, 71, 73, 76, 78, 80—81, 83, 86, 88, 90, 95, 97—98

Fastnacht Adam 203

Fedorowicz Kazimierz 71, 139

Ferrara (Włochy):

— Małgorzata, ż. Wilhelma 52—53, 57, 59, 60—61

— Wilhelm 52—54, 57, 59—61

Fijałek Jan 28—29, 191, 197

Filipowice (krak.) 33

Filipowiccy h. Rak (Warnia):

— Katarzyna (Cztana), ż. Lamberta 33

— Lambert (i ze Stanisławic) 33, 121

— Żegota (i z Rogowa), wojski sand. 33, 46

Franaszek Antoni 105, 107

Friedberg Jan 116

Fryderyk, elektor brandenburski 83—84, 89

Fryderyk III, cesarz rzymski 79

Fryderyk, ks. ostrogski 53, 55

G

Gajancice zob. Gajęcice

Gajęcice (sier.) 141—142

Galewo (kal.) 131, 158

Garbacik Józef 96, 165

Garbowscy h. Sulima:

— Jan (i z Rożnowa), syn Zawiszy, st. kol. 144

— Zawisza Czarny 144

Gawęda Stanisław 45, 83, 101, 117, 194, 200—201

Gąsiorowski Antoni 20, 37, 43, 44, 47, 49, 59, 63—64, 73, 94, 103, 130, 143—144, 197, 210, 215

Gdańsk 85, 86, 225

Gębice (poz.) 219

Giskra Jan, dow. wojsk węgierskich 70—72

Gloger Hans, ławnik toruński 123

Gloger Zygmunt 34

Głazejewo, z:

— Szymon, przedstawiciel Związku Pruskiego 77

Gniew 83

Gniewków 86

- Gniezno 84, 208, 219, 223—225
 Gnojnica (sand.) 135
 Goczałkowice (krak.) 124
 Godzowice (krak.) 141
 Gołęb Stanislław, burg. mirowski Jana Hinczy z Rogowa 129
Gołombiowski Maciej 159
 Gomolice zob. Kromolice
 Goraj, z:
 — Dymitr h. Korczak, pdk. król. 39, 99, 112, 119
 Gorczyn (ob. Korczyn, sand.) 137
 Gorsko k. Torunia 123
 Goruszewo zob. Borzuchowo
 Gorzów (Śląski) 26
 Gorzów, z:
 — Hincza Świętopełk 64
 Goszcigowo zob. Gościejew
 Goszczanów (kal.) 207
 Goszyce (krak.) 122
 Goszyccy h. Gryf:
 — Abraham Czarny 57, 122, 143, 200—201
 — Magdalena, c. Abrahama Czarne-go, ż. Jana z Brzezia i Lanckorony h. Zadora 57, 122, 143, 194, 200—201
 Gościejew (kal.) 131—132
 Gowarczów, z:
 — Magiero Krystyn h. Rawicz, kraj-czy król. 49, 213
Górczak Zbyszko 64, 128
 Górka, z:
 — Łukasz h. Łódzia, wda. poz. 92
Górski Karol 34, 72, 77—78, 159
Górzyński Sławomir 23
 Graboszewo (kal.) 123
 Graboszewski Sędziwój h. Nałęcz (i z Leżenic), wda. sier. 92, 123
Grabowski Ambroży 105
 Grabowski Jan zob. Czupka Jan
 Grabów z:
 — Paweł, bp chełmski 155
Grodecki Roman 100—102
 Grodno 218, 221
 Grodzisko (kal.) 124
 Grodzisko (sand.) 137
 Grodzisko (krak.) 139
 Grotniki (sand.) 66
 Gródek (Jagielloński) 205, 209
 Grudziądz 222, 229
 Grunwald 29, 45, 49, 192—193
 Gruszczyński h. Poraj 123:
 — Bartłomiej (i z Iwanowic i Koźmina), kaszt. kal. i gn. 95—96, 123—124, 132—133
 — Jan, bp wł., abp gn. 83, 132, 145, 152, 155, 161, 199
 — Mikołaj Kośmider (i z Iwanowic), brat Bartłomieja i Jana, st. odolanowski 132
Grygiel Jerzy 52
Grzegorz Maksymilian 24, 78, 80, 87, 92, 94
 Grzegorzowice, z:
 — Żegota h. Topór 55
Grzesikowski Jerzy 101, 149, 161
 Grzybów (sand.) 33
 Grzymalici, ród 18, 31—32
Guerquin Bohdan 127, 130
Guldon Zenon 38, 42
 Gunów (krak.) 165
- ## H
- Halecki Oskar* 40, 42, 76
 Halicz 217
 Hamerlin Jan, mieszcz. pyzdrowski 143—144
Heck Roman 65
 Helena, c. Kunczy Reicha 149
 Henryk V Brzuchaty, ks. wrocławski 26
 Hrubieszów 221, 227
Hube Romuald 29
 Hus Jan, reformator czeski 55
- ## I
- Iża* 206
 Inowłódz 206
 Inowrocław 144, 225, 227
 Irządze, z:
 — Przybek h. Szreniawa, kaszt. rozp., wda. sier. 46

Iwan, burg. mirowski Jana Hinczy
z Rogowa 128—129

Iwaniska, z:

— Katarzyna, 1. ż. Jana Mężyka
z Dąbrowy h. Wadwicz 28

Iwanowice (krak.) 139, 152, 153

Iwierzyce (sand.) 135

J

Jabłonka (poz.) 123

Jadownice (sand.) 135

Jadwiga Andegaweńska, królowa
Polski 30, 37, 43

Jadwiga, c. Ludwika II, ks. brzes-
ko—legnickiego 27

Jadwiga Kaliska 159

Jagiellonowie 18, 20, 30, 48, 99, 102,
105, 109, 120

Jagielnica (lw.) 217

Jakub, kaszt. rozp. 46, 109

Jakub Lubicz, mansj. koź. 159

Jan Grot, bp kr. 164

Jan Kapistran 154—156

Jan, mieszcz. krak. 198

Jan, pisarz skarbowy 110

Jan, syn Kunczy Reicha 149

Jan von Loe, burmistrz toruński 79

Jan z Moraw, doktor medycyny 122

Jania, z:

— Jan h. Ostoja 81

Jankowice, z:

— Grot h. Rawa 57

Jankowska Ewa 38

Jankowski Mikołaj z Janowca 136

Janosz-Biskupowa Irena 77—78

Janusz, ks. oświęcimski 139

Jarczak Lucja 27

Jarosław 204

Jasieński Paweł h. Gozdawa, pdsk.
król., kaszt. sand. 104

Jasiński Kazimierz 211

Jasna Góra 54—55

Jastrzębiec Wojciech, abp gn. zob.
Rytwiany

Jastrzębnicy h. Zaremba:

— Maciej 132

— Mikołaj 132

Jaśkiewicz Bronisław 45

Jawiszowice (krak.) 130

Jaworznik Mały (krak.) 128

Jaworznik Wielki (krak.) 128

Jaworzno (wiel.) 124—126

Jedlnia 94, 206, 213

Jeleń, herb 24

Jerzmanowice (krak.) 141

Jerzy z Podiebradów, król Czech 95

Jurek Tomasz 22, 25—26

K

Kaczmarczyk Kazimierz 104

Kaczmarczyk Zdzisław 101—102

Kalinowscy h. Zaremba:

— Marcin, wda. sier. 61, 202

— Elżbieta, c. Marcina 202

— Jan, syn Wawrzyńca, wda. kal.
123, 126, 129

— Nawojka, c. Michała Długiego h.
Belina, ż. Wawrzyńca z Kalinowej
126

— Wawrzyniec, syn Marcina, kaszt.
sier. 58—59

Kalinowska Janina 18, 25, 61, 121,
124, 150, 152, 162, 164—165, 191,
197—198, 203

Kalisz 93, 152, 208, 219, 225

Kamieniec 217

Kamienieccy h. Pilawa:

— Marcin 51, 147

Kamień (krak.) 12

Kamiński Adam 30, 130, 195

Kantak Kamil 155, 157

Kantor-Mirski Marian 75, 156

Karłowice 27, 62, 122

Karnowski 145

Karol Knutson, król Szwecji 85

Karwacjan Piotr Młodszy h. Pierz-
chała z Włoszczowej, st. dobrz. 46

Karwasińska Jadwiga 42, 108, 134

Kazimierz Jagiellończyk, król Pol-
ski, wielki książę litewski 18, 65,
68, 72—79, 81—98, 115, 117—119,
123, 131, 135—138, 140, 143—144,

- 147—149, 151, 153, 156, 200, 216, 228, 230
- Kazimierz, syn Kazimierza Jagiellończyka 96
- Kazimierz k. Krakowa 151—152, z:
— Mikołaj Hinczowic, pds. król. 112—114
- Kazimierz Wielki, król Polski 43, 100, 102, 142
- Kidów (krak.) 75
- Kielce 212
- Kiereś Stanisław 196
- Kierst Władysław 103
- Kieżmark 52, 68, 113
- Kiryk Feliks 17, 22, 28, 30, 33, 55, 118, 153, 195
- Kluczbork 62
- Klwatka (sand.) 136
- Kłobuck (krak.) 86, 139, 144, 153, 157
- Kłodziński Abdon 104—107, 109, 111
- Kmitowie h. Szreniawa 162:
— Dobiesław, kaszt. lub. 90—91
— Piotr, kaszt. krak. 201
— Piechna, c. Piotra, ż. Krystyna z Koziegłów h. Lis 201—202
— Mikołaj 30
- Knoppek Witold 65
- Kobylany (krak.) 34
- Kobylańscy h. Grzymała 31, 120—121, 123—126, 128, 130, 135, 194, 202:
— Jan, syn Jana, kaszt. rozp. 126, 195, 202
— Agnieszka, c. Jana stolnika krak., ż. Piotra z Myszkowa h. Jas-trzębiec 130
— Hieronim, syn Jana 34, 123, 126, 129, 135, 195
— Jakub, syn Przeclawa, kaszt. gn. 34, 120, 124, 126, 129, 130, 135, 151, 195, 199, 200, 202
— Jakub, syn Jana, st. wiel. 81, 126, 195
— Jakub, syn Jakusza Cztana (i ze Strzelec i Dukli) 127, 195
— Jakusz Cztan (i ze Strzelec) 31, 194
— Jan, syn Przeclawa, stolnik krak. 34, 120, 126, 129, 130, 135, 195, 202
— Mikołaj Cztan (i ze Strzelec), sędzia sand. 31, 133, 194
— Piotr (Pietrasz) Cztan (i ze Strzelec i Baranova) 31, 133, 194
— Przeclaw (i ze Strzelec i Dukli), syn Jakusza Cztana 31, 34, 127, 194—195
- Kobyle k. Czchowa 122
- Kobyle k. Nowego Sącza 122
- Kobyle k. Rogowa 61, 122
- Kobylepole (kal.) 131
- Kobyła Dobiesław z Żarek 93, 128—129
- Kobyski Mikołaj z Bartkowic, tenut. kurzelowski 145
- Kochanowski Jerzy 23
- Kocin (krak.) 71, 139
- Koczarska Maria 63
- Koczyna, rz. (krak.) 139
- Kolankowski Leszek 42—43, 58, 81
- Koło 85, 91, 94, 144, 155—156, 160, 219, 225, 229
- Kołodziejski Stanisław 38, 127
- Komorowski Jan h. Korczak 55
- Konieczpolscy h. Pobóg:
— Jakub, prep. św. Floriana 124
— Jan Taszka, kanclerz kor. 58, 59, 72, 76—78, 197
— Przedbór, kaszt. rozp. i sand. 61, 71, 88, 118
- Konin 223—224
- Konrad, ks. oleśnicki 93
- Kopera Feliks 104—105
- Koprzywnica 75, 218, 220
- Korzkiew, z:
— Jan (*de Coscov*) 108, 140, 192—193
- Koszyce 49, 122
- Kościan 219
- Kościeleccy h. Ogon :
— Jan, wda. inow. 92
— Mikołaj, st. dobrz. 77, 92
- Kotowice (krak.) 128—129
- Kowalczyk Maria 54
- Kowalczykówna Maria 110

- Kowalewicz Henryk* 53
Kowalska Zofia 50
Kowalski Marek Daniel 147—148, 162, 165, 199
Kozieglowy (siew.) 129
Kozieglowscy h. Lis 127:
 — *Dorota, c. Krystyna kaszt. sąd., ż. Jana Hinczy z Rogowa h. Działo* 66, 91, 120, 123, 128—130, 201—202
 — *Jan, syn Krystyna, tenut. lelowski* 66, 127, 201
 — *Jan Giebułtowski, syn Krystyna kaszt. sąd.* 66, 127, 130, 201, 202
 — *Katarzyna, c. Krystyna kaszt. sąd., ż. Dobiesława Kmity z Wiśnicza h. Szreniawa* 91
 — *Krystyn, syn Krystyna kaszt. sąd.* 66, 122—123, 127—129, 201
 — *Krystyn, kaszt. sąd.* 66, 127, 201
 — *Krystyn, syn Jana tenut. lelowskiego* 130
Kozienice 74, 94, 206, 216, 218, 220
Kozirowski Stanisław 25, 30—31, 131
Kozłów 217
Kozubów (sand.) 165
Koźmin (kal.) 74, 120, 130—132, 149, 158—159
Kraków 32, 43—44, 51, 60, 67, 71, 73—75, 79—80, 82, 84—85, 88—90, 93—96, 103, 107, 109—111, 114—115, 122, 140, 142, 146, 148, 151, 155—158, 160—161, 197, 204—205, 207—212, 216—224, 226—227
Kras Paweł 54—55, 64
Kraska Jan z Łubnicy h. Belina, notariusz król. 58—61
Krasnystaw 86
Krasów (sand.) 208
Kraushar Aleksander 102
Kretków, z:
 — *Jan h. Dołęga, kaszt. dobrz.* 137
Krewo 39
Kręt Helena 109
Kromolice (kal.) 131
Krosno 214
Królewiec 227
Krupki zob. Kruplin
Kruplin (sier.) 141
Kruszyna, z:
 — *Stoigniew Czapla h. Oksza, burg. mirowski Jana Hinczy z Rogowa, st. ostrz.* 128—129
Krystyn Magiero zob. Gowarczów
Krzepice (krak.) 46, 86, 93, 139—140, 142, 144, 151—153, 157, 203
Krzesławice (krak.) 145, 158
Krzyżacy 19, 51, 62, 72, 76, 79, 81, 90, 93—94
Krzyżaniakowa Jadwiga 26, 39, 43, 49, 59, 105, 107, 109
Krzyżanowski Julian 101
Krzyżanowski Stanisław 112
Kuczyński Stefan Maria 40, 49, 55, 88
Kujawy 38, 68
Kuków (krak.) 29, 152
Kukówka zob. Bieszcz
Kula Mikołaj ze Skroniowa h. Jas-trzębiec, wlk. krak. 106—107, 111
Kuncza Reich, rajca krak. 93, 149, 156, 160
Kuraś Stanisław 50—51
Kuropatwa Jan z Łańcuchowa h. Szreniawa 53, 55—56
Kurozwęki (sand.) 33—34
Kurozwęccy h. Poraj 33—34:
 — *Anna, c. Krzesława Półtorabka, ż. Stanisława z Brzezia i Lanckorony h. Zadora* 33
 — *Dobiesław, syn Krzesława Półtorabka, wda. lub. i sand.* 33, 140
 — *Jan, syn Krzesława Półtorabka* 33
 — *Krzesław Półtorabek (i z Grzybow), kaszt. wiślicki i lub.* 33—34, 55, 121
 — *Krzesław, syn Krzesława Półtorabka* 33
 — *Mikołaj, syn Krzesława Półtorabka* 33

- Piotr, syn Krzesława Póltorabka, pdsk. król., marsz. nadw. 33, 112
- Stanisław, syn Krzesława Póltorabka 33
- Urszula, c. Krzesława Póltorabka, ż. Eustachego ze Sprowy h. Odrowąż 33
- Zawisza, bp kr. 147
- Kurów, z:
  - Piotr h. Szreniawa 58—59, 64
- Kurtyka Janusz* 17, 20, 22, 36—37, 41, 49, 63, 65—67, 69, 72—73, 76, 78—79, 83, 85, 88—90, 100—102, 107, 130
- Kutrzeba Stanisław* 49, 100—101, 104—105, 112, 114
- Kwiatkowski Saturnin* 64, 69, 102, 196

L

- Laberschek Jacek* 28, 38-39, 45, 91, 126, 128-130, 153, 201
- Labuda Gerard* 77
- Lanckorońscy z Brzezia h. Zadora:
  - Stanisław, wda. sand. 33
  - Mikołaj, marsz. kor. 75
- Larisch Konrad* 99—100, 104
- Lasocki Zygmunt* 76, 78
- Latoszyńscy h. Gryf:
  - Anna, ż. Mikołaja 123
  - Mikołaj 123
- Legnica 26
- Lelów (krak.) 127, 207
- Leszczyc Z.* 23, 25
- Leśniów (krak.) 128—129
- Lewicki Anatol* 55
- Leżenice zob. Graboszewski Sędziwój
- Libidza (krak.) 153
- Licheń, z:
  - Jan h. Godzięba, wda. brzeski 61
- Lichończak-Nurek Grażyna* 63
- Ligęzowie z Bobrka h. Półkoza:
  - Jakub 55
  - Jan 46
- Lipie (wiel.) 26, 30, 121, 124—125, 151

- Lipowiec (kal.) 131, 159
- Lisowie Krzelowscy 17
- Liswarta, rz. (krak./wiel.) 152
- Litwa 36, 39—40, 42—43, 61, 68, 70, 74—75, 80, 82, 85, 87—89, 91, 93—95, 135
- Litwos Dominik z Kazanowa, st. rad. 136
- Lubczyński Mariusz* 46
- Lubieszewo (ob. Lubieszka), rz. (kal.) 131—132
- Lubin, z:
  - Andrzej h. Ogończyk, pdsk. król. 103, 112, 114, 119
- Lublin 74, 138, 209, 216, 219, 221, 228
- Lubodzice (kal.) 124
- Luborzycza (krak.) 205
- Lubowla 66
- Luciński Jerzy* 128
- Ludwig Michael* 102, 139
- Ludwik Andegaweński, król Węgier i Polski 36—38, 102
- Ludwik I, ks. brzesko—legnicki 27
- Ludwik II, ks. brzesko—legnicki 27, 62
- Ludwik von Erlichshauen, wielki mistrz 77
- Luter, mieszcz. krzep. 152
- Lutynia, rz. (kal.) 131
- Lwów 44, 49, 51, 74, 106, 109, 112, 204—205, 209, 211, 213, 217

Ł

- Łabędzki Hieronim* 101
- Łagów (sand.) 204, 212
- Łańcut 204
- Łasin k. Grudziądz 82—83, 86, 116, 223, 229
- Łask, z:
  - Jan h. Korab, abp gn. 154
- Łatak Kazimierz* 151
- Łęczycza 81, 84, 86, 93, 142, 151, 208, 216, 219—220, 223—227
- Łęki pod Pilznem 204
- Łojko Jerzy* 37
- Łomazy k. Parczewa 92

Łopatno, z:
 — Dzierśław h. Rola, pds. król.
 107—108, 112
 Łowicz 91
 Łownica, z:
 — Andrzej h. Topór, st. sand. 117
 Łubieński Kazimierz, bp krak. 164
 Łuck 55—56, 76, 203, 217
Łukasiewicz Józef 31, 131—133, 159
Łukomski Stanisław 25, 132,
 158—159
 Łuków 85, 216, 218, 224

M

Maciej Korwin, król Węgier 95, 97
 Maciejowski Bernard, bp krak.
 163—164
Maciszewska Małgorzata 155—156
 Maczek, pisarz skarbowy 110
 Malbork 80, 84—87, 116—117, 221,
 225—226
Maleczyńska Ewa 54—55, 58, 64—65
 Małski Wojciech h. Nałęcz, wda.
 łącz. 68
Małcużyński Witold 84, 101, 115—116
 Małgorzata, c. Ludwika II ks. brzes-
 ko-legnickiego 27
 Małogoszcz 224
 Małopolska 25, 68, 82, 84, 115, 117,
 166, 229
 Marcin, proboszcz w Koźminie 159
 Marcin V, papież 54
Marecki Józef 155
Marzec Andrzej 32
 Mateusz, mansj. koź. 159
Matuszewski Jacek, S. 101—102, 118,
 133—134, 192
Matuszewski Józef 102
 Mediolański Piotr. h. Larysza, pds.
 król. 112
 Medyka 51, 113, 209
 Melsztyńscy h. Leliwa 41, 166:
 — Jadwiga, ż. Ottona z Pilicy h. To-
 pór 107
 — Elżbieta, ż. Spytki wda. krak., c.
 Emeryka wda. siedmiogrodzkiego

(po † Spytki wyszła za Jana ks.
 ziebickiego) 87, 117
 — Katarzyna, c. Spytki wda. krak.,
 ż. Mikołaja Białuchy z Michałowa
 h. Poraj 61, 146
 — Jadwiga (z Książa Wielkiego),
 ż. Andrzeja z Tęczyna h. Topór 63
 — Spytek, syn Spytki wda. krak.,
 kaszt. biecki 63—66
 — Spytek, wda. krak. 36—39,
 41—42, 45, 138, 141, 166, 192
 Michał, bakałarz sztuk wyzwolo-
 nych 152
 Michałowscy h. Poraj:
 — Małgorzata, ż. Mikołaja Kmity h.
 Szreniawa 30
 — Mikołaj Białucha, wda. sand. 30,
 51, 58, 61, 146
 Miechów 145, 158, 205, 207
 Miedźno (krak.) 153
 Miernów (sand.) 215
Mieroszewski Stanisław 24
 Mikołaj, opat cysterski 84
 Mikołaj, prep. bożogrobców w Mie-
 chowie 145
Mikrot Walenty 65
Mikucki Sylwiusz 24
Mikulski Krzysztof 148
 Miodowice (lw.) 24
 Mirów 120, 123, 127—129
 Miszka, pracownik skarbu 110
 Moczydło (krak.) 128
 Modzelowskie zob. Bieszcz
 Mogiła k. Krakowa 90, 208
 Mokronos (kal.) 131—132, 159
 Mokrcy h. Jelita:
 — Jan Bejzat, kaszt. wiślicki 55
 — Mikołaj, chorąży sand. 75
Molenda Danuta 101
Mosingiewicz Krzysztof 128—129,
 196
 Moskorzewscy h. Pilawa:
 — Klemens, kaszt. wiślicki 125
 — Marcin, zob. Kamienieccy
Moszczeńska Wanda 31, 37
Możejko Beata 17

Mroczek, pisarz skarbowy 110
Mrozowski Przemysław 144, 162—163
 Mrozów (ob. zapewne Mzurów, krak.) 128
 Mstów (krak.) 75, 152, 157, 219
 Mszczonów (krak.) 124
Muznerowski Stanisław 29, 93, 139—140, 143, 147, 151—154, 202—203
 Mystki (kal.) 123
 Myszkowscy h. Jastrzębiec 130:
 — Piotr 126, 129—130, 202
 Myślenice, z:
 — Elżbieta, ż. Mikołaja 122
 — Mikołaj 122
Myśliński Kazimierz 100
 Mzurów zob. Mrozów

N

Nakło 81, 222
 Nakło, z:
 — Imram 26, 125
Nałęcz-Dobrowolski M. 156
 Nałęcz ród 37
 Namysłów (Śląsk) 26—27, 122
 Naszan Jan z Ostrowca h. Topór 43—45
 Nawojka, c. Michała Długiego h. Bełlina, zob. Kalinowscy
 Niedzielsko (wiel.) 60
 Niedźwiedź, z:
 — Piotr h. Stary Koń, krajczy król. 49, 212
 Niepołomice 96, 113, 204—205, 207, 209, 211, 213—214, 217—218, 223
Niesiecki Kacper 23
 Niesobia, herb 24
 Nieszawa 77—79, 81—82, 90, 144, 219—222, 226
Nitecki Piotr 145
 Niwiska (wiel.) 124—126, 202
Noga Zdzisław 129
 Nosale, rodzina 26
Nowacki Jan 132
Nowak Zenon 49

Nowe Miasto 225
 Nowe Miasto Korczyn 45, 66, 75, 84, 88—89, 91, 93—94, 96, 115, 117, 134, 146, 148, 204—205, 207—215, 218, 220—222, 226, 229
 Nowe n. Wisłą 83, 223, 225
 Nowek Tomasz, pds. król. 109, 112
 Nowogródek 217
 Nowosielec (krak.) 203, z:
 — Zygmunt 203
 Nowy Sącz 25, 51, 68, 86, 122, 210
 Nysa 97

O

Obichowscy h. Wieniawa:
 — Iwan Goły, st. ruski 43—45
 — Iwan, wojski sand. 128
 Oborniki (poz.) 208
 Obra (kal.) 131
Ochmański Jerzy 36, 39, 42—43, 49
 Odolanowscy h. Wezenborg:
 — Hinczka 42, 130
 — Bartosz, wda. poz. 130
 Okalina, z:
 — Wilhelm h. Trąby, włk. sand. 103
Olejniki Karol 62, 67—68
 Oleśnicy h. Dębno 147:
 — Jan (Jasiek), sędzia krak., st. wiłeński 42, 201
 — Jan Głowacz, kaszt. i wda. sand. 63, 69, 128
 — Małgorzata, c. Jana (Jaśka), ż. Krystyna z Kozieglów h. Lis 201
 — Zbigniew, abp gn. 159
 — Zbigniew, bp krak. 50, 54, 58, 61—69, 72, 76, 78, 80, 83, 156
Olszewski Andrzej M. 164
 Oltowiec (ob. Łutowiec, krak.) 128
 Ołobok, rz. (kal.) 131—132
 Opaliński Jan h. Łódzia 34
 Opatowiec 215
 Opatów 64, 206, 216
 Opoki (Kujawy) 82
 Oporowscy h. Sulima:
 — Władysław, abp gn. 77
 — Piotr, wda. łącz. 83, 92

— Stefan, st. chęc. 138
 Orla (kal.) 131, 133
 Osiek k. Koła 144
 Osiny (sier.) 208
 Osoria, herb 24
 Ostrorogowie h. Nałęcz:
 — Dobrogost, syn Sędziwoja, kaszt.
 gn. 123, 131, 143
 — Sędziwój, wda. poz. 61, 68
 — Stanisław, syn Sędziwoja, wda.
 kal. 92, 131, 143
 Ostrów (ob. Ostrowiec Świętokrzy-
 ski), z: Rawicze:
 — Krystyn, brat Warsza 39—41, 55,
 58
 — Warsz, kaszt. zawichojski 55
 Ostrzeszów 202
 Otfinów (sand.) 211
 Ożóg Krzysztof 59

P

Pajeczno (sier.) 86, 141, 144
Palczewski Marek 37
Pałucki Witold 135
 Pampowski Ambroży h. Poronia,
 wda. sier. 17
Panic Idzi 22
Papee Fryderyk 89, 95
 Papowo k. Torunia 226
Paprocki Bartosz 23—24
 Parczew 74, 77, 92—93, 213, 216,
 218—219, 221, 228
 Parkoszowice (krak.) 145
Partsch J. 38
 Parzymiechy (wiel.) 26, 30, 121,
 124—125, 153, 159
 Paszek, wójt lelowski 200—201
Patykiewicz Walenty 151—152
Paweł de Sancta Fide 72
 Paweł II, papież 155
 Paweł, mansj. koń. 159
Pawiński Adolf 115, 117
 Pełka 90
Perzanowski Zbigniew 32, 139
Pianowski Zbigniew 146
Piasek Wielki (sand.) 212

Piekosiński Franciszek 23, 41 101,
 108, 112, 116
 Pieniążkowo k. Gniewu 83, 223
Pieradzka Krystyna 59
 Pileccy h. Topór:
 — Elżbieta zob. Elżbieta Granow-
 ska
 — Jan, kaszt. krak. 90, 97
 — Otton, wda. sand. 105—107
Pilnáček Josef 24—25
 Pińczów 24
 Piotr, pds. Kazimierza Wielkiego
 100
 Piotr z Suchoraby, woźny sądowy
 128
 Piotr, brat Sobka i Tomka 28—29
 Piotrków 73, 78—79, 83—87, 90—97,
 114, 116, 144, 196, 207, 216, 218,
 220—221, 223—227, 229—230
Piotrowicz Józef 101, 149, 161
 Piszczka zob. Bieszczą
Piowarczyk Elżbieta 160
 Pleszewscy h. Zaremba 208:
 — Jan 132
 — Mikołaj, kaszt. kal. 132
 Poddębski Stanisław, podstarości
 krak. 61
 Podhorce (lw.) 195
 Podleszyce, z:
 — Piotr, proboszcz. 159
 Podole 68
Polackówna Helena 130
 Połaniec 75, 213, 218
 Pomorze Gdańskie 82
 Popów (sier.) 123, 126, 132
 Popów (wiel.) 126, 152, 153
 Postawczowice (ob. Postaszowice,
 krak.) 128—129
 Potarzyca (kal.) 132, z:
 — Mikołaj, mansj. i proboszcz. 159
 Potkański Jan h. Jeleń, wojski stę-
 życki 136
 Potoccy h. Szreniawa:
 — Helena, s. Jana 145
 — Jan, wojski krak. 145

— Piotr, brat Jana 145
Powidz (kal.) 223
Powierski Jan 38, 42
Poznań 50, 158, 207—208, 219, 224, 227
Prabuty 87, 226
Prochaska Antoni 54—55, 58, 64—65
Proszowice (krak.) 205, 208, 211, 216
Prusicko (sier.) 39, 121, 157
Prusy 19, 80—81, 86, 89
Pruszcz P. H. 163—164
Przeclawice, z:
— Michał h. Półkoza 32
Przedbórz 46, 207—208
Przedwój, pracownik skarbu 110
Przemanków (krak.) 31—33, 133—134, 191, 212—215
Przemków zob. Przemanków
Przemysł 204, 217
Przeworsk 204
Przędziecki Aleksander 108
Przybyłowicz Olga Miriam 50
Przybynów (krak.) 129
Przybyszewski Bolesław 162
Przyńsko 205
Przyszów (sand.) 205, 207, 210, 216
Pstroszyce (krak.) 145
Ptaśnik Jan 52, 101, 194, 200
Puchała Dobiesław (Dobek), st. bydgoski 62
Pyzdry 143, 207, 219, 225, 227

R

Radenice (krak.) 204
Radłów (sand.) 212, 215
Radom 74—75, 84, 95, 97, 136, 144, 206, 211, 216, 218—219, 221, 224
Radoszyce (sand.) 144, 206, 208—209
Radziejów (łęcz.) 225
Rajman Jerzy 38, 153, 157
Raszków (kal.) 159
Ratońdowie ze Skrzydłnej h. Szarza 24:
— Mańek skarbnik krak. 100
Rawicze, ród 17
Rębielice Królewskie (krak.) 125—126, 152

Rębielice Szlacheckie (wiel.) 26, 30, 121, 124—125, 151, 202
Rogaczew, z:
— Elżbieta, ż. Hinczy 202
— Hincza 202
Rogala, herb 24
Rogów k. Końskich 32, 34
Rogów k. Miechowa 32
Rogów k. Opatowca 20, 25, 32—35, 40, 61, 121, 127, 194,
Rogowscy h. Działosza 18—21, 24—25, 27—34, 40, 48, 54, 56, 80, 99, 120—122, 124, 133, 141, 146, 164—165, 167, 203:
— Anna, domniemana c. Hinczki 203
— Henryk, syn Hinczki, krajczy król., pds. król. 19—21, 28—31, 48—53, 57, 99, 112—114, 141—142, 164, 166—167, 191—196, 200, 212, 215
— Hinczka (i z Roszkowic i Przemankowa), pds. król., kaszt. rozp. 19—21, 25—33, 36—48, 50, 52—54, 56, 60, 99, 103—104, 106—112, 114, 121—122, 125, 133—134, 140—142, 146, 164, 166—167, 191—196, 203—204, 211
— Jadwiga, c. Hinczki 191, 193, 203
— Jakub Nadobny, syn Hinczki 20—21, 48, 52—56, 59—60, 125, 166, 191, 193, 203
— Jan Hincza, syn Hinczki, pds. król., kaszt. rozp., sier., sand. 18—21, 24, 27—29, 31, 33—34, 40, 48, 52—53, 56—59, 61—99, 114—115, 117—120, 122—124, 126—133, 135—140, 142—167, 191—203, 216, 228—230
— Małgorzata, c. Hinczki, ż. Przecława z Kobylan h. Grzymała 31, 34, 98, 120, 126—127, 129, 166, 191, 193—195, 199, 202
— Ofka, ż. Hinczki 142, 191, 193—195, 203
Rogowscy h. Rak (Warmia):
— Imram, komornik sędziego krak. 32—33

— Nastka, c. Imrama, ż. Warsza ze Skrzyńska h. Rawicz 32
 — Nastka, ż. Imrama 32—33
 — Żegota, syn Imrama, zob. Filipowiczy
 Rokosz Jan z Koszyc h. Ostoja, podstoli krak. 128
Roman Stanisław 82, 116
 Roman, wda. mołdawski 74
 Ropczyce 204—205, 217
Rosenberg Marian 101
Rosin Ryszard 38, 121, 124—125
 Rostkowice (lw.) 196
 Rostkowice, z:
 — Hincza (i z Podhorców) 195—196
 Roszkowice 25
 Roszkowice k. Byczyny 26
 Roszkowice k. Gorzowa Śląskiego 26
 Roszkowice k. Namysłowa 26, 27, 29, 32, 40, 121, 167, 196
 Roszkowice k. Nowego Sącza 25
 Roszkowice k. Zgorzelca 26
Rozanow Zofia 53
 Rozdziałowo (krak.) 132
 Rozdżały zob. Rozdziałowo
Rożek Michał 160
Różycka-Bryzek Anna 164
Ruciński Henryk 116
 Rudawa, rz. (Kraków) 147
 Rudger von Birken, rajca toruński 79
 Rudolf z Rüdesheim, legat papieski 94, 155
 Ruś 52, 68, 74, 84
Rutkowska Grażyna 42, 215
Rutkowski Jan 99, 101
Rykaczewski Edward 46
 Rykała Jan, mansj. koź. 159
 Ryki (sand.) 134—135
 Rytwiańscy h. Jastrzębiec 86, 98:
 — Anna, c. Marcina, 2. ż. Jana Mężyka z Dąbrowy h. Wadwicz 28
 — Dzierśław, syn Marcina, kaszt. krak. 63—65, 69, 71, 81, 90—91, 93, 97

— Jan, syn Marcina, wda. krak. 81, 84—85, 87—88, 90—91, 117, 200
 — Marcin, syn Mikołaja (i z Borysławic i Łubnic), wda. łącz. 28
 — Wojciech Jastrzębiec (i z Łubnic), abp gn. 61, 63, 163
 — Wojciech (i z Borysławic i Łubnic), syn Mikołaja, kan. krak., gn. 163
 — Ścibor, syn Mikołaja (i z Borysławic i Łubnic), wda. łącz. 61
 Rzeczyca (sand.) 124
 Rzeszowski Jan h. Półkoza, pdk. król. 86
 Rzym 72

S

Sadowie (krak.) 124
 Sambor 142
 Sandomierz 34, 75—76, 80, 89, 204—205, 207, 209—210, 213, 215—216, 218, 220—221, 226—227
 Sanok 51, 73, 113
 Sarbice (sand.) 137
 Sasor, herb (Działosza ?) 26
 Schozenbrant Oswald, mieszc. krak. 198
Szczaniecki Paweł 140
Semkowicz Władysław 49
Senkowski Jerzy 18, 25, 28, 100, 144, 191, 194, 197, 200
Sepiał Marcin 69, 70, 102
 Siedlec, z:
 — Piotr h. Szreniawa 74
 Sielchów (lw.) 141
Siemieński Lucjan 147
 Sienno, z:
 — Jakub h. Dębno, bp krak. i wł. 95, 155
 Sieradz 76, 91, 96, 208, 219—220
 Siestrzeniec Jan z Jaroszowa h. Kornicz 129
Sikora Franciszek 44, 57, 71, 88, 100, 103, 108, 118, 127, 134
Simson Paul 87
Sitko Helena 161

- Skalbmierz 214—215
Skała k. Krakowa 90, 142
Skałowo (ob. Skałów, kal.) 131
Skrzynno (sand.) 206
Skrzynno, z:
— Mszczuj h. Łabędź, st. opoczyński 72
Skrzyńsko, z:
— Warsz h. Rawicz 32
Słomniki (krak.) 220
Słowikowski Tadeusz 18, 28
Słupia (sand.) 206
Słupów (krak.) 165
Smardzowice (krak.) 141
Smogorzew, z:
— Dzierśław Wąs h. Łabędź 135
Smolka Stanisław 72, 125, 139
Snochowice (sand.) 137
Sobek, brat Tomka i Piotra 28, 29
Sochacka Anna 17, 22, 64—68, 72, 76, 78, 80, 82, 86, 127
Sochacka Stanisława 27
Sokolnicki Wyplar 51
Sośnierzów (krak.) 152
Sperka Jerzy 17, 22, 37, 38—42, 49—52, 54, 58, 63, 137, 140, 193, 198, 201
Sprowscy h. Odrowąż 32, 34, 90—91:
— Andrzej, wda. ruski 91
— Barbara, c. Piotra 91
— Eustachy, kaszt. wiślicki 33—34
— Jan, abp gn. 80
— Piotr, wda. ruski 70, 91
— Petronela, c. Piotra Odrowąza, ż. Dzierśława z Rytwian h. Jastrzębiec 91
Sroka Stanisław A. 59
Staniewo (ob. Staniew, kal.) 131, 159
Stanisław, syn Kunczy Reicha 149
Starogard Gdański 225
Staromieście (krak.) 139
Stawiszyn (kal.) 207
Stęszewscy h. Łódzia:
— Beata (z Niewiarowa), s. Przedpełka Mościca 123, 130, 132
— Przedpełk Mościc (i z Koźmina) 123, 130, 134
Stężyca 130, 134—135
Stopnica (sand.) 213, 222
Stradom 149, 156, 161
Strasz Jan z Białaczewa i Kościelnik h. Odrowąż 60—61, 65
Strzelecka Anna 89
Strzępiński Tomasz h. Prus, bp krak. 85—86
Sucha (sand.) 90, 136
Sucharzewski Jan h. Zaremba, tenut. pyzdrowski 143
Sucheni-Grabowska Anna 86, 102
Suchywilk Janusz ze Strzelec h. Grzymała, abp gn. 31
Sulejów 72, 84
Sulowska-Kurasiowa Irena 110, 113, 228, 230
Supranowicz Elżbieta 160
Supruniuk Anna 24, 42
Suska Wola (sand.) 90, 136
Swieżawski Aleksander 39, 91
Syców (Śląsk) 24
Szablowski Jerzy 155, 157
Szadek (krak.) 207
Szadek, z:
— Przedbor 59
Szafrancowie h. Stary Koń, z Łuczyc, Pieskowej Skały 17, 37, 42, 62, 162, 198:
— Jan, kanc. kor., bp wł. 42, 62, 198
— Katarzyna, c. Piotra Szafranca, ż. Krystyna z Kozieglów h. Lis 201
— Piotr, podkomorzy krak., wda. krak. 39—42, 61, 63, 140, 192—193, 198, 201
Szafranski Franciszek 27, 62
Szamotulscy Świdwowie h. Nałęcz 31, 37—38, 58:
— Dobrogost, syn Sędziwoja, kaszt. poz. 31
— Piotr, syn Dobrogosta, kaszt. poz. 31, 82
— Sędziwój, wda. poz. 31, 37
— Wincenty, syn Sędziwoja, kan. międzyrzecki 72

Szarlejski Mikołaj ze Ściborza h. Ostoja, wda. brzeski 72, 76, 78—81, 137, 139, 196

Szarza, herb 24

Szczekoccy h. Odrowąż 59:

— Anna (z Wojciechowa), c. Jana, ż. Jana z Rytwian h. Jastrzębiec 90

— Dobiesław, podstoli lub. 58—59, 66, 91

— Jan, st. lub. 70

— Piotr Woda, podkanclerzy król. 58—59

Szczepanki k. Łasina 82

Szczepanowice (krak.) 145, 158

Szczepanowice k. Środy (Śląskiej) 26, z:

— Klaus Wenden 26

— Paszek Wenden 26

Szczur Stanisław 22, 40

Szczyty (wiel.) 124—126, 159

Szewnia, z:

— Szymon 132

Szulc Tadeusz 84—85, 100, 102, 115—118

Szumsko, z:

— Boxa h. Oksza, łowczy krak. 46

Szweda Adam 18, 32, 37

Szybkowski Sobiesław 18

Szydłowiec 207

Szydłowski Tadeusz 34

Szydłów 204, 207, 209, 216, 220

Szymański Józef 23—24, 28

Szymczakowa Alicja 25, 37, 59, 71, 76, 123—124, 131, 202

Szymon, bp Eger 70

Szymon, sołtys w Gnojnicy 135

Szyp Piotr, służący Elżbiety Rakuskiej 148

Szyszków (wiel.) 26, 38, 121, 124, 125

Ś

Śląsk 20, 24—28, 31, 35, 62, 65, 121—122, 138, 166, 191

Śliwiński Błażej 17, 127, 129, 201

Śrem 207, 219

Środa (Wielkopolska) 50—51

Środa Śląska 25

Świątniki (krak.) 165

Świdrygiełło, wielki książę litewski 76, 112

Świecie n. Wisłą 225

Świeszkowic Maciej h. Syrokomla, kan. krak. 148

Święte, z:

— Jokusz, st. radzyński 79

Świętosław, pds. Kazimierza Wielkiego 100

Święty Krzyż 216, 220

Świnki, ród 18

Świszczowski Stefan 164

T

Targowiska (krak.) 145

Tarnas-Tomczyk Agata 26

Tarnowscy h. Leliwa 17, 41, 166:

— Dorota, ż. Marcina z Rytwian h. Jastrzębiec 28

— Jan Amor Młodszy, kaszt. krak. 87, 117

Taszycki Witold 193

Tczew 225

Tczów (sand.) 136

Telefus, rycerz czeski 70

Tęczyńscy h. Topór 17, 41, 44, 162, 166:

— Andrzej, st. chełmiński 63—64, 85, 89, 90

— Jan, kaszt. krak., syn Andrzeja wda. krak. 44, 121

— Jan, kaszt. krak., syn Andrzeja kaszt. wojnickiego 58, 61, 64, 69, 76, 78, 83, 90, 92, 97

Tęgowski Jan 31, 37, 57

Theudenkus Konrad, rajca toruński 79, 83

Tłokinia (kal.) 124, 132

Tłuk Dzierśław ze Strykowa h. Łazęka 26, 125

Tobiasz Mieczysław 26, 158

Tomašivski, S. 115

Tomasz de Dyako 147

Tomek, brat Sobka i Piotra 28—29

Tomkowicz Stanisław 105, 161
Toruń 77, 79, 81—84, 92, 94, 96, 123,
 146, 148, 159, 220—223, 226
Trawka Renata 30, 91
Trawlice (sand.) 136
Trembowla 217
Trestkowie z Bobolic h. Gryf:
 — *Andrzej* 128—129
 — *Barbara, c. Andrzeja, ż. Dobie-*
sława z Żarek 129
 — *Ulina, ż. Andrzeja* 129
Trębaczew (ob. Trębaczów, wiel.)
 124—126, 159
Troki 221
Trzebnicki Andrzej, bp krak. 163—
 164
Trzudowa zob. Chrzudowo
Tulcze (ob. Tulce, poz.) 50
Tuszyn 223
Tykadłów (kal.) 124
Tyszkiewicz Jan 160

U

Ulina, ż. Andrzeja z Bobolic, zob.
Trestkowie
Unia (kal.) 123
Urban Jacek 164
Urban Wacław 60, 136
Uruski S. 25
Urzędów 216

V

Vach Mirosław 65
Vetulani Adam 80

W

Wachholz Leon 161
Wajs Hubert 108
Walawender Antoni 92, 96
Walenczów (krak.) 139
Warna 72
Warta rz. 155
Wasilewski Tadeusz 57
Wasiutyński Wojciech 101
Waszkiewicz Jerzy 161
Wawrzeńczyce (krak.) 205

Wąchock 206
Wąsosz Górny (wiel.) 141
Wąsosze zob. Wąsosz Górny
Wątróbkowie h. Oksza ze Strzelec:
 — *Jan* 148
 — *Klemens, kaszt. sand.* 51
Wdowiszewski Zygmunt 57, 89, 136
Wedelski Jakub z Obornik, miecznik
poz. 164
Wende Łukasz h. Działosza 25
Weymann Stefan 101
Węcowski Piotr 61, 64, 146—147, 228
Węgry 67—72, 96, 127
Wieliczka 217
Wielka Wieś (krak.) 141
Wielkopolska 47, 50—51, 68, 73,
 75, 84, 86—88, 90—91, 95, 112, 117,
 229
Wielowieś, z:
 — *Mateusz* 132
 — *Tomasz* 132
Wieluń 219
Wierczany (sand.) 135
Wieruszowie z Kątów 39:
 — *Lutold, syn Bernarda* 39, 121
 — *Wierusz, syn Bernarda, sędzia*
wiel. 39, 121
 — *Bernard, syn Lutolda, st. ostrz.,*
sędzia wiel. 39, 121
 — *Lutold* 39
Wierzbo, z:
 — *Henryk, bp wrocławski* 26
Wierzchowisko (krak.) 141
Wiesiołowski Jacek 17, 151
Wilamowski Maciej 28, 196
Wilczkowice (sand.) 137
Wilno 42, 74, 216, 221
Windakiewicz Stanisław 147
Wiśła, rz. 82, 111, 123
Wiślica 134, 207—209, 211—215
Wiśniewska Józefa 66, 129
Wiśniewski Jan 34, 51, 158
Witkowice (sand.) 135
Witold, wielki książę litewski 42, 54,
 58, 112
Witowice (kal.) 124

Władysław III Warneńczyk, król Polski i Węgier 62, 64—70, 72, 90, 114, 137, 149, 156

Władysław, syn Kazimierza Jagiellończyka, król Czech i Węgier 95—96

Władysław Jagiełło, król Polski, wielki książę litewski 20—21, 28, 31—32, 36, 38—47, 49—51, 54, 57, 60—62, 104, 106, 112—113, 133—135, 138, 140—142, 151, 166, 204, 212

Władysław, ks. plocki 72

Władysław Łokietek, król Polski 100

Władysław Opolczyk, ks. opolski 38—39, 43, 104, 138

Władysław Pogrobowiec, król Węgier 79

Włodarski Aleksander 124

Wodzisław (sand.) 205

Wojciechowski Leszek 39, 53

Wojciechowski Tadeusz 105, 163, 165

Wojnicz (krak.) 205

Wojsław, pds. Kazimierza Wielkiego 100

Wola Popowska zob. Wola Wysoczyn

Wola Wysoczyn (zapewne tożsama z Wolą Popowską, sier.) 123, 132

Wolbórz 50—51

Wolny Jerzy 60

Wołkowo (ob. Wałków, kal.) 131

Wołkowysk 39—40

Wołyń 76

Worskla, rz. 28, 30, 45, 138

Wręczyca (krak.) 139

Wrocław 20, 26

Wroniszewski Jan 17, 30, 32, 57, 70, 135—136

Wrotkowo (ob. Wrotków, kal.) 131—132, 159

Wrząca, z:

— Piotr Zajączek h. Świnka, kaszt. rozp. 71

Wrzępie z Andrzej 193

Wspinek Piotr, altarzysta kaplicy Jana Hinczy z Rogowa w katedrze krak. 165

Wyczański Andrzej 104

Wykowy (ob. Wyki, kal.) 131

Wyrozumska Bożena 103—104

Wyrozumski Jerzy 101, 161

Wyszmuntów, z:

— Piotr h. Janina, sędzia sand. 117

Wyszogród (sand.) 33

Z

Zabor k. Środy Śląskiej, h. Zalisz (Działosza), z:

— Grzegorz 26

— Piotr 26

Zaborowice (sand.) 137

Zaborze (krak.) 129

Zadzik Jakub, bp krak. 163—164

Zagorzyce (sier.) 215

Zagórze (krak.) 139

Zajączki Małe (krak.) 126, 153

Zajączkowski Stanisław 121, 141, 192

Zajączkowski Stanisław M. 121, 123, 141, 192

Zajączyce zob. Gajęcice

Zakon krzyżacki 61, 72, 78, 80

Zakroczym (Mazowsze) 208

Zakrzew (krak.) 139

Zalisz, herb (Działosza) 26

Zawada (krak.) 126, 153

Zawichost 216, 221

Zbąszyn, z:

— Abraham h. Nałęcz 63—65

Zborów (kal.) 124

Zborowscy h. Jastrzębiec:

— Dzierśław 55

— Piotr 55

Zborzeński Paweł h. Łabędź 55

Zbudniewek Janusz 151

Zegadło Marcin z Osieka 52

Zgorzelec 24, 26

Żiška Maciej z Kaszowa 127—128

Zofia Holszańska 57—58, 60, 64—65, 67, 72—74, 76, 78, 84, 89, 114, 118—119, 136—138, 144, 153, 162, 167, 195, 201

Zuzanna, ż. Jana mieszcz. krak. 198
Związek Pruski 19, 76—81
Zwoleń 136
Zyglewski Zbigniew 151, 156
Zygmunt August, król Polski, wielki
książę litewski 140
Zygmunt Biel zob. Błeszno
Zygmunt III Waza, król Polski 140
Zygmunt Kiejstutowicz, ks. litewski
68
Zygmunt Korybutowicz, ks. litewski
52, 113

Zygmunt Luksemburski, król Czech
i Węgier 49, 51, 59, 65
Zygmunt Stary, król Polski, wielki
książę litewski 106, 110, 139

Ż

Żabno 209
Żarnecki Jerzy 155
Żarnowiec (krak.) 51, 113, 204—205,
207, 212
Żnin (kal.) 159
Życzyn (sand.) 134

Spis map, schematów i ilustracji

Mapy i schematy

1. Posiadłości Rogowskich w Wielkopolsce i ziemi sieradzkiej (wklejka, s. 128/129)
2. Posiadłości Rogowskich w ziemi wieluńskiej, sieradzkiej i północno-zachodniej Małopolsce (wklejka, s. 128/129)
3. Domy Rogowskich na Wawelu (wklejka, s. 144/145)
4. Katedra krakowska na Wawelu (wklejka, s. 144/145)

Ilustracje

1. Pieczęć Jana Hinczy z Rogowa przywieszona na dokumencie królewskim z 1455 r. (wklejka, s. 64/65)
2. Najazd na klasztor jasnogórski w 1430 r., obraz w Sali Rycerskiej klasztoru paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie, XVII w. (wklejka, s. 64/65)
3. Ruiny zamku Mirów od strony wschodniej (wklejka, s. 64/65)
4. Wieża gotycka zamku w Koźminie (wklejka, s. 64/65)
5. Kościół i klasztor bernardynów w Kole (obecnie barokowy), widok od strony Warty (wklejka, s. 64/65)
6. Ruiny zamku królewskiego w Kole, widok od strony wschodniej (wklejka, s. 64/65)

7. Gotycki kościół pod wezwaniem św. Jakuba w Krzepicach (wklejka, s. 64/65)
8. Gotycki portal w kościele pod wezwaniem św. Jakuba w Krzepicach (wklejka, s. 64/65)
9. Gotycki portal w kościele pod wezwaniem św. Jakuba w Krzepicach (wklejka, s. 64/65)
10. Kompozycja malowideł płaskorzeźby w kaplicy Jana Hinczy, rekonstrukcja (wklejka, s. 160/161)
11. Kompozycja malowideł płaskorzeźby w kaplicy Jana Hinczy, rekonstrukcja (wklejka, s. 160/161)
12. Fragment kaplicy Jana Hinczy w katedrze wawelskiej (wklejka, s. 160/161)
13. Prorok (Izajasz?), kaplica Jana Hinczy, strona północna (wklejka, s. 160/161)
14. Święta Barbara, kaplica Jana Hinczy, strona północna (wklejka, s. 160/161)
15. *Maiestas Domini*, kaplica Jana Hinczy, wschodnie podłucze (wklejka, s. 160/161)
16. *Przemienienie*, kaplica Jana Hinczy, zachodnie podłucze (wklejka, s. 160/161)

Rogowscy herbu Działosza — tablica genealogiczna (wkładka)

Bożena Czwojdrak

The Family of Rogowski, Bearing the Arms of Działosza,
High Treasurers of the Polish Crown

study on the History of the Magnates of the Kingdom
in the Second Half of the 14th and in the 15th c.

S u m m a r y

The Rogowskis, bearing the arms of Działosza, came to Poland from Silesia at the end of the 14th c. Their first representative, Hinczka of Roszkowice, appeared in the written sources as late as in 1385. It was he who bought, in 1396, the township of Rogów whose name they used since that time as their family name. He also paved the way for the family's career pursued, after his death, by his sons: Henryk, Jakub, and Jan Hincza. Unfortunately, none of them left any offspring.

The present monograph starts with a discussion of the origins of the future Rogowskis, and with a criticism of the hitherto accepted theories according to which they came from the region of Sieradz or from Małopolska (Lesser Poland). Next, the political activity of Hinczka of Roszkowice is presented, his participation in the political life during the reign of Władysław Jagiełło, and also his links with the political elite of the time, which had a decisive influence on Roszkowski's (Hinczka of Roszkowice's) career. Then the careers of Hinczka's three sons: Henryk, Jakub, and Jan Hincza are recounted.

Three representatives of that family: Hinczka, its progenitor, and his two sons, Henryk and Jan Hincza, held the office of the high treasurer. In fact, 30 years out of 89 years of the family's political activity were spent in holding that particular office, which allows us to draw some conclusions concerning the role they undoubtedly played in the formation of the Crown's high treasurer's office, and which explains the second part of the present work's title. Bearing in mind that three representatives of the family were high treasurers, a special chapter was devoted to this problem, as the author wanted to emphasize their part in the formation of that office, and to propagate their activity in this field.

An important element in the Rogowski's activity was their estate which, apart from a large number of starosta domains and royal tenures (the latter

held for life), comprised something in the order of 50 villages, and 2 or 3 towns and castles. This fact is particularly remarkable considering that the family started their activity with no estates in Poland at all. The income from the above mentioned tenures made them one of the richest magnate families of the then Poland. A large part of this income was spent, by Jan Hincza — the last of the family, on foundations which comprised both the foundation of monasteries and churches, altars, and also of hospital equipment.

The recruitment of the Rogowskis to the political elite is an example showing that the latter did not consist exclusively of old Polish families. The members of the discussed family had many successes in the political and economical fields, while the founding activity of Jan Hincza was without parallel in the late medieval Poland.

Bożena Czwojdrak

Familie Rogowski, Stammwappen Działosza, Erzschatzmeister

Eine Studie über die Geschichte der Adels Herrschaft
in der zweiten Hälfte des 14. Jhs und im 15. Jh

Zusammenfassung

Familie Rogowski, Stammwappen Działosza ist in die polnische Krone Ende des 19. Jhs aus Schlesien gekommen. Ein Vertreter der Familie, Hinczka aus Roszkowice ist in den Quellen erst im Jahre 1385 erwähnt worden. Er hat 1396 das Landgut Rogow gekauft, von dem dann die ganze Familie ihren Familiennamen schrieb. Hinczka hat die Laufbahn abgesteckt, die nach seinem Tode seine Söhne, Henryk, Jakub und Jan fortgesetzt haben. Leider haben sie keine Nachkommen hinterlassen.

Am Anfang der Monographie finden wir Informationen über die Herkunft der späteren Familie Rogowski, die den bisherigen Theorien gegenübergestellt werden, nach denen die Familie aus Sieradz-Gebiet oder Klempolen stammen sollte. Es wurden auch dargestellt: die politische Tätigkeit von Hinczka, seine Beteiligung am politischen Leben unter der Herrschaft von Władysław Jagiełło und seine Beziehungen zur damaligen politischen Elite, die die Lebenslaufbahn von Roszkowski stark beeinflusst haben. Danach hat man die Laufbahnen von seinen drei Söhnen besprochen.

Die drei Vertreter der Familie — ihr Ahnherr: Hinczka und dessen zwei Söhne: Henryk und Jan Hincza — bekleideten die Würde des Schatzmeisters. Von ihrer erst 89-jährigen politischen Tätigkeit fielen 30 Jahre auf Schatzmeisterwürde. Das zeugt von der Rolle, die diese Familie bei der Entwicklung des Amtes gespielt hat und klärt den Untertitel der vorliegenden Monographie. Dem Thema wurde das ganze Kapitel gewidmet.

Ein wichtiges Element der Tätigkeit von Familie Rogowski war ihr Vermögen, das aus ungefähr 50 Dörfern und 2—3 Städten und Schlössern bestand (viele Starosteien, und lebenslange Kronpachtbesitzen nicht mitgerechnet). Die Zahl ist um so beeindruckend, dass die Familie mit ihrer politischen Tätigkeit begann, ohne in der Krone irgendwelche Güter zu besitzen. Ihr Pachteincome machte Rogowskis zu reicheren Würdenträgern im damali-

gen Polen. Einen großen Teil des Einkommens hat der letzte Familienmitglied, Jan Hincza für Stiftungen bestimmt, die sowohl Anlagen von Klöstern wie auch Errichtung von Kirchen, Altaren und Hospitalversorgung umfassten.

Der Beitritt von Familie Rogowski zur politischen Elite zeugt davon, dass nicht nur die Vertreter der alten Kronfamilien ihr angehören konnten. Die Mitglieder der Familie Rogowski hatten viele Erfolge auf dem politischen und wirtschaftlichen Gebiet und mit der Stiftungstätigkeit von Jan Hincza kann sich im spätmittelalterlichen Polen keiner messen.

BUS

Bożena Czwojdrak
Rogowscy herbu Działosza, podskarbiowie królewscy...

Wykaz ważniejszych błędów dostrzeżonych w druku

Strona	Wiersz		Jest	Powinno być
	od góry	od dołu		
4	8		pieczęć Jana Hinczy z dokumentu królewskiego	pieczęć Jana Hinczy z Rogowa na dokumencie II pokoju toruńskiego (AGAD, perg. 1140)
16	19-20	4	Wyd. A. Prochaska	Wyd. F. Piekosiński
19			Wyd. A. Prochaska	Wyd. F. Piekosiński
175		1-2	Wyd. A. Prochaska	Wyd. F. Piekosiński
244		3	Rogowscy h. Rak (Warmia)	Rogowscy h. Rak (Warmia)

¶ Początek Herbu POLskiego Działoszą/ktory nadasz Krol
 meżny Wolestaw Krzywousty/ Kycerzowi tak rze
 gonemu/á ten ma być szary rog jeleni/y strzy-
 dło szpie/w czerwonym polu.

¶ E dac Wolestaw meżny czas miał w pokoju/
 Gdy mu już z graniżniti niedostało boiu:
 Jedną niechcac Kycerze aby przynawali/
 Szukali zawiśe sił swoich w grach potężowali.
 Trafiło sie wyiechac roysku temu w pole/
 Obstąpili Jelenią/bárzo w małym kole.
 Który ludzi zoczywszy porwał sie zlekniomy/
 Patrzy pilnie z ktoreyby mogli im wćiec strony.
 Za rozkazaniem Krola wystąpili zgotá/
 Wypuścili Jelenią z tak wąskiego Kotá:
 Za którym sie ochotnie puscili w pogonia/
 Co przed tym w reku mieli co z niewoli gonia.
 Kycerz starony Działoszą fortelu wzywşy/
 A żartkiego Jelenią koniem obrocşwşy/
 Poeym go przed wşyskimi napierwey dogonił/
 Odchwyciwszy go za rog / zaraz mu go złomil.
 Obrocşwşy sie nazad dąrował Krolowi/
 Który rzekł wponunięć oddać Kycerzowi:
 Oni drubzy chcac wietřa by nagrode mieli/
 Z meżonego Jelenią ná wpađ gonili.

¶ Nabyćcie strzydła.

¶ Dac w oboz z prziażdzi oney krotosilny
 Obağa ono siedzi ná drzewie Sep silny:
 Tia ktorego zachodzić z fortelmi poćeli/
 Jzeby mu mistrzynie zdrowie tego wyeli.
 Działoszą swoy koni żartki zewrşe ostrógami/
 Okazał mierność raki między moloycami:

Rogowscy herbu Działosza *

Hinczka z Roszkowic, Przemankowa i Rogowa

† p. październik 1406 a. listopad 1411

podskarbi 1393—1400 (1404 ?)

kaszt. rozp. 1404—a. listopad 1411

x p. 1388. **OFKA**

† p. 1431

Henryk

† a. 25 lutego 1426

krajczy 1413, 1415

podskarbi 1419—1425

Małgorzata

† p. 1456

x a. 1427

Przeclaw z Kobylan

h. Grzymała

Jan Hincza

† 4 lutego 1474

podskarbi 1447—1460

kaszt. rozp. 1442—1453

kaszt. sier. 1453—1460

kaszt. sand. 1460—1474

st. rad. 1442—1461

st. n-in. 1452—1474

st. gol. 1472—1474

st. ch. 1472

x ok. 1445—1446

Dorota z Kozieglów

h. Lis

Jakub Nadobny

† 2 sierpnia 1431

Jadwiga

† a. 1466

Wykaz skrótów zastosowanych w tablicy genealogicznej

† — data śmierci

x — zawarcie małżeństwa

a. — ante

ch. — chęciński

gol. — golubski

kaszt. — kasztelan

kol. — kolski

n-in. — nieszawsko-inowrocławski

p. — post

pyzdr. — pyzdrski

rad. — radomski

rozp. — rozpierski

sand. — sandomierski

sier. — sieradzki

st. — starosta

* Dokładne omówienie danych genealogicznych wszystkich członków rodziny, terminy piastowania poszczególnych urzędów, omówiono w Aneksie — *Objaśnienia i komentarz genealogiczny* (por. s. 191—203). Tam też piastowane przez nich starostwa niegrodowe.

nr inw.: BG - 314327

BG N 286/2120

ISSN 0208-6336
ISBN 83-226-1201-8